تارىم

7

1990

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

باش مۇھەررىر : مەھەممەت شاۋۇدۇن
مەسلىھەتچىلەر: ياسىن خۇدا بەردى، ئابلىز نازىرى، ئەلقەم ئەختەم.

تەھرىر ھەيئەتلەر (ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە):
ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن، ئارسلان، ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر، ئابلىكىم باقى، تۇرغان شاۋۇدۇن، تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن، قەييۇم تۇردى، مەھەممەت شاۋۇدۇن، مەھەممەت زۇنۇن، مەھمۇد زەيدى، ئىمىن تۇرسۇن، ئىمىن ئەخمىدى، زوردۇن سابىر.

تارىم

(ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال)

7

1990

40-يىل نەشرى

بوستاندا

نەسرىي ئەسەرلەر

زۇنۇن تاھىر.................. تەرسا قىز (ھېكايە).................. 4
ئايشەم قادىر.................. خىجىللىق (ھېكايە).................. 36
مۇھەممەت باغراش.................. ياۋا ئەتىرگۈل (پوۋېست).................. 49
ياسىن نىياز.................. تاللاش (ھېكايە).................. 120
نۇرگۈل يۈنۈس.................. ئاھ، دادام (ھېكايە).................. 131

شېئىرلار

ئوسمانجان ساۋۇت.................. ئاشىق دىلىنىڭ مىڭ بىر كۆزى بار.................. 39
توختاجى روزى.................. شېئىرلار.................. 45
ئارسلان.................. ئۈچ غەزەل.................. 46
ئادىلجان تۇنىياز.................. سالام سېنىڭ چوغدەك تېگىڭگە.................. 109
چىمەنگۈل ئاۋۇت.................. بۇلۇت ئارا مارايدۇ چولپان.................. 111
زامانىدىن پاكزاد.................. ئىسسىق يول.................. 112
ئەزىزى.................. ئىككى شېئىر.................. 113
ئابدۇرېشىت ھېمىت.................. جىلۋە.................. 114
مەھەممەتجان ئەمەت.................. چىغىر يول.................. 114
ئەركىن روزى.................. ئىزلىرىڭنى سوراپ شامالدىن.................. 115
ئەنۋەر شەيدايى.................. گۈللىدى ياشلىق بېغىم.................. 115
تۇراپ دايىم.................. دان.................. 116
مۇختار سۇپۇرگى.................. چىمەنلەر يولۇمغا سالار پاياندار.................. 117
ئابدۇشۇكۇر قاۋۇل.................. قەلبىمدىكى شاۋقۇنلار.................. 118
مەھمۇت زەيدى.................. شېئىرلار.................. 136
يالقۇن ئۇمەر.................. ئىككى غەزەل.................. 137
غالىب قۇربان.................. يېشىل ياپراق بەرگىدە شەبنەم.................. 138

مىهراي مۇھەممەت..........................قەلبىمدىكى ناخشىلار........................ 139
غوجى ئابدۇللا ناسىرى.........................قايرىلىپ قارايدۇ بىر گۈزەل بويان... 140
تۇرسۇن مۇسا...............................شېئىرلار................................. 140
ياسىن ئىسمايىل.............................ئىككى شېئىر............................. 141

بالىلار ئەدەبىياتى

ھاجى ئەخمەت...............................ئالەم گۈزەل، گۈل گۈزەل.............. 142

قېرىنداش مىللەتلەر ئەدەبىياتىدىن

جاۋجىگو (شىبە).............................ئوت ئۆچۈرگۈلگەندىن كېيىن (ھېكايە)... 144

مۇھاكىمە ۋە تەقرىز

ئەخمەتجان قۇربان............................شېئىردى مۇھىت، شېئىرنى كەڭلىك
ۋە شېئىرنى تىل ھەققىدە ئويلىغانلىرىم... 150

كىتابخانىلاردىن خەت

پاكلىق خىتابى.............................. 157

*　　　　　*

بۇ ساندىكى رەسىم ۋە ھۆسن خەتلەرنى مەھەممەت ئايۇپ ئىشلىگەن.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

زۇنۇن تاھىر

تەنھا قىز

(ھېكايە)

مەرھابا

مەرھابا بۇ يىل توپ-توغرا 21 ياشقا كىردى، ئۇ شاخىلىل بىلەن شاپائەتنىڭ ھەم تۇنجى ھەم كەنجى بالىسى ئىدى، ئۇ گەرچە چالا تۇغۇلغان بولسىمۇ كۆڭۈل قويۇپ كۈتۈلگەنلىكتىن ساغلام چوڭ بولدى، ئەقلىنىڭ ئۇلغىيىشىغا ئەگىشىپ چىرايىمۇ ئادەمنى تاڭ قالدۇرغۇدەك ئېچىلىپ كەتتى.

ئۇ تولۇقسىز ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگىچە ئەلا ئوقۇدى، شۇ كۈنلەردە سودىگەرچىلىككە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن كىرىشىپ كەتكەن شاخىلىل كېيىنكى چاغلاردا قىزىنى ئۆزىنىڭ مۇھىم ياردەمچىسى قىلىۋالدى، ئۇ پۈتۈن ئىقتىسادىنى مەرھاباغا تۇتقۇزۇپ، ئۆزى ئىچكىرى ئۆلكىلەردىن ماللارنى يۆتكەيتتى، بۇ ماللارنى مەرھابا بازاردىكى سودىگەرلەرگە ئۆتكۈزۈپ، پۇلنى دادىسىغا ئەۋەتىپ بېرەتتى، شاخىلىل ئىقتىسادتا ئوبدانلا كۆتۈرۈلۈپ كەتتى، لېكىن مەرھابا دەرستە ئوتتۇرا دەرىجىلىكلەر قاتارىغا چۈشۈپ قالدى، بۇنىڭغا ھەيران بولغان ئوقۇتقۇچىسى شاپائەت بىلەن نەچچە قېتىم سۆزلەشتى، شاخىلىل ئىچكىرىدىن قايتىپ كەلگەندە شاپائەت ئۇنىڭغا ئوقۇتقۇچىنىڭ ئېيتقانلىرىنى تولۇقى بىلەن يەتكۈزدى.

— سېنىڭچە، — دەپ تەنە قىلدى شاخىلىل ئايالىغا، — ئىقتىسادنى ساڭا تۇتقۇزامدىم؟

— ئىسمىمنى تۈزۈك يازالمىسام، — دەپ يەرگە قارىدى شاپائەت، — سىزنىڭ ئۇنچىلىك پۇللىرىڭىزنىڭ ھېسابىنى قانداق چىقىرالايمەن.

— ئەمىسە ئۆيدىن چىقماي ئولتۇرايمۇ؟

— ئۇنداق دېمىدىمغۇ؟ — شاپائەت يېلىندى، — قىزىمىز ئۆز ئوقۇشىنى ئوقۇۋەرسە

سىز ئىلگىرىكىدەك مۇشۇ يەردە دۇكان ئېچىپ ئوقەت قىلىسىزمۇ بولىدىغۇ.

— ئۆت تەڭگىلىك پايدىغا ئالدىنىپ ئولتۇرۇۋەنكەندە، — شاخېلىل قاپىقىنى تۈردى، — پۇل شەيتانىنىمۇ ئۇسسۇلغا سالىدۇ. قىزىمىز ئالدى بىلەن مەكتەپنى تۈگەتسۇن، ئۇنىڭدىن كېيىن قانداق مەكتەپكە ئەۋەتىشنى پېقىر بەلگىلەيدۇ، مەكتەپنىڭ قولىدىن نېمە ئىش كېلەتتى؟ كۆرۈپ تۇر، ئەلاچى ساۋاقداشلىرى بارالمىغان مەكتەپكە بىزنىڭ قىزىمىز بارىدۇ...

مەرھابانىڭ كۆڭلىرى مەكتەپتە ئۆتىسىمۇ، زېھنىي، ئەس-يادى سودا بىلەن پۇلدا بولدى، شۇنداق قىلىپ ئۇ تولۇق ئوتتۇرىنى ئوتتۇرا دەرىجىدە تۈگىتىپ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا قاتناشتى، بىراق ئۆتەلمىدى، شاخېلىل شۇ چاغلاردا گۇاڭجۇدا چوڭ بىر سودا بىلەن بەنت ئىدى. مەرھابا ئۇنىڭغا تېلېفون بېرىپ، ئۆز ئەھۋالىنى ئۇقتۇردى، شاخېلىل ئېقىن سۇدەك كىرىۋاتقان پايدىدىن مېھرىنى ئۈزەلمەي، ئۆز ۋاقتىدا كېلەلمىدى، دېمەك ئۇنىڭ مەرھابانى پۇل بىلەن ئالىي مەكتەپكە كىرگۈزۈش پىلانى بەربات بولدى، مەرھابا دادىسىنىڭ زورى بىلەن ئىككىنچى يىلى يەنە ئىمتىھان بەردى، لېكىن نومۇرى يەنىلا چەككە يەتمىدى، ئۇ، نومۇس كۆچىگە چىدىماستىن ئۆيىدە بىر ھەپتىدىن ئارتۇق يىغلاپ ياتتى.

— نېمىگە يىغلايسىز قىزىم، — شاخېلىل بىر كۈنى كۆرەڭلىگەن ھالدا مەرھابانىڭ قېشىغا كىردى، — بۇلتۇر مەن بولالماي قالدىم، مانا بۇ يىل ئالايتەن سىزنى دەپ ھېچيەرگە چىقمىدىمغۇ، ئەمدى يىغىڭىزنى توختىتىپ كۆلۈڭ، ئالىي مەكتەپكە بارىدىغان ئىشىڭىزنى ئاسانلا پۈتتۈرۈپ قويىدۇم.

— ئوقۇمايمەن، ئوقۇمايمەن! — مەرھابانىڭ كەپتەرنىڭكىدەك دۈگىلەك كۆزى دادىسىغا غەزەپ بىلەن تىكىلدى، بۇ چاغدا ئۇنىڭ قويۇق قايرىما كىرپىكلىرىنىڭ ئاستىنقى قىسمىغا ئىككى تامچە ياش ساڭگىلاپ قالغانىدى، — چەت ئەلدىكى ئالىي مەكتەپلەرگە قوبۇل قىلسىمۇ ئوقۇمايمەن.

— ئېيتىڭە قىزىم، نېمىگە ئوقۇمايسىز؟

— بەرىبىر دەرسلەرنى ئېلىپ كېتەلمەيمەن.

— ھا-ھا! — شاخېلىل تەنە ئارىلاش كۈلدى، — دەرسنى ئېلىپ كېتەلمىگىنىڭىز بىلەن دىپلومنى ئېلىپ كېلەلەيسىزغۇ.

— بۇ مومكىن ئەمەس، — مەرھابا چالۋاقىدى، — بۇرۇنلاردا بولغىنى بىلەن ھازىر مۇتلەق بولمايدۇ.

— نېمە ئۈچۈن؟

— ئارقا ئىشىك بىلەن داشۆگە كىرىپ، دەرسنى ئالالماي قوغلىنىپ كەلگەن ئوقۇغۇچىلارنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟

— مەسىلەن، كىملەر ئۇ؟

— بىزنىڭ سىنىپتىن تۆتى بۇ يىل يېنىپ كەلدى.

— مەيلى كىم بولسىمۇ پۇلى يوق نېمىلەر بولسا كېرەك، — شاخېلىل يانچۇقىغا ئۇرۇپ قويۇپ داۋام قىلدى، — مەندەك پۇلدار دادىڭىز بار يەردە سىز نېمىدىن غەم قىلاتتىڭىز؟ پۇل بىلەن بارغۇ، سىزنى داشۆدە ئوقۇتمايمۇ دىپلومنى سېتىۋالالايمەن.

— ئىككى يىلنىڭ ئالدىدا بولغىنى بىلەن ھازىر بولمايدۇ، — مەرھابا دادىسىنىڭ سۆزىنى قېقىۋەتتى، — مەسىلەن، پۇلىڭىزنىڭ

www.uyghurkitap.com

كۆچى بىلەن داشۆگىمۇ باراي، لېكىن دەرسلەرنى ئالالماستىن يېرىم يىلدىلا قوغلىنىپ كەلسەم بۇ نېمىدېگەن سەتچىلىك، بۇنداق يۈزۈمنى كۆتۈرۈپ يۇرگىچە ئۆلۈپلاۋالىمەن، ئەگەر مەيلى دېسىڭىز...

— قېنى ئېيتىڭە، — شاخېلىل گەۋدىسىنى سافانىڭ يۆلەنچۈكىگە تاشلاپ كىنايە تەلەپپۇزىدا سورىدى، — ئەمىسە ئوقۇماستىن نېمە قىلىسىز؟

—سودىگەر بولىمەن.

— سودىگەر بولىمەن؟!

— شۇنداق، سودىگەرچىلىكنى بۇرۇن سىز ماڭا ئۆگەتكەن، مانا ئەمدى مەن سىزگە ئۆگىتىشىم مۇمكىن، مەن سودىگەر بولسام سىزدەك سەرگەردانلىق قىلىپ ئەمەس، مۇشۇ شەھەردە تۇرۇپ سىزنىڭ تاپقان پۇلىڭىزدىن نەچچە باراۋەر جىق پۇل تاپالايمەن...

شاخېلىل قىزىنىڭ گەپلىرىدىن قانداقتۇر خورلۇق ھېس قىلدى، ئۇ بارغانسېرى ئۆرلەۋاتقان غەزىپىنى بېسىۋېلىش ئۈچۈن يانچۇقىدىن بىر تال پاپىروسنى ئېلىپ تۇتاشتۇردى - دە، مەرھابانىڭ گېپىنى تارتىۋالدى:

— قىزىم سودا دېگەن ئويلىغىنىڭىزدەك ئۇنداق ئاددىي ئەمەس، دېگىنىڭىزنىڭ تېگىدىن يىگىنە ئىزدىگەندەك ئىش.

— مەن ئۇنداق ئويلىمايمەن دادا، — مەرھابا بىر ئېغىز سۆزدىن قالدىغاندەك ئەمەس ئىدى، — يول تاپقانلار ئۈچۈن سىزگە ئوچتەك تۈز، يول تاپالمىغانلار ئۈچۈن چىگىش كىرىپ كەتكەن يىپتەك گادىرماش، ھە ...— مەرھابا دادىسىغا ئۆز مەقسىتىنى قانداق چۈشەندۈرۈشنى ئويلاپ بىر پەس تۇرۇپ قالدى، — يەنى مۇنداق دەپ بەرسەم

تۇرمۇش تېخى ئاياغ ئىزى چۈشمىگەن چەكسىز دالىغا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭغا كىشى ئۆزى يول سالسا تېپىمەيدۇ، باشقىلار سالغان يولدا ماڭسا تەبىئىي تېپەيدۇ، شۇڭا قىينالسىمۇ ھەركىم ئۆزى مۇستەقىل يول سېلىپ باققىنى تۈزۈك، بۇنىڭ دەسلەپىدە جاپاسى بولغىنى بىلەن كېيىن راھىتى كۆرۈلىدۇ، كىشىلەر ھېمىشەم تەييار يولدا ماڭماسلىقى كېرەك. ئۆزى مۇستەقىل بىر يول سېلىپ باشقىلارنىڭ مېڭىشى ئۈچۈن شارائىت يارىتىپ باقمامدۇ؟

شاخېلىل شۇ تاپتا قىزىنىڭ ئۆزىگە نەسىھەت قىلىۋاتقىنىغا قاتتىق غەزەپلەنگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ بىر - بىرىدىن ئورۇنلۇق تەپەككۇرغا باي سۆزلىرىنى ئاڭلاپ مۇشۇنداق بىر ئەقىللىق قىزىنىڭ بولغانلىقىدىن ئىچ - ئىچىدىن سۆيۈنۈپ كەتتى، شۇڭا گېپىنى سىلىغايتىپ دېدى:

— پىكرىڭىزغۇ توغرا قىزىم، بىراق سودىگەرلىك قىلمايمۇ ھازىرقى دېگەن غايىڭىزنى ئىشقا ئاشۇرالايسىزغۇ.

— بىراق باشقا ئىشلار ماڭا تونۇشلۇق ئەمەس، سودىنى چۈشەنگەندەك چۈشەنمەيمەن، بۇنىڭ سەۋەبىنى دېمىسەممۇ سىز ياخشى چۈشىنىسىز.

بۇ سۆز شاخېلىلنىڭ ئېچىشقان يېرىگە تۇز سەپكەندەك قاتتىق تەگدى، ئۇ ئىلگىرىلەردە قىزىنى ئۆزىگە ياردەمچى قىلىۋېلىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئانچە ئويلاپ يەتمىگەن بولسىمۇ، شۇ تاپتا بۇنى خېلىلا چوڭقۇر چۈشىنىپ، ئىچىدە ئازابلىنىشقا باشلىدى، ئۇ ئۆزىنىمۇ سەزمىگەن ھالدا:

— ھە ... مۇنداق دەڭ، — دەپ بىردىن جىم بولدى، مەرھابا دادىسىنىڭ سۆزىنى بىر خىل تەنە بىلىپ ھەسرەتلىك تىندى.

«سۆزلىرى ئۇمسەلىغۇ، — مەرھابا مۇرىسىگە
چۈشۈپ تۇرغان قىرقىم چېچىنى تۈزەشتۈر-
گەچ ئويلىدى، — ئاشۇنداق دېمەستىن نې-
مە دەيتتىمكىن، دادامچە بولغاندا مەن دا-
شۆگە بېرىپ دوختۇر، ئالىم، يازغۇچى، تەت-
قىقاتچى بولۇشۇم لازىم، شۇنداق قىلسام-
يارامىلىق ئادەم بولىمەن، ئەپسۇسكى جەم-
ئىيەت يالغۇز ئاشۇنداق ئادەملەرگىلا موھ-
تاج ئەمەستە، ھەممىلا ئادەم ئالىم بولۇپ
كەتسە، جەمئىيەتتىكى باشقا ئىشلارنى كىم
قىلىدۇ؟ سودىگەرلىك ئەنە شۇنداق كەسىپ،
بۇنىڭدا ئۇچۇر ئىگىلەشكە ماھىر بولسىلا تېز
كۆتۈرۈلگىنى بولىدۇ،مەنىۋى بىلىمگە ئىگە
كىشىلەر جەمئىيەتكە ماددىي بايلىق يارىتىپ
بەرسە، ماددىي كۈچكە ئىگە كىشىلەر جەمئى-
يەتكە مەنىۋى بايلىق يارىتىپ بېرەلەيدىغۇ،
بۇنىڭ نېمە يامىنى باركەن؟»

— شۇنداق دادا، — مەرھابا ئۇلۇغ-
كىچىك تىنىۋالغاندىن كېيىن ئۇمىدلىك
جاۋاب بەردى، — مەيلى ئىشىنىڭ، مەيلى ئى-
شەنمەڭ، مېنىڭ تاللىغان يولۇم سودىگەر-
لىك، ئەمدى ھەر قانچە ئىش بولسىمۇ باش-
قا يول تاللىمايمەن. مەن مۇشۇ يولۇمنى
داۋام قىلىپ، چوقۇم سىز، سىزنىڭ زاماندىش-
لىرىڭىز قىلىپ باقمىغان ئىشلارنى قىلىمەن...

شاخېلىل تېڭىرقاپ قالدى

شاخېلىل مەرھابا بىلەن بولغان سۆھ-
بەتتىن كېيىن، قىزىنىڭ «سودىگەر بولىمەن»
دېگەن سۆزىنى، ئۆزىگە نىسبەتەن بىر خىل
تەنە، قېيداش دەپلا چۈشەندى، ئۇ، شۇ كۈنى-
دىن باشلاپلا غۇلجا بىلەن ئۈرۈمچى ئار-
لىقىدا ئارقا ئىشىك ئىزدەپ يۈردى، پۇل
ئۇنىڭ دېگىنىدەك ئۆز قۇدرىتىنى كۆرسەت-
تى، مەرھابا مەركىزىي مىللەتلەر ئىنستى-
تۇتىغا قوبۇل قىلىندى، ئەمدىكى ئىش پە-
قەت چاقىرىق قەغەزگىلا قاراشلىق ئىدى،
شاخېلىل دېگەنىدەك خاتىرجەم بولالماي،
مال ئېلىشقا بارغاچ مەكتەپنىڭ ئۆزى بى-
لەن ئۇقۇشۇش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ باياتىن
بېيجىڭنىڭ ئايروپىلان بېلىتىنى ئېلىپ ئۆ-
يىگە كېلىۋاتاتتى، مەھەللىسىدىكى سېمونت
كۆۋرۈككە كەلگەندە موتسىكلىتىنى توخ-
تىتىپ تاماكا چەكتى، ئۇ ئالدىدا ھەيۋەت
قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان زەڭگەر قاپقاقلىق
ئۆيگە، نەقىشلىق پېشايۋانلىرىغا، دەرۋازىلى-
رىغا زوقلىنىپ قارىدى.

«ئەقلىم قالتىس ئىشقا بۇيرۇپتىكەن
دەپ ئويلىدى ئۇ، — خەقنىڭ گېپىگە كىرىپ
ئەسلىگە كەلگەن خىزمىتىمنى ئىشلىگەن
بولسام، ھۆكۈمەتنىڭ تۆت تەڭگە تىزىسى
بىلەن مۇشۇنداق ياسىداق ئۆيلەرنى سالا-
لايتتىمۇ؟ مۇشۇنداق موتولارنى مىنەلەيت-
تىممۇ؟ ئايروپىلان، پويىز، پاراخوتلاردا
ئولتۇرۇپ، شەھەرمۇ-شەھەر كېزەلەيت-
تىممۇ؟ ئىمتىھاندىن قالغان قىزىمنى بېي-
جىڭدا ئوقۇتۇش شارائىتىغا ئىگە قىلالايت-
تىممۇ؟ مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى پۇلنىڭ قۇد-
رىتى...» ئۇ خىزمەتتىن چېكىنىش سوممى-
سىنى دەسمايە قىلدى-دە، ھە دېگەندىلا
ئىچكىرىگە كىرىپ بىر قېتىمدىلا 20 مىڭ
سوم دەسمايىسىنى بىر قاتلىدى، شۇنىڭدىن
كېيىن ئۇنىڭ ئوقىتى ئېقىن سۇدەك يۈ-
رۈشۈپ كەتتى، شۇنچىلىك بايلىقتىن ئېيت-
قان خۇدا شاخېلىللارغا مەرھابادىن باش-
قا پەرزەند ئاتا قىلمىدى،شاپائەت مەرھابا-
دىن كېيىن ئىككى ئوغۇل، ئىككى قىز تۇغ-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قان بولسىمۇ، ھەممىسلا چاچىراپ كەتتى،
مەرھابا شاخىلىل بىلەن شاپائەتنىڭ گۆ-
ھىرى، ھەم ئوغۇل، ھەم قىزى ئىدى، شا-
خىلىلنىڭ پۈتۈن ۋەسلىمۇ شۇنىڭ ئىدى.
شاخىلىل موتىسكلىتتىن چۈشۈپ
ئۇنى يېتىلىگەچ خىيالىنى داۋام قىلدى:
«ئۆتكەندە ئوقۇمايمەن، سودىگەر بولمەن
دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسى ماڭا قىلغان تەنە-
لىرى، تەلىسىمۇ ئورۇنلۇق، قانداق قىلىمەن،
ئۆزۈم يالغۇز قىلسام نۇرغۇن پۇلدىن قۇ-
رۇق قالاتتىم، شۇ پۇللارنى دەپ قىزىمنى
يارەمگە سالدىم، مەيلى نېمە بولسىمۇ يەنە
بەرىبىر ئەلاچى ساۋاقداشلىرىمۇ بارالمىغان
بېيجىڭدىكى مەكتەپكە ھەل قىلدىمغۇ، قى-
زىم بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلىسا قانچىلىك
خۇشال بولۇپ كېتەر - ھە؟ ياھ! بەختلىك
قىزىم، دادىڭىزنىڭ دۆلىتىنى سىز كۆرمە-
سىڭىز باشقا يەنە كۆرۈدىغان ئىنى-
سىڭىللىرىڭىز بارمىتى، ئوقۇپ
كەلگەندىن كېيىن مۇشۇ دۇنيانىڭ ھەممىسى
سىزنىڭ بولىدۇ. ئۇ چاغدا ئاتا - ئانىسى
يوق بىرەر داشۆ ئوقۇغان يىگىتنى ئىچ
كۈيئوغۇل قىلىۋالىمەن. خۇدايىم ئوغۇل
ئاتا قىلدى دېگەن ئەنە شۇ، كېيىن قېرى-
غاندا نەۋرىلىرىمنى يېنىمغا ئېلىپ، ئاخىر-
قى ئۆمرۈمنى ئۆتكۈزىمەن، كىچىك ماشى-
نىدىن بىرنى سېتىۋېلىپ ھاسىنىڭ ئور-
نىدا شاپائەت ئىككىمىز ئىشلىتىمىز...»
— كەلدىڭىزمۇ دادا؟ — مەرھابانىڭ
قوڭغۇراقتەك ئاۋازىنى ئاڭلىغان شاخىلىل
بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى، مەرھابا ئىككى
تەرىپى قىزىل رەشەتكىلىك ياغاچ پەلەم-
پەيدىن يۈگۈرۈپ چۈشۈۋاتاتتى، شاخى-
لىل قىزىنىڭ مۇنداق خۇشال ئالدىغا چىق-
قىنىنى يېقىندىن بۇيان پەقەت كۆرمە-
گەنىدى، ئۇ: «ئەتىمالىم ئاپىسى خۇش خە-
ۋەرنى يەتكۈزۈپ بولغان ئوخشايدۇ، ھەي،
خوتۇن خەقنىڭ ئۆپكىسى يوقتە، شۇنچە-
لىك جېكىلىسەممۇ ئازراق مەخپىيەتلىكنى
ساقلىيالماپتۇ» دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن
ئۆتكۈزدى.
— كەلدىم قىزىم، سىزگە خۇش خەۋەر
ئېلىپ كەلدىم، — دېدى شاخىلىل موت-
سىكلىتنى باراڭنىڭ ئاستىغا تىكلەپ تۇرۇپ،
مەرھابا دادىسىنىڭ سۆزىدىن خۇشاللىقنىڭ
نېمىلىكىنى ئالدىن پەملەپ بولغان بولسىمۇ،
ئۇنى كوچىلىماستىن ئۆزىنىڭ گېپىنى
قىلدى.
— دادا، مەن سىزنىڭ يولىڭىزغا تۆت
كۆز بىلەن قاراپ تۇراتتىم، — دېدى مەر-
ھابا شاخىلىلنىڭ كاستيۇمىنى قېقىشتۇر-
غاچ، — ئاڭلىسىڭىز چوقۇم خۇشال بولىسىز.
— قېنى ئېيتىڭە قىزىم، — شاخىلىل
گالىستۇكىنى بويىنىدىن ئېلىۋېتىپ سو-
رىدى، — بالدۇرراق خۇشال بولاي.
— ئالدىرىماڭ، ئۆيگە كىرگەندە دەپ
بېرىمەن، — مەرھابا دادىسىغا ئەركىلەپ ئې-
سىلىپ ئۇنى ئۆيگە ئېلىپ كىردى. ئۇلار
ئۈستەلنى ياقىلىشىپ ئولتۇرۇشتى، مەرھابا
چاينى دادىسىغا سۇنۇپ بېرىۋېتىپ داۋام
قىلدى، — داشۆدە ئوقۇيدىغىنىممۇ سۇغا
چىلاشتى. سىزگە ئۆتكەندە ئويۇمنى ئېيت-
سام ماڭا ئىشەنمىگەندەك قىلىپ كەتتىڭىز،
بىر نەچچە كۈندىن بۇيان نۇرغۇن ئويلى-
شىپ ئاخىر ياخشى بىر ئوقەتنىڭ يولىنى
تېپىپ...
— نېمىلەرنى دەپ يۈرۈيسىز، قى-
زىم؟ — شاخىلىل ئىچۋاتقان چېيىنى قو-
يۇپ، مەرھابانىڭ سۆزىنى تارتىۋالدى، —
ئاپىڭىز بىلەن ئىككىمىز دۇنيادا سىزنى

دەپلا ياشاۋاتىمىز. مەنمۇ ئىككى يىلدىن
بۇيان سىزنى دەپ يۇقىرى ـ تۆۋەن چېپىد ـ
ۋاتىمەن، مانا ئايلىنىپ كېلىپ سىزنى
داشۆگە ئەۋەتىدىغان ئىشمۇ كۆڭۈلدىكىدەك
ھەل بولدى. نى ئەلاچىي ساۋاقداشلىرد ـ
ڭىز بارالمىغان مەركىزىي مىللەتلەر ئىنس ـ
تىتۇتىدا ئوقۇيدىغان بولدىڭىز، پات ئارىدا
چاقىردىق قەغىزىڭىز كېلىدۇ.

ـــ نېمە؟ ـــ مەرھابا دادىسىنىڭ كۆ ـ
تۈلمىگەن بۇ جاۋابىغا ئىشەنمەي بىردىن
تۇرۇپ قالدى، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تېلېۋى ـ
زوردا كۆندە دېگۈدەك كۆرۈدىغان گۈزەل
بېيجىڭ شەھىرى گەۋدىلەندى، «پاھ! ئا ـ
شۇنداق يەردە ئوقۇش شەرىپىگە قانداق
ئادەم ئېرىشەلەيدۇ؟ ئەلۋەتتە ئىمتىھاندىن
ئەلا ئۆتكەن ئىنتايىن ئاز ساندىكى ئوقۇ ـ
غۇچىلار ئېرىشەلەيدۇ، ئەپسۇسكى مەرھابا
ئۇنداقلاردىن ئەمەس، دادىسىنىڭ پۇلىنىڭ
كۈچى بىلەنلا بۇ ئىمتىيازغا ئېرىشتى، دېمەك
ئىمتىياز بىزنىڭكىلەر بىلەن ھوقۇقدارلارغا
خاس نەرسە بولماستىن، پۇلدارلارغىمۇ
خاس، ئۇنداق بولمىسا، ئىمتىھاندىن ئۆ ـ
تەلمىگەن بىر قىزنىڭ مۇنداق ئىمتىيازغا
ئىگە بولۇشى مۇمكىنمۇ؟» شېخىلىنىڭ
ئىشەنچىلىك گەپلىرى مەرھابانىڭ روھىي
دۇنياسىنى بىردەملىك ۋاژ ـ ۋاژ بازاردەك
قالايمىقان قىلىپ يەنە تىوختاپ قالدى،
«ياق، مۇمكىن ئەمەس، ئىرادىلىك ئادەم ـ
لەرنىڭ سۆزى ئاتقان ئوق، بۇ تېخى بىر
قانچە كۈننىڭ ئالدىدا دادىسىغا سودىگەر ـ
چىلىكتىن باشقا تاللىغان يولۇم يوق، دې ـ
مىگەنمىدى، مەيلى قانداق ئىمتىياز بول ـ
سىمۇ ئۇ قوبۇل قىلمايدۇ، پەقەت ئۆزى
دېگەندەك ئىمتىياز ئۈچۈن ئەمەس، رىقا ـ
بەت ئۈچۈن كۈرەش قىلىدۇ، دادىسى بى ـ
لەن رىقابەتلىشىشكە بەل باغلىغان ئادەم
ئەلۋەتتە ھەر قانداق ئىمتىياز ئىگىلىرى
ھەتتا جەمئىيەت بىلەنمۇ رىقابەتلىشە ـ
لەيدۇ...»

شاخىلىل مەرھابانىڭ جىمىپ كەتكە ـ
نىگە قاراپ، كۆينىكىنىڭ يانچۇقىدىكى ئاي ـ
روپىلان بېلىتىنى ئېلىپ كۆرسەتتى.

ـــ مانا قىزىم، ـــ دېدى ئۇ بېلەتنى
مەرھابانىڭ ئالدىغا قويۇپ، ـــ بېيجىڭغا ئەتە
ئۇچۇمەن، كېچىكسەم يەنە ئون كۈنگە قال ـ
ماستىن چاقىردىق قەغىزىڭىزنى ئۆز قولۇم
بىلەن ئېلىپ كېلىمەن.

شاخىلىل بىلەن شاپائەت مەرھابانى
خۇشاللىقىدا ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆزلىرىنى
قۇچاقلارمىكىن، ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل
ئوينارمىكىن دەپ ئۈمىدلىك تىكىلىشۋېدى،
بىراق ئۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئىپا ـ
دىسىز ئولتۇرۇۋەردى، شاپائەت بۇنىڭدىن
ئەجەبلىنىپ گەپ قىلاي دېگەندە، مەر ـ
ھابا بىردىن بېلەتنى دادىسىنىڭ ئالدىغا
ئىتتىرىۋېتىپ، قاپىقىنى تۈرگەن ھالدا:

ـــ مەن سىزگە ئوقۇمايدىغىنىمنى
ئاللىبۇرۇن ئېيتقان ئىدىمغۇ؟ ـــ دېدى.

شاخىلىل مەرھابانى راسا بىر ئەدەب ـ
لىمەكچى بولدى ـ يۇ، بىراق ئوتتۇرىدىكى
پەردە ـ شەپنى بۇزۇشنى بىسەتپ كۆرۈپ
سىلغايتىپ سورىدى:

ـــ قېنى دەپ بېقىڭا قىزىم، نەچچە
يۈزمىڭ ئادەمنىڭ ئىچىدىن بىرسىلا ئېرى ـ
شەلەيدىغان مۇشۇنداق ئېسىل ئوقۇشتىن باش
تارتىپ، نېمە سەۋەبتىن سودىگەرلىك قى ـ
لىسىز، ياكى مەن سىزنى باقالمىدىمەۇ؟

ـــ بۇ ھەقتە مەن سىزگە ئاللىبۇ ـ
رۇن دېگەنغۇ، ـــ دېدى مەرھابا تېرىككەن
تەلەپپۇزدا، ـــ بىرىنچىسى دەرسنى ئېلىپ

www.uyghurkitap.com

كېتەلمەي قوغلىنىپ كېتىشىمدىن قورقىـ
مەن، ئىككىنچىسى مەن سودىگەرچىلىككە
قىزىقىپ قالدىم، شۇنى قىلغۇم بار.
ــ مەسىلەن. قانداق سودا قىلماقـ
چىسىز؟
ــ بۇ هازىرچە مەخپى.
شاخىلىل مەرهابانىڭ جاۋابىدىن بىر
يېنىكلىك هېس قىلىپ، ئۇنى چاقچاق
قىپتۇ دەپ ئويلىدى:
ــ ها ... ها! ــ شاخىلىل گەۋدىسىنى
كەينىگە غادايتىپ كۈلۈپ كەتتى، ــ ئازراق
ۋاقىت مەخپى هەرىكەت ئېلىپ بارغىنىمـ
دىن رەنجىپ قاپسىزدە قىزىم، هەممە
مەخپىيەتلىك ئاشكارىلاندى، ئەمدىغۇ رەنـ
جىمەسسىز؟ ...
مەرهابا بۈگۈن ئەسلى ئويىنى داـ
دىسىغا ئاشكارىلاپ، بار مەسلىهەت كەلگۈـ
سىدە قىلىدىغان ئىشنى باشلىماقچى ئىدى،
بىراق شاخىلىل مەسلىهەتتىگە، پىلانىغا
كۆنۈشتە يوق، هەدەپ داشۆدە ئوقۇشىنى
تاپىلاۋاتاتتى، مەرهابا ئوقۇمايدىغانلىقىنى
كەسكىن تۇردە ئېيتىپ، دادىسى ئالىغان
ئايروپىلان بېلەتلىرىنى ياندۇرغۇزۇۋەتسىمۇ
بولاتتى، بىراق ئۇنىڭ كاشىلىسى بىلەن
پىلانلىرى توسقۇنلۇققا ئۇچراپ، مەقسىتى
ئەمەلگە ئاشماسلىقى، مەخپىيەتلىكى ئاشـ
كارىلىنىپ ئىگىلىگەن ئۇچۇرى باشقىلارنىڭ
قولىغا ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى، مەرـ
هابا دادىسىنىڭ بەرىبىر مال سېتىۋالغىلى
بارىدىغانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئارتۇق
تىركىشىپ كەتمىدى.

مەخپىيەتلىكنىڭ ئاشكارىلىنىشى

مەرهابا دادىسى بېيجىڭغا كەتكەن
كۈننىڭ ئەتىسى قۇرۇلغىنىغا 50 يىل بولـ
غان شەهەرلىك «تاڭ نۇرى» ئاياغ كىيىم
زاۋۇتىغا باردى، زاۋۇت ئىچى تىمتاس بوـ
لۇپ، سېخلاردىن هېچقانداق سادا ئاڭلانـ
مايتتى، مەرهابا ئىككى قەۋەتلىك زاۋۇت
ئىشخانا بىناسىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئارـ
قىسىدىن بىرسىنىڭ يۆتەلگەن ئاۋازى ئاڭـ
لاندى، ئۇ بۇرۇلۇپ قاراپ كەينىدىن كېـ
لىۋاتقان 25 ـ 26 ياشلاردىكى بىر يىـ
گىتنى كۆردى، مەرهابانىڭ لاپ قىلىپ بىر
بېقىشى بىلەن يىگىتنىڭ يۈرىكى يېنىك
ئاغدى ـ دە، ئىختىيارسىز مەرهابانىڭ بېـ
شىدىن تارتىپ ئايىغىغىچە سىنچىلاپ قاردـ
دى، ئۇنىڭ مۈرىسىگە چۈشۈپ تۇرغان
قىرقىم چېچى ئىنچىكە، ئۇزۇن بويىنىنى
يوشۇرۇپ تۇراتتى، يوپۇرماق گۈللۈك بەل
پۈرمە كۆينىكى زىلۋا بەدىنىگە شۇنداق
سىڭىشكەن ئىدىكى، پۈتۈن تۇرقى خۇددى
ئۇستا رەسسامنىڭ ماي بويىقى ئاستىدىكى
هۆر پەرىلەرگىلا ئوخشايتتى، مۇڭلۇق كۆـ
زى بىلەن سەل ئىلمەك كەلگەن بۇرنى
يوغان كەلگەن ئېغىزىنىڭ ئەيىبىنى يېپىپ
كەتكەنىدى، سەل شالاڭ ئەمما ئۆسكەلەڭ
كەلگەن ئىنچىكە قېشى بىلەن قايرىما كىرـ
پىكلىرى دۈگىلەك ئاق يۈزىگە باشقىچە
هۆسن قوشۇپ تۇراتتى، يىگىت سىنچى
كۆزلىرىنى بىر يۈگۈرۈتۈپ، قىزنىڭ گۈزەلـ
لىكىگە ئاپىرىن ئوقىدى ـ يۇ، كۆينىكىنى
بىلىنەر ـ بىلىنمەس كۆتۈرۈپ تۇرغان
كۆكسىگە قاراپ: «كۆكسى هەجەبمۇ كىـ
چىككەن» دېگەن ئەيىبنى قويالىدى، مەرـ
هابا يىگىتنىڭ قارىشىدىن گۇمانلانمىغاچقا
قورۇنۇپ كەتمىدى.

— ياخشىمۇسىز؟ — ئۇ، يىگىت يېتىشىپ كەلگەندىن كېيىن، كۈلۈپ تۇرۇپ سالام بەردى، يىگىت مەرھابانىڭ جاراڭلىق ئاۋازىدىن ئاللىقانداقتۇر بىر خىل مۇزىكىنى ئاڭلىغاندەك سۆيۈنۈپ كەتتى، يىگىت جاۋاب بەرگىچە مەرھابا سۆزىنى داۋام قىلدى، — مەن سىلەرنىڭ زاۋۇت باشلىقلىرىنى ئىزدەيتتىم، خاپا بولماستىن ماڭا تېپىپ بەرسىڭىز بوپتىكەن.

— نېمە ئىشىڭىز بار ئىدى؟ — يىگىت مەرھابانىڭ كۈلكە يېغىپ تۇرغان كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ سورىدى.

— مۇھىم بىر ئىشتى، — مەرھابا كۈلگىنىچە لېۋىنى چىشلەپ يەرگە قارىدى، يىگىت ئۇنىڭ نازىدىن ئاللىقانداقتۇر ئۆزىمۇ ئويلاشقا جۈرئەت قىلالمايدىغان مەنە ھېس قىلىپ، چاقچاققا يۆلىدى.

— نېمە ئىشلىكىنى دەپ بەرمىسىڭىز، تېپىپ بەرمەيمەن.

— ھا ـ ھا، — مەرھابا قەستەن كۈلدى، — ۋييەي، قىزىق گېپىڭىز بارىكەن، نەدىمۇ شەخسىي مەخپىيەتلىكنى كۆرگەنلا ئادەمگە دەيدىغان ئىش بار؟

بىر ساھىبجامال قىزنىڭ جاراڭلىق كۈلكە بىلەن بەرگەن جاۋابى يىگىتنىڭ قەلبىنى چېكىپ ئۆتتى.

— ئەمىسە زاۋۇت باشلىقىنى تېپىپ ئۆزىگە ئېيتىسىزكەندە؟ — دېدى.

— شۇنداق بولمايچۇ.

— زاۋۇت باشلىقى يوق، مۇئاۋىن زاۋۇت باشلىقى بار، ئۇنى ئىزدىسىڭىز ئىككىنچى قەۋەت بىرىنچى ئۆيگە كىرىڭ؛ — يىگىت شۇنداق دېدى ـ دە، بۇرۇلۇپ يولىغا ماڭدى، مەرھابا ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ يىگىت دەپبەرگەن بۆلۈمنىڭ ئىشىكىنى يېنىك چەكتى، بۆلۈمنىڭ ئىچىدىن كىرىشكە ئىجازەت بېرىلگەن ئاۋاز ئاڭلاندى، مەرھابا بۆلۈمگە كىرگەندىن كېيىن، جۈپلەپ قويۇلغان ئۈستەللەرنىڭ بىرىدە خىزمەت بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان ئوتتۇرا ياشلىق ئادەمدىن سورىدى:

— ئاكا، زاۋۇت باشلىقى سىز بولامسىز؟

بۇ ئادەم كۈلۈمسىرەپ تۇرغان مەرھاباغا بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن، گۇمانسىراپ سورىدى:

— بىر ئىشىڭىز بارمىتى؟

مەرھابا ئۇنىڭ سوئالىدىن «زاۋۇت باشلىقى مۇشۇ ئادەم ئوخشايدۇ» دېگەن يەكۈننى چىقاردى.

— سىزنى بىر ئىش بىلەن ئىزدەپ كېلىۋېدىم، — مەرھابانىڭ ئاۋازى سەل تىترەپ چىقتى، — قاراڭ ئاكا، مەن تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچى دەگە، بىراق ئالىي مەكتەپنىڭ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىدىم، شۇنىڭ بىلەن قاراڭ ئاكا... ھە، — مەرھابا مەقسىتىنى قانداق ئېيتىشنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى.

— بولدى، بولدى، مەقسىتىڭىزنى چۈشەندىم، — باياتىن مۆگدىگەن قىياپەتتە ئولتۇرغان ئادەم مەرھابانىڭ گېپىنى تارتىۋالدى، — زاۋۇتتا ئىشلىسەم دېمەكچىسىز، شۇنداقمۇ دەيمەن.

— ۋييەي نېمىلەرنى دەۋاتىسىز، مەن ئەسلى...

— مەيلى قانداق بولسۇن، — ھېلىقى ئادەم يەنە مەرھابانىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتتى، — ھېلىمۇ تولۇق ئوتتۇرىسىكەن، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەنلەر بولسىمۇ زاۋۇتىمىزغا قوبۇل قىلالمايمىز.

— ياق ئاكا، سىز گېپىمنى خاتا چۈشىنىپ قاپسىز ...

— ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس. سىز بىلمەيسىز، بىز ھازىر زاۋۇت بويىچە پۈتۈنلەي ئىش توختاتتۇق، ئىشچىلىرىمىز ئۆيلىرىدە دەم ئېلىپ ياتىدۇ، كادىرلىرىمىز ھەر تەرەپكە چېپىپ، كەسىپ ئۆزگەرتىشنىڭ يولىنى ئىزدەۋاتىدۇ، بولمىسا سىزدەك قىزلارنى ئىنىڭ بولمىغاندا ۋاقىتلىق ئىش بىلەن بولسىمۇ تەمىنلىمەيتتۇقمۇ؟

— سىز دېگەن گەپلەرنىڭ ھەممىسىنى مەن ئاڭلىغان، — مەرھابا مەقسىتىنى ئۇقتۇرۇشقا تىرىشىپ ئۇستەلگە يېقىن كەلدى، — كېلىشىمدىكى مەقسەت سىز دېگەندەك ئەمەس، بەلكى ...

— مەيلى قانداق بولسىمۇ گەپ شۇ سىڭلىم، — بۇ ئادەم ئۇستەلنىڭ تارتمىسىدىن بىر توقاي گىراپىلارنى ئالغاندىن كېيىن قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن ئۇرۇپ تۇرۇپ داۋام قىلدى، — ھازىر ئادەم ئېلىش ئەمەس، مۇشۇ تىزىملىكتىكى بىر نەچچە يۈز ئادەمنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش توغرىسىدا كاللا قاتۇرۇۋاتقان گەپ، ئۇقتىڭىزمۇ؟

بۇ ئادەمنىڭ قوپاللىقى بىلەن مەرھابانىڭ غايىلىرى بىردىن يوققا چىققاندەك بولدى. ئۇ، ئىشنىڭ باشلىنىشىدا مۇنداق توسقۇنلۇقنىڭ بولۇشىنى كۈتمىگەنىدى، قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇدۇل چىقىپ كەتسۇنمۇ؟ ياق بولمايدۇ، رىقابەت قاينىمىدا سۇنغان زاۋۇتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ مىللىي ساناەتنى قۇتۇلدۇرىمەن دېگەن ئىرادىسى نەگە كەتتى. ئەگەر بۇنىڭدىن ۋاز كەچسە دادىسى بىلەن ئاپىسىغا قانداق يۈز كېلەلەيدۇ؟ ... مەرھابا ئالدىدىكى مۇنۇ ئادەمنىڭ قوپاللىقى بىلەن ھېسابلىشىپ تۇرماستىن، مەقسىتىنى ئوچۇق ئېيتماقچى بولدى. بىراق گەپنى قانداق باشلاشنى بىلمەستىن، تۇرۇپ قالدى، شۇ چاغدا ئىشىك بىردىن ئۇلۇغ ئېچىلىپ، بۆلۈمگە مەرھابا بىلەن دەرۋازىدا ئۇچراشقان بايىقى يىگىت كىرىپ كەلدى، مەرھابا بۇ يىگىتنى كۆرۈپ ئۆزىمۇ سەزمەستىن سالام بەردى.

— ياخشى، ئۆزىڭىزچۇ؟ — دېدى يىگىت جاۋابەن چاندۇرماستىن، — قېنى ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇڭ.

مەرھابا يىگىتنىڭ ئىلتىپاتى بىلەن بايىقى قىسىلچىلىقلىرىنى ئۇنتۇپ، ئورۇندۇقتا ئولتۇردى، بايىقى ئادەم ئالدىدىكى گىراپىدىن كۆزىنى ئېلىپ يىگىت بىلەن مەرھاباغا مەنىلىك قاراپ قويدى، يىگىت ئولتۇرغاندىن كېيىن مەرھابادىن سورىدى:

— ئىشىڭىزنى پۈتتۈردىڭىزمۇ؟

— نەنىڭكى؟ — مەرھابا بايىقى ئادەمگە يەر تېگىدىن قاراپ قويۇپ، چاقچاققا يۆلەپ دېدى، — بۇ باشلىق ئاكىمىزنىڭ ئاچچىقى بەكمۇ يامان ئىكەن، تېخى گېپىمنى قىلا-قىلمايلا شېخىمنى يىرىۋەتتى.

— كىم زاۋۇت باشلىقىكەن؟ — ئۇ ئادەم پىستە كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، مەرھابانىڭ سۆزىگە ئېتىراز بىلدۈردى، — مەن ھېچقاچان سىزگە ئۆزۈمنى زاۋۇت باشلىقى دەپ تونۇشتۇرمىدىم. زاۋۇت باشلىقىنى ئىزدىسىڭىز ئەنە ئاشۇ يىگىت، ئىسمى نەزەر، — بۇ ئادەم ئاخىرقى گېپىنى ئاڭلىمىغۇدەك غۇڭشىپ ئاخىرلاشتۇردى.

— نېمە؟ — مەرھابا ھەيرانلىقىنى يوشۇرالمىغان ھالدا ھېلىقى ئادەم بىلەن يىگىتكە تىكىلدى، ئارقىدىن يىگىتتىن سور-

www.uyghurkitap.com

دى، — ئەمما ئابىيام زاۋۇت باشلىقىنى سورىسام ئەجەب بۇ بۆلۈمنى كۆرسىتىپ قويدىڭىزغۇ؟

يىگىت مەرھابانىڭ سوئالىغا كۈلۈپلا قويدى.

— ۋېيەي تووۋا! — مەرھابا ياقىسىنى تۇتۇپ نەزەرگە تىكىلدى، — باشلىق بولغان ئادەملەر ئۆزىنى بەكمۇ مەخپى تۇتىدىغان ئوخشىمامدۇ؟ بوپتۇ، ۋاييەي، ئابىيام مەخپى تۇتقىنىڭىز بىلەن ھازىر بەربىر مۇنۇ ئاكىمىز سىزنى ئاشكارىلاپ قويدى، ئەسلىدە سىزنى ئىزدەپ كېلىشىمنىڭ سەۋەبى، — مەرھابا مەقسىتىنى بايىقى ئادەمنىڭ ئالدىدا ئوچۇق دېيىشنى بىئەپ كۆرۈپ، نەزەرگە ئۇنى مەنىلىك ئىشارەت قىلدى، گراپىغا قاراپ ئولتۇرغان ئادەمنىڭ سىنچى كۆزلىرى بۇ بېقىشلارنى نەزەردىن ساقىت قىلالمىدى، ئۇ قىزنىڭ قەلبىدىكى ئاللىقانداق يوشۇرۇن سىرلارنى سېزىپ ئاستا قوپۇپ چىقىپ كەتتى.

— نەچچە ياشقا كىردىڭىز؟ — سورىدى مەرھابا بايىقى ئادەمنىڭ ئاياغ ئاۋازى ئۇزاپ كەتكەندىن كېيىن نەزەردىن.

«تووۋا، غەلىتىلا سوئال سورايدىغۇ، يېشىمنى سوراپ نېمە قىلاتتىكىنا؟» نەزەر مەرھابانىڭ سوئالىدىن ھەيران بولدى.

— 25 ياشقا كىرەي دەپ قالدىم، — دېدى ئۇ تۈزلا قىلىپ.

— ئەمىسە سىزنى نەزەر دەۋرىسەم بولىدۇدەك، — مەرھابا نەزەرنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ داۋام قىلدى، — يېشىمىزدا ئانچە چوڭ پەرق يوقىكەن، ئاشۇنداق ئاتىسام رەنجىمەيدىغانسىز؟ ھا - ھا!...

— رەنجىشتىن خېلى كېيىن تۇغۇلغانمەن، — نەزەر مەرھابانىڭ كۈلكىسىدىن جانلىنىپ، چاقچاق ئارىلاش جاۋاب بەردى، — ئىشقىلىپ ئاكام دېمىسىڭىزلا بولغىنى.

مەرھابا نېپىز كالپۇكىنى چىشلەپ يەرگە قارىۋالدى. نەزەر ئۇنىڭغا بىر خىل تەلمۈرۈش ئىلكىدە تىكىلدى.

— سىزگە ئوچۇق گېپىمنى قىلسام، — دەپ ئاستا ئورنىدىن تۇردى مەرھابا ئۇنىڭ كۆزىنى يېپىۋالغان چېچىنى قولىقىنىڭ كەينىگە باستۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، — ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىش بىلەن ئىزدەپ كېلىۋېدىم.

— نېمە ئىشتى؟

— ئازراق ۋاقتىڭىزنى ئالىدىغان بولدۇم، — مەرھابا ئۆزىگە تىكىلىپ ئولتۇرغان نەزەرنىڭ قوڭۇر كۆزىگە ھاجەتمەنلەرچە بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن، سول قولىدا دېرىزىنىڭ يۆلەنچۈكىنى سىلىغاچ داۋام قىلدى، — مەن ئالىي مەكتەپنىڭ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىدىم، يەنە ئىمتىھان بېرىشكە رايىم بارمىدى، چۈنكى ئاخىرقى پەللىگە يېتەلمىگەن ئادەم يەنە زورىققان بىلەن بىكاردە، شۇڭا مەن جەمئىيەتتە باشقىچە يول تۇتۇشنى لايىق كۆرۈپ، زاۋۇتىڭلارغا كېلىشىم.

— مەسىلەن، قانداق يوللارنى تۇتماقچىسىز؟

— مەن يېقىندا گېزىتتىن بىر خەۋەرنى كۆردۈم، خەۋەردە زاۋۇتىڭلار ئىسلاھاتنىڭ تۆرتكىسىدە خاراكتېرىنى ئۆزگەرتىپ، ئاياغ كىيىم ئىشلەپچىقىرىشنى توختىتىپتۇ، مەن بۇنى كۆرۈپ ئولتۇرالماي قالدىم. 50 يىلدىن ئارتۇق تارىخقا ئىگە، رايونىمىزدىكى تۇنجى مىللىي سانائەتنىڭ بىرلا شامال بىلەن يوقىلىپ كېتىشى كىشىنى تولىمۇ چۆچۈتىدۇ، بۇ ئىشلارنى يۇقىرى

www.uyghurkitap.com

بىلەمدۇ-يوق، بەلكىم بىلىدىغان بولسا رۇخسەت قىلماسلىقى مۇمكىن، چۈنكى ھازىر ھۆكۈمىتىمىز مىللىي سانائەتنى ھەر جەھەتتىن يۆلەۋاتامدۇ، مەيلى نېمە بولسۇن، مەن زاۋۇتىڭلارنىڭ پۈتۈن يىللىق ئاياغ كىيىملىرىنى توختاملىشىپ ئېلىپ، مەخسۇس ئاياغ كىيىم ماگىزىنى ئاچماقچىمەن.

«توۋا ئۆزى بىر چىرايلىق بولغىنى بىلەن گەپ-سۆزلىرى ئۆمىلىغۇ، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى سودا ئورۇنلىرى بىز بىلەن تۈزۈشكەن توختاملىرىنى بىكار قىلىۋېتىپ بارسا، ئانىسىنىڭ سۈتى ئاغزىدىن تېمىپ تۇرغان بىر قىز بىر نەچچە مىليون سوملۇق ئاياغ كىيىمنى بىراق توختاملىشىمەن دەپ يۈرىدىغۇ. شۇنىڭدىن قارىغاندا، ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەستىن يالغاندىن مۇشۇ ئىشنى باھانە قىلىپ، ماڭا مۇھەببەت ئىزھار قىلغىلى كەلدىمۇ-يا؟ ھەر نېمە بولسىمۇ مۇنداق قىزنى قولدىن چىقىرىپ قويماي، گېپىگە ‹ھە› دەپ قويۇپ، ئاستا ئۆزۈمگە مايىل قىلىۋالامدىم»

— نېيىتىڭىز تولىمۇ ياخشىكەن، — دېدى نەزەر گەپنى سەل سىلىغايتىپ، — بولسىغۇ سىز دېگەندەك قىلساق مىللىي سانائىتىمىز ئۈچۈن ياخشى بولاتتى. بىراق، ھازىرقى بازار ۋەزىيىتى شۇنداق بولۇپ قالدى-دە، بىزگىمۇ ئامال يوق، ئەگەر خالىسىڭىز كەلگۈسى ئىشلەپچىقىرىلىدىغان چامادان، سومكىلارنى دوگۋارلاشسىڭىز بولىدۇ، بىراق مەنچە سىز قىز بالا بولغاندىن كېيىن سودىغا قىزىقماي، ياخشىسى يەنە بىر يىل تەييارلىق قىلىپ، داشۆگە ئىمتىھان بەرسىڭىز بولغۇدەك.

— بۇ مۇمكىن ئەمەس، — مەرھابانىڭ تەرسالىقى بىردىن تۇتتى، — سىز بىر چاكجاك تۇرۇپ ئۆزىڭىز باشقۇرۇۋاتقان مىللىي سانائەتنى، تاقاشقا قېتىلغان بولسىڭىزمۇ مەن ئۆزۈمنىڭ تاللىغان ئۇ يولۇمدىن يانمايمەن. ئازراق ۋاقتىڭىزنى ئېلىپ قويۇدىغان بولدۇم نەزەر، — مەرھابا ئۇنىڭ سائىتىگە قاراپ قويغانلىقىنى كۆرۈپ تەكەللۇپ قىلدى، — رەنجىسىڭىزمۇ مەيلى، مەن بىر كۆرگەن ئادىمىمگە ھازىرقىدەك كۆڭلۈمدىكىنى ئايىماي دەۋېرىدىغان مىجەزىم بار، گېپىم ئېغىر كەتكەن بولسا ياندۇرۇۋالىمەن، ئاخىرىدا سىزگە دەيدىغان بىر ئىلتىماسىم بار، ئەگەر...

— نېمە بولسا دەۋېرىڭ، — نەزەر مەرھابانىڭ گېپىنى بۆلدى.

— ئەگەر مۇمكىن بولسا، — مەرھابا نەزەرنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ سۆزلىدى، — زاۋۇتىنىڭ خاراكتېرىنى ئۆزگەرتمەسلىككە تىرىشىڭ، مۇمكىنچىلىك بولمىسا، ئەڭ بولمىغاندا بىر سېخنى مەخسۇس ئاياغ كىيىم ئىشلەيدىغانغا ئاجرىتىپ قويساڭلار، مەن پۈتۈن يىللىق مەھسۇلاتقا توختام تۈزۈپ، ھەر پەسىللىك ئىشلەپچىقىرىلىدىغان مەھسۇلاتنىڭ پۇلىنى ئالدىن تاپشۇرسام...

— بولىدۇ، مەن زاۋۇت باشلىقى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ كۆرەي.

— قايسىنىڭغا بولىدۇ دەيسىز؟

— ھازىرچە بىر سېخنى ئاياغ كىيىم ئىشلەيدىغانغا ساقلاپ قالساق...

— ئەمىسە گېپىمىز گەپ-ھە، ئەكىلىڭ قولىڭىزنى، — مەرھابا نەزەرنىڭ جاۋابىدىن ھاياجانلىنىپ قولىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى، — مەن باشقا ئىشلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن توختام تۈزگىلى كېلىمەن، ئۇ چاغدا يېنىۋالسىڭىز بولمايدۇ جۇمۇڭ.

— خاتىرجەم بولۇڭ، — دېدى نەزەر مەرھابانىڭ قولىنى سىلىكىپ تۇرۇپ، — مەنمۇ تەلىپىڭىزنى ئورۇندامەن، ئەمدى سىز مەن ئۈچۈن نېمە ئىش قىلىپ بېرىسىز؟

— ھا! ھا! قىزىق گېپىڭىز بارـ كەن، — دېدى مەرھابا بىرخىل ناز بىلەن كۈلۈپ، — سىز كۈتكەندىنمۇ ئارتۇق رازى قىلىمەن، ئىشىنىڭ، بۇ چىن گېپىم، — مەرھابامۇ نەزەرنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ سىلىكىدى.

نەزەر ئۇنىڭ قولىدىن ئۆتىۋاتقان ھارارەتتىن ھاياجىنىنى باسالماستىن كەلگۈسى بەختىنىڭ بۆشۈكىگە بۆلەنگەندەك بولدى.

دۇكان ئىزدەش

مەرھابا ئەمدى ئىككىنچى ئىشقا ئۆتتى، ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگەندىن تاكى كەچكىچە شەھەرنىڭ مەركىزىي كوچىلىرىدىكى ماگىزىن - دۇكانلارنى ئارىلايتتى، بەزىلىرىنىڭ دۇكىنى يارىسائورنى يارىمايتتى، بەزىلىرىنىڭ ئورنى يارىسا دۇكىنى يارىمايتتى. ئۇ بۈگۈن چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن يەنە كوچىغا چىقتى، ئىككى تەرىپى بۆككىدە گۈللۈك پىيادىلەر يولى بىلەن كېتىۋېتىپ، ئالدى تېمى پۈتۈنلەي دېرىزە قىلىپ ياسالغان بىر قەۋەتلىك يېمەكلىكلەر ماگىزىنىنىڭ ئالدىدا توختاپ قالدى، ماگىزىنىڭ ئىشىكىنىڭ ئۈستىگە ئورنىتىلغان رادىئو كانىيىدىن «چىمەندە گۈل» ناخشىسى جاراڭلاپ تۇراتتى، بۇ ماگىزىن ئىككى يېنىدىكى ئۈچ قەۋەتلىك سودا سارىيىنىڭ قېشىدا تولىمۇ مىسكىن كۆرۈنەتتى، مەرھابا قارشى تەرەپتىكى ئالتە قەۋەتلىك مېھمانخانا بىلەن ئىككى قەۋەتلىك تىياتىرخانىغا كۆز يۈگۈرۈتۈۋېتىپ ھايا جىنىنى باسالماستىن مىيىقىدا كۈلدى، «تۇۋا، ‹تۆگىسى مىنىپ تۆگە ئىزدەپتۇ› دېگەن مۇشۇ كەندە، ھەر كۈنى مۇشۇ جايدىن تۆت ئۆتىمەن، نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان بۇ ماگىزىن نېمىشقا يادىمغا كەلمىدىكىنا؟ ئەسلى ئىزدىگىنىممۇ مۇشۇنداق ئاۋات بازارغا، چوڭ سودا سارايلىرىنىڭ يېنىغا ئورۇنلاشقان كىچىك دۇكان ئەمەسمىدى، بىراق ئىجارىگە بېرەرمۇ؟» مەرھابا ھەر خىل ئويلارنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپ، ماگىزىنىنىڭ ئىچىگە كىردى، ماگىزىندا بىرمۇ خېرىدار كۆرۈنمەيتتى، ئىككى ئوغۇل، ئىككى قىز پىرىكازچىك بىر جۈپتىن بولۇپ بىر رەسىملىك ژۇرنالنى كۆرۈشۈۋاتاتتى، مەرھابا ئۇلارغا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ، پوكەيلەرنى ئوڭ تەرەپتىن باشلاپ ئارىلىدى. ئۇ، خورۇچ، چاي سېتىلىدىغان يەرگە كېلىپ، ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىغان پىرىكازچىكلارغا مۇراجىئەت قىلدى:

— مۇنۇ سوقۇلغان قارىمۇچتىن ئىككى قوتا ئېلىۋېتىڭە!

— بىر ئاز كۈتۈپ تۇرۇڭ، — رەسىم كۆرۈۋاتقانلاردىن بىرسى جاۋاب بەردى.

— مۇنۇ كەمپۈتتىن يېرىم كىلوگرام تارتىۋەتسەڭلارچۇ، — ئۇ پىرىكازچىكلارغا يەنە مۇراجىئەت قىلدى، گەرچە بۈگۈن مەرھابانىڭ ماگىزىندىن ھېچنەرسە ئېلىش ئويى بولمىسىمۇ پىرىكازچىكلارنى گەپكە سېلىش ئۈچۈن قەستەن شۇنداق قىلىۋاتاتـ

www.uyghurkitap.com

تى، ئۇ ئايلىنىپ يىرەنىك، بولكا سېتىلىدىغان جايغا كەلگەندە پىرىكازچىكلاردىن بىرسى ئېرىنچەكلىك بىلەن قوپتى.

— نېمە ئالىسىز؟— پاكار، ۋىجىك بىر قىز خۇشىياقىمىغاندەك مەرھابادىن سورىدى.

— تۇشتىن يېرىم كىلوگرام.

پىرىكازچىك تۇشنى تارازىغا سېلىۋاتقاندا مەرھابا ئۇنىڭدىن سورىدى:

— سوداڭلار ئانچە يوق ئوخشايدۇھە؟

— پەقەتلا دەڭسە،— پىرىكازچىك ئۇنىڭغا قارىماستىن جاۋاب بەردى،— ئىشەنسىڭىز ئەتىگەندىن بۇيان پەقەت سىزگىلا سودا قىلىشىم.

— نېمە ئانچىلا؟

— مۇنۇ ئىككى يېقىنىمىزدىكى غادىيىپ تۇرغان ماگىزىنلارنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟— پىرىكازچىك تۇشنى قەغەزگە ئورىغاچ داۋام قىلدى،— ئۇنداق ماگىزىنلار باريەردە خېرىدارلار بىزنىڭ مۇنداق دىۋانە چىراي دۇكانلىرىمىزغا كىرمەيدىكەن، بۇ ماگىزىنلار سېلىنىشتىن ئىلگىرى پايدىمىز بىلەن سودىمىز قەۋەتلا ياخشى بولىدىغان، ھازىر دەم ئېلىشىمىز ياخشى بولۇپ قالدى،— قىز سۆزىنى تۈگىتىپ مەقسەتسىزلا كۈلدى، مەرھابا يەنىمۇ ئىچكىرىلەپ گەپ ئېلىش مەقسىتىدە:

— ئۇنداق بولغاندىن كېيىن كەسىپىڭلارنى ئۆزگەرتسەڭلار بولمامدۇ؟— دېدى.

— ئۇ پىكىرنىمۇ قىلىۋېدۇق، باشلىقلار پايدا ئالالمايمىز، ئۇنىڭدىن ئېنىقىم چىقىمى يوق ئىجارىگە بەرگىنىمىزنىڭ يۈردىسى بار، دەپ ئۇنىمىدى.

— ئاڭلىسام بىر قانچە ئورۇن ئىجارىگە سوراپ كەپتۇ،— يەنە بىر قىز پىرىكازچىك يانداپ كېلىپ، سۆز قاتتى،— بىراق باشلىقلار ئىجارىسىنى ئاز كۆرۈپ ئۇنىماپتۇدەك، ئەھۋالدىن قارىغاندا بىر يىللىق ئىجارىسىنى ئون مىڭ سومغا بەرگۈدەك، قارىغىنا ئاداش، نېمىدېگەن نائىنسابلىق، بىز مائاشىمىزنى تاپالمىغانىڭ سىرتىدا ھەر يىلى بەش - ئالتە مىڭ سوم زىيان تارتىمىز، خەق ئون مىڭ سومغا ئىجارە ئېلىپ، قانداق پايدا تاپالايدۇ؟

— نېمە ئانچىلا باش قاتتۇرۇپ كېتەتتىڭلارۇي؟— يىگىتلەرنىڭ بىرسى قىزلارنىڭ گېپىگە ئېتىراز بىلدۈردى،— ھارۋا باينىڭ، ئات باينىڭ، ئۆلەمدۇ، سۇنامدۇ چاتىقىمىز نېمە؟ ئايلىقىمىزنى بېرەلمىسە ئاتا - ئانىمىزنىڭ مۇئاشى بار. زىيان تارتسا ھۆكۈمەت تارتىدۇ، پۇلىمىز بولمىسىمۇ ئىسسىق-سوغۇقتىن پانالىنىدىغان ئورنىمىز بار...

ئۇلار تالاش - تارتىشقا چۈشكەندە مەرھابا ماگىزىندىن يېنىپ چىقتى، قىزلارنىڭ دېگىنى بويىچە كوچا ئاپتوبۇسىدا ئولتۇرۇپ رايونلۇق يېمەكلىكلەر زاۋۇتىغا كىردى، زاۋۇتنىڭ مەسئۇلى مەرھابانىڭ مەقسىتىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئىشەنمىگەن تەلەپپۇزدا سورىدى:

— دۇكاننى نېمە قىلىسىز؟

— سودا ماگىزىنى.

— مەيلى نېمە قىلسىڭىزمۇ،— دېدى باشلىق گېلىنى قىرىپ،— ئەڭ ياخشىسى دادىڭىزنى باشلاپ كېلىڭ، بىز شۇنىڭ بىلەن توختاملىشايلى، بولمىسا سىزدەك بىر قىز بىلەن...

— خاتىرجەم بولۇڭ،— مەرھابا ئۇ-

نىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى، — گەرچە قىز بالا
بولسامۇ ئۇن يىگىتنىڭ ۋەدىسىنى بىرىپ
چىدالايمەن، ناۋادا ئىشەنچ قىلالمىسىڭىز،
ئىجارىسىنى ئالدىن تۆلىسەممۇ بولىدۇ.

— ئەمىسە يىللىقىنى ئۇن مىڭ سوم-
غا ئالالامسىز؟

— بولىدۇ.

— ياخشى، — دېدى باشلىق مەرھابا-
نىڭ سۆزلىرىگە بىر ئىشىنىپ بىر ئىشەن-
مەي — راستىنلا ئالىدىغان بولسىڭىز، بىر
يىللىق توختام تۈزۈشەيلى، پۇلىنى نەق
تاپشۇرۇسىز، توختامنىڭ قانۇنىي رەسمىيد-
تىنى ئۆتەيمىز، يەنە بىر ئىش، ماگىزىنىمىزد-
كى پىركازچىكلارنىڭ ئىككىسىنى ئالىسىز.

— پىركازچىكلىرىڭىزنى قوبۇل قىلال-
مايمەن.

باشلىق ئۇنىڭ كۈلۈپ تۇرغان كۆ-
زىدىن راست سۆزلەۋاتقانلىقىنى بىلدى،
ئەسلىدە ماگىزىن پىركازچىكلىرىنى مەرھابا
نېمە دەرىكىن دەپ ئاغزىنىڭ ئۇچىدىلا
دەپ باققانىدى.

— بولىدۇ ئەمىسە، — دېدى باشلىق
ئورنىدىن تۇرۇپ، — يۇرۇڭ بوغالتىر بۆ-
لۈمىدە توختام تۈزۈشەيلى.

نەزەرنىڭ باش قېتىمچىلىقى

مەرھابا ئەتىسى ئەتىگەن چىقىپ زا-
ۋۇتنىڭ ئالدىدا نەزەرنى كۈتۈپ تۇردى.
سائەت 8 دىن چارەك ئۆتكەندە، نەزەر
ۋېلىسىپىتلىق كەلدى.

— ياخشىمۇسىز نەزەر؟ — مەرھابا ئۆزىنى
تۈزەشتۈرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئالدىنى توراپ
ئەھۋال سوردى. نەزەر ۋېلىسىپىتتىن چۈ-
شۈپ سۇسلا جاۋاب قايتۇردى، مەرھابا
ئۇنىڭ ۋېلىسىپىتىنىڭ رولىنى تۇتۇپ تۇ-
رۇپ: — سىزنى قاچۇرۇپ قويماي دەپ يول-
ىڭىزنى توسۇپ تۇرۇشۇم ئىدى، — دېدى.

— بىرەر مۇھىم ئىشىڭىز بارمىتى؟

— ھا-ھا! چاقچاق قىلىۋاتامسىز نې-
مە؟ — مەرھابا ۋېلىسىپىتنى قويۇۋەتمەي
تولغىنىپ كۈلدى، — ھېلىقى كۈنى ۋەدىلەش-
كەن گېپىمىز بويىچە ئىزدەيمەن-دە.

— ئۇ كۈنى مەن كارخانىمىزنىڭ
ئاياغ كىيىم ئىشلىمەيدىغان بولغانلىقىنى
ئېيتىۋىدىمغۇ؟

— ئۇغۇ شۇنداق، — دېدى مەرھابا
سەل ئاچچىقلانغان تەلەپپۇزدا، — بىراق بىر
سېخنى مەخسۇس ئاياغ كىيىم ئىشلەيدىغانغا
ئاجرىتىدىغان بولغان ئىدىڭىزغۇ؟

نەزەرنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ
كەتتى، شۇ گەپنى باشقا بىرەر ئەركىشىگە
ئېيتقان بولسىمۇ كاشكى، تېنىۋالسا ياكى
بولمىسا چاقچاق دەپ تۈگىتىۋەتسە بولات-
تى، بىراق يېنىدىكى بۇ گۈزەل بىر قىز
دۇنيادىكى ھەممە ئىشلارنى، ئادەملەرنى
ئېغىزىدىن چىققان بىر ئېغىز گېپى بىلەن
ئۆلچەيدىغان گۆدەك قىز-دە. مۇنداقلار-
نى ئوبدان قايىل قىلمىغاندا، ئۇلارنىڭ
ئالدىدا مەڭگۈ باش كۆتۈرگىلى بولمايدۇ،
نەزەر مەرھابانى قايىل قىلىش ئۈچۈن بۆ-
لۈمگە باشلىدى.

— ئەمدى قاراڭ، ھەققىمي گەپنى قىلسام، —
دېدى، نەزەر ئىشىكنى يېپىۋەتكەندىن
كېيىن مەرھابانىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ، —
سىزگە بەرگەن ۋەدەمنى زاۋۇت يىغىنىغا
قويۇۋېدىم، كۆپچىلىك قېتىلمىدى.

مەرھابا نەزەرنىڭ ئاغزىدىن مۇنداق جاۋابنىڭ چىقىشىنى كۈتمىگەنىدى، شۇ تاپتا بۇ گەپنى ئاڭلاپ، يىغلىۋەتكىلى ئاز قالدى، «ئادەملەر نېمە دېگەن مۇرەككەپ، ئازراق بىر ئىشنى قىلىشنى ئويلىساڭ، تاپىنىڭدا دەسسەپ تۇرغان كىچىككىنە يەرمۇ ساڭا تەگمەيدۇ، غايىبانا بىر كۈچنىڭ سېھرى بىلەن بوشلۇققا سىقىپ چىقىرىۋېتىلىسەن، بىكار يۈرسەڭ شۇ ئادەملەر، جەمئىيەت تەرىپىدىن خورلىنىسەن» مەرھابا نەزەرگە تەرسالىقىنى بىر كۆرسىتىپ قويماقچى بولدى-يۇ، ئاچچىقىدا گېپىنى تاپالماستىن، سومكىسىدىكى توختامنى چىقاردى.

— مانا، مۇنۇلارنى كۆرۈڭ، — دېدى مەرھابا قولىدىكى توختامنى نەزەرنىڭ ئالدىغا تاشلاپ قويۇپ، — سىزنى باشلىق، ئالدىن قالسا قىلغان گېپىدە تۇرالايدىغان يىگىت دەپ ئويلاپ، بىر ماگىزىنىنى ئىجارىگە ئېلىپ بولدۇم جۇمۇڭ، ھەتتا مانا ماۋۇنىمۇ كۆرۈڭ، — ئۇ سومكىسىدىن يەنە بىر قانچە قەغەزنى چىقىرىپ داۋام قىلدى، — ماگىزىنىنىڭ 10 مىڭ سوم ئىجارىسىنى، يەنە ئەدلىيە-پەدلىيە دەمسىز، سوت دەمسىز ھەممە ئورۇندىن رەسمىيەت ئۆتەپ بولدۇم، ئەگەر سىزمۇ ئىشنىڭ ئاخىرىغا ئىشەش قىلالمىسىڭىز، سېتىۋالىدىغان مەھسۇلاتلارنىڭ پۇلىنى ئالدىن تۆلىۋەتسەملا بولىدىغۇ.

نەزەر مەرھابانىڭ بەرگەن توختام قەغەزلىرىنى تەپسىلىي كۆرۈپ چىقىپ، بىر نېمە دېيەلمەي تۇرۇپ قالدى.

— قېنى نەزەر، — مەرھابا نەزەرگە تەنە ئارىلاش گەپ قىلىشقا باشلىدى، — سۆزمۇ ئېغىزدىن، جانمۇ ئېغىزدىن چىقىدۇ، جېنىڭىز چىقىپ كەتسىمۇ يىگىتتەك بىر ئېغىز گەپ قىلىۋېتىڭە. ماقۇل دېسىڭىز مەن سىزگە چوقۇم شان-شەرەپ كەلتۈرۈپ بېرىمەن، ياق دېسىڭىز زىيان كەلتۈرەلمەيمەنۇ، ئەمما قانداق يىگىتلىكىڭىزنى كۆرۈپلا قويىمەن، خالاس.

مەرھابانىڭ ئاددىي بولسىمۇ جانغا پاتقۇدەك سۆزلىرى نەزەرنىڭ يىگىتلىك غۇرۇرىنى لىڭشىتىۋەتتى، ئۇ، تاتىرىپ كېتىۋاتقان چىرايىنى ئۈستەلدىن ئالماي، قەغەزلەرنى مەرھاباغا سۇنغاچ ئاران جاۋاب بەردى:

— بو...بولىدۇ، دېگىنىڭىزچە سېتىۋالىدىغان مەھسۇلاتلىرىڭىزنىڭ پۇلىنى ئالدىن تاپشۇرۇڭ...

ئۇلار شۇ كۈنى توختام تۈزۈشتى، توختامنىڭ ۋاقتى بىر يىللىق قىلىپ بېكىتىلدى، زاۋۇتنىڭ مەرھابانى تەمىنلەيدىغان يىللىق ئومۇمىي ئىشلەپچىقىرىش مەھسۇلاتى 1 مىليون 200 مىڭ يۈەن بولدى، توختامغا مەھسۇلاتنىڭ تۈرىنى سېتىۋالغۇچى تەرەپ بەلگىلەيدىغان، ساتقۇچى تەرەپ ئىشلەپ چىقىرىلغان مەھسۇلاتنى باشقىلارغا سېتىپ بەرمەيدىغان ۋە باشقا بىر مۇنچە مەزمۇنلار كىرگۈزۈلدى...

شاخىلىلنىڭ غەزىپى

— ھويت ئايسىم قىزىم، ئامەتلىك قىزىم، سىز قەيەردە؟ — شاخىلىل ھويلىغا كىرىش بىلەن تەڭلا مېڭىشىدىن ئادىشىپ قالغان ئادەملەردەك ۋارقىراشقا باشلىدى، مەرھابا بىلەن شاپائەت شاخىلىلنىڭ ئەنسىز ئەمما خۇشال ئاۋازىنى ئاڭلاپ ھويلىغا يۈ-

كۆرۈپ چىقتى، شاخىلىل قولىدىكى چاما-
داننى يەرگە قويۇپ ئاندىن قويۇن يانچۇ-
قىدىن بىر قەغەزنى ئېلىپ داۋام قىلدى.—
مانا قىزىم بۇ چاقىرىق قەغىزى، ئۆز كۆزى-
ڭىز بىلەن كۆرۈڭ، 9 - ئاينىڭ 2 - كۈنىدىن
بۇرۇن مەكتەپكە بېرىپ تىزىملىتىدىغان
بولدىڭىز، ئاڭغىچە تەييارلىقلارنى ئوبدان
قىلىپ، ھۆرۈ-پۆرۈ ئىشلارنى ئىزىغا سېلى-
ۋالىمىز...

مەرھابا مەكتەپنىڭ چاقىرىق قەغە-
زىنى قولىغا ئېلىپ شۇنداقلا كۆز يۈگۈر-
تۈپ چىقتى.

ئۇلار ئۆيگە كىرىشتى، مەرھابا دادى-
سىنىڭ قارشى تەرىپىدە ئولتۇردى، شاپا-
ئەت ئادىتى بويىچە بىردەم ئېرىنىڭ ئاغزى-
غا، بىردەم قىزىنىڭ ھۆسن-جامالىغا قاراپ
جىم ئولتۇردى، ئۇ، ئۆي تۇتقاندىن بۇيان
بىرەر ئىشنى شاخىلىلىنىڭ رۇخسىتىسىز
قىلىپ باقمىغانىدى، شاخىلىلىنىڭ خۇشال-
لىق، قايغۇلىرىنى ئۆزىنىڭ ھېسابلايتتى،
كېيىنچە مەرھابا چوڭ بولۇپ بۇنداق ئور-
تاقلىق ئىككىگە بۆلۈندى، ئۇنىڭ قىزىغا
نىسبەتەن نۇرغۇن ئارزۇ-ئارمانلىرى، تەر-
بىيىلەش ئۇسۇللىرى بولسىمۇ، بىرسىنىمۇ
ئورۇندىيالمىدى، چۈنكى شاخىلىلىنىڭ ئالدى-
دا ئۇنداق قىلىشنى ھۆرمەتسىزلىك بىلدى،
قىسقىسى مەرھابانى قانداق بۆلەش، كۈنى-
گە نەچچە نۆۋەت ئۇزۇقلاندۇرۇش، قانداق
كىيىندۇرۇشكىچە ئىشلارنىڭ ھەممىسى شا-
خىلىلىنىڭ دېگىنى بويىچە بولاتتى، شاپائەت-
نىڭ مەيلىچە بولغاندا مەرھابانى بىر مە-
نۇتمۇ يېنىدىن ئايرىغۇسى يوق ئىدى،
ئەمما شاخىلىلىنىڭ ئىرادىسىگە خىلاپ ھال-
دا ئۇنى ئوقۇشقا ئەۋەتمەسلىكنى گۇناھ
ھېسابلاپ بىر ئېغىز زۇۋان سۈرمىدى. مەر-
ھابا تېخىچە قولىدا تۇتۇپ تۇرغان چاقى-
رىق قەغەزنى دادىسىغا سۇنۇۋېتىپ شۇنداق
دېدى:

— دادا، گېپىم گەپ، مەن ئوقۇماي-
مەن، سودىگەر بولىمەن.

— نېمىلەرنى دەۋاتىدىغانسىز، قى-
زىم؟ — شاخىلىل گەرچە قىزىنىڭ گېپىگە
ئىشەنمىگەن بولسىمۇ، تىكىلىپ تۇرۇپ قىل-
غان ئىشەنچلىك تەلەپپۇزىدىن ئاللىقانداق
بىر گۇمانلىق شوللارنى كۆرگەنىدەك بول-
دى، — سىز ئوقۇڭ، سودىگەرچىلىكنى مەن
قىلاي، ھەممە رەسمىيەتلەر پۈتكەنىدە ئو-
قۇمايمەن دېيىشىڭىز...

— مېنىڭمۇ سودىگەرچىلىك رەسمى-
يەتلىرىم پۈتتۈپ بولدى، — مەرھابا سومكى-
سىدىكى توختام، تىجارەت كىنىشكا قاتار-
لىقلارنى ئېلىپ شاخىلىلىنىڭ ئالدىغا قويدى، —
ئىش مۇشۇ يەرگە كەلگەنىدە ئوقۇشقا كەت-
سەم بولماس.

شاخىلىل مەرھابا بەرگەن توختام،
ئىسچوتلارغا ئالدىراپ كۆز يۈگۈرتۈپ
چىقتى.

— نېمە؟ — شاخىلىل ئالدىن تاپشۇ-
رۇلغان 240 مىڭ يۈەنلىك مەھسۇلات
پۇلى بىلەن 10 مىڭ يۈەنلىك ئىجارە
ھەققىنىڭ تالونىنى كۆرگەنىدىن كېيىن
جوزىغا بىرنى ئۇرۇپ، ئورنىدىن چاچراپ
تۇرۇپ كەتتى، — دادىڭدىن بىسوراق مۇشۇن-
چىۋالا پۇلنى خەجلەيدىغانغا بېشىڭ نەدە
يوغىنىدى سېنىڭ؟

شاپائەت ئۆي تۇتقاندىن بۇيان ئې-
رىنىڭ بۈگۈنكىدەك ئاچچىقلانغىنىنى، مەر-
ھابانى مۇنداق سەتلىگىنىنى ھېچ كۆرمە-
گەنىدى، ئۇ قورققىنىدىن قىزىنىڭ ئالدىغا
ئۆتۈپ، شاخىلىلغا بىچارىلەرچە يېلىنىپ

www.uyghurkitap.com

قاردى، شاپائەتنىڭ يېلىنىپ قاراشلىرى
ئۆتۈنۈپ قىلغان شەرەتلىرى شاخپىلىلىنىڭ
غەزىپىنى تېخىمۇ ئۇرلەتتى.

— ماڭا كۆزۈڭنىڭ دەرۋازىسىنى
ئېچىپ - ياپماي نېرى تۇر! — شاخپىلىل شاپا-
ئەتنى ئوڭ قولىدا بىر يانغا ئىتتىرىۋېتىپ
مەرھابانىڭ ئالدىغا دۈەيلەپ كەلدى، —
بىر تال بالام دەپ سېنى ئوغۇلنىڭ ئورنى-
دا كۆرۈپ پۈتۈن ئىقتىسادنى ئوتقۇزغانىڭ
جازاسى مۇشۇما؟ هازىرنىڭ ئۆزىدە بىرىپ
پۇللارنى ياندۇرۇپ كەل، بولمايدىكەن...
هە، — شاخپىلىل گېپىنىڭ ئاخىرىنى ئەلەم
بىلەن يۇتۇۋەتتى، جوزىنىڭ گىرۈسىكىنى
سىلىغاچ دادىسىنىڭ گېپىنى تەخىر قىلىپ
ئاڭلاپ ئولتۇرغان مەرھابانىڭ بىردىنىلا
تەرسالىقى تۇتتى.

— پۇلىڭىزنى بۇگۈن ئەمەس، — دې-
دى ئۇ قاپىقىنى تۈرۈپ، — يەنە بىر يىلدىن
كېيىن ئەكېلىپ بېرىمەن.

— هىم! — شاخپىلىل دىمىقىنى قاقتى، —
قاچان ئەكېلىپ بېرىدىغانلىقىڭنى كۆزۈڭگە
كۆرسىتىپ قويىمەن، — ئۇ غەزەپ بىلەن چاھ-
داپ ئىشىكنىڭ ئالدىغا كەلدى - دە، كەي-
نىگە بۇرۇلۇپ قوشۇپ قويدى، — بالا ئەمەس،
بېشىمغا بالا بولغان ... — شاخپىلىل سۆزىنىڭ
ئاخىرىنى تۈگەتمەستىن ئىشىكنى جالاقشىتىپ
يېپىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى.

— جېنىم قىزىم، — دېدى شاپائەت
شاخپىلىل چىقىپ كەتكەندىن كېيىن مەرھا-
نى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ، — دادائڭ ئىككى-
مىز ساڭا شۇنچىلىك ئەقىدە قىلىپ، ئەقىدى-
رىڭگە باش قاتۇرۇۋاتقاندىن كېيىن، مۇل-
چىلىك باش - باشتاقلىق قىلىپ كەتمىسەڭمۇ
بوپتىكەن، مېنىڭچە يەنىلا ئوقۇغۇنۇڭ تۇ-
زۈكمىكىن قىزىم.

— ئوقۇمايمەن دېدىم، ئوقۇمايمەن، —
مەرھابا چالۋاقىدى، — ئۆيدىن قوغلاپ چىق-
قىرىۋەتسەڭلارمۇ ئوقۇمايمەن، — ئۇ سومكىسى-
دىن ئامانەت كىنىشكىسىنى ئېلىپ داۋام قىل-
دى، — دادامنىڭ پۇلىدىن 600 مىڭ سومنى
مەن بانكىدا هېساب ئېچىپ نامىمغا ئاغ-
دۇرۇۋالدىم، قالغان 600 مىڭ سومى مۇشۇ
كىنىشكىدا، بۇنى دادامغا بېرىپ قوي، خۇدا
بەرىكىتىنى بەرسە يېرىم يىلغىچە ئىشلەت-
كەن پۇلنى قايتۇرۇپ بېرىۋېتىمەن.

— جېنىم قىزىم، پۇلنى دادائڭ ئۆزى
ئۇندۇرۇۋالسۇن، سەن ئوقۇشۇڭغا كېتىۋەر-
گىن.

— نېمىشقىمۇ قەلبىمنى چۈشەنمەي-
دىغانسەن، ئاپا؟ — مەرھابا شاپائەتكە يې-
لىنغان تەلەپپۇزدا دېدى، — مېنىڭ كۆڭلۈم
پەقەت مۇشۇ ئىش بىلەنلا ئۆسىدۇ، ئەگەر
مېنى خۇش قىلىمەن دېسەڭ، يولۇمنى
توسۇماي، ئوقتىسىگە بەرىكەت تىلەپ دۇئا
بەرگىن.

— هىم، ئاپاڭ دۇئا بەرگەن بىلەن
مەن پۇل بەرسەم بولىدۇ، — شاخپىلىل ئىشىك-
نىڭ سىرتىدا تۇرۇپ ۋارقىرىدى، — قېنى
مەن سېنىڭ ئوقۇماستىن ئوقەت قىلغىنىڭنى
بىر كۆرەي...

نەزەرنىڭ ھەسرىتى

«شەيتانمۇ، ئادەممۇ؟ شۇنداق گۈزەل
قىز، يېقىملىق كۈلكە، ئادەمنى پۈتۈن يۇ-
تۇۋەتكۈدەك كۆز، ئاسماندىن چۈشكەندەكلا
ساڭا كۆڭۈل سىرلىرىنى ئېيتىش، ھەتتا

ئۆزۈڭنى قاچۇرغانسېرى تېخىمۇ سۈركە-
لىپ، سېھىرلىك تىنىقلىرى بىلەن سېنى
پەپىلەشلىرىچۇ؟ ئاھ! راستىنلا ئۇ مېنى
ياخشى كۆرۈپ قالغانمىدۇ؟ ئەگەر شۇنداق
بولمىسا، ئۆتكەنكى بىر چاقچىقىمغا سىز
كۈتكەندىنمۇ ئارتۇق رازى قىلمەن، دەمە-
تى» تۇنجى مۇھەببەت ئوتىدا پۇچىلىنىۋات-
قان نەزەر مەرھابا بىلەن توختام تۈزگەن-
دىن بۇيان ئۆتكەن ئىشلارنى ياتسا-قوپسا
ئەسلەيدىغان بولىۋالدى، 50 يىللىق تارىخ-
قا ئىگە بىر زاۋۇتنىڭ خاراكتېرىنى بىر
چاڭجاڭنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئۆزگەرتىۋېتىش
نېمىدېگەن بىمەنىلىك-ھە؟ بۇنىڭغا بىزدەك
كەسىپ ئەھلىلىرى باش قاتۇرماي ئادەتتە-
كى بىر قىزنىڭ باش قاتۇرۇۋاتقىنىچۇ تېخى،
بىزنىڭ قېرى چاڭجاڭىمىز نېمىنى ئويلاۋا-
تىدىكىن-تاڭ، مەرھابا پۇلنى ئالدىن تاپ-
شۇرغان تۇرۇقلۇق، يەنە مەن تۈزگەن
توختامنى ئېتىراپ قىلمايۋاتقىنىنى كۆرمەم-
دىغان، باشقىلار مەشۇقى ئۈچۈن جېنىنى پى-
دا قىلىدىكەن، شۇڭا مەن بارىدىغان يەرگى-
چە بېرىپ، ئەڭ بولمىغاندا بىر سېخنى ئا-
ياغ كىيىم ئىشلەپ چىقىرىدىغانغا ئايرىپ قالمى-
سام بولمايدۇ، مۇنداق قىلمىسام مەرھابانىڭ
ئالدىدا مۇندىن كېيىن ئۆزۈمنى قانداقمۇ
يىگىت دەپ يۈرەلەيمەن».

نەزەر ئەتىگەنلىك چايدىن كېيىن
بىر نۆۋەت ئېنىق قارارغا كېلىپ زاۋۇت
باشلىقىنىڭ بۆلۈمىگە كىرىپ كەلدى.

— تۈنۈگۈن ئېيتقان پىكىرلىرىمنى
باشقىدىن ئويلىشىپ باققان بولسىڭىزكەن، —
دېدى نەزەر باشلىقنىڭ تەكلىپىسىز سافاغا
چۆككەندىن كېيىن، قويۇق بۇدۇر چاچلى-
رىنى بارماقلىرىدا تارىغاچ.

— مەن سىزگە تۈنۈگۈنلا ئېنىق جا-
ۋابىنى بېرىپ بولغانغۇ، — باشلىق ئىستاكان-
دىكى چايدىن ئىككى ئوتلاپ گېپىنى دا-
ۋام قىلدى، — قارار قىلىنىپ بولغان ئىشنى
يەنە مۇزاكىرىلىشىشنىڭ نېمە ھاجىتى.

— توختامىمىز قانۇنى توختام تۇرسا.

— تۈزگەن ئادەم ئىگە.

— ئەمىسە، بۈگۈندىن باشلاپ ئاياغ
كىيىم ئىشلەپ چىقىرىشنىڭ تەييارلىقىنى
قىلىۋېرىمەن.

— ئۇنداق قىلىدىغانغا بېشىڭىز ئون
ئەمەس.

— نەچچە ئون يىللىق تارىخقا ئىگە
مىللىي سانائەتنى بىرلا بۇيرۇق بىلەن قىر-
قىۋېتىدىغانغا سىزنىڭمۇ بېشىڭىز ئون ئە-
مەس، — نەزەر ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ
باشلىقنىڭ ئاچچىقتىن چانىقىدىن چىقىپ كې-
تەيلا دەپ قالغان چېقىر كۆزىگە مىختەك
قادىلىپ داۋام قىلدى، — يۇقىرى سىزنى
مىللىي سانائەتنى راۋاجلاندۇرىدۇ، دەپ
باشلىق قىلغان، يۆلىسىڭىز يۆلىدىڭىز،
ئەگەرىيۆلىمىسىڭىز، مەنمۇ بىر مۇئاۋىن زاۋۇت
باشلىقى، زاۋۇتنىڭ تەقدىرىنى قانداق بىر
تەرەپ قىلىشنى بىلىمەن.

— ھا، ھا! — چاڭجاڭ تەنە ئارىلاش
كۈلۈپ ئورنىدىن تۇردى-دە، بۆلۈمنىڭ
ئىچىدە ماڭغاچ داۋام قىلدى، — بۇ زاۋۇتنى
سىز ئەمەس، مەن كۆتۈرە ئالغان، زاۋۇت-
نىڭ تەقدىرىنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش
مېنىڭ ئىشىم، سىزنىڭ ۋەزىپىڭىز مېنىڭ
بۇيرۇقۇم بويىچە ئىشلەش، ئۇقتىڭىزمۇ؟

— مۇئاۋىن باشلىق سىزنىڭ شەخسىي
كاتىپىڭىز ئەمەس، مەن زاۋۇتقا پايدىلىق
ئىش قىلدىم.

— بەرىبىر.

— يېڭى زاۋۇتىمىز ئىشقا كىرىشكىچە ئاز بولغاندا يېرىم يىل كېتىدۇ، — نەزەر كىچىك بالىغا چۈشەندۈرگەندەك تەپسىلىي چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى، — شۇنىڭغىچە ھەر پەسىلدە 240 مىڭ يۈەندىن مەھسۇلات ئىشلەپچىقارساق بىر يىلدا بىرەر يۈز مىڭ يۈەن پايدا ئالالمامدۇق.

— ھەي بالا چاكىجاڭ، — زاۋۇت باشلىقى نەزەرنىڭ قېشىدا ئولتۇرۇپ، مۈرىسىگە قولىنى قويدى، — مۇشۇنداق قىزغىنلىقىڭىزنى دەپلا مەن سىزنى مۇئاۋىنلىققا تاللىغان، بىراق سىزگە ئېيتسام، ئېغىزدىكى پايدا بىلەن ئىش پۈتۈدىغان بولسا، 50 يىللىق بۇ زاۋۇتىمىز بۇ ھالەتكە چۈشۈپ قالمايتتى، ئۇقتىڭىزمۇ؟

— ئەمىسە، ئاياغ كىيىم سېخىنى مەن كۆتۈرە ئالاي، پايدا كۆرسەتكۈچىنى بەلگىلەپ بېرىڭ، كېمەيتسەم تۆلەي، قانداق؟

— ئەمدى بۇ توغرىسىدا پاراڭلاشمايمىز.

— بۇ دېگەن قانۇنلىشىپ بولغان ئىش، ھەر ئىككىلىمىز باش تارتالمايمىز.

— توختامنى كىم تۈزگەن بولسا، قانۇن ئالدىدا شۇ جاۋاب قىلىدۇ.

— ئەمىسە ئىشلەپچىقىرىشنى تەشكىللەۋېرىمەن.

— قېنى شۇ چاغدا كۆرۈمەن...

زاۋۇت باشلىقىنىڭ مۇنداق تەرسالىقىدىن بىزار بولغان نەزەر ئىشىكنى غەزەپ بىلەن يېپىپ چىقىپ كەتتى.

«ئەستاغپۇرۇللا، مۇنۇ پېشكەللىكنى كۆرمەمدىغان، — نەزەر زاۋۇتنىڭ ئىشىكىدىن ۋېلىسىپىتنى يېتىلەپ چىقىۋېتىپ ئىچ - ئىچىدىن ھەسرەتلەندى، — چاغلىماي شىلتىڭ ئېيتىپتىمەن، ئەسكى پالازغا يۆگىنىپ بەش كۈن يېتىپتىمەن، دەپ، نېمە ئۈچۈن باشتا مۇشۇنداق بىر پېشكەللىكنى ئويلىشىپ قويمىغاندىمەن، بىزنىڭ بۇ قېرىنى بىر ئېغىز گېپىمنى ئالار دەپ ئويلاپتىمەنكەن، ئۇچىغا چىققان ئۆزۈمچىل نەرسىكەن ئەمەسمۇ، نېمە بولسا بولمامدۇ، بىر گۈزەل قىزنىڭ ئالدىدا مەيدەمگە ئۇرغان ئوغۇل بالا بولغاندىن كېيىن، نېمە كۆرسەم كۆرۈپ، ئادەملەرنى تەشكىللەۋېرەي، ياق! بۇمۇ ئاخمىقانىلىق، — نەزەر تۇرۇپ بۇ ئويدىن يالتايدى، — ھەممە ھوقۇق ئۇنىڭدا تۇرسا، ئۇنچىلىك ئىشنى قىلالامتىم؟ ئەڭ ياخشىسى يۇقىرىغا بېرىپ، مۇناسىۋەتلىك باشلىقلارغا ئەھۋالنى ئېيتاي، ئۇلارنىڭ قوللىشىغا ئېرىشسەم، باشلىقىمىز بىر نېمە دېيەلمەيدۇ، ياق! بۇ ئوغۇلبالىچىلىق ئەمەس، — نەزەر تۇرۇپلا بۇ ئويىنىڭ رەزىللىكىنى بىلىپ يەتتى، — بىر باشلىق سېنى قانىتىم بولدۇ دەپ مۇئاۋىنى قىلسا، سەن قوپۇپ ئۇنىڭ ھۇلىنى كولىساڭ بۇ ئادەمگەرچىلىك بولامدۇ» نەزەر ئاران يۆتكەپ كېتىۋاتقان قەدىمىنى كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىدە توختىتىپ ۋېلىسىپىتنى تىكلىدى.

— مۇنداقمۇ ئۈستىڭىزدىن چۈشەرمەنمۇ؟ — قىپقىزىل دامىسكى ۋېلىسىپىت مىنىۋالغان مەرھابا نەزەرنىڭ قېشىدىلا ۋېلىسىپىتتىن چۈشتى، — سىزگە يەنە بىر ھاجىتىم چۈشۈپ قالدى.

نەزەر يېنىك چايقىلىپ ئېقىۋاتقان ئۆستەڭ سۈيىدىن ھەسرەتلىك كۆزىنى ئېلىپ، مەرھابانىڭ جىددىيلىك چېھرىگە تىكىلدى. شۇ تاپتا مەرھابا ئۇنىڭ كۆزىگە ئىلگىرىكىدىنمۇ گۈزەل، تېتىك كۆرۈندى. ئۇنىڭ كۈلكە چاقناپ تۇرغان كۆزلىرىدىن ئالىقانداقتۇر مۇھەببەتنىڭ

يالقۇنىنى ئوچۇق كۆرگەندەك بولـدى. ئۇ،
ئەسلىدە مەرھاباغا زاۋۇت باشلىقىنىڭ پىك-
رىنى يەتكۈزۈپ، ئۇنى نىيىتىـدىن يالتايت-
ماقچى بولۇپ تۇراتتى، بىراق ئىپادىـلىك
كۆزىنىڭ تىنىچ ئەسىرىگە ئايلىنىپ كەتكەن-
لىكىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالدى.

ــ ھەرقانداق ھاجىتىڭىز بولـسا مانا
مەن تەييار، ــ دېدى ئۇ قەددىنى رۇسلاپ.

ــ بىر ياتاق ھەل قىلىپ بېرەلەمسىز؟

ــ نېمىگە لازىمى بولۇپ قالدى؟

ــ لازىمى دەمسـىز؟ ــ مەرھـابا نە-
زەرنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ، يېقىملىق كۈلدى،
بۇنىڭدىن نەزەرنىڭ ھېسسىياتى داۋالـغۇپ
كەتتى، ــ سورىغان نەرسىنىڭ ئەلۋەتـتە لا-
زىمى بولىدۇ-دە.

نەزەر مەرھاباغا زاۋۇت باشلىقـى بىـ-
لەن بولۇپ ئۆتكەن ھـازىرقـى ئىشـلارنى
دەپ بەردى.

ــ نېمە؟ ئاشۇ ئۆمەركام زاۋۇت باش-
لىقىما؟ ــ مەرھابا نەزەرنىڭ سۆزىـنى ئاڭ-
لاپ چۆچۈپ كەتتى، ــ ھەي... مانا ئەمدى ھەم-
مە ئىش تۈگىدى، سىز بىلمەيسـىز، ئـۆ-
مەركام دادامنىڭ ئىنتايىن يېقىن ئاغىـنى-
سى... ــ مەرھابامۇ دادىسىنىڭ يېقىندىن بۇ-
يانقى ئىشلىرىنى قالـدۇرماستـىن نەزەرگە
دەپ بەردى.

ــ مەنچە سىز دادىڭىزنىڭ پىكرىـگـە
قۇلاق سېلىپ، ئوقىسىڭىزمۇ بوپـتـىكەن، ــ
نەزەر مەرھابانىڭ گېپىنى ئاڭلىغاندىن كې-
يىـن ئىچ ئاغرىتقان تەلەپپۇزدا شۇنداق
دېدى.

ــ نەسىھەت قىلمىغان سىز قېلىۋىدى-
ڭىز، ــ مەرھابا تۇمشۇقىنى ئۇچلىدى، ــ ئەگەر
ئۆمەركامغا يۈز كېلەلمەيدىغان يېـرىڭـىز
بولسا، خاتىرجەم بولۇڭكى، توختامدىكى يې-
زىلغان پۇللارنى تۆلەتمەيمەن.

ــ گەپلەرنى نەلەرگە ئېلىپ كېتىۋاتى-
سىز؟

ــ ئەمىسە نېمە ئۈچۈن ماڭا يـوق
مەسلىھەت كۆرسىتىسىز؟

ــ ئوقۇماسلىقىڭىزنىڭ سەۋەبىنى بىلـ-
گۈم كېلىۋاتىدۇ.

ــ بۇ ناھايىتى ئاددىي، ــ مەرھابا كۆ-
زىنى يېپىـۋالغان چېچىنى قايرىۋېتىپ داۋام
قىلدى، ــ سىزگە راست گەپنى قىلسام ئاسا-
سىم ئاجىز، دەرسلەرگە يېتىشەلمەيـمـەن،
ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەيدىغانلىقىـمـغا كـۆزۈم
يېتىپلا تۇرىدۇ، مەكتەپتىن قوغلاندى بول-
غاندىن ئۆلگىنىم ياخشى. ئۇنىڭـدىن جەم-
ئىيەت داشۆسىدە ئوقۇشنى لايىق تاپتىم.

ــ قالتىس ئاقلانىلىق قىلىپـسىز مەر-
ھابا، ــ نەزەر مەرھابانىڭ سۆزلىرىدىن جا-
سارەتكە كەلدى، ــ ئۆزىگە، جەمئـىيـەتـكە
توغرا مۇئامىلە قىلالايدىـغان سـىزدەك بىر
جىگەرلىك قىز ئۈچۈن ھېلىقى ئۆمەركام ئە-
كەن، ئۇنىڭدىن چوڭى بولسىمۇ دەيدىـغى-
نىمنى دەپ، توختامنى كۈچكە ئىگە قىلى-
مەن. سانائەت ئىدارىسىنىڭ باشـلىقى نۇر-
مۇھەممەت دېگەن كىشى ئۆزۈپ ئېتالايمەن-
كى بىزنىڭ چوقۇم ياخشى ئارقا تېرىكىمىز
ھەم قوللىغۇچىمىز بولالايدۇ.

ــ بۇ يىگىت سۆزىڭىزمۇ؟

ــ ئەزبېرايى.

ــ ئۇنداق بولسا سىزگە ئىشىنىمەن.

www.uyghurkitap.com

توڭلىتىلغان پۇل

شاخىلىل موتىسىكلىتنى مىنىپ ئۇدۇل زاۋۇت باشلىقى ئۆمەرنىڭ ئۆيىگە كەلدى. ئۆمەر چۈشلۈك دەم ئېلىشنى تۈگىتىپ، دەرۋازىنىڭ ئالدىغا ئەمدىلا چىققانىدى. ئۇ، ۋېلىسىپىتنى توختىتىپ شاخىلىلدىن ئەھۋال سورىدى:

— بارمۇ سەنۇي كەم دىداروپ؟

— مەنغۇ ئىچكىرى بىلەن ئۆيىنىڭ ئارىلىقىدا، — دېدى جاۋابەن شاخىلىل، — ئۆزۈڭچۇ قىمىرماسۇپ؟

— مەنمۇ زاۋۇت بىلەن ئۆيىنىڭ ئارىلىقىدا، — دېدى ئۆمەر ئىخچام مۈرىلىرىنى قىسىپ، — ئۇچۇق گېپىڭنى قىل، دىدارىڭنى كۆرسەتكىلى كەلدىڭمۇ ياكى مۇڭداشقىلىمۇ؟

— ئۇنداق-مۇنداقمۇ ئەمەس، — دېدى شاخىلىل قەتئىي تەلەپپۇزدا، — قانغۇچە مۇڭداشقىلى كەلدىم، قېنى ئېيتە، ۋاقتىڭ چىقامدۇ-يوق، چىقسا نەگە باشلايسەن؟

— سەنلا كەلگەن ئىكەنسەن، ئاداش، — دېدى ئۆمەر ۋېلىسىپىتنى كەينىگە ياندۇرۇپ، — قېنى ئۇدۇل ئۆيگە.

هاراق كۆڭۈلنىڭ كىرىنى ئالىدۇ. ئىككى قەدىناس پاراڭ بىلەن بىر بوتۇلكىنى بىكارلىدى. ئۇلار كۆڭۈل سىرلىرىنى ئېيتىشتى، دەرتلىرىنى تۆكۈشتى. شاخىلىلنىڭ دەرتلىرى ئۆمەرنى تاڭ قالدۇردى.

— ئاشۇنداق بالىنىمۇ بالام دەپ يۈردۈڭمۇ ئاداش؟ — ئۆمەر ئاچچىقىدا جوزىنى بىر ئۇردى، — مەندەك ئادەم بولىدىغان بولسام، بىر لۈكچەككە چېتىپ قويۇپلا قىلغان بەڭباشلىقىنى كۆزىگە كۆرسىتىپ قوياتتىم.

— دۇنيادا ھار-يوقى شۇ بىر تاللا قىزدېگىنە ئاداش، — شاخىلىل — ئۇلۇغ كىچىك تىندى، — كىچىكىدىنلا «سېنىڭ راست» دەپ، يامان ئۆگىتىپ قويغان گەپ... بۈگۈن سېنى ئىزدەپ كېلىشىمنىڭ سەۋەبىمۇ شۇ ئىدى، — شاخىلىل كەينىگە سۈرۈلۈپ تامغا يۆلەندى، — توختام تۈزگەن مېنىڭ قىزىم بىلەن سېنىڭ مۇئاۋىنىڭ ئىكەن. قىزىم تەرەپكە ۋەكالىتەن مەن، زاۋۇت تەرەپكە ۋەكالىتەن سەن ۋەكىل بولۇپ، ئاشۇ توختامنى بىكار قىلىۋەتسەك دەپ كېلىشىم.

— ئاشۇنچىلىك ئىشمىدى ئاداش، — ئۆمەر قولىنى سىلكىپ قويۇپ داۋام قىلدى، — ھېلىغۇ مەھسۇلات ئىشلەپ چىقىرىلمىدى، ناۋادا ئىشلەپ چىقىرىلغان بولسىمۇ، سېنىڭ ئىددىيەڭدىن ئۆتمىگەن توختامنى قانۇن كۈچىگە ئىگە قىلغاندىمۇ پۇلۇڭنى قولۇڭغا نەق بېرىۋېتىمەن.

— ئەمىسە شۇ ئىشنى بۈگۈنلا پۈتتۈرۈۋەتمەمدۇق.

— سائەتمۇ تۆتكە يېقىنلاپ قاپتۇ، — ئۆمەر سائەتكە قاراپ قويۇپ ئورنىدىن تۇردى، — ئىككىمىز ھازىرلا زاۋۇتقا بارايلى، بوغالتىر چەكنى كېسىپ بەرسۇن، قالغان ئويۇنىمىزنى ئاندىن داۋاملاشتۇرايلى.

— ئەمىسە قالغان ئويۇن مەندىن بولسۇن...

ئۇلار زاۋۇتقا پىيادە باردى. بوغالتىر ئۆمەرنىڭ بۇيرۇقى بىلەن مەرھابانىڭ ئالدىن تاپشۇرغان 80 مىڭ يۈەن پۇلىغا چەك كەستى. ئاندىن ئۆمەر شاخىلىلنى زاۋۇتنىڭ كىچىك ماشىنىسىغا ئولتۇرغۇزۇپ، بانكىغا ئېلىپ باردى. بانكىنىڭ ئالدىغا بارغاندا ئۆمەر بىلەن شوپۇر ماشىنىدا ساق-

لاپ قالدى، شاخىلىل پۇلنى ئالغىلى كىرىپ كەتتى.

— ئاداش پۇلنى بەرمىدى، — هاسىراپ هۆمۈدەپ چىققان شاخىلىل پىكاپىنىڭ ئىشىكىنى ئالدىراپ ئاچتى.

— نېمە؟ نېمىشقا بەرمىدى؟

— توختامنىڭ بىر نۇسخىسى بانكىدىمۇ بار ئىكەن ئەمەسمۇ، — دېدى شاخىلىل چۈشەندۈرۈپ، — ئاندىن مەن ئۇلار بىلەن زاكۇنلىشىۋاتسام، 2 - يېنىك سانائەت ئىدارىسى بىلەن سوت مەهكىمىسىنىڭ بىرلەشمە ئۇقتۇرۇشى كېلىپ قالدى. ئۇقتۇرۇشتا: هەر قانداق ئورۇننىڭ ئىككى تەرەپ توختامغا ئارىلىشىپ، توختامنى بىكار قىلىشقا بولمايدۇ. بانكىمۇ پۇلنى چىقىم قىلىپ بەرمەسلىكى كېرەك، دېيىلىپتۇ.

— ئەستاخپۇرۇللا! — ئۆمەر تىزىغا بىرنى ئۇردى، — بۇ ئىشلارنىڭ هەممىسى هېلىقى ئاتىكاچا نەزەرنىڭ قىلغان ئىشى بولۇشى مۇمكىن...

مودا يىگىت

شاخىلىل بىلەن ئۆمەرنىڭ توختامنى بىكار قىلىش توغرىسىدىكى قاتىراشلىرى ئاخىر سۇغا چىلاشتى. ئۆمەر بۇ ئىشنى شۇنىڭدەك نەزەرنى باسقانلىقى ئۈچۈن تەنقىدلىنىپ، تەكشۈرۈش يازدى. توختام بويىچە زاۋۇتنىڭ بىر سېخى مەرهاباغا بۇيرۇتما مەهسۇلات تىكىپ بېرىدىغان بولدى. بۇ سېخنىڭ مەسئۇللۇقىنى نەزەر قوشۇمچە ئۈستىگە ئالدى. ئۇ، تېخنىك ئىشچىلارلى باشقىدىن سەپكە تۇرغۇزۇپ ئۈسكۈنىلەرنى تولۇقلاشنى باشلىۋەتتى.

مەرهابانىڭ زاۋۇتتىن ياتاق ئېلىپ يېتىۋاتقىنىغا خېلى كۈن بولۇپ قالدى. ئۇ هەر كۈنى دېگۈدەك بازارغا چىقىپ، مودىلار ئارىسىدىن يېڭىدىن ئېچىلىدىغان ماگىزىنغا پىركازچىك ئىزدەيتتى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئادەملەرنىڭ ئايىغىغا، ماگىزىنلاردىكى ئاياغ كىيىملەرگە قاراپ، يېڭى مودىدىكى ئاياغ كىيىملەرنىڭ پاسونىنى تاللايتتى. ئۇ ئەنە شۇ مەقسەتتە بازار چۆگىلەپ، كىنو كۆرۈۋاتقىنىغا بۈگۈن تۆت كۈن بولدى. ئۇنىڭ ئادەملەرنىڭ ئايىغىدىن ئۈزۈلمەيدىغان كۆزى دەرۋازىنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە بىر يېڭى مودىدىكى ئاياغ كىيىمگە چۈشتى. مەرهابا ئاشۇ شىبلىتقا بىر هازا قاراپ تۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن، شىبلىت ئىگىسىنىڭ ئۈزىگە قارىدى. بۇ يىگىت ئۇنىڭ كۆزىگە بىر قاراشتىلا تونۇشتەك بىلىندى. يىگىتنىڭ گەدىنىنى يېپىپ تۇرغان قارا چېچى، چېكىلگەن يارىشىملىق بۇرۇتى، چاچراپ تۇرىدىغان قوڭۇر كۆزى، ئۈچۈپ كېتىۋاتقان سانى ئەسلىتىدىغان ئەگىمەچ قاشلىرى تېخى ئىككى كۈننىڭ ئالدىدا تۆپىچى مەهەللىدە مەرهابانىڭ كۆزلىرىدە خېلىلا چوڭقۇر ئىزنا قالدۇرغانىدى. ئۇ چاغدا بۇ يىگىت هازىر كىيىۋالغاندىنمۇ ئېسىلراق بىر خىل پاسوندىكى شىبلىتنى كىيىۋالغانىدى. مەرهابا چاندۇرماي ئۇنىڭ كەينىگە چۈشۈپ، ئاشۇ شىبلىتنىڭ پاسونىنى كۆڭۈل ئىكرانىغا چۈشۈرۈۋالغانىدى. مەرهابا ئۇ يىگىتنىڭ بۈگۈن يەنە باشقا بىر پاسوندىكى شىبلىت بىلەن چىققانلىقىنى كۆرۈپ، تېخىمۇ هاياجانلىنىپ كەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ هەر ئىككى نۆۋەت كىيىپ

چىققان شىبلىتىنىڭ پاسونىنى ئۇ زادىلا كۆرۈپ باقمىغانىدى.

«چوقۇم چەت ئەلنىڭكى بولسا كېرەك، — دەپ ئويلىدى مەرھابا يەنە يىگىتنىڭ كەينىگە ئەگىشىپ ماڭغاچ، — بولمىسا مۇنداق شىبلىتلارنى بۇ چاقىچە بىرەر شىنىڭ پۇتىدا كۆرمەمتىم، گەرچە تىكىلىشى سەل قوپال بولسىمۇ، پاسونى ئىنتايىن كۆركەم ئىكەن. سوراپ باقسام

نەدىن ئالغانلىقىنى دەپ بېرەرمۇ» مەرھابا قەدىمىنى تېزلەتتى. ئۇ، ئالدىدىكى بۇ «مودا» يىگىتكە ئۈچ - تۆت قەدەمچە قالغاندا، قارشى تەرەپتىن يەنە بىر يىگىت كېلىپ، ئۇلار پاراڭلىشىپ قالدى. مەرھابا بەش - ئالتە قەدەم نېرىغا ئۆتۈپ ئېرىق بويىدىكى دەرەخلەرنىڭ سايىسىدا يىگىتنىڭ قوزغىلىشىنى كۈتۈپ تۇردى. ئۇ، قانچە قاردىماسلىققا تىرىشسىمۇ، كۆزى يات - پاتلا پاراڭلىشىۋاتقان ئاشۇ يىگىتلەر تەرەپكە كېتىپ قالاتتى. «مودا» يىگىت بۇ مەنىلىك قاراشلاردىن خاس بىر مەنانى سەزدى بولغاي دوستى بىلەن ئالدىراپلا خوشلىشىپ مەرھابانىڭ يېنىدا پەيدا بولدى.

— ياخشىمۇ سىز، قىزچاق؟ — قىز - يىگىتلەر دىپلوماتىيىسىدە مول تەجرىبىگە ئىگە بۇ «مودا» يىگىت مەرھابادىن مۇلايىم سورىدى، — مۇشۇ ئېرىق بويىدا ئېچىلغان نىلوپەر گۈلدەك ھەجەپمۇ يارىشىپ تۇرۇپسىز؟

— ھا، ھا! — مەرھابا يىگىتنىڭ چاقچىقىدىن ئەۋرىشىم بەللىرىنى تولغاپ شۇنداق تەبىئىي، شۇنداق جاراڭلىق كۈلدىكى، ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلار ئىختىيارسىز قاراشتى. مەرھابا مۇشۇ ۋاقىتقىچە كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان مۇنداق چاقچاقنى ئاڭلاپ باقمىغانىدى. شۇڭا ئۇمۇ چاقچاققا چاقچاق بىلەن جاۋاب قايتۇردى، — ئاران ئېچىلغان بىر تۈپ گۈلنى شەپكىڭىزگە قىستۇرۇۋالىمەن دەپ ئۈزۈۋەتمەڭ يەنە.

«پاھ! پاھ! — يىگىتنىڭ كاللىسىدىن غايىۋى بىر ئىشەنچ ئۇچۇپ ئۆتكەندەك بولدى، — مانا، دان چاچمايلا بېشىمغا ئۆزى كېلىپ قوندى، ئەمدى قولۇمنى شۇنداقلا سوزسام تۇتۇۋالىمەن»

— خۇدايا بىر تـوۋا دەگـە، ئاپـئاق قىز، — دېدى يىگىت گەپنى تېخىمۇ ياساپ قىلىپ، — سىزدەك نازۇك، چىرايلىق قىزلارنى ئۆزگەن قولنىڭ ئۆزى ئۈزۈلۈپ كەتمەمىدۇ، سىزنى ئۈزۈپ ئەمەس، قەلبىگە كۆچۈرۈپ مەڭگۈ ئېچىلدۇرىدىغان يىگىتلەردىن جۇمۇلۇ بىز.

ھاجەتمەنلەر ئۈچۈن ھاجەتسىز گەپلەر نەقەدەر بىمەنا، لاۋزا تۇيۇلسىمۇ، نىمشقىدۇر يىگىتنىڭ ھازىرقى گېپى مەرھابانىڭ قورۇنۇپ تۇرغان قەلبىنى ئاۋۇندۇردى. ئۇ چېچەنى ئۇياتچان قىزلارغا خاس بىر ناز بىلەن تۇزەشتۇرۇۋىدى، يىگىت بۇنىڭدىن سىرلىق بىر مەنە ھېس قىلىپ يۈرىكى تېپچەكلەپ كەتتى.

— ئىسمىڭىز نىمە؟ — مەرھابا خۇمارلىشىپ كەتكەن كۆزىنى ئۆزىگە ئۇزمەي تىكىلىپ تۇرغان يىگىتنىڭ ھېلىدىن ـ ھېلىغا يۇقىرى ـ تۆۋەن ھەرىكەتلىنىۋاتقان ئۇچلۇق بوغدىيىكىگە قاراپ سورىدى.

— ئارمان، سىزنىڭچۇ؟

— مەرھابا، نەدە ئىشلەيسىز؟

— ئاياغ كىيىم زاۋۇتىدا، — ئارمان سەل تۇرۇۋېلىپ قوشۇپ قويدى، — بىراق زاۋۇتىمىز ئىشتىن توختاپ، ھازىر كوچا چىڭداپ يۈردۇق.

— مۇنداق دەڭ، — مەرھابا ئۆز مەقسىتىگە كۆچتى، — ئايىغىڭىزدىكى شىبلىت زاۋۇتىڭلاردا تىكىلگەنمۇ؟

— ئۆزۈم تىككەن بولمايچۇ.

— ئىككى كۈننىڭ ئالدىدىكى شىبلىتىڭىزنىچۇ؟

— ئۇمۇ شۇنداق بولدۇ ـ دە، — ئارمان گەۋدىسىنى رۇسلاپ قويدى، — ئەگەر شىبلىتلىرىم سىزگە يارىغان بولسا، ئۇنىڭدىمۇ ئېسىل تۇپلەيلەرنى، تىكىپ بېرىمەن.

ئارماننىڭ گېپى دەل مەرھابانىڭ كۈتكەن يېرىدىن چىقىۋاتاتتى.

— راست گەپنى قىلسام، — دېدى مەرھابا قولىدىكى سومكىسىنى ئوينىپ تۇرۇپ، — ماڭا تـوپلەي لازىمتى، ۋاقتىڭىز يېتەرمۇ؟

— قىزىقكەنسىز، — ئارمان مەيدىسىگە مۇشتلىغىنىچە مەرھابانىڭ يېنىغا شىپقاپ كەلدى، — سىزدەك نىلۇپەر قىزلارغا ئۇيقۇنى تاشلاپ قويۇپ بولسىمۇ ۋاقىت چىقىرىمىز دەگـە...

— زاۋۇتتا نېمە ئىش قىلاتتىڭىز؟ — سورىدى مەرھابا.

— ئۇچرىغانلىكى ئىشنىڭ ھەممىسىنى.

— ئەمىسە تېخىچىمۇ بولغانكەنسىز ـ دە؟

— ئۇنداق ئىشلارغا بىزنى يولتامدۇ؟

— مۇشۇنداق يېڭى پاسۇندىكى ئاياغ كىيىملەرنى لايىھىلىسىڭىزمۇ...

— بەرىبىر، — ئارمان مەرھابانىڭ سۆزىنى تارتىۋالدى، — سىزگە دەپ بەرسەم مېنىڭ ھازىرغىچە لايىھىلىگەن 60 خىلغا يېقىن پاسونۇم بار. بىراق زاۋۇتىمىز ئۇلارنىڭ بىرسىنىمۇ ئۇلگە ئالمىدى. ھە دېسە ئىلغار تېخنىكا كىرگۈزىمىزيەي، يېڭى مودىدىكى پاسونلارنى چىقىرىمىزيەي دەپ ئۆزگىلەرگە چوقۇنىدۇ، ئۆزىدىكى نى ـ نى ئۇستىلارنى ئىشلەتكەن تىرىشچانلىقىمۇ كۆرمەيدۇ. مانا ئايلىنىپ كېلىپ ئەتىۋارلىغان ئۇستىلىرى لايىھىلىگەن ئاياغ كىيىملىرى بازاردا ئۆتمەستىن، زاۋۇتىمىز تاقىلىپ قالدى.

— مەخسۇس كەسپتە ئوقۇغانمىدىڭىز؟

— نەنىڭ؟

— ئەمىسە 60 خىل پاسوننى قانداق

www.uyghurkitap.com

لايىھىلىدىڭىز؟

— سىزگە راست گېپىمنى قىلسام كىنودىن قالمايمەن، كىنونىڭ باشقا نېمىسىنى ئەمەس، ئادەملەرنىڭ كىيىۋالغان ئاياغ كىيىملىرىنى كۆرىمەن، بازارلاردا قانداق ئادەمگە قانداق كىيىمنىڭ قانداق توپلىمى، شىبلىتىنىڭ ياراشىدىغانلىقىغا سەپسالىمەن، كۆڭلۈمدە لايىھىلەپ باقىمەن.

— ئەمىسە ماڭا تېخنىك بولۇپ بېرەلەمسىز؟ — دەپ سورىدى مەرھابا ئارماننىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ، — ماقۇل بولسىڭىز سىزنى ھەر جەھەتتىن رازى قىلاتتىم.

— بولىدۇ! — مەرھابانىڭ ئاغزىدىن چىققان سۆزگە مەست بولغان ئارمان نېرى-بېرىسىنى سۈرۈشتۈرمەستىن رازىلىقىنى بىلدۈردى.

— بەك ياخشى بولدى! — مەرھابا خۇشاللىقىدا ئەتراپىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلار بىلەنمۇ ھېسابلىشىپ تۇرماستىن چاۋاك چېلىۋەتتى. — ئۇنداقتا ئىش ھەققىڭىزنى قانداق ھېسابلاشساق بولىدۇ؟

مەرھابانىڭ تاسادىپىي سۆزلىرى ئارماننى ھەيران قالدۇردى.

— سىزدەك قىزلارغا ياردىمىم تېگىدىغان بولسا ئىش ھەققىنىڭ لازىمى يوقتى، بىراق، — ئارمان مەرھاباغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويۇپ داۋام قىلدى، — ئەپۇ قىلىڭ، راستىمنى ئېيتسام گېپىڭىزنى دېگەندەك چۈشىنەلمىدىم.

مەرھابا ئىشنىڭ پۈتۈن جەريانىنى ئاندىن بۇنىڭدىن كېيىنكى ئويلىرىنى يوشۇرماستىن دەپ بەردى.

— مۇنداق دەڭ، — ئارمان قەدىمىنى توختىتىپ، مەرھاباغا قولىنى ئۇزاتتى. مەرھابامۇ تارتىنىپ تۇرماستىن قولىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى. ئارمان ئۇنىڭ يۇمشاق قولىنى چىڭ سىقىپ تۇرۇپ داۋام قىلدى، — ئەقلىڭىزگە ئاپىرىن، مەرھابا. مەن بۇ ئىشتا سىزنىڭ چوقۇم ئۇتۇپ چىقىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن. قولۇمدىن كېلىدىغان ھەر قانداق ھۈنىرىمنى سىزدىن ئايىمايمەن. سىزدىن كۈتىدىغىنىم، ئىشقىلىپ كېيىنكى چاغلاردا مېنى ئۇنتۇپ قالمىسىڭىزلا بولىدى، يەنە بىر گەپ، — ئارمان ئۇنىڭ قولىنى قويۇۋېتىپ ماڭغاچ داۋام قىلدى، — پىرىكازچىك تاپماق ئاسان. ھازىر بىزنىڭ زاۋۇتتا ئىشتىن توختىغان نۇرغۇن بىكارچى قىزلار بار. ئۇلار ئاياغ كىيىم دېگەننى ئويۇتۇۋېتىدۇ. مېنىڭچە سىز شۇ قىزلاردىن تاللىۋالسىڭىز بولىدۇ.

— سىزگە كۆپ رەھمەت، — مەرھابا خۇشاللىقىدا ئارماننىڭ پېشىغا ئېسىلغىدەك بولۇپ كەتتى، — سىز كەلگۈسى ماگىزىنىمىزنىڭ مەسئۇللۇقىنى ئۈستىڭىزگە ئالسىڭىز قانداق؟ ھېلىقى دېگەن قىزلىرىڭىزنىمۇ ئۆزىڭىز ئوقۇتسىڭىز، ئىككى قىز بولسا يېتىدۇ. ئەمما تاپىلاپ ئېيتىڭكى، ماگىزىنىمىزدا سېتىلغان ھەر قانداق ئاياغ كىيىم يىرتىلىپ قايتا ئالدىغا كەلسە، ھەقسىز ياماپ بېرىدۇ. ھەممىڭلارنىڭ ئىش ھەققىنى يۈز تۇرانە سۆزلىشىمىز. ئەمدى سىزنىڭ پاسون ئىجادىيىتىڭىزگە بىر خىلىغا يۈز سومدىن ھەق ھېسابلىساق بولامدۇ؟

كۈتۈلمىگەن بۇ باھا ئارماننىڭ كۆزلىرىنى ئالا - چەكمەن قىلىۋەتتى.

«بىر ئاياغقا يۈز سوم - ھە، — دەپ ئوي-

لىدى ئۇ، — ئۇقۇشماي دەپ قويۇۋاتام-
دۇ نېمە؟ ھازىرقى بار پاسونلىرىمىنىڭ
ئاز بولغاندا 30 خىلى ئۆتىدۇ. دېمەك
3 مىڭ سوم دېگەن گەپ. قالغان 20
سىنى يەنە ئازراق ئۆزگەرتسەم، يەنە ئىككى
مىڭ سوم، بۇنىڭدىن باشقا مۇئاشىم ئاز
بولغاندا 2 يۈز سوم بولسا، ئامەت مېنىڭ
بولدىغۇ».

— سىزدەك قىزلار ئۈچۈن، — دې-
دى ئارمان كۆزلىرىنى ھەييارلارچە ئويى-
نىتىپ، — ئارتۇق - كېمىنى سۈرۈش-
تۈرۈپ ئولتۇرمايمىز دەڭە...

— ئەمىسە گەپ شۇنداق بولسۇن، —
مەرھابا شەھەرنىڭ مەركىزىدىكى گۈل-
لۈكنىڭ قېشىغا كەلگەندە قەدىمىنى توخ-
تاتتى، — سىز ھېلىقى ئىككى قىزنى باش-
لاپ ياتىقىمغا بېرىڭ...

ئېلانلار

ئارمان لايىھىلىگەن 22 خىل پاسون-
دىكى ئاياغ كىيىملىرىنىڭ دەسلەپتىكى
مەھسۇلاتلىرى ئىككى ھەپتىگە قالماستىن
چىقتى. كۆركەم، سىپتا ئەر - ئايالچە
ئاياغ - كىيىملەر ئەينەك بىلەن جاھاز-
لانغان ياسىداق ماگىزىنىنىڭ ئىچىگە قويۇل-
دى. ماگىزىنىنىڭ نامى «مەرھابا ئاياغ
كىيىم ماگىزىنى » بولدى. تېلېۋىزور
ئىستانسىسى، گېزىتخانا، رادىئو ئىستانسىسى،
ئېلان - سەنئەت شىركەتلىرىدىن تەكلىپ
قىلىنغانلار بۇ ماگىزىندىن مەخسۇس ئې-
لان ئۇيۇشتۇرۇپ كېتىشتى.

شۇ كۈنلەردە مەرھابانىڭ پۈتۈن ھەرى-
كىتىنى كۆزىتىش بىلەن ئاۋارە بولۇپ، سىرت-
قا ماڭالماي يۈرگەن شاخېلىل ئەتىگەنى-
دىن كەچكىچە تىنىڭ - تىڭلاپ، ئاياغ
كىيىم زاۋۇتى بىلەن مەرھابانىڭ ئەھۋالىنى
ئېگىلەيتتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن قولدىن
چىقىپ كەتكەن پۇلنى ئوندۇرۇۋېلىشنىڭ
بۇنىڭدىن باشقا چارىسى يوق ئىدى.
بۈگۈن ئۇ مەرھابانىڭ تۇنجى قېتىم ئېچى-
لغان ماگىزىنىنى ئادەتتىكى خېرىدار
سۈپىتىدە بېرىپ كۆردى.

«ئەيھاننىناس!» شاخېلىل ماگىزىن ئىچىگە
كىرىپ كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى. سودا! قىلى-
ۋاتقانلارنىڭ تولىلىقىدىن پۇكەينىڭ قېشىغا
بېرىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. مەرھابا بىلەن
پىرىكازچىكلار قول - قولىغا تەگمەي
سودا قىلىشىۋاتاتتى.

پۇكەينىڭ قېشىغا بارالماستىن نۆ-
ۋەت كۈتۈشۈپ تۇرغانلار ئۆزئارا
پاراڭلىشىۋاتاتتى. ئارىدىن بىرسى سورىدى:

— ئاڭلىسام، مۇشۇ ماگىزىندىن
ئالغان ھەر قانداق شىبلىتنى يىرتى-
لىپ كېتىپ قاچاندىمۇ ئەكەلسە بىكارغا
ياماپ بېرەرمىش، شۇ گېپى راسىمدۇ بۇرادەر؟

— تېلېۋىزور، گېزىت، رادىئولاردىكى
ئېلانلارنى كۆرمەپسىلەردە، ئاداش، —
دېدى جاۋابەن يەنە بىرسى.

— ئىشىكنىڭ تېشىغا ئېلان چاپلاپ
قويۇپتۇغۇ. چىقىپ كۆرۈپ بېقىڭلار...

شاخېلىل بايىقى ئادەمگە ئەگىشىپ
سىرتقا چىقتى. دېگەندەك ماگىزىنىنىڭ
ئالدىغا ئورنىتىلغان يوغان بىر تۆمۈر
جازىدا تۈرلۈك ئاياغ كىيىملەرنىڭ رەسىم-
لىرى سىزىلغان، ئوتتۇرىسىدا ئۇيغۇرچە

خەنزۇچە خەتلىك ئېلانى بار تاختا تۇراتتى. «ماگىزىنىمىزدا سېتىلىدىغان مەھسۇلاتلار چىدامىلىق، سۈپەتلىك بولۇپ، ئاسان يىرتىلىپ كەتمەيدۇ. ناۋادا يىرتىلىپ كەتسە، ھەر قاچان، ھەر زامان ماگىزىنىمىز تەرىپىدىن ھەقسىز ياماپ بېرىلىدۇ. ئەگەر ۋەدىمىزگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە شەھەرلىك ئىستېمالچىلار جەمئىيىتىگە ئەرز قىلسا بولىدۇ. ھۆرمەتلىك خېرىدار، سىزنىڭ مەنپەئىتىڭىزگە كۆيۈنۈدىغانلىقىمىزغا چوقۇم ئىشىنىڭ».

بايىقى چاپ-چاپ سودىدىن دىلى سۆيۈنگەن شاخېلىل تاختىدىكى ئېلاننى ئوقۇپ چىقىپ ئەرۋايى مىڭ گەز ئۆرلىدى. ئۇ مەرھابانىڭ ئەدىپىنى راسا بەرمەكچى بولدى-يۇ، لېكىن ماگىزىندىكى ئادەملەرنىڭ كۆپلۈكىدىن ئارتۇق بىر نېمە دېيەلمەي قايتتى. كېتىۋېتىپ پوچتىخانىدىن بىر گېزىت سېتىۋالدى. گېزىتتىمۇ يەنە شۇ گەپ. ئۇ گېزىتنى پۈكلەپ يانچۇقىغا سېلىپ، ئۇدۇل ئۆيىگە كەلدى.

شاپائەت ئاشخانىدا ئۈنئالغۇ تىڭشىغاچ جۇۋاۋا تۈگۈۋاتاتتى. شاخېلىل ئۈنئالغۇنى ئۆچۈرۈۋېتىپ، رادىئونى قويدىدە، يوتقان-كۆرپە يىغىلغان كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلىدى. ئېرىنىڭ خاپا چاغلاردا ھازىرقىدەك قىلىدىغانلىقىغا كۆنۈپ كەتكەن شاپائەت، ئۇلۇغ كىچىك تىنىپلا قويدى. رادىئودا ئېلان-سەنئەت پروگراممىسى باشلاندى. يېقىملىق مۇزىكا كىرىشتۈرۈپ بېرىلگەن بۇ پروگراممىدا يەنە بايىقى مەرھابالارنىڭ ئېلانى ئوقۇپ ئۆتۈلدى. قازاندا قايناۋاتقان جۇۋاۋىلارنى ئاستا ئىلەشتۈرۈۋاتقان شاپائەت «دىرېكتوى مەرھابا شاخېلىل» دېگەن جۈملىلەر ئوقۇلغاندا، قازاننى تاشلاپ رادىئونىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇنىڭ كېلىشى بىلەن ئېلان-سەنئەت پروگراممىسى ئاخىرلاشتى.

— ۋۇيەي خۇدايىم، — شاپائەت كىچىك قىزلاردەك چاۋاك چېلىپ شاخېلىلغا قارىدى، — بىزنىڭ مەرھابانى رادىئودا ماختاۋاتىدىغۇ، دېرىكتورى نېمىسى؟

— ماگىزىن ئاچقانلا ئادەمنى ماختايدىغانغا چۈشۈپ قالغان ھۆكۈمەت يوق، — شاخېلىل ئورنىدىن تۇرۇپ جوزىغا كەلدى، — ئالدى بىلەن تامىقىڭنى ئەكەلگىنە، ئاندىن مەن ئۇنىڭ سەۋەبىنى دەپ بېرىمەن. بالا چوڭ قىلىدۇق دەپ ئۇچىغا چىققان ئەخمەقنى چوڭ قىلغىنىمىزنى كۆرمەمسەن.

— نېمىلەرنى دەۋاتىسىز؟ — شاپائەت جۇۋاۋىلارنى سۈزۈۋېتىپ سوئال نەزەرىدە شاخېلىلغا تىكىلدى، — قىزىمىز يەنە بىر گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويدىما؟

— ئاۋۋال تائام، ئاندىن كالام! — شاخېلىل بۇ سۆزنى شۇنداق سۈرلۈك بىر ئۇرغۇدا ئېيتتىكى، شاپائەت شۇ جىمىغىنچە بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمىدى. شاخېلىل تامىقىنى يەپ بولغاندىن كېيىن رادىئونى ئۆچۈرۈۋېتىپ، تېلېۋىزورنى قويدى. شاپائەت چىنە-قاچىلارنى يۇۋاتقاندا، تېلېۋىزور ئىستانسىسىنىڭ ئېلان-سەنئەت پروگراممىسى باشلاندى. بۇ پروگرامما ھەيۋەت، كۆركەم ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى. ئېلان بىلەن كىرىشتۈرۈپ بېرىلگەن ئەق مەيدان سۈرەتلىرى تېلېۋىزور ئېكرانىدا بىرمۇ-بىر كۆرۈنۈشكە باشلىدى. رەڭگا-رەڭ، خىلمۇ خىل ئاياغ كىيىملەر كۆرۈنگەندە شاخېلىل بىلەن شاپائەت ئىككىسى ئىختىيارسىز تاماقلىرىنى چېيىپ

كېتىشتى. بىردىن مەرھابانىڭ گۈزەل جامالى تېلېۋىزور ئېكرانىدا نامايان بولدى.

— ۋاي شاخېلىل، ئەنە كۆردىڭىزمۇ؟ — شاپائەت پەشتامىغا قولىنى ئالدىراپ ئېرتىۋېتىپ، تېلېۋىزورنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئولتۇردى، — بىزنىڭ مەرھابا، قاراڭ باياقى توپىلەيلەر ئاشۇ قىزىمىزنىڭ ئوخشايدۇ. ئالتۇن قىزىم، خۇدا يامان كۆزلەردىن ساقلىسۇن.

— ھۆرمەتلىك خېرىدارلار، — دىرېكتورنىڭ سۆزى يەنە ئاڭلىنىشقا باشلىدى، — ماگىزىنىمىزدا سېتىلغان ئاياغ كىيىملەرنىڭ پاسونى يېڭى، سۈپىتى ياخشى، ئاسان يىرتىلىپ كەتمەيدۇ. ناۋادا يىرتىلىپ كەتسە ھەر قاچان، ھەر زامان ماگىزىنىمىزنىڭ ئىچىدە ھەقسىز ياماپ بېرىمىز. ئەگەر ۋەدىمىزگە خىلاپ ھەرىكەتلەر كۆرۈلسە، شەھەرلىك ئىستېمالچىلار جەمئىيىتىگە ئەرز قىلساڭلار بولىدۇ».

— قۇترىغان قۇرت! — دەپ جوزىنى مۇشتلىدى شاخېلىل ئېلان - سەنئەت پروگرامما ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، — يېقىندىن بۇيانقى ئىشىغا ئازاراق ئۈمىد باغلىسام، ئاخىرى بېرىپ پۈتۈن دۇنيايىمنى يوق قىلىۋېتىدىغان بولدى - دە...

— ئۇنداق ئادەملەرنى ھۆكۈمەت ماختاتتىمۇ؟ — شاپائەت شاخېلىلنىڭ سۆزىگە ئېتىراز بىلدۈردى.

— پۇللا بېرىدىغان بولسا، — دېدى شاخېلىل ئايالىغا ئالتىيىپ قاراپ، — بۇ بىرنېمىلەرنىڭ قىمارۋازلارنىمۇ ماختاۋېرىدۇ.

— نېمە ھۆكۈمەت تېلېۋىزور، گېزىتلەردە ماختىسا پۇل ئالىدىغان بوپتىما؟ — شاپائەت ياقىسىنى تۇتقان ھالدا سورىدى، — سىز يېڭى ئوقەت قىلغان چاغلاردا گېزىتكە تونۇشتۇرۇپ پۇل ئالمىدىغۇ؟

— ئىككىسى ئىككى گەپ! — شاخېلىل قول ھەرىكەتلىرى بىلەن چۈشەندۈردى، — پۇل ئالمىغىنى سىياسەت، پۇل ئالغىنى ئىقتىساد. سېنىڭ بۇ سارىڭىڭ مەكتەپتە سىياسەتنى ئۆگىنىپ، ئىقتىسادنى ئۆگەنمىگەن. شۇڭلاشقا جاپا تارتىپ يىققان ئىقتىسادىمىزنى بۈگۈنگە كېلىپ نەدە يوق نەرسىلەرگە چېچىۋاتىدۇ. ھېلىمۇ ياخشى قىز بولۇپ قاپتىكەن، ئەگەر ئوغۇل بولىدىغان بولسا، ئىككىمىزنى قېپىيالىڭاچ قىلىپ ئۆيدىن چىقىرىۋېتىدىكەن - دە.

— ئۇنداقمۇ بولماس، — شاپائەت سۆز قىستۇردى، — ئۆزىڭىز دائىم پۇل پۇلنى تاپىدۇ دەيتتىڭىز، شۇنچىلىك پۇلنى دەسمايە سالغاندىن كېيىن پايدىمۇ ئالار.

— ھەيىتاڭ، ھېچ ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ، — شاخېلىل گېلىنى قىرىپ داۋام قىلدى، — بىلگەن سەنىمىڭگە دەسسە دەپ قويۇۋېتەي دېسەم، ئاشۇنچىلىك پۇلنىڭ ئىز - دېرەكسىز يوقاپ كېتىشىدىن قورقىمەن. ھە - ھۇ قىلىپ يولىغا سالاي دېسەم، قىزىڭىزنىڭ قەدىرىمىزنى بىلمەستىن باش - باشتاقلىق قىلىغىنىغا جەھلىم قاتىدۇ. ھەي... — شاخېلىل تىزىغا بىرنى ئۇرۇپ داۋام قىلدى، — ياكى ئىش - ئوقەتكە قولۇم بارمىسا، ياكى پۇل ئالدىمىغا كەلمىسە، قانداق قىلىدىغان گەپكىن - تاڭ؟

— گەپ قىلسام ئۆزۈمنىڭلا راست دەيسىز، — شاپائەت ئېرىنىڭ تەڭقىسلىقتىكى سۆزىدىن كېيىن بىردىن غەيرەتكە كەلدى، — گەپ قىلمىسام ھازىرغىچە يۇمشىمىدىڭىز.

— يۇمشىسام نېمە قىلماقچىدىڭىز؟

www.uyghurkitap.com

— ھەرقانچە گۇناھكار بولسىمۇ ئىككىمىزنىڭ بالىسىغۇ؟ — شاپائەت يۈزىگە دومىلاپ چۈشكەن ياشنى ياغلىقىنىڭ ئۇچىدا ئېرتىۋەتتى، — ئوت بىلەن سۇدەك بولۇشۇپ كەتكەن ياتلار مۆرىتى كەلسە بىر-بىرىنىڭ گۇناھلىرىنى كەچۈرۈۋېتىدىكەن. ئۇنىڭغا قارىغاندا ئۆز قىزىڭىز. «ۋاي بالام» دەپ قويسىڭىز سىزدىن تاغدەك رازى بولۇپ كەتمەمدۇ؟ ھە، سىپنىڭ راست دەپ قويۇپ، پۇلنى ئۆزىڭىز باشقۇرۇپ بەرسىڭىز، بەلكىم پايدا ئېلىپ قالار. ناۋادا زىيان تارتسىمۇ مەيلى ئەمەسمۇ. سىزمۇ نەچچە قېتىملىق سودىگىرىڭىزدا بىرقانچە يۈز مىڭ سوم زىيان تارتمىدىڭىزمۇ؟...

شاخېلىل ئايالىنىڭ سۆزىگە ئىختىيارسىز باش لىڭشىتتى.

شاخېلىل، نەزەر، ئارمان

ئارىدىن تۆت پەسىل ئۆتۈپ كەتتى، تەبىئەتمۇ ئۆزىنىڭ سېھرى ئالقىنىنى كەڭ ئېچىپ، ئىنسانلارنىڭ ئارزۇلىرىنى قاندۇردى. بىراق شاخېلىل، نەزەر، ئارمانلار تەبىئەتنىڭ ھەرقانداق نېمەتلىرىدىن كۆرە مەرھابانىڭ نېمىتىگە چىش بىلەپ تۇرۇشاتتى. شاخېلىل كېيىنكى ۋاقىتلاردا شاپائەتنىڭ مەسلىھەتى بويىچە مەرھاباغا بولغان مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتتى. (بۇنى مەرھابانىڭ سودىدىكى پائالىيەتچانلىقى تەبىئىي ھالدا شۇنداق قىلىشقا مەجبۇر قىلدى) ئۇ، قىزىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئەپۇ سورىدى. ئاتا-بالىنىڭ جېدەللى قاش بىلەن كىرپىكنىڭ ئارىلىقىچىلىك يېقىن بولسىمۇ، ئاخىرلىشىشى خۇددى كۆزنىڭ بىر قېتىم چىمىلدىغىنىدەك ئىش. دادىنىڭ بىر ئەركىلىتىشى، بالىنىڭ يېقىملىق كۈلۈپ، بىرقانچە قېتىم ئەركىلىشى ئىلگىرىكى ھەرقانداق كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئۇنتۇلدۇردى. ئەنە شۇنىڭدىن باشلاپ، ھەر كۈنلۈك كىرىم-چىقىم ھېساب شاخېلىلنىڭ قويۇن يانچۇقىدىن ئايرىلمايدىغان ئېلېكترونلۇق ھېسابلاش ماشىنىسىدىن بىر قېتىم ئۆتۈدىغان بولدى. ئالدىنقى ئالتە ئايلىق ئاتچوت شاخېلىلنىڭ ئۈمىد قۇشلىرىنى تېخىمۇ تىك چوققىلاردا پەرۋاز قىلدۇردى. يىل توشقىنىغا بىرقانچە كۈن بولدى. پايدىمۇ بىر مىلىيون يۈەنگە يېتىپ قالدى. لېكىن بۇ پۇللار تېخىچىلا مەرھابانىڭ بانكىدىكى ھېسابىدا تۇراتتى. شاخېلىل پايدىنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ ئەندىشىدىن خالىي بولالمايۋاتاتتى. ئۇنىڭ پۇللارنى ئۆزىنىڭ ھېسابىغا ياتقۇزۇۋېلىش توغرىسىدىكى تەكلىپلىرى مەرھابانىڭ «ۋاقتى كەلسۇن» دېگەن سۆزى بىلەن ئۈچ قېتىم بېسىقىپ قالغانىدى. شاخېلىل مەرھابانىڭ ئويىدىكىنى بىلىشكە ھەممىدىن بەكراق قىزىقاتتى. بىراق مەرھابا ئويىنى تېخىچە ئاشكارىلىمىدى. ئويىنى سىر تۇتۇشىمۇ بىر گەپ، شاخېلىلنى ئەنسىرىتىۋاتقىنى مەرھابانىڭ ئۆستەڭ سۈيىدەك ئېقىۋاتقان راسا بىر بۇردىلىق ئوقەتنى مۇشۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتۇرىدىغانلىقى ئىدى. شاخېلىل مەرھاباغا بۇ ئوقەتنى داۋاملاشتۇرۇشنى كۆپ قېتىم ئېيتقان بولسىمۇ، مەرھابا يىل توشقان ھامان زاۋۇت بىلەن تۈزگەن توختامنى بىكار قىلدى. شاخېلىل توختامنى داۋاملاشتۇرۇش، ئەڭ بولمىغاندا ئۆز نامىدىن توختىتىلىشىش ئۈچۈن ئۆمەرنى ئىزدەپ باردى. بىراق شۇ كۈنلەردە ئۆمەر ئىشلەپ چىقارغان سومكا-چامادانلىرى بېسىلىپ قېلىپ، ئۆز تەقدىرىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەي يۈرەتتى. نەزەرنى 2-يېنىك سانائەت ئىدارىسىگە يۆتكەيدىغان

گەپ ئاۋۇپ كەتتى. يۇقىرىدىكى ئىككىسىدە ئۈمىد قالمىغاندىن كېيىن، شاخىلىل قىزنىڭ رايىغا بېقىپىراق مۇئامىلە قىلىشقا باشلىدى.

ئەمدى نەزەر بىلەن ئارمانغا كەلسەك ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى مەرھابانىڭ ئىشقىدا كاۋاپ بولۇپ يۈرەتتى. مۇشۇ بىر يىل جەريانىدا ئۇلار ئىككىسى مەرھاباغا تالاي قېتىملاپ مۇھەببەتلىرىنى ئىزھار قىلىشتى، تالاي قېتىملاپ، كىنو، تىياتىر، قەھۋەخانىلارغا تەكلىپ قىلىشتى. مەرھابا ئۇلارنىڭ مۇھەببىتىنى رەتمۇ قىلىۋەتمىدى، قوبۇلمۇ قىلمىدى. بەرگەن جاۋابى «ھازىرچە ياق» دېگەن مۇشۇ بىرلا جۈملە سۆز بولدى. تەكلىپ قىلغان جايلىرىغا بېرىپ ئۇزاقتىن-ئۇزاق پاراڭلاشتى. بەزىدە مېھمان بولدى، بەزىدە ئۇلاردىن ئاشۇرۇپىراق مېھمان قىلدى.

مۇھەببەت ئىشقىدا مەست بولغان يىگىتلەرنىڭ قىزلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىشى ئۆزلىرىنىڭ تەسەۋۋۇرىدەك ئاسان ئەمەس. ئەگەر ئاسان بولىدىغان بولسا دۇنيادا بىرمۇ بەختسىز ئەر-خوتۇن بولمىغان بولاتتى.

نەزەر بىلەن ئارمان ئۆزلىرىنىڭ كېلىچەك بەختىنى پەقەت مەرھاباغىلا باغلايتتى. مەرھابا بولسا تېخى ئۇ ئىشلارنى ئەستايىدىل ئويلاپ باقمىغانىدى. ئەمىسە نېمە ئۈچۈن ئۇ ئىككى يىگىتنىڭ مۇھەببىتىنى كەسكىن رەت قىلىۋېتەلمەيدۇ؟ ئەكسىچە ئۇلارنى تېخىمۇ ئۈمىدلەندۈرۈپ، ئۇلاردىنمۇ بەكرەك يېقىنچىلىق قىلىدۇ؟ ئۇ بۇلارنى ئۆزىمۇ بىلمەيدۇ. بەزى چاغلاردا «بەلكىم بۇ ئىشلىرىم سودا دىپلوماتىيىسى بولسا كېرەك» دەپ ئويلاپ قالىدۇ. ئۇ يەنە بەزىدە «مۇھەببەت باشقا، مۇناسىۋەت باشقا، مەن نېمە ئۈچۈن بۇ ئىككىسىنى ئارىلاشتۇرۇپ، بىر ئوبدان يىگىتلەرنى ئالداپ يۈرىمەن. بۇنى چوقۇم ئايرىۋېتىشىم كېرەك» دەپ بىر قارارغا كېلىپمۇ قالىدۇ-يۇ، كەينىدىن يەنە «بەلكىم ئىككىسىنىڭ بىرسى بۇنىدىن كېيىن قەلبىمدە مۇھەببەت شامىنى يورۇتۇپ قالسا ئەجەب ئەمەس، مۇھەببەتنىڭ ئويغىنىشى ئۇنداق تېز بولمىسا كېرەك» دېگەن ئۈمىدبىلەن ئۆزقارارىنى ئۆزىبۇزىدۇ.

مەرھابانىڭ ئىچكى ھېسسىياتىدىن خەۋەرسىز نەزەر بىلەن ئارمان بۈگۈن يەكشەنبە بىر ئاشخانىدا بىرگە ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇلار مەرھابانىڭ مۇكاپاتىغا ئېرىشىپ، نەزەر ئۈچ مىڭ سوم، ئارمان ئىككى مىڭ سوم نەق پۇل ئالغانىدى.

— ئوغۇل بالىغا بەرگۈسىز قىز جۇمۇ، ئاداش، — دېدى نەزەر ئىككى جەينىكىنى جوزىغا ئېلىپ تۇرۇپ، — مانا قارا، ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوقلا ئىككىمىزگە بەش مىڭ سوم پۇلنى بېرىۋېتىپ قاراپ ئولتۇرىدۇ.

— پۇلى قۇرىسۇن ئاداش، — ئارماننىڭ كەيپى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالغانىدى. شۇڭا ئۇ كۆڭلىدىكى گەپنى قىلىشقا باشلىدى، — ماڭا بىر يىلنىڭ ئالدىدا كۆتكىنىڭىزدىنمۇ ئارتۇق رازى قىلىمەن دېۋىدى، ئايلىنىپ كېلىپ بەرگىنى مۇشۇ ئىككى مىڭ سوم بولۇپتۇ.

— بۇنىڭدىن ئارتۇق يەنە قانچىلىك ئالماقچىدىڭ؟

— ماڭا پۇل كېرەك ئەمەس، مەرھابانىڭ ئۆزى كېرەكتى ئاداش، سەن بىلمەيسەن، مەرھابانىڭ ماڭا شۇنداق كۆڭلى بار جۇمۇ.

— نېمە دەۋاتىسەن؟ — نەزەر ئىختىيارسىز ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — بۇ مۇمكىن ئەمەس.

— ھا-ھا! — ئارمان مەسخىرە ئارىلاش كۈلۈپ، نەزەرنىڭ مۈرىسىدىن بېسىپ ئولتۇرغۇزدى، — نېمە مۇمكىن-يۇمكىن ئۇ، مەن ساڭا ئېيتىپ قوياي، ئۇ ئاللىقاچان پېقىرنىڭ مەشۇقىغا ئايلىنىپ

www.uyghurkitap.com

بولدى، ناھايىتى تويلا قىلساق بولىدۇ.

— يالغانچىلىق قىلما، ئارمان! — نەزەر جالاقلاپ تىترەپ كەتتى، — مەرھابا مېنىڭ، ئۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ. ئۇ ئەڭ دەسلەپىدە ماڭا كۆڭۈل بەرگەنلىكى ئۈچۈنلا، بېشىمدىن قورقماستىن تەۋەككۇلچىلىق قىلىپ ئاياغ كىيىم سېخىنى قۇرغانمەن. سەن ئوغۇل بالا بولساڭ، مېنىڭ غورۇرۇمغا تېگىدىغان ئۇنداق گەپنى قىلما.

— جېنىڭ چىقىپ كەتسىمۇ لاتا گەپ قىلما!

— ئۆزۈڭ لاتا!

— مۇنۇ يالىلانما چاكىجاڭ نېمە دەيدۇ؟ — ئارمان خۇددى نۇرغۇن ئادەملەر بىلەن ئولتۇرغاندەك ئىككى يېنىغا قاراپ قويۇپ ھۇرپەيدى، — سېنىڭدەك داكىلارغا كۆڭۈل بېرىدىغان مەرھابا دۇنيادا تېخى تۆرەلگىنى يوق، جۇمۇ...

ئۇلار جاق سېلىشقانمۇ بولار ئىدى، شۇ ئارىلىقتا ئاشخانىنىڭ خوجايىنى كېلىپ ئاجرىتىپ قويدى.

— قېنى، تۆرەلگەن - تۆرەلمىگىنىنى كۆزۈڭگە بىر كۆرسىتىپ قويمايدىغان بولسام نەزەر بولماي كېتەي...

— ئۆزىنى ئەمەس، شولىسىنى كۆرسىتىپ باقە، داكا.

مۇخبىرنىڭ زىيارىتى

— بولدى خوتۇن، — جوزىنىڭ قېشىدا يانپاشلاپ تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان شاخېلىل شاپائەتكە مۇراجىئەت قىلدى، — تامىقىڭنى ئۇسسۇرگىن، مەرھابا يىغىننى تۈگىتىپ كەلگىچە مۇنۇ قورساق چىدىمايدىغان ئوخشايدۇ.

— يەنە ئازراق ساقلىساقمىكىن، — دېدى شاپائەت.

— يىغىن ئاچقان ھۆكۈمەت تاماق بەرمەي يولغاسالىدۇ دەمسەن، ئۇسسۇرسەڭا.

شاپائەت قازاندىكى پولۇنى ئۇسسۇۋېتىپ سورىدى:

— مۇشۇ ۋاقىتقىچە تۈگىمەيدىغان نېمە يىغىن ئىكەن شۇنچىۋالا؟

— ئىشقىلىپ ماختايدىغان يىغىندەك قىلىدۇ.

— ماختىسا ماختىغۇچىلىكى بار ئۇ قىزىمىزنىڭ، — شاپائەت لېگەننى جوزىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ئۆزىچىلا كۈلدى، — ئەمدىغۇ قەدرىگە يەتكەنسىز.

— ئۇنىڭ گېپىنى بىر قىلما، — شاخېلىل پولۇدىن بىر كاپام ئېلىپ چاينىغاچ داۋام قىلدى، — مەن ئۆزۈمنى سودىگەر دەپ يۈرۈپتىمەن، ئۇ مېنى ئەمەس، نىنى سودىگەرلەرنى سۇنىدۇرۇۋەتتى، جۇمۇ. ئويلاپ باقە، ھۆكۈمەتنىڭ تاپشۇرۇشقا تېگىشلىك بارلىق نەرسىلىرىگە 250 مىڭ سومغا يېقىن پۇلنى تولۇق تاپشۇرۇۋېتىپ يەنەبىرمىليون سوم پايدا ئېلىش ئاسانمۇ؟!

— شۇ ئەمەسمۇ! — شاپائەت ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ، ئاشقا قول ئۇزاتتى، ئىككىسى ئىشتىھا بىلەن تاماق يەۋاتقاندا تېلېۋىزوردا مەرھابا بىلەن تېلېۋىزور ئىستانسىسىنىڭ مۇخبىرى پەيدا بولدى. بۇنى كۆرگەن شاخېلىل بىلەن شاپائەت تامىقىنى ئۇنتۇشۇپ تېلېۋىزورغا تىكىلدى.

— بىر يىللىق پايدىڭىز قانچىلىك بولدى؟ — دەپ سورىدى مۇخبىر مەرھابادىن.

— بىر مىليون ئەتراپىدا، — مەرھابا غورۇرۇنۇپقىنا جاۋاب بەردى.

— بۇنچىلىك پايدىنى قانداق تاپتىڭىز؟

— بىرىنچىسى مەھسۇلاتلىرىمىز ئېلى

لىمى ۋە يەرلىك ئالاھىدىلىككە ئىگە. شۇنىڭ بىلەن بىرگە پاسونى كۆپ بولۇپ، تۆت پەسىلگە ماسلاشتۇرۇلغان، ئىككىنچىسى، خېرىدارلارنىڭ سۈپەتكە بولغان ئىشەنچىسىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن ھەقسىز رېمونت مۇلازىمىتىنى يولغا قويدۇق. مۇشۇ ئىككى ئىشىمىز خېرىدار جەلپ قىلىپ، ئوبوروتىمىزنى تېزلەتتى.

— بىر يىل جەريانىدا قانچىلىك ئادەم ئاياغ كىيىمىنى ياماتتى؟

— ئارانلا سەككىز ئادەم.

— ئەمىسە ئاياغ كىيىملىرى يىرتىلماپتۇ-دە؟

— ئۇنى بىر نېمە دېمەك تەس، مەن ئويلايمەنكى، يىرتىلغان بولسىمۇ كەلمىگەن بولۇشى مۇمكىن. بۇنىڭ سەۋەبلىرىنىڭ بىرسى، بازار ئۇچۇرىدىن قارىغاندا، ھازىرقى ياشلاردا تىرىشچان-ئىقتىسادچىللىق بىلەن تۇرمۇش كۆچۈرۈش ئادىتى ئىنتايىن كەم، ئۇلار كونىلاردەك بىر ئاياغ كىيىمنى ياماپ بىرقانچە يىل كەيمەيدۇ. ئىككىنچىسى، ھازىر مودا دەۋرى. ياشلىرىمىز مودا قوغلىشىپ ياراشسۇن، ياراشمىسۇن كۆزگە چىرايلىق كۆرۈنگەن نېمىنى كىيىدۇ. بۇ ھازىر ياشلىرىمىز ئارىسىدا ئومۇملىشىپ كەتكەن بىر خىل ئۆلۈك ھەم پاسسىپ ئادەت. ئېھتىياجنى كۆرمىگەندە نورمال تەمىنلەشنى كاپالەتلەندۈرگىلى بولمايدۇ. سودىدىكى بىردىنبىر چىقىش يول جەمئىيەتنىڭ تېخى ئاشكارىلانمىغان يوشۇرۇن ئېھتىياجىنى سەگەكلىك بىلەن كۆرۈشتە. نۇرغۇن كىشىلەر مېنى تەۋەككۈلچى دېيىشتى، بۇ تولىمۇ بىر تەرەپلىمىلىك. مەن چوڭ سۆزلىسەم، ئالدى بىلەن بىر تەتقىقاتچى ئاندىن قالسا رىقابەتچى.

— ئالدىمىزدا نېمە ئىش قىلماقچىسىز؟

— ئەسلى مەقسىتىمىز يىمىرىلىشكە يۈزلەنگەن مىللىي سانائەتنى قۇتقۇزۇپ قېلىش ئىدى. تاپقان بارلىق پايدامنى زاۋۇتقا ئىئانە قىلماقچى. بۇنى ئالاقىدار تارماقلار بىلەن كېلىشىپ بولدۇم، يەنە ئىككى-ئۈچ كۈندە ئەمەلىيلىشىدۇ.

شاخېلىل مەرھابانىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ ئىنتايىن جىددىيلىشىپ كەتتى. ئۇ ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتمەكچى بولدىيۇ، لېكىن ئاخىرىنى ئاڭلاپ بېقىش مەقسىتىدە ئۆزىنى ئاران بېسىۋالدى.

— ھازىرقى تىجارىتىڭىزنى يەنە قانداق كېڭەيتمەكچىسىز؟ — مۇخبىر يەنە سورىدى.

— بۇنى مۇشۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتۇرماقچىمەن.

— نېمە ئۈچۈن؟

— جەمئىيىتىمىزدە ئىزدەنگۈچىلەرگە قارىغاندا ئۇلارنىڭ كەينىدىن ماڭىدىغانلار ئىنتايىن كۆپ، ئۈزۈپ ئېيتالايمەنكى، بۇنداق سودا بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار ئەمدى ئاۋۇپ كېتىدۇ. شۇڭا بۇنىڭدىن پايدا تاپماق ئەمدى تولىمۇ تەس.

— ئەمدى نېمە قىلماقچىسىز؟

— كەچۈرىسىز، بۇ ھازىرچە مەخپىي.

مۇخبىرنىڭ زىيارىتى ئاخىرلىشىپ، تېلېۋىزوردا باشقا خەۋەر كۆرسىتىلىشكە باشلىدى.

— قۇترىغان قۇرت! — شاخېلىل مەقسەتسىزلا غوڭشۇپ، ئېغىزىغا بىر كاپام پولۇ سالدى. ئۇ ئەمدىلا چاينىۋىدى، بىر تاشنى چىشلىۋېلىپ، پۈتۈن بەدىنى زىڭىلداپ كەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

ئايشەم قادىر

خىجىللىق

(ھېكايە)

تۈنۈگۈنكى يىغىندا ئېلان قىلىنغان بىر خەۋەر گويا بېشىمنىڭ ئۈستىدىلا چېقىلغان چاقماقتەك مېنى قاتتىق ئەندىكتۈرۈۋەتتى، يۈرىكىم ھەرە چاققاندەك ئېچىشىپ، كۆڭلۈمنى بىر ئەنسىزلىك تۇمانى قاپلىۋالدى، شۇڭىمۇ كۈندۈزنى خام ياغ ئىچىۋالغاندەك گاراڭ ھالەتتە ئۆتكۈزۈپ، تۈن بويى كىرپىك قاقماي، يىلاندەك تولغىنىپ چىقتىم، دېمىسىمۇ ئۆزۈم تاپقان بالاغا، نەگە باراي دەۋاغا، دېگەندەك ئۆزۈم تاپقان «بالا» — دەبۇ، بۇنداق بولۇشىنى كىممۇ ئويلىغان دەيسىز؟ ھەر قانچە پۇشايمان قىلغىنىم بىلەن ۋاقىت ئۆتتى، ئەمدى باشقا كەلگەننى كۆرمەكتىن باشقا چارەيوقتەك تۇيۇلاتتى، ئويناشماڭ ئەرباب بىلەن، باپلاپ سالار ھەر باپ بىلەن، دېگەندەك ئۇنىڭ مېنى «باپلاپ» سالىدىغان ناھايىتى ياخشى «پۇرسىتى» كەلگەندەك ئىدى، بۇنى خىيال قىلساملا بۇرۇنقى ئىشلار ئېسىمگە كېلىپ مېنى تېخىمۇ بىئارام قىلىشقا باشلىدى.

كارخانا رەھبەرلىكىنى تەكشۈرۈش، رەتكە سېلىش باشلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي نازارەتتىن ۋاڭ چۇجاڭ زاۋۇتىمىزغا كېلىپ ئاممىدىن پىكىر ئالدى، پېشقەدەم ئۇستىلار قاتارىدا مەنمۇ بۇ سۆھبەتكە نائىل بولدۇم.

مەن ۋاڭ چۇجاڭنى خېلىدىن بېرى بىلەتتىم، ئۇ ئېگىز بوي 50 ياشلار ئۆپچۆرىسىدىكى قاتاڭغۇرراق كەلگەن كىشى ئىدى. ئۇنىڭ قېلىن كۆزە يىنەك ئاستىدىكى سوزۇق كۆزلىرىدىن سەممىيلىك، مېھرىبانلىق چىقىپ تۇراتتى، ئۇ، نازارەتنىڭ كارخانىلارغا مەسئۇل رەھبەرلىرىدىن بىرى ئىدى، ئۇزۇن ۋاقىت جەنۇبىي شىنجاڭدا ئىشلىگەن بۇ ئادەم ئۇيغۇرچىنى خېلى راۋان سۆزلەيتتى.

ۋاڭ چۇجاڭ ئالدى بىلەن ئۆزىنىڭ كېلىش مەقسىتىنى چۈشەندۈردى، زاۋۇتىمىزنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى سۆزلەپ كېلىپ ئاخىرىدا: رەھبەرلىك بەنزىسىنى تەكشۈرمەكچى، بۇ ھەقتە سىزنىڭ قانداق مۇۋاپىق تەكلىپ-پىكىرلىرىڭىز بار، سۆزلەپ باققان بولسىڭىز، — دېدى.

مەن بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ئويلىنىپ قالدىم. ۋاڭ چۇجاڭ نېمىنى كۆزدە تۇتۇۋاتىدىغاندۇ؟ زاۋۇتىمىز خېلى كونا زاۋۇت بولسىمۇ، ھازىرغىچە ئۆزىمىزنىمۇ بېقىپ كېتەلمەيۋاتىمىز، دېمىسىمۇ باشلاپ ماڭىدىغان ياخشىراق بىرسى بولمىسا بولمايدىغان يەرگە كېلىپ قالدى، كىمنى قويۇش كېرەك؟ زاۋۇتىمىزغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ياشلىرىمىز تېخى بەك ياش، تەجرىبىسىز، چوڭلىرىمىزچۇ، خېلىلا قېرى، ھەتتا ئەتە، ئۆگۈن پېنسىيىگە چىققۇدەك ياشتا، ئۇنداقتا سىرتتىن يۆتكەپ كېلىش كېرەك بولىدۇ، ھەر ھالدا پالانى زاۋۇتنىڭ باشلىقى دېگەنگە لايىق بىرەرسى بولمىسا بولامدۇ دېگەن بىر پىكىر كۆڭلۈمدىن ئۆتتى، شۇنىڭ بىلەن زاۋۇتىمىزنىڭ مەن بىلىدىغان ئەھۋاللىرىنى

مىساللار بىلەن كۆپتۈرۈپ، ئۇزاق سۆزلى-
دىم ۋە ئاخىرىدا رەھبەر بولۇشقا مۇناسىپ
كىشىلەرنى سىرتتىن يۆتكەپ كېلىشنى
ئېيتتىم.
ۋاڭ چۇجاڭ مېنىڭ سۆزۈمنى دىق-
قەت بىلەن كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىدى، ئان-
دىن تۇيۇقسىزلا:
— يولداشلار تەشكىلات بۆلۈم باشلى-
قى ساۋۇت بىلەن سىلەرنىڭ سېخ مۇدىرى
شياۋلىنى كۆرسىتىۋاتىدۇ، سىزنىڭچە بولار-
مۇ؟ — دەپ سوراپ قالدى.
گەپنى ئاڭلاپ شاپىلاق بىلەن بىرنى
سالغاندەك دىڭگىدە چۆچۈپ كەتتىم، ساۋۇت-
قۇ پېشقەدەم كادىر، رەھبەرلىك تەجرىبىسىمۇ
خېلى بار، ئۇنىڭ ئۇستىگە مۇناسىۋىتىمىزمۇ
ياخشى، ئاداۋىتىمىزمۇ يوق، بولسا بولۇۋەر-
مەمدۇ. ئەممازە، شياۋلى بىلىم جەھەتتىن
شەرتى توشقان بىلەن تېخى تونۇگۇنكى
«سويما» تۇرسا، ئۇنى «مۇدىر» دېگىنىم يەت-
مەي، ئەمدى زاۋۇت باشلىقى دەمدىمەن.
ئۇنىڭ ئۇستىگە ھېلىقى چاغدىكى «يامان-
لىقى» چۇ تېخى، بۇنى ئۇنتۇپ قالغىنىم
يوق، بۇلارنى ئويلىغانسېرى قۇيقا چاچلىرىم
تىك تۇرغىلى تۇردى.
— يولداش ساۋۇت ئۇستۇرۇلسە بو-
لىدۇ، ئەمما شياۋلى بولمايدۇ، — دېدىم
كەسكىن ھالدا، — ئۇ بىلىملىك بولغىنى
بىلەن قابىلىيەتلىك زاۋۇت باشلىقى بولا-
لىشى ناتايىن، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ تېخى
ياش، بۇنداق چوڭ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسى-
دىن چىقىپ كېتەلىشى تەس، سېخ مۇدىرى
بولغىنىغىمۇ ئۇزۇن بولمىدى، شۇڭا يەنىلا
تەجرىبىلىكرەك كىشى كېرەك.
مېنىڭ ئاچچىقىم دەررۇلا چىرايىمغا
چىقسا كېرەك ئەتىمالىم، ۋاڭ چۇجاڭ سۆھ-
بەتنى شۇ يەردە توختاتتى.
مەن قانداقلا قىلغان بىلەن شياۋلى-
نىڭ ماڭا قىلغان «يامانلىقى» نى ئېسىم-
دىن چىقىرالمايتتىم، ئۆتكەندە مەن ئوغ-
لۇمنىڭ توينى قىلغان چاغدا ئۇ سېخ ئىش-
چىلار ئويۇشمىسىنىڭ رەئىسى ئىدى. مەن
تويدا كۆپرەك چىقىمدار بولۇپ قالدىم، دەپ
300 يۈەن قۇتقۇزۇش سورىسام ئۇ ماڭا
ئارانلا 100 يۈەن تەستىقلاپ بەردى، بۇ-
نى بىر «قاغا» ئەسلىدە بىز ساڭا 300
يۈەن بېرەيلى دېسەك، شياۋلى، قاسىم
ئۇستامدىن باشقا خېلى ئېغىر قىيىنچىلىقى
بار يولداشلار بار، دەپ ساڭا بەرگىلى ئۇ-
نىمىدى، دەپ شۇ كۈنىلا يەتكۈزگەنىدى.
ئۇنىڭ ئۇستىگە يېڭى شاگىرتلارغا قويمى-
چىلىق تېخنىكىسىدىن دەرس ئۆتۈدىغان
چاغدا، مەن ئۆتەي دەپ چىڭ تۇرغىنىمغا
قارىماي، يالغاندىن مېنى سالامەتلىكىڭىز
ياخشى ئەمەس تۇرسا، جاپا تارتىپ قالىسىز،
باشقا ئۇستىلاردىن بىرسى بارسىمۇ بولىدۇ،
دەپ قەستەن ئەۋەتمەي ئاشۇ 2 - 3 تەڭ-
گە تاپاۋەتتىنمۇ قۇرۇق قويدى، مانا شۇ-
نىڭدىن باشلاپ ئۇنىڭغا بولغان ئاداۋىتىم
قەلبىمگە چوڭقۇر ئورناپ قالغانىدى،
ھالا بۈگۈنگە كەلگەندە تەقدىر مەن بىلەن
ئويناشقاندەك كىشىلەر ئۇنى زاۋۇت باشلى-
قىغا كۆرسەتسە، ۋاڭ چۇجاڭ «سەن نېمە
دەيسەن» دەپ سوراۋاتسا، بۇ ماڭا چەكسىز
ئەلەم ئەمەسمۇ؟ خەق نېمە دېسە دەۋەر-
سۇن، مەن ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ رەھبەر بولۇ-
شىغا ئاۋاز بەرمەيمەن، يۇقىرىغا بېرىپ پىك-
رىمنى ئېيتىمەن.
لېكىن يۇقىرىغا ماڭغانلىرىم بىكارغا
كەتتى، ئاخىرى تەڭشەلگەن يېڭى رەھبەر-
لىك بەنزىسىنىڭ ئىچىدە مۇئاۋىن زاۋۇت
باشلىقى دەپ شياۋلىنىڭ ئىسمى ئېلان
قىلىندى، شۇنىڭدىن بۇيان كۆڭلۈمدىكى
بۇ غەشلىك ئۇرۇقى يىلتىز تارتىپ، بىخ-
لىنىپ كېلىۋاتاتتى، گەرچە ئالدىدا ۋاي-
لى چاڭجاڭ دېسەممۇ كۆزدىن سەللا نېرى
بولسىلا ئۇنىڭ يۆلەنچۈكى بولغاچقىلا ئۆس-

www.uyghurkitap.com

كەنلىكىنى كۆرگەنلا يەردە باشقىلارنىڭ قۇلىقىغا ئانچە-مۇنچە قۇيۇپ تۇراتتىم، كىم بىلىدۇ، سېغىزخانلارنى يوق دېگىلى بولامدۇ؟ ئۇنىڭغىمۇ يەتكۈزگەندۇر بەلكىم؛ لېكىن ئۇ قىلچە بىلمىگەندەك يەنىلا ماڭا ئىللىق مۇئامىلە قىلىپ كېلىۋاتاتتى، ياكۆڭلىدە بىر ئەپلىك پەيت كۈتۈۋاتامدۇ تېخى، بۇنىمۇ بىلىپ بولمايتتى، ئۇنىڭ بۇنداق ئىللىق مۇئامىلىلىرى ماڭا ساختىدەك بىلىنىپ، بۇنىڭغا ئىشەنمە، ئىشەنمە، دەيدىغان بىر شەيتان ۋەسۋەسىسى قوشۇلۇپ چاشقاندەك ئىچىمنى تاتىلاپ، مېنى بىئارام قىلاتتى، كۈنلەر مانا مۇشۇ تەرىقىدە ئۆتۈۋاتاتتى.

بىراق، تۈنۈگۈنكى يىغىندىكى گەپ بولمىغان بولسىمۇ مەن ئۇنچىۋالا ئەنسىزچىلىككە چۈشۈپمۇ كەتمەيتتىم، مېنىڭ قارىشىمچە ئۇنىڭ ئۈچۈن ھېلىقى ئۆچ ئالىدىغان «ئەپلىك پەيت» كېلىپ قالغاندەك تۇراتتى. چۈنكى شياۋلى بۇ قېتىم تېخنىكا ئۇنۋانى بېرىش خىزمىتىدە نازارەتچىلىكى باھالاش گۇرۇپپىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى قىلىپ بېكىتىلگەنىدى، زاۋۇتنىڭ باھالاش گۇرۇپپىسىدىغۇ مەن ئۆزۈممۇ بار ئىدىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭدا مېنى قوللايدىغانلارمۇ بار، بۇ تەرەپ ئانچەلىك خەۋپلىك ئەمەس، بىراق ئاساسلىق يەرگە بارغاندا ئۇ بىرەر پۇتاق چىقىرىپ ماڭا توسالغۇلۇق قىلمايدۇ دېگىلى بولامدۇ؟ تېخى يەنە ئۇنى باھالايدىغان چاغدا مەن قارشى ئاۋاز بەرگەن تۇرسام، مانا مۇشۇنداق تەرەپلەر بولغاچقا كۆڭلۈم غەشتە، ئۆزۈم دەردتە قېلىپ خۇددى چۆگىلىتىپ قويۇۋەتكەن پىرقىرىغۇچتەك قېيىپ قالدىم، ئەگەر ئۇ مېنى ئوتتۇرىغا قويغاندا قارشى ئاۋاز بېرىدىكەن، يۇقىرىغا ئۇنىڭ ئۈستىدىن مېنى چەتكە قاقتى، ئۆچ ئالدى دەپ ئەرز قىلىمەن، مېنىڭ قانداقلىقىمنى كۆرۈپ قويسۇن، قانداقلا بولمىسۇن مەن ئۇنىڭدىن نەچچە ئىشتاننى ئوشۇق يىرتقان-دە، دېگەن ئويلار كۆڭلۈمدىن كەچتى-دە، ئۆزۈمنى خېلى يېنىكلىشىپ قالغاندەك ھېس قىلدىم.

ئارىدىن خېلى كۈنلەر ئۆتۈپ كەتتى، مېنى ئەندىشىگە سالغان ھېلىقى ئىشلارمۇ ئاخىرلىشىپ، باھالاشنىڭ نەتىجىسىمۇ ئېلان قىلىنىپ بولدى، شۇڭىمۇ ھەپتە ئون كۈندىن بۇيان شياۋلىدىن قېچىپ يۈرىدمەن، ئۇنىڭ قارىسىنى يىراقتىن كۆرۈپ قالساممۇ يۈزۈم لاپپىدە ئوت ئالغاندەك قىزىپ كېتىدۇ، نېمىشقا دېمەمسىز؟ يەنىلا ھېلىقى ئىش توغرىلىق، مەن ئۈستىدىن ئەرز قىلغان، يەڭ تۈرۈپ ئېلىشماقچى بولغان شياۋلى ماڭا بىرىنچى دەرىجىلىك تېخنىك ئۇنۋانى بېرىشتە چىڭ تۇرۇپتۇ ئەمەسمۇ، بۇنىمۇ ھېلىقى «قاغا» لار ماڭا يەتكۈزدى، ئۇ يەردە ھەر خىل پىكىرلەر بولغان ئوخشايدۇ، بەزىلەر مېنى مەدەنىيەت سەۋىيىسى تۆۋەن دەپ قوشۇلمىغاندا، شياۋ لى مېنىڭ تۆھپىلىرىمنى بىرمۇ بىر تونۇشتۇرۇپ ئاخىرى باشقىلارنىمۇ قايىل قىلىپتۇ، ئۇ نەدە يۈرۈپ مېنىڭ ئەھۋالىمنى شۇنداق تەپسىلىي بىلىۋالغاندۇ... بۇ ئىشلارنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، كىشىلەرنى توغرا چۈشىنەلمىگەنلىكىم ئۈچۈن قاتتىق ئويالدىم، بۇنى ھەربىر ئويلىغىنىمدە ئۆزۈمنى كىچىكلەپ كېتىۋاتقاندەك، ئەكسىچە شياۋ لى كۆز ئالدىمدا تېخىمۇ زورىيىپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلىمەن.

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

ئوسمانجان ساۋۇت

ئاشىق دىلىنىڭ مىڭ بىر كۆزى بار

باھار بىلەن سۆزلىشىش

كۈمۈش قار ئاستىدا ئۇخلاپ ياتىسەن،
چۈشلەرىڭ ئىلكىدە چېچەك ئاچىسەن.
ئاشىقتۇر چېچەكلەر چېچەككە مەڭگۈ،
زېمىندىن ئاسمانغا ئىپار چاچىسەن.
سەن دەۋرەپ كەلگەندە مەنمۇ دەۋرىدىم،
يوقالغان ئىلھامنى ئۆزۈڭ تاپىسەن.

بىلمەن سۆيۈنۈش سەن بىر ھاياجان،
تەۋرەشتە قالغاندا تىترەپ تۇرار جان.
ئىشەنمەي قالدىم مەن شەھلا كۆزۈمگە،
ھالىمغا يەتكەيسەن ئالتۇن بويلۇق خان.
دالىدەك كەڭ ئېچىپ قۇچاقلىرىنى،
تۇيۇقسىز كۈتمەكتە سېنى جانىجان.

چاقىدى تىنىقىڭ، تىنىق بولدى رام،
ۋەسلىڭگە باغلىنىپ بولدۇم مەن قارام.
ئاجايىپ قۇچاقلار قىسماقتا مېنى،
تەپتى ۋە شولىسى تارام ۋە تارام.
تاپىنىم مېڭەمگە ئۆتكۈزمەكتە ئوت،
بۇ مېنىڭ ۋەتىنىم — بۇ مېنىڭ ئانام.

شۇ جادۇ كۆزلەردەك باقار ھەر زەررە،
ھەر زەررەڭ يۇمرانىدۇر، ھەر زەررەڭ بەررە،
ئارمانغا ئۇلاشتىم ئۆزۈڭنى لىۋەن —
رۇجەكتىن ئۆيۈمگە ئاتقان ھەر مەررە.

بىر قەترەڭ تامچىسا ياز يامغۇرىدەك،
ياز-يامغۇر تۇيغۇلار ئاشتى مىڭ كەررە.

تاغلىرىم، باغلىرىم، ئىدىرۇ-قىرىم،
دېيىشتى بىرسىنى دىلدارۇ، پىرىم،
دىلدارىم دىل بېرەر، پىرچۇ؟ پىر مىددەت
مەيىن بىر قەدەمدە قىلدىڭ بىر ئىرىم.
كۆڭلىمگە مۇز تۈككەن بىراۋلارمۇ بار؛
ۋە لېكىن ئۆزۈڭسەن مەڭگۈلۈك سىرىم.

مەن سېنى تەلمۈرۈپ كۈتتۈم ئىنتىزار،
كۈتتىمۇ، ئاخىرى كۆرسەتتىڭ دىدار.
كۈتۈشنىڭ ئۆزىمۇ بىر سۆيگۈ جەزمەن،
سۆيگۈسىز ئادەملەر كۈتەلمەس زىنھار.
قارلاردىن، چاپقۇندىن سورىدىم سېنى،
بۇ تەشنا قەلبىمنى قىلىپ مەن ئىزھار.

سۆيۈنچە سورىدىم ياردىن ئالدىراپ،
بىتاقەت يۈرىكىم كەتتى قالتىراپ.
ئۆزۈڭدەك كەپتىغۇ دېدىم ئۆزۈڭنى،
يۇلتۇزدەك جىمىرلاپ، ئايدەك يالتىراپ.
كۆڭلۈمنى كۆيدۈرۈپ ئۆتتى كۆپ كۈيلەر،
گاھىدا چاراسلاپ، گاھى شالدىراپ.

شەپقەتنى كۆرگەندە سېنى ئەسلىدىم،
مەن سېنى شەپقەتنىڭ باغرى بەس، دېدىم
قوزىدا ئۇچراشتىم سەن بىلەن خۇشال

www.uyghurkitap.com

ئەسەبىي ھېسلاردىن تەستە پەسلىدىم.
ئالتۇن باش بولۇشتى ھالال نوتىلار،
ھارىمىن ئايىماي كەسكىن كەسلىدىم.

يېتىسەن ھاياتقا سوئال ياغدۇرۇپ،
ھەممىگە ھېمىشەم نەزەر ئاغدۇرۇپ.
ئۇنچىگە كۆمۈسەن زېمىننى تامام،
توك قاپاق بۇلۇتنى قىشتىن تاندۇرۇپ.
جىلغۇىلەر تۆكمەكتە مەلىكە ئاپتاپ،
قانمىغان بۇرجەكنى نۇرغا قاندۇرۇپ.

كۈمۈش قار ئاستىدا ئۇخلاپ ياتىسەن،
چۈشلەرنىڭ ئىلكىدە چېچەك ئاتىسەن،
چۈشلەرنى چىشىمغا چىشلەتكەن پېتى،
چۈشلەردەك مەنزىلگە مېنى چاتىسەن.
ئىلھامىم يوقالغان سېنىڭ قولۇڭدا،
مەن ئەمەس ئۇنى سەن ئۆزۈك تاپىسەن.

ۋىسالنى تىلەيدۇ تىنماستىن سەنەم،
ناۋاسى مۇقامدۇر، ناۋاسى ئەجەم.

يارىغا تەققاسلار ئۆزىنى ھامان،
قانىتى، پەرۋازى، كۆكى مۇجەسسەم.
تارتۇققا ئاپىراي يارىمغا سېنى،
ئۆيىگە بارغاندا مېھمانغا مەن ھەم.

سەن باردا بولمايدۇ مېنىڭ قەددىم دال،
تۇلپارىم يەلپۈتەر سەپەرگە دەپ يال.
تۈمەن گۈل چاقىرار دېيىشىپ: مېنى —
گۈلخۇمار ئىكەنسەن، قېنى، مېنى ئال.
خۇش پۇراق ئىكەنغۇ گۈللەرنىڭ رەشكى،
تالاشتا قالدىم مەن ئاجايىپ بىر ھال.

مىجەزىم سەن كەبى، نىيىتىممۇ ئاق،
تالاشقا سال ئۇنى، سىن كۆزۈڭدە باق.
سىناقتىن ئۆتىدۇ ئۇ چوقۇم ئالىي
كۆزى يوق قىياسلار جاندىن تويار جاق.
قولۇڭنى سېلىپ كۆر يۈرىكىمگە سەن،
قولۇڭغا چىقىدۇ بۇ ئانا تۇپراق!

ياشلىق خاتىرىلىرى

سوئال قويدۇم مەن ساڭا ئاق يامغۇردەك ياغدۇرۇپ،
كەلدىم ئەمما ئىنجۇ چىش قاپقىسىنى ئاچالماي.
سوئال قويدۇم يۈرەكنىڭ ئىچ ـ تېشىنى ئاغدۇرۇپ،
دەردتە قالدىم ۋە لېكىن تۈزۈك جاۋاب ئالالماي.

تىت ـ تىت بولدۇم پەرىشان، بىتاقەتمەن شۇ تاپتا،
ھالى بىلەن ياشايمەن قايناملىكى سالچىنىڭ.
باغرىم دېگىنىز، يېرىلار سۆيگۈ دېگەن كاراپتا،
ئېيتقىن جېنىم، راست سۆزمۇ ئېيتقان سۆزى پالچىنىڭ؟

پالچى ئېيتقان: ئۇ سېنى مەڭگۈ، مەڭگۈ سۆيىدۇ،
ئاچالمايدۇ كۆڭلىنى تۇغۇچ بىلەن بىراقتا.
سەندىكى ئوت ئۇنىڭمۇ يۈرىكىدە كۆيىدۇ،
ياشايسىلەر ۋە لېكىن ۋىسالدىمۇ يىراقتا!

* * *

قاپقارا ئۆگكۈرگە تىقىلغان تۈندەك،
بەك تىلسىم، بەك سىرلىق قارا كۆزلىرىڭ.
كىكىرتەك ئىچىدىن چىقمىغان ئۈندەك،
چىقمايدۇ ئاغزىڭدىن قىممەت سۆزلىرىڭ.

لەھەگدەك يالمىدى مېنى تىلسىمات،
تېگى يوق دېڭىزغا غەرىقمەن ئەمدى.
سەۋدادا ھېچكىمۇ بولالماس ھىمات،
قۇياشتىن باغرى قان شەرقمەن ئەمدى.

قورقمايمەن قايىنامنىڭ تەگسىزلىكىدىن،
دولقۇنلار كېتىشتى مېنى تەك باشلاپ.
شادلىقىم ئۇپۇقۇنىڭ چەكسىزلىكىدىن
كەتمەيدۇ مېنى ئۇ ساھىلغا تاشلاپ.

بىھېساب ھۈنەر بار بۇ دېڭىز ئىچرە،
مىڭ چۇۋۇپ، مىڭ قېتىم توقۇيدۇ سېنى.
ئازابلار دەستىدىن سوۋساڭ زەررە
بىر قەترە مىڭ داخان ئوقۇيدۇ سېنى.

يوق ئەمدى مەن ئۈچۈن قولايلىق مەھەل
يوق ئەمدى نەشتەردىن، تىغدىن قۇتۇلۇش.
بىنەزەر شاھلىقتىن مىڭ ھەسسە ئەۋزەل،
بۇ كەبى غەرقلىق، بۇنداق يۇتۇلۇش.

بىپەرۋا دەپ سەندىن غەملەر يېۋىدىم،
چۈشەندىم بەختىمنى كۆزلەيدىكەنسەن.
دىلدىكى سىرىڭنى بىلەي دېۋىدىم،
تىل ئەمەس، كۆزۈڭدە سۆزلەيدىكەنسەن.

* * *

سېنىڭ تاتلىق ئاغزىڭدىن مەڭگۈ بىر سۆز چىقماسمىش،
تەمە قىلماي يۈرۈشۈم كېرەك ئىكەن ئارماندا.
زەھەر كەبى شۇ سۆزلەر قويۇلغاندا ئېڭىمغا
بار بولدۇم ھەم يوق بولدۇم ئىككىمىز بار جاھاندا.

ئايان بولدى يوقلۇقۇم تۇيغۇلىرىڭ ئىچىدە،
ئەمدى نەدە يۈرەرمەن يولسىز، سولسىز تەمتىرەپ.
نۇرسىز قالدىم ئاخىرى ئايدالىدا، كېچىدە،
كىمگە ئېيتاي دەردىمنى كىمگە يىغلاپ، ئەركىلەپ؟

ۋۇجۇدۇمدىن كۆچتى روھ، سۇنۇپ كەتتى غۇرۇرۇم،
ياشاڭغىراپ تۇرماقتا سېنى يۇتقان جۇپ كۆزلەر.
ئاڭلىنىدۇ قۇلاققا ئەمما غايىب بىر سادا:
ھەزىل بەلكى ئۇ سۆزلەر،
تەتۈر بەلكى ئۇ سۆزلەر.

ھەزىل بولسۇن ئىلاھىم، تەتۈر بولسۇن ئىلاھىم،
راستى-ئوگى بۇ سۆزنىڭ ئەجەل، دوزاخ، ھالاكەت.
سورالمايمەن بۇ سۆزنى مەن سېنىڭدىن يەنە بىر،
رەھىم قىلساڭ راستىڭ ئېيت، سۆيىمەن دەپ كارامەت!

سۆيگۈ دەرىخى

ياق كۆچەت ئەمەسكەن، دەرەخكەن بىلدىم،
يۈرەككە سەن ئۆزۈڭ تىككەن ناباتات.
ئەتەمنى شۇ بۈيۈك دەرەخكە ئىلدىم،
يولىنى ئېيتقاندا پىچىرلاپ ھايات:

سۆيۈشمۇ يۈز بېرەر سۆيۈلۈشمۇ ھەم،
سۆيگەن ۋە سۆيۈلگەن يىغلا ھەممە كۈل.
ھىجرانلار كەتمەيدۇ بېشىڭدىن ھەر دەم،
ۋىساللار يىلدا بىر پۈرەكلىگەن گۈل.

ئۆرتىنىپ ياشايسەن كۆيۈپ ياشايسەن،
كۆيۈشكە ئوخشاشتۇر ئاسمان، تالا، ئۆي.
ئۈيالما، يولۇڭدا جەننەت ياسايسەن،
سۆيدۈگىمۇ دېمەككى شائىرانە سۆي...

ياپراقلار نۇر تۆكتى تارام ۋە تارام،
قەلبىم بىر پارلىغان ئاجايىپ دۇنيا.
چىرىغى ئۆچكەنلەر يېقىڭلار مېنى،
قۇياشتەك، ئاپتاپتەك يانىمەن گويا.

ياپراقلار كۈي تۆكتى دەريا ۋە دەريا،
ناخشىغا، ناۋاغا كۆمۈلدى دۇنيا.
ناۋاسىز قالغانلار ئاڭلاڭلار مېنى،
غايىب بىر كۈيچىدەك كۈيلەرمەن گويا.

ئۇ زۇمرەت رەڭ ئېلىپ مۆجىزە كەبى،
ئايىندى شاخارىپ يۈرەكتە تەنھا.
ياپراق، ۋە غوللىرى ئۆزۈمدە سەبى
يىلتىزى ئۆزۈڭدە تۇرىدۇ ئەمما..

* * *

كۆيدۈردۈڭ كۈل بولدۇم ئەمدى چېچەك ئاچىسەن،
كۈل ئۇچارغان شامالار سېنى قالتىس قىز دېسۇن.
چاچساڭ ئەگەر ئېيتىپ قوي قەيەرلەرگە چاچىسەن،
ئىزدەيدىغان دوستلىرىم مېنى شەدىن ئىزدىسۇن.

ئۇيۇل تۇرغان نەرسىنىڭ قۇم بولغىنى قانداق ئىش،
قان تەپچىگەن يۈرەكنىڭ كۆيگىنىگە ھەيرانمەن.
سېنى گۈلدەك ياشنىتىپ چېچەكلەتكەن قانداق قىش،
ئوڭلانمىدىم بىر پەقەت شۇندىن بېرى ۋەيرانمەن.

كوچىلاردا ئاۋايىسىز تېگىپ كەتسەم بىرسىگە،
ئەپۇ سوراپ يانىمەن دەرھال ئەلا ئەدەبكە.
سەن كۈل قىلىپ بىرسىنى زەھەر قۇيۇپ ئېسىگە،
ئىشىڭدا يوق يۈرىسەن پەرۋايىڭ دەل پەلەكتە.

بىر تال پەينى كۆيدۈرۈپ تۆلىگەنتىم بىر چاغدا،
ۋايىساشلارغا ئىمكان يوق، ئىمكان يوقتۇر تىنىشقا،
ئالەم پاتقان ئىچىگە يۈرەكلەرنى كۆيدۈرۈپ،
تۆلەش تۆگەل بىر قىيا قارىمايسەن نېمىشقا؟

* * *

سەندىن باشقا جانانىم يوق جاھاندا،
تىنىقىڭسىز تىنىقىممۇ يوق ئەمدى.
دەقىقىسىرى ئۆرتىلىمەن ئارماندا،
بىر يوقلۇغۇڭ جېنىمغا مىڭ ئوق ئەمدى.

سەندىن باشقا جانانىم يوق جاھاندا،
ماڭا كېرەك شادلىقىم سەن، سەن پۈتۈن.
سايە بولۇپ ئەگەشكىنىم ئارماندا،
ياشاش ئۈچۈن، بەخت ئۈچۈن، سەن ئۈچۈن!

سەندىن باشقا جانانىم يوق جاھاندا،
كارىممۇ يوق كىملەر كېلىپ، كىم كەتسۇن.
كۈنلەر، تۈنلەر ئۆتمەكتىدۇر ئارماندا،
بۇ ئالەمدە ئارمىنىغا كىم يەتسۇن؟!

سەندىن باشقا جانانىم يوق جاھاندا،
نەچچە قېتىم يارالسامۇ شۇ پەقەت.
ئۆمۈر بويى ئۆرتەلسەممۇ ئارماندا،
ئۆچمەس ئەمما ئۆزۈڭ ياققان مۇھەببەت.

ئاھ كۆڭۈل، ئاھ يۈرەك سەن يىغلا ئەمدى،
يار ساڭا تىغ ئۇردى، ئۇردى بىر خەنجەر.
چاپچىما دەپ ساڭا ئېيتقاندىم ئەسلى،
كۆنمىدىڭ كۆيدۈڭ دەپ، چاپتىڭ دەر بەدەر.

قان تەپچىپ چىقىدۇ يارىڭدىن مانا،
داۋاغا بارمايمەن، ئېقىپ پۈتكەي ئۇ.
تۆنىغان تەڭرىم گەر رەھىمسىز بولسا،
نە كېرەك ماڭا جان، تېزرەك يۈتكەي ئۇ.

ئېرىدى ئۈمىدلەر، يۈتتى كېلىچەك،
بىپايان دەشتلەردە قالدىم مەن يالغۇز.
قويۇلدى ھەر سۆزدە پەرۋازىمغا چەك،
ھەسرەتتە يۈرۈيمەن پەرىشان ھۇنۇز.

بىر ئۆكسۈك باغرىمدا يىغلايدۇ يۈرەك،
ئەلەملەر ئەلەڭلەپ قىينىلىدۇ جان.
كىممۇ بار ئىدى سېنىڭدىن بۆلەك،
قىينىدىڭ، قىينىلىپ ياشايمەن ھامان.

بارماق بولسام ئۆپۆققا بىر سىنىڭدىن سورىدىم،
ئۆزۈم قېلىپ تىكەنگە سېنى گۈلگە ئورىدىم.
ئاخشام ئېيتقان ناخشاڭنى — مەڭگۈ مېنى مەست قىلغان،
كەلمىسەمۇ ئاۋازىم ئەتىگەندە دىرىدىم.

ساڭا مەلۇم ھېچكىمگە مەلۇم ئەمەس خىيالىم،
ساڭا ئايان ھېمىشە تولۇن بولغان ھىلالىم.
سىنىڭ ئۈچۈن جۇش ئۇرۇپ، سېنىڭ ئۈچۈن ئوخچۇيدۇ،
مېنىڭ ئىلھام قاينىغان ئويناق بۇلاق زىلالىم.

سەن بىر قۇدرەت كۆڭلۈمنى رام قىلىشتىن قالمىدىڭ،
قۇدرەت قويۇپ يۈرەككە زادى سەن بىر تالمىدىڭ.
شۇنچە شادلىق، بەختىنى ماڭا بېرىپ بىنكارغا،
سەن بەندە مەست تەگرىمۇ، بىرمۇ بەدەل ئالمىدىڭ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تەنتەكلىكىم بارمىنىڭ ئەركىلەيمەن مەن ساڭا.
ئەركىلىگەن ئەر ئازاد تەڭ كېلەلمەس نۇر ئاڭا.
ئېزىتقۇغا دۇچ كېلىپ تارايغاندا يوللىرىم،
سىلاپ مىسكىن بېشىمنى پاناھ بولدۇڭ سەن ماڭا.

سۆزلىشىمىز ھەر دائىم پىچىرلىشىپ ئىككىمىز،
سۆزلىشىدۇ گوياكى ئىككى نۇقتا، ئىككى ئىز.
كېسىمىگىسىز ئىش پۈتمەس، رۇخسىتىڭسىز يول چۈشمەس،
ۋۇجۇدۇمدىن چىقمايسەن مەڭگۈ جاندەك سەن ھەرگىز.

ئاشىق دىلىنىڭ مىڭ بىر كۆزى بار،
بىر زەررىنى مىڭ زەررە قىلغان؛
ئاشىق دىلىنىڭ مىڭ بىر سۆزى بار،
يۈرەكلەرنى ياشناتقان، تىلغان.

بىر نىگاھىڭ ئۈستىدە ئۇزاق،
تويلىنىمەن چالغىماستىن جىم.
دەيمەن سۆيگۈ تاراتتى بۇلاق،
پاكى نەپرەت، يامازاق بەلكىم.

بىر سۆزۈڭنى تارتتىم مىڭ ياققا
بارمىدۇ دەپ ناچار بىر مەنا،
ئاڭالامسەن ئاشنى تاياققا،
ئاشىق پەقەت سەرۇڭگە رەنا.

زىغىرلىدىم، ئىزدىدىم سەۋەب،
مۆلك قىچقىرىپ گاھى تۆكسەڭ ياش.
كۆز ئالدىمدا بىھېساب سەدەپ،
پالقىپ كېتەر بىر ئالتۇن قۇياش.

نىچۈن تاڭدا بالقىدى قۇياش،
نىچۈن پارلاپ كەتتى ئۇ سەدەپ.
مەن بولدۇممۇ ھەسرەتلەرگە باش،
مەن بولدۇممۇ قۇياشقا سەۋەب؟

جىرىڭلىسا لېۋىڭدە كۈلكە،
ئارمانلارنى ئويلاپ كېتىمەن.
ئوخشايمەنۇ ئېچىلغان گۈلگە،
ئاسمانلارنى بويلاپ كېتىمەن.

خوشلاشقاندا كەينىڭگە باقماي،
كەتسەڭ ئەگەر مەغرۇر، خىرامان،
دەقىقىلەر ماڭا شاد باقماي،
ئۆتەر يەنە غەمدە بىئامان.

ئاشىق دىلىنىڭ مىڭ بىر كۆزى بار،
ئىشلەپ تىنماس تارازىسى ھەم.
بىرلەھزىدە مىڭ بىر سۆزى بار،
سەۋدايىمۇ دەپ قالما ئەركەم،

ئۇچقۇنلىدى كۆزۈڭدە رەشك ئوتى تۇنجى رەت،
مەن دوستۇڭغا سىنچىلاپ مۇنداقلا بىر باققاندا.
رەشك دېگەن بىر يالقۇن، رەشك دېگەن مۇھەببەت،
نەگە قوياي ئۆزۈمنى سەندىن يالقۇن ئاققاندا.

قاپىقىڭدىن ياغدى قار، مانان باستى بېغىمنى،
ئىزدىگىنىم تالايدىن ئەمدى سەندىن تېپىلدى.
بەخت دېسەم بولغۇدەك يىغلاپ ئۆتكەن چېغىمنى.
ئاچالمىغان دەرۋازام مانا ئەمدى ئېچىلدى.

توختى ھاجى روزى

شېئىرلار

قاردىن كەلگەن ئىلھام

ئويناقلىشىپ يايراپ،
ئاپئاق پەرلەر ياغدى.
يەر-زېمىننى ئاپئاق
چېچەك لىباس ياپتى.
يەرگە، كۆككە باقتىم،
تۇيغۇم ئاڭا ئاغدى.
بۇ:
«بېلىقنىڭ قۇيرۇقى،
قوزا بۇرنى①» چاغدى.
دېدىم: ئەجەب چاغدا
بۇنچە كۆپ قار ياغدى!؟
يەر دېدىكى: بۇ قار
چاڭقاق لەۋگە ياقتى.
يەر سۆزىنى ئاڭلاپ
دىلدا بىر ئوت ياندى.
ئاق چېچەك بوپ ئۇچتۇم
يەر-زېمىننى قۇچتۇم.
ئېرىپ يەرگە سىڭدىم
قەلبىم كۆلۈپ قاندى.

* *

«قوزا» قىلدى بۇيرۇق
«بېلىق» يىغدى قۇيرۇق.
دالا - قىرلار، باغلار
قاردەك ھۇسن ئاچتى.
ئاپئاق چېچەك بولدۇم
شاخ - شاخلارغا قوندۇم.

خۇش - شادلىققا تولدۇم،
ئارزۇم كامال تاپتى.

كۈتۈش

يىراق، خىلۋەت قىشلاق
يالغۇز كۆلبە،
چەتتە
قىز تىكىندۇ كەشتە،
شام تۈۋىدە، كەچتە.
كۆلبە غېرىب، جىمجىت
ئوتىمۇ ئۆچكەن مەشتە.
قىز خىيالچان، مىسكىن،
كۆڭلى تىنچسىز - غەشتە
تۇرۇپ تىڭشار سىرتنى
كۈتۈش ئەجەب تەس - تە
ئاھ!
— شۇ تاپتا يىگىتى
يىراقتا، ئۇرۇمچى ئۆرمان،
قايسى دالا - دەشتتە؟!
چۆل بېتىگە ئىزى بىلەن
چېكىپ گۈزەل كەشتە.

قىز ۋە گۈل

قىز ئىگىلدى گۈلنى پۇراپ،
گۈل ئىنتىلدى قىزغا قاراپ،
گۈل ھىمدىدا مەجنۇن دىماق،
بەرگى لەۋنى ئالدى شوراپ.
قىز مەپتۇنمۇ ۋە ياكى گۈل
تاپالمىدىم بۇڭا جاۋاب.

---

① «قۇتادغۇ بىلىك» دە مۇنداق دېيىلگەن: كۈتمۈشتەكى مۇنەججىملەر ئاسماننى 12 بۇرجقا بۆلگەن بولۇپ، بېلىق — تىشنىلىق ئاخىرقى ئىبىي، قوزا باھارنىڭ بېشى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ھايات تۈيغۇسى

يەنە بىر سولنى تۆكتىپ مانا
قىر بېشىغا قايتىمەن چىقىپ.
ھېسابلىسام قىرىقبەش سولنى
بىر - بىرىگە كەپتىمەن چېتىپ.
ھەر - بىرسولدا ئوخشىمىغان ئىز؛
بىرى گۈلزار، بىرى ئاق - تاقىر.
شاھىت شۇلار كەچمىشلىرىمگە

ئويلاپ شۇلى ئاھ تارتتىم ئاخىر.
ئۇھ! دېمىدىم ئاھ دېگەن بىلەن
قىسمەتلەرنى چۈشەنگەچ ھازىر.
يېڭى سولغا قەدەم تاشلىدىم،
بايراق قىلىپ ئىشەنچ - ئارزۇنى.
تىنىقىم بار - ئاق قالماس ئىزىم،
يېڭىشلارغا ئەمدى مەن قادىر.

ئارسلان

ئۈچ غەزەل

بەر پەلەك، ئالەم غېمىنى مەي قىلىپ

توزىغايمۇ ياشلىقىم تاپمايلا ئەپغاندىن خالاس،
چۆلگە بەند بىچارە بۇلبۇلدەك گۈلىستاندىن خالاس.

ئى پەلەك، ئالساڭمۇ ئال شادلىق، ئويۇن، دۇنيانى ھەم،
ئەت پەقىرنى بىر دەقىقە داغى ھىجراندىن خالاس.

يارنىڭ ئەكسىنى ناۋايى كۆرسە مەيدە مەست بولۇپ،
مەن كۆرەرمەن ھەر خىيال، ھەر جايدا پىنھاندىن خالاس.

يار يۈزىن يۇيغانلىكى سۇ تامچىسىدىن گۈل ئۈنەر،
دىمى خۇش بۇي، كۆلكىسى كۈي، زارۇ - پىغاندىن خالاس.

لەۋلىرى ياقۇت، نەياقۇت، ئوتقۇ، بەرگەي تەپتى جان،
جادۇ كۆزلەر قۇترىتار ھەم بولغىلى جاندىن خالاس.

قەددى شەمشاد، قاشلىرى دار، چاچلىرى سىرتماق، مېنى
بىر بوغۇشتا ئەيلىمەكچى كونا زىنداندىن خالاس.

جانغا پاتتى جاننى قەستلەپ نەيزىدەك كىرپىكلىرى،
ۋەسلى ئەتكەي يا جاھاندىن، يا پەرىشاندىن خالاس.

يىغلىسا ھالىمغا يامغۇرلار، كۈلەر گۈلدۈرماما،
ئەتكىلى بولمايدۇ كۆپ خىللىقنى دەۋراندىن خالاس.

دەردتىن ئۆزگە ھىچنىمە بەرمەس ۋاپاغا بۇ جاھان،
نى ئەجەبكىم بولمىسا گۈلگۈن يىشىم قاندىن خالاس.

تۇت ئارسلانغا پەلەك ئالەم غىمىنى مەي قىلىپ،
جاندىن ئەتسەڭمۇ خالاس ئەت، ئەتمە جاناندىن خالاس.

بەك ئۇزاق ھىجران تۈنى

دەردنى كۆپ تارتقانغا ئىقبال نۇرى ئاخىر يار ئىمىش،
يولۇقۇپ ئاپەتكە ئۆلمەي قالسا ئامەت بار ئىمىش.

يار دىدىم، كۆردۈم بالا - دەرد، كۆرمەدۈم ئامەت، ۋىسال،
كېچىلەۋەر دەرد، سۆيگۈ ئەسلى دەردكە دوستىمش، زار ئىمىش.

يار دىدىم، كۆز ۋە قىشىڭ قىلدى قىيامەت روھ ئارا،
سۈمبۈلۈڭ چاچقان ئىپارلار جان ئۈچۈن ئازار ئىمىش.

ئاق سۈزۈك كۆڭلەكنى ئاي بەرگەنمۇ ئالتۇن تاجىنى كۈن،
رومالىڭ تاڭنىڭمۇ رەڭدار، تاڭ ساڭا دىلدار ئىمىش.

ماڭا بىر شاھلىق بىرەر بىر كۈلۈشۈڭ ئىللىق قاراپ،
قەست قىلار مەپتۇنلىرىڭ، مەپتۇن كۆڭۈللەر تار ئىمىش.

ناز - كەرەشمەڭ جادۇسىدىن جانغا يەتمەكتە خەتەر،
تاۋۇشىڭ كۈلدۈرگۈچى، يىغلاتقۇچى زىلتار ئىمىش.

كۆز يىشىم يۇيسا ئاياغىڭ چاڭلىرىنى نى ئەجەب،
بەك ئۇزاق ھىجران تۈنى، ئاشىق بۇ تۈندە خار ئىمىش.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ساقى بەر ئاسمان قەدەھىدە ئارسلانغا شاراپ،
بىۋاپا چىھرىن ئايان قىلماقتا مەي غەمخار ئىمىش.

قەيەرگە سىغدىدكى نالەم

يېرىپ تۈن قوينىنى چىقتى سۈزۈك نۇر، يورىدى ھەريان،
نەبىر نۇر، نۇركى كۈلگەن ئاي، نە ئاي، بىر ئاي چىراي جانان.

جۇدالىق دەشتىدە بەردى ماڭا ھۇش، ھىدلىرى خۇش بۇي،
نەھۇش، ھۇشكى ئەقىل ـ ئىدرەك، نە ئىدرەك، ئىدىرەكى بىر جان.

قېشى يا، كىرپىكى ئوقتۇر، كۆزى چەشمە، ئۆزى سەرۋى،
نەسەرۋى، سەرۋى، قەدپەرى، نەپەرى پەرىسى ئىنسيان.

زىنداقى سېھرى تەكتىگە مۆكۈنگەن كۆز بوياپ قاپقان؟
نەقاپقان، قاپقانى ھىجران، نەھىجران، ھىجرانى زىندان.

كېچە ـ كۈندۈز ئازاب چەكتىم، قەيەرگە سىغدىكى نالەم،
نە نالە، نالەئى قان ـ ياش، نە قان ـ ياش، قان ـ ياشى تۇغيان.

يېشىم چاچقۇ يولىغا، ئىككى دۇنيارىم ئاڭا تەقدىم،
نە دۇنيا، دۇنيائى پاكلىق، نەپاكلىق، پاكلىقى ۋىجدان.

ۋاپا ئەيلەپ، ۋاپا ئىزدەپ ئارسلان تاپقىنىڭ كۆلپەت،
نە كۆلپەت، كۆلپەتى قىسمەت، نە قىسمەت، قىسمەتى ئىنسان.

مۇھەممەت باغراش

ياۋا ئەتىرگۈل

(پوۋېست)

1 - باب

يازغۇچىلار جەمئىيىتى ئۇيۇشتۇرغان ئالتە ئايلىق يېزىقچىلىق سېمىنارىيىسى جەنۇبتىكى بىر كىچىك شەھەردە ئېچىلدى. بۈگۈن سېمىنارىيىنىڭ 15 - كۈنى، ئۈچ كۈن ئىلگىرى قوشنا ۋىلايەتنىڭ بۇ مەركىزىگە زىيارەتكە كەلگەنىدۇق، چۈشتىن بۇرۇن شەھەر سىرتىدىكى قاراخانىيلار سۇلالىسى دەۋرىگە ئائىت مەدەنىيەت يادىكارلىقىنى ئېكسكۇرسىيە قىلدۇق، ئاپتوبۇستا 4 - 5 سائەتلەپ قېقىلىپ - سوقۇلغاچقىمۇ بەكلا چارچاپتىمەن، مېھمانخانىغا قايتىپ كېلىپلا ئۆزۈمنى كارىۋاتقا تاشلىدىم. بىردەم كۆزۈمنىڭ ئاچچىقىنى چىقىرىۋالماقچى بولۇپ خېلى ئۇزۇن ئېغىناپ ياتقان بولساممۇ زادىلا ئۇيقۇم كەلمىدى، كاللامدا يازماقچى بولغان پوۋېستىمنىڭ كۆرۈنۈشلىرى غۇۋا لىپىلدايتتى. بۇ كۆرۈنۈشلەرنىڭ ئىچىگە تۇرۇپلا مۇشۇ سېمىنارىيىگە كەلگەندىن كېيىن ماڭا باشقىچىلا تەسىر قىلغان بىر ئادەمنىڭ سىماسى ئارىلىشىۋالاتتى، مەن ئۇ رېئال ئادەمنىڭ قىياپىتىنى پوۋېستىمنىڭ خىيالى كۆرۈنۈشلىرىدىن ئايرىۋېتىشكە جان - جەھلىم بىلەن ئۇرۇناتتىم، چۈنكى بۇ ئادەمنىڭ مېنىڭ يازماقچى بولغان پوۋېستىم بىلەن ھېچ ئالاقىسى يوق ئىدى، شۇنچە قىلساممۇ ھېلىقى ئادەمنىڭ سىماسى كۆز ئالدىمدىن زادىلا كەتمەيتتى ...

ئۇشتۇمتۇت تېلېفون جىرىڭلىدى، مەن ياستۇقتىن بېشىمنى كۆتۈرمەيلا تومپۇچكا ئۇستىگە قولۇمنى سۇندۇم.

— مۇبارەكمۇ سىز؟ — دېدى بىزگە «يول باشلىغۇچى» بولۇپ يۈرگەن نايناق خېنىم ئالدىراپ سۆزلەپ، — شەھەرلىك ھۆكۈمەتتە زىياپەت بولماقچى، پەستە ماشىنا ساقلاپ قالدى، تېز چۈشۈڭ!

يەنە شۇ زىياپەت، تويچى خوتۇندەك ئالا قويمايدىكەنسىز - دە، ھېلى پارتكوم، ھېلى ھۆكۈمەت، ھېلى مەدەنىيەت ئىدارىسى، ھېلى مائارىپ ...

مەن ياقامدىن بىرى تارتقاندەك ئورنۇمدىن زورىغا تۇردۇم - دە، يۈز - كۆزۈمنى سوغۇق سۇدا يۇدۇم، ئاندىن كاستۇمىمنىڭ يېڭىنى ساپقاچ ئۆكچەمنى پايانداز غا چېك - چېك ئۇرۇپ ياتاقتىن چىقتىم.

راستىمنى ئېيتسام مەن بۇ زىياپەت، كۈتۈۋېلىشلاردىن يەتكۈدەك تويدۇم، ئوخشاش مەنە، ئوخشاش رەڭ، ئوخشاش پۇراقتىكى قارشى ئېلىش نۇتقى. بىزارلىق ۋە تىت - تىتلىق ئارىلاشقان قۇرغاق چاۋاكلار، يەپ - ئىچىشلەر، زالنىڭ هاۋاسىدا تۇرلۇك تائاملاردىن ئاڭقىۋاتقان تۇرلۇك خۇرۇچلارنىڭ، رەڭگارەڭ ئىچىملىكلەرنىڭ چۈچۈمەل ئۆتكۈر هىدى، ئادەملەردىن كېلىۋاتقان تاماكا، سوپۇن، ئەتىر ۋە تەر پۇراقلىرى ...

بۈگۈنمۇ شۇنداق بولدى، زىياپەتتىن كېيىن تانسا باشلاندى، ئىچىملىكنىڭ كۈچى بىلەن هېسسىياتلىرى قۇترىغان ئەركەكلەر خۇددى تومۇز ئاپتىپىدا ئالدىراپ - تېنەپ بىرىنىڭ ئارقىسىدىن بىرى مۇزدەك دەريا سۈيىگە ئۆزلىرىنى تاشلىغاندەك ئايال‌لار تەرەپكە تاشلاندى، بۇ سورۇنغا تانسا ئۈچۈنلا چاقىرىلغان قىز - چوكانلارمۇ دەل شۇ پەيتنى سەۋرسىزلىك بىلەن كۈتۈپ تۇرۇشقاندەك ئىدى، تۈجۈپىلەپ قىلغان پەردازلىرى ۋە تاللاپ كىيگەن رەڭگارەڭ كىيىم - كېچەكلىرىنىڭ مودىسىنى ئۈنسىز داملىشىپ، بىر - بىرىگە خىرىس قىلىشىپ ئولتۇرغان ئايال‌لار دەررۇ جانلىنىپ ئۆزلىرىنى تۈزەپ يالغان تارتىنىش، ئۇياتسىز جىلمىيىش بىلەن ئەركەكلەرنىڭ قۇچاقلىرىغا تىقىلىشتى.

قىلىچسىمان رەڭدار، گىرىمسەن شولا ئاستىدىكى قىزىغان خۇش خۇي ئادەملەر توپى غايەت زور تۈگمەن تېشىدەك بىر نىشانغا قاراپ شىددەت بىلەن ئايلىنىشىدۇ.

قەپەسكە قامالغان شىردەك ئىچىمدە بىر تىت - تىتلىق، بىر يۇلقۇنۇش ئۆرىدەيتتى، بۇرنۇمنى بىرى ئېتىۋالغاندەك بىر خىل بۇرۇقتۇملۇق ئىچىدە يۈرىكىم سىيلىپ كەتتى، مەن بۇ يەرگە پەقەت هېلىقى ئادەمنى كۆزىتىش ئويىدىلا كېلىۋېدىم، ئۈزۈلگەن تونۇشلۇقنى ئۇلىماقچى ئىدىم. لېكىن بولمىدى، ئۇ كەلمىگەندەك، ئادەتتە ئادەم كۆپ سورۇننى، بولۇپمۇ بۇنداق مالىمانچىلىقنى ياقتۇرمايتتىم، ئاخىر چىدىماي ئورنۇمدىن ئاستا تۇردۇم ۋە شىرەلەرنى ئارىلاپ، كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى قوزغاپ قويماسلىققا تىرىشىپ زالنىڭ ئىشىكىگە قاراپ ماڭدىم.

2 - باب

ئاپرېل ئايلىرى ئىدى، ئەمدىلا قۇلاق چىقىرىشقان دەل - دەرەخلەر ئەتىگەندىن بۇيان بىر خىلدا يېغىۋاتقان سىم - سىم يامغۇردا يۇيۇلۇپ پاكىزىلەنگەنىدى، باهار بەخش ئەتكەن هاياتى قۇدرەتتىن يايراپ - ياشناپ تۇرغان گۈل - گىياھ ۋە دەل - دەرەخلەر ئۆز ۋۇجۇدىدىن ئالەمگە تۇغۇلۇش، ئۆسۈش ۋە ياشناشنىڭ خۇشاللىقىنى تارقىتاتتى. مۇھىتتىن نەم يەر هەم ئوت - چۆپنىڭ خۇش بۇي هىدى كېلەتتى، يەڭگىل چىقىۋاتقان شامال بىلەن بىللە تولغاق يەۋاتقان ئانا تەبىئەتنىڭ هەم ئاچچىق هەم تاتلىق ئازاب ئىچىدىكى بەختىيار هاسىرىشى ئاڭلانغاندەك بولاتتى ...

مەن بىر خىلدىكى تۇخۇمسىمان تاشلار ياتقۇزۇلغان تار يولدا كېلىۋاتىمەن. يالغۇز ئاياغ تاش يولنىڭ يۈزىمۇ كىمدۇر بىرى تەرىپىدىن ئىشقىلاپ يۇيۇلغاندەك نەم، سىلىق ۋە پارقىراق ئىدى. يولنىڭ ئىككى تەرىپىدە تەكشى قىرقىلغان ئارچا، ئۇنىڭ نېرىسىدا قارىغاي كۆچەتلىرى يايراپ تۇراتتى، ئارچا ۋە قارىغاي ياپراقلىرىدا توختاپ قالغان يامغۇر تامچىلىرى مەرۋايىتتەك جىمىرلايتتى، يامغۇردىن كېيىنكى تازا ھاۋادا بىر ئۆزۈم خىيال سۈرگەچ سەيلە قىلىش خۇشاللىقى ئىچىمگە لىق توشقانىدى.

تار يول قارىغاي كۆچەتلىرى بىلەن قاپلانغان كىچىككىنە بىر تۆپىلىككە ئېلىپ كەلدى، بۇ يول تۆپىلىكنىڭ ئۈستىدىن تاشلاپ قويۇلغان ئارقاندەك ئارتىلىپ ساڭگىلاپ چۈشكەنىدى. مەن يول بىلەن تۆپىلىككە كۆتۈرۈلدۈم. تۆپىلىكنىڭ نېرىسىدىكى پەسلىكتە بىردىنلا پىيالىنىڭ ئاغزىدەك يۇپ - يۇمىلاق بىر كۆل كۆرۈندى، كۆلنىڭ ئەتراپى پايانسىز كەتكەن قومۇچ، يېكەن بىلەن قورشالغانىدى. مەن تۆپىلىكتە تۇرۇپ يېشىل دائىرە ئىچىدە ئەينەكتەك پارقىراپ تۇرغان كۆلگە ئىشتىياق بىلەن كۆز سالدىم. كۆل يۈزىدە بىرتوپ ياۋا ئۆردەك ۋە چۆمگەكلەر ئۈزۈپ يۈرەتتى. ئۇ كۆل رومانلاردا، رىۋايەتلەردە تەسۋىرلەنگەندەك يېشىل ئالۋۇن، ساماۋى گۈزەللىك ۋە بىر خىل يېشىل رومانتىكا ئىچىگە غەرق بولۇپ تىمتاس پارقىراپ ياتاتتى.

قەلبىمدە بىر خىل ئازادىلىك تۇيغۇسى مەۋج ئۇردى. ئوشتۇمتۇت بىر ئادەمنىڭ كۆلنىڭ لېۋىدىلا كۆل تەرەپكە قاراپ ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ قالدىم، شۇ ھامان قەلبىمدىكى ئازادىلىك تۇيغۇسى ۋە مۇشۇ يېشىللىق بەخش ئەتكەن خۇشاللىق تۇيۇقسىز سوققان كۈچسىز لېكىن بىلىنەرلىك شامال بىلەن سەلكىنە چايقالغان كۆل يۈزىدەك داۋالغۇپ كەتتى. قىزغىنىش تۇيغۇسى كۆڭلۈمنى ئارامسىزلاندۇردى.

مەن بۇ «قارانچۇق» تىن قۇتۇلۇپ يىراقراق كېتىش ئۈچۈن تۆپىلىكتىن چۈشتۈم. كۆل تەرەپكە يېقىنلاپ كەلگىنىمدە ھېلىقى ئادەمنىڭ گەۋدىسى نېمىشقىدۇر مېنىڭ دىققىتىمنى ئۆزىگە تارتتى، ئۇنىڭ گەۋدىسى تار، بەكلا ئەتسىز ۋە سەل مۈكچەيگەنىدى. دۈمبىسىنىڭ سىرتى ھەتتا ئۇنىڭ ئومۇرتقا ئۆزەكلىرى تۈگۈر - تۈگۈر بولۇپ بىلىنىپ تۇراتتى، دېمەك بۇ ئادەم ئورۇق، پاكار، ۋىجىككىنە بىر ئادەم ئىدى. ئۇنىڭ بېشى ئالدىغا سېلىنغانىدى، تۇرقىدىن ئويغاق ياكى ئۇخلاۋاتقانلىقىنى بىلىپ بولمايتتى، مۇبادا ئويغاق بولسا ئۇ شۇدەمدە دۇنيانى تامام ئۇنتۇپ، تېگى ۋە چېكى يوق خىيال ئىچىگە چۆكۈپ، ھوردەك تىترەپ، ھاۋا ۋە تۇمانغا ئارىلىشىپ ئېرىپ، سىرغىپ سۇغا قوشۇلۇپ، ئەتراپىدىكى ئوت - چۆپ يېشىل رەڭ بىلەن سىڭىشىپ مۇشۇ ھۆل، غەمكىن، پەرىشان ۋە خىيالچان بوشلۇق بىلەن يۇغۇرۇلۇپ كەتكەندەك ئىدى.

ئۇ شۇ ئولتۇرۇشىدا ئۆزىنىڭ ئايىغى ئاستىدا مۆكۈنۈپ ياتقان كۆل ئىچىدىن نېمىنىڭدۇر ۋە كىمنىڭدۇر ئوشتۇمتۇت چىقىپ كېلىشىنى تۆت كۆزى بىلەن كۈتۈۋاتقاندەك، يا بولمىسا كۆل ئاسمىنىنى قاپلاپ تۇرغان ئاشۇ كۆلرەڭ بۇلۇت ئىچىدىن كىمنىڭدۇر كۆل بويىغا چۈشۈپ كېلىشىنى تەشنالىق ۋە زارىقىش ئىچىدە كۈتۈۋاتقاندەك ئىدى، ئۇ نېمىنى كۈتىدۇ؟ سۇ پەرىسىنىمۇ؟ ئەرش مەلىكىسىنىمۇ؟ ياكى قاچانلاردىدۇر بىر سەۋەب بىلەن تەن

www.uyghurkitap.com

قەپەسىدىن چىقىپ كەتكەن ۋە بۈگۈن نەلەردىدۇر تېنەپ يۈرگەن ئۆزىنىڭ يېگانە روھىنىمۇ؟ ئۇنى مۇشۇ يېگانىلىق ئىچىدە پۈتۈن دۇنيانى ئېسىدىن چىقارغۇزۇپ ئۇنىڭ دىلىنى ئېزىۋاتقان كۈتۈشنىڭ سەۋەبى نېمىدۇر؟ ...

مەن ئۇشتۇمتۇت ئويغۇنۇپ قالدىم. بىراۋنى مەخپىي كۈزىتىش بىلگەن ئادەمگە تولىمۇ ئەخلاقسىزلىق ئىدى، مەن ئۇ كىشىنىڭ تۇيۇقسىز ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ قاراپ سېلىشىدىن ئېھتىيات قىلىپ ئۆزۈمنى چەتكە ئالماقچى بولۇپ ئورنۇمدىن قوزغالدىم، دەل شۇ چاغدا ئۇ ئادەم مېنىڭ ئويلىغىنىمدەك ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ ماڭا لاپپىدە قارىدى، مەن چۆچۈپ كەتتىم. بۇ ھېلىقى ئادەم ئىدى، نېمىسى بىلەندۇر مېنى ئۆزىگە تارتىۋاتقان ئادەمنىڭ ئۆزى ئىدى. ئۇنىڭ ئىسمى تەشنائىي. مۇشۇ سىمىنارىيىگە كەلگەن يازغۇچى، مەن بۇ يەرگە ئۇنى ئىزدەپ كەلگەنىدىم ... نېمىشقا؟ بۇنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن.

3 - باب

سىنارىيىگە كېلىپ بىر نەچچە كۈن ئۆتمەيلا بىزنى بىر مەنزىرىلىك رايونغا ساياھەتكە ئېلىپ بارغانىدى. بۇ ئىككى تاغنىڭ ئارىلىقىغا جايلاشقان قەدىمكى زاماندىن قالغان غايەت زور قەلئە ئىدى، بۇ يەردە قاراخانىيلار سۇلالىسى ۋاقتىدا ئاۋات مەھەللە بولغانىكەن، قەلئەنىڭ ئۆپچۆرىسىدە ياۋا ئۆرۈك، ياۋا ياڭاق، ياۋا ئالما دەرەخلىرى بارىكەن، بۇ مېۋىلىك باغنىڭ يېنىدىن كىچىككىرەك بىر دەريا ئېقىپ ئۆتىدىكەن. يازغۇچىلار بۇ يەردە بەس - بەس بىلەن رەسىمگە چۈشۈشتى، ھەر كىم بۇ مەشھۇر سەيىگاھتىن بىرەر خاتىرە قالدۇرۇشقا قىزىقاتتى.

مەن مۇشۇ پاتىپاراقچىلىق ئىچىدە تۇرۇپ ئىختىيارسىز ھالدا بىر كىشىنى ئېسىمگە ئالدىم، ئۇ 36 — 38 ياشلار ئەتراپىدىكى ۋىجىككىنە بىر ئادەم ئىدى، بۇ ئادەم مۇشۇ بىر نەچچە كۈنلۈك پائالىيەت داۋامىدا ھېچقانداق كىشىگە بىرەر ئېغىز بولسىمۇ سۆز قىلىپ باقمىدى، ئۇ ئادەملەرگە يېقىن يولىمايتتى، ئاپتوبۇستا، يىغىن زالىدا، تاماقخانىدا، ياكى ھەممىنىڭ ئالدىدىكى ئورۇندۇقتا ياكى ئەڭ ئارقىسىدىكى بۇلۇڭدا تىقىلىپ ئولتۇرۇۋالاتتى. سورۇنغا بولسا ھەممىنىڭ ئالدىدا كىرىۋالاتتى - دە، بىر كەمدە ھېچكىمگە تۇيدۇرماي غىپپىدە كېتىپ قالاتتى.

مەن ئۇ ئادەمنى تۇنجى قېتىم كۆرگىنىمدە خۇدايىمنىڭ ئۆزى ياخشى كۆرۈپ ۋە پەرىشتە تەزىم قىلغۇدەك دەرىجىدە سۇباتلىق قىلىپ ياراتقان ئەڭ نادىر ئەسىرى بولمىش ئادەملەر توپىغا بۇقەدەر كۆرۈمسىز، بۇ قەدەر بەد بەشىرە مەخلۇقنىمۇ ئارىلاشتۇرۇپ يارىتىپ قويغىنىغا ھەيران قالغانىدىم.

ئۇنىڭ پۇت قوللىرى بەكمۇ كالتە ئىدى، يۈزىنىڭ بىر يان تەرىپىدە چېكىسىدىن تارتىپ ئېڭىكىگىچە تارتىلىپ چۈشكەن چوڭقۇر تاتۇق ئۇنىڭ بىر يۈزىنى چەپ كۆزى بىلەن قوشۇپ كەسكىن رەۋىشتە ئىككىگە بۆلۈپ تاشلىغان، تاتۇق باشلانغان چېكىسى ئولتۇرۇشۇپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ بىر كۆزى گۇنسىز پارقىراپ تۇراتتى، بۇ ئادەمنىڭ قىياپى-

تى مېنىڭ كۆڭلۈمنى بىر قاراشتىلا ئەسكى قىلغانىدى. بۇ ئادەمنىڭ ئاشۇ بەدبەشىرەسىمۇ ياكى ئۇنىڭ خۇددى بۆرىدىن قورققان قوزىدەك ئادەملەردىن چەتلەپ، ئۆزىنى تارتىپ يۈرۈشلىرىمۇ ئەيتاۋۇر ئۆزۈممۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيدىغان ئاللىقانداق بىر يېرى تۇرۇپلا مېنى ئۆزىگە جەلپ قىلدى، مەندە «بۇ قانداق ئادەم؟ ئۇنى بىر چۈشىنىپ باقايچۇ» دېگەن بىر ئىستەك قوزغالدى، بۇ بەلكىم مېنىڭ يازغۇچىغا خاس كەسپىي ئىقتىدارىمدۇ، ئىشقىلىپ مەن ئۇ ئادەمنى يىراقتىن كۆزىتىشكە باشلىدىم، پۇرسىتى كەلسە تونۇشۇپ قېلىشنىمۇ خالايتتىم. لېكىن شۇ كۈنگىچە مانا شۇنداق پۇرسەت توغرا كەلمىدى. چۈنكى ئۇ مەندىن، توغرىراقى ھەممىمىزدىن قېچىپلا يۈرەتتى، مەن باشقىلارنىڭ ئۇنى يوقنىڭ ھېسابىغا چىقىرىۋەتكەنلىكىنى بايقاپ قالدىم — ھېچكىم ئۇنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالمايتتى، ئۇنى ئىزدىمەيتتى، ئۇنىڭ بىلەن مەيلى تۇرمۇش، مەيلى ئەدەبىي تېمىلاردا مۇنازىرە قىلمايتتى، ئۇ گويا ھايات تەرىپىدىن، كىشىلەر تەرىپىدىن، سېمىنارىيە تەرىپىدىن تامام ئۇنتۇلغانىدى. لېكىن كۈنلەر ئۆتكەنسېرى ئۇ مېنى ئۆزىگە قاتتىق جەلپ قىلىشقا باشلىدى، مەن ئۇنىڭغا بەكلا قىزىقىپ قالدىم.

بۈگۈن ياخشى پۇرسەت ئىدى، رەسىمگە چۈشۈش باھانىسىدا ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇۋېلىش مۇمكىن ئىدى، شۇڭا مەن، مېنى بىللە سۈرەتكە چۈشۈشكە تەكلىپ قىلىۋاتقانلاردىن مىڭبىر بالادا قۇتۇلۇپ ئۇنى ئىزدەشكە باشلىدىم، بۈگۈن مېنىڭ ئۆز ئىستىكىمنى ئەمەلگە تاپقۇزىدىغان ئەڭ ياخشى پۇرسەت ئىدى، بۇ پۇرسەتنى ئۆتكۈزۈۋەتسەم بولمايتتى ...

ئۇ ئادەملەر توپىدا كۆرۈنمەيتتى، بىر چاغدا مەن ئۇ ئادەمنىڭ ياۋا ئۆرۈكلۈكنىڭ قارشىسىدا، قوپال ۋە كېلەڭسىز قورام تاشلارنىڭ ئارىسىدا ئارقىسىنى دەريا تەرەپكە قىلىپ بېشىنى سالغىنىچە ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ شۇ تاپتا گويا ئادەم ئەمەس ئەكسىچە ئۆز ئەتراپىدىكى ئاشۇ سېزىمسىز، قەدىرسىز، ئۇنتۇلغان تەسىرسىز قورام تاشلارنىڭ بىرى ئىدى.

ئىچكى ھوزۇرلىنىش ئىقتىدارىنى يوقاتقان ئادەم ئەڭ بىچارە ئادەم. بۇنداق ئادەم جەننەتتىمۇ ئۆزىگە خۇشاللىق تاپالمايدۇ. ھاياتتا ئۇنىڭغا ھەممىلا نەرسە ئۆلۈك، جانسىز، ئەھمىيەتسىز كۆرۈنىدۇ. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى بۇنداق ئادەمنىڭ قەلبى ئاللىقاچان ئۆلگەن، مەن ئاشۇ ئادەمنىڭمۇ ئۆزىدىن ئاۋۋال قەلبى ئۆلگەن بىر ناتىۋان ئىكەنلىكىنى جەزىم قىلغانىدىم، «بۇ قانداق غەلىتە ئادەم؟ ئۇ نېمىنى ئويلايدۇ، ئۇ نېمىشقا مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغان؟ ئۇ ئۆزىنىڭ مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قېلىشىغا سەۋەب بولغان سىرلىق كەچمىشلەرنى كىشىلەر بىلەن ئورتاقلىشىشنى خالامدۇ؟ نېمىشقا؟» دەپ ئويلايتتىم مەن ئۇ ئادەم توغرىسىدا پات ـ پات.

مەن يېنىمدا ئاپپاراتىغا لېنتا ئالماشتۇرۇۋاتقان ئىرشاد ئەپەندىدىن سورىدىم:

— ئاۋۇ كىشىنى بىلەمسىز؟ ئۇ كىم بولىدۇ؟ — مەن قارشىمىزدىكى ھېلىقى كىشى زوڭ قاغىدەك ئولتۇرغان قىيا تاشلارنىڭ ئارىسىنى ئىما قىلدىم، ئىرشاد ئەپەندى ئۇ تەرەپكە قارىدى ۋە ھەيران بولغاندەك سورىدى:

— ئۇنىڭغا قىزىقىپ قاپسىزغۇ؟ تۇرغانلا بىر مەنىسىز ئادەم.

www.uyghurkitap.com

— ئىسمى كىم؟ شائىرمۇ؟

ئېرشاد ئەپەندى شېئىرلىرىنىڭ تەمسىز، قۇرۇق ۋە كېلەڭسىز بولۇشىغا قارىماي ئۆزىنى بىرلا شائىر سانايدىغان شۆھرەتپەرەس، ماختانچۇق، ئىچى تار ئادەم ئىدى. ئۇ مېنىڭ سوئالىمغا مەنسىتمىگەندەك قىلىۋاتقان ئىشىمدىن بېشىنى كۆتەرمەيلا زورغا جاۋاب بەردى.

— ئۇنداق ئادەمدىن شائىر چىقامدۇ؟ سىزمۇ قىزىقىكەنسىز... ئانچە-مۇنچە ھېكايە دېگەن نېمىلەرنى يازسا كېرەك. ھېلىقى نېمىتا؟ ھە... تەشنائى دېگىنى شۇ ئىكەنغۇ؟ — ئۇ زەھەرخەندىلىك بىلەن كۈلدى، مەن ئۇنىڭ كۈلكىسىگە پەرۋا قىلماي ئالدىراپ سورىدىم:

— ھېلىقى «تەشنائى» مۇ؟

— نېمانچە ھاياجانلىنىسىز ئۇكا، ھېلىغۇ «تەشنائى» ئىكەن، «چاكىقاقى» بولسىمۇ نېمە بوپتۇ؟ بەربىر سىزگە يەتمەيدۇ-دە؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭدا ئادەم سىياقى بولسىچۇ كاشكى؟ — ئېرشاد ئەپەندى بۇرنىنى تارتىپ قويۇپ ھىجايدى.

مەن ئېرشاد ئەپەندىنىڭ چىرايىغا نارازىلىق بىلەن لاپپىدە قاراپ قويدۇم. ئۇ شۇ ھامان جىم بولدى.

تەشنائى مەن ھۆرمەت قىلىدىغان ناھايىتى ساناقلىق يازغۇچىنىڭ بىرى ئىدى. ئۇنىڭ كۆتۈرۈپ چىققان پىكىرلىرى ھەر دائىم مېنى چوڭقۇر ئويغا سالاتتى. ئۇنىڭ ئەسەرلىرىدىكى پەلسەپىۋى پىكىرلەرنىڭ چوڭقۇرلۇقى، مۇڭ-زار، ھەسرەت ۋە پىغانلار بىلەن لىپاسلانغان گۈزەل مىلودىيە بەئەينى يۈرەككە سانچىلغان پىچاق تۈۋىدىن سىرغىپ چىقىۋاتقان قىپقىزىل ۋە ئىسسىق قاننىڭ شىرقىراپ تارام-تارام يول بولۇپ ئېقىشلىرىنى يادىمغا كەلتۈرۈپ يۈرىكىمنى لەرزىگە سالاتتى، مەن تېخى مۇشۇ سىمنارىيىگە كېلىشتىن ئىلگىرىلا ئۇنىڭ «نىدا» ناملىق يېڭى پوۋېستىنى ئوقۇپ تۈگەتكەنىدىم.

شۇ تاپتا ئۇنىڭ تاقىر تاشلىقتىكى يېگانە ۋە بىچارە قىياپىتىدىن ئۇنىڭ «نىدا» پوۋېستىدىكى باش قەھرىمان مەسۇمىنىڭ مىجىلغان، پەرياد چەككەن، زارىقىش ۋە تەشنالىق، قايغۇ ھەم ئازاب ئىچىدە ھايات ۋە ئادەملەرگە ئايانچلىق ئاۋاز بىلەن نىدايۇ رىجا قىلىۋاتقان نىمجان، ئاجىز، چەيلەنگەن، ئۈمىدسىز روھى ھالىتىنى ئاپ-ئاشكارا كۆرۈۋاتاتتىم.

مەن ئىختىيارسىز ھېلىقى تاشلىققا، ئۇ ئولتۇرغان مۆكلۈق خىلۋەتكە قاراپ ماڭدىم.

مەن ئۇنىڭغا شۇنچە يېقىنلاپ كەلسەممۇ ئۇ ئارقىسىغا ئۆرۈلمىدى. ئۇ بېشىنى سالغىنىچە بىر پارچە قورام تاشنىڭ ئۈستىدە ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ پۈتۈن جىسمىدىن بىرخىل نامراتلارچە مىسكىنلىك تۆكۈلۈپ تۇراتتى، كۆڭلۈمنى نامەلۇم بىر پەرىشانلىق ئىگىلىۋالدى.

— سالام تەشنائى... — مەن ئۇنىڭغا يېقىنلاپ كەلدىم. ئۇ چۆچۈپ كەتتى. مەن خېلى يىراقتىن شەپە بېرىپ كەلگەنىدىم، ئۇنىڭ سەزمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس ئىدى، مەن ئۇنىڭ نېرۋىسىنىڭ تولىمۇ زەئىپ ئىكەنلىكىگە ئىشەندىم. ياكى ئۇ، ئۆز ئەتراپىدا سادىر بولغان ھەر قانداق ھادىسىنى ئۆزىگە مۇناسىۋەتسىز دەپ قارامدىكىن؟ ئۇ ئارقىسىغا شارتتىدە قايرىلدى-دە، مېنىڭ راستىنلا ئۆزىگە مۇراجىئەت قىلىۋاتقىنىمغا ئىشەنمىگەن

دەك ماڭا هەيرانلىق ئىچىدە چەكچىيىپ قاراپ قالدى. مەن ئۇنىڭغا تېخىمۇ يېقىنلاپ
كەلدىم ۋە كۈلۈمسىرىگىنىمچە ئۇنىڭغا قاراپ ۋولۇمنى سۇندۇم، ئۇ پەقەت شۇ چاغدىلا
مېنىڭ باشقىسىغا ئەمەس دەل ئۇنىڭ ئۆزىگە گەپ قىلىۋاتقىنىمغا كۆزى يەتتى بولغاي،
ئورنىدىن پۇرژىن تېپىۋەتكەندەك چاچراپ ۋوپۇپ مەن بىلەن جەنۇبلىۋقلارنىڭ ئادىتى بو-
يىچە ئىككى ۋوللاپ ۋول ئېلىشتى، شۇ چاغدا ئۇنىڭ قىزلارنىڭكىدەك ئەتسىز، ئىنچىكە
بارماقلىرىنىڭ ياز كۈنى بولۇشىغا قارىماي مۇزلاپ كەتكەنلىكىنى سەزدىم. ئۇنىڭ ئاشۇ
بارماقلىرى مېنىڭ قىزىق، كۈچلۈك ۋە دىدىل سىقىمىمدا كۈچسىز تىترەيتتى، مەن ئۇ-
نىڭ چىرايىغا تۇنجى قېتىم يۈزمۇيۈز تۇرۇپ سەپسالدىم. ئۇنىڭ چىرايى مەن يې-
راقتا تۇرۇپ تەساۋۋۇر قىلغىنىمدىنمۇ بەتتەررەك ئىكەن.

— سىز ... سىز ... قېنى، ئولتۇرۇڭ ...

ئۇ خۇددى بىرەر ناباپ ئىش بىلەن دادىسىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان ئۆسمۈر-
دەك هولۇقۇشتىن تاتىرىپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ كىچىككىنە كىرپىكسىز كۆزلىرى مېنىڭ
ئۆتكۈر قارىشىمدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ بىچارىلەرچە پىلدىرلايتتى، پېشانىسى ۋە چېكىسىدە
ئۇششاق تەر تامچىلىرى پەيدا بولغانىدى، ئۇنىڭ چېچەك ئىزى باسقان سۇلغۇن يۈزىدە
بىرخىل ئۇيات، تەڭقىسلىق، ئىزتىراپ ۋە بىئاراملىق ئەكسىلىنەتتى.

— ئولتۇرۇڭ ...

ئۇ مېنىڭ ئالقانلىرىمدىن قولىنى تارتىۋېلىپ يەرگە قاراپ تەكرارلىدى. ئۇنىڭ
ئاۋازى قورقۇپ كەتكەندەك ئەنسىز ئىدى.

مەن شۇ دەمدە ئۆزۈمدە زاهىر بولۇۋاتقان تەسىراتىمنى يوشۇرۇش ئۈچۈن
ئۆزۈمنى ئەتەي بىپەرۋا ۋە بەهوزۇر تۇتۇشقا تىرىشتىم، مەن هېچ تەكەللۇپ قىلمايلا
ئۇ كۆرسەتكەن تاشقا ئولتۇرۇپ ئۇنى تەكلىپ قىلدىم:

— بىرەر ئەسەر ئۈستىدە ئويلىنىۋاتقان بولسىڭىز كېرەك، پىكرىڭىزنى چېچىۋەت-
تىم-دە ... — دېدىمەن ئەيىپكارلارچە كۈلۈمسىرەپ ۋە ئاۋازىمنى ئىمكان بار سىلىق
چىقىرىشقا تىرىشىپ.

مەن ئەڭ ئۇششاق تەپسىلاتتىمۇ ئۇنىڭغا دوستانە قىياپەتتە كۆرۈنۈشكە ئۇرۇنۇۋاتاتتىم،
ئۇ مېنىڭ قىلىقلىرىمدىن بىرەر غەيرىي تەبىئىيلىكنى سېزىۋالدىمۇ ياكى كىشىلەر بىلەن
ئالاقە قىلىشقا ئادەتلەنمىگەنلىكتىنمۇ ئەيتاۋۋۇر بىردىنلا ۋىللىدە قىزىرىپ كەتتى ۋە ئۇنى
چىقماي ئۆز ئورنىغا ئولتۇردى، ئاندىن ئايىغى ئاستىدىكى ئۇششاق شېغىللارنى سانىماق-
چى بولغاندەك كۆزىنى يەرگە تىكتى، مەن قول ياغلىقىم بىلەن يۈزۈمنى يەلپۈگەچ ئويلى-
نىۋالدىم. گەپنى نەدىن باشلىشىم كېرەك؟ مەن ئاۋۋال ئۆزۈمنى تونۇشتۇردۇم، ئاندىن
ئۇنى ئۇزۇندىن بۇيان بىلىدىغانلىقىم، ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىم توغرى-
سىدا سۆزلىدىم.

مەن ئىسمىمنى چىقارغىنىمدا ئۇ هۆرمەت يۈزىسىدىنمۇ ئەيتاۋۋۇر هەيران بولغاندەك
ماڭا لاپپىدە قاراپ قويدى، ئاندىن يەنە بېشىنى سېلىۋالدى، ئۇنىڭ ئەسەرلىرى توغ-
رىسىدا سۆزلىگىنىمدە بولسا ۋورۇنغاندەك بولۇپ شۈمشىيىپ كەتتى. ئاخىرىدا تېخى يېگى-

راقلا ئوقۇپ تۈگەتكەن پوۋېستنى «نىدا» ھەققىدە سۆز ئاچتىم. مەن بۇ پوۋېستنىڭ تېمىسى، قۇرۇلمىسى، تىلى ھەققىدە سۆزلىدىم، ئۇ بايىقىدىن سەل روھلانغاندەك بولۇپ ماڭا پات-پات قاراپ قويدى. لېكىن نېمىشقىدۇر يەنىلا ئۈنچۈقمىدى، مەن «ئاشۇ پوۋېستىڭىز ئىچىگە بىر پىكىرنى ئەمەس گويا بىر ئادەمنى، ئارزۇ ۋە ئارمان ئىلكىدە ئىڭراۋاتقان بىر جاننى تىرىك ھالىچە كۆمۈپ قويۇپسىز، ئىشىنىمەنكى ئۇ ئادەم كۈنلەرنىڭ بىرىدە پوۋېستىڭىزنىڭ ئىچىدىكى سىز كۆمۈۋەتكەن ھۆل، يېپىشقاق ۋە بىخىسىق تۇپراق ئىچىدىن، قايغۇ ۋە ئەلەمنىڭ پاتقاقلىرى ئارىسىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ ھاياتقا، تۇرمۇشقا، بىزنىڭ ئارىمىزغا قايتىپ كېلىدۇ ... ئۆزى تەلپۈنگەن ئۇپۇققا قۇياش بولۇپ كۆتۈرۈلىدۇ!» دېدىم «چۈنكى ئۇ ئادەم، — دېدىم يەنە، — يالغۇزلۇقتىن ئىرادە تاپقان ئادەم ئىكەن، ئۇ قورۇقچىنى ئېگىپ تاشلايدىغان ئىرادە ئىگىسى ئىكەن. ئۇنىڭ ئاشۇ قايىرىلماس ئىرادىسى ئۇنىڭغا جەبرىي-جاپا، مۇشكۈلات ئىچىدىن ھايات قۇچۇقىغا، ئىللىق زېمىنغا داغدام يول تېپىپ بېرىدۇ ...»

تەشنائى بىر ھازادىن كېيىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇدۇلىغا، جەنۇبىنىڭ تاۋلىق ئاپتىپىدا كۆپچۈپ، ئېسىلىپ، پارتلاي دەپ قالغان قوغۇشۇندەك ئېغىر ھاۋانى كۆتۈرەلمەي ھالسىز تىنىپ ياتقان تاقىر بوشلۇققا تىكىلدى، ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقى ئۇ يەردە، ئاشۇ شاش، تۇتقۇزماس ۋە ھېيلىگەر ئالۋۇن ئارىسىدا يوشۇرۇنۇپ ياتقان نېمىدۇر بىر نەرسىگە ئۈمىدسىز، ئېچىنىش تۇيغۇسى ئىچىدە رەھىمسىزلەرچە قادالغانىدى. مەن ئۇنىڭ قارىچۇقىدا سوغۇق، ھۆل ۋە زەھەرلىك بىر يالقۇننىڭ چېقىنداۋاتقانلىقىنى ئوچۇق سەزدىم.

— بەرىبىر ...! ئۇنىڭ كۆرۈدىغان قىسمەتلىرىنى ۋاقىتتىن سورايمىز ... پەقەت شۇلا، ئاشۇ ۋاقىتلا بىلەر ... — ئۇ يەڭگىل ئەسكەن شامالنىڭ قالدۇق شەپىسىدەك ياق، قىياغا يامىشىپ چىقىۋاتقان چۆمۈلىنىڭ ئايىغىدىن شىرقىراپ چۈشكەن قۇرغاق، يۇمشاق ۋە ئۆلۈك توپىنىڭ شىرقىرىشىدەك كۈچسىز، تەسىرسىز ۋە ساداسىز قىلىپ شىۋىرلىدى. ئۇنىڭ قۇرغاق لەۋلىرى قانسىزلىنىپ كەتكەنىدى.

ھاۋا ئۇيۇشۇپ قالدى، ئىسسىق قېتىپ قالدى، ئالۋۇن بارغانسېرى بىز تامان سۈرۈلۈپ بىزنى، تاشنى، ھاۋانى، ئىسسىقنى — بىز ئىگىلەپ تۇرغان سۈكۈتلۈك بوشلۇقنى چىرمىۋالدى، مەن چىدامسىزلىنىپ ياقامنى يېشىۋەتتىم.

تاغ جىلغىسىدىكى قەدىمي ياڭاقزارلىقتىن كاككۇكنىڭ مۇڭلۇق سايرىشى ئاڭلاندى. مەن چۈشىنىكسىز بىر كەيپىيات ئىچىدە بېشىمنى بۇراپ تەشنائىغا قارىدىم، ئۇ گويا تاشقا ئايلىنىپ كەتكەندەك، ئالدىمىزدىكى كەڭلىككە تىكىلگىنىچە قىمىر قىلماي ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ چىرايىدا بىر تەرسالىق، بىر شەپقەتسىزلىك ۋە پەقەت مېتال ھەم تاشتىلا بولىدىغان سوغۇق، جاھىلانە ۋە قۇدرەتلىك ئۆزگەرمەسلىك؛ ھېسسىياتسىز، چۈشىنىكسىز ۋە چوڭقۇر بىر ئىپادە قېتىپ قالغانىدى. گەرچە مەن ئۆلۈۋاتقان ئادەمنى كۆرۈپ باقمىغان بولسامۇ يېڭىلا جېنى چىققان مېيىتنىڭ چىرايىنى مانا مۇشۇ ھالدا تەسەۋۋۇر قىلاتتىم.

— خالىسىڭىز ... ئىككىمىز بىرلىكتە سۈرەتكە چۈشۈۋالساق دەيمەن، — مەن تەسەلىكتە خىرقىرىدىم، ئۇ ماڭا چۆچۈپ قارىدى.

— نېمە؟ سىز ... مەن بىلەن سۈرەتكە چۈشەمسىز؟ — ئۇنىڭ كۆزى، ھەيرانلىق ئىچىدە چەكچىيىدى، مەن چىن دىلىمدىن كۈلۈمسىرىدىم.

— شۇنداق، سىز بىلەن. بەكمۇ خالايتتىم.

مەن كۈلۈشۈمنىڭ جەزبىلىك ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، كەيپىم ئەڭ ناچار ئەھۋالدىمۇ بىرسىنىڭ كۆزىگە قاراپ جىلمىيىپ كۈلسەم ئۇ كىشى ئەسلىدە قانداق كەيپىياتتا تۇرغان بولمىسۇن ئاشۇ كۈلۈشۈم بىلەن، ئۇنىڭغا دەررۇ تەسىرىمنى ئۆتكۈزەلەيتتىم.

مەن ھازىرمۇ شۇنداق قىلدىم، مەن تەشنائىنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ تۇرۇپ ئىچىمدە «ماڭا ئىشىنىڭ، مەن سىزنى زاڭلىق قىلمىدىم، سىزنى چەكسىز ھۆرمەتلەيمەن، سىز مېنىڭ نەزەرىمدە ئەڭ ھۆرمەتلىك يازغۇچىسىز ... مەن سىز بىلەن چىن دوستلاردىن بولۇپ تېلىشنى خالايمەن ...» دەپ تەكرارلاۋەردىم. بىر ئازدىن كېيىن ئۇنىڭ مېنىڭ كۆزۈمگە مىقتەك قادالغان قەھرلىك كۆزلىرى ئاستا-ئاستا مۇلايىملاشتى. مەن ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقىدا دەسلەپكى يەڭگىللىكنىڭ ئىشىنىش ھەم يۇققا خۇشاللىقنىڭ ئاستا-ئاستا يېيىلىپ، توپلىنىپ كىشى ئېنىق ھېس قىلالايدىغان بىر پۈتۈنلۈك بولۇپ شەكىللىنىۋاتقانلىقىنى بايقىدىم. شۇ ھالچە خېلى ئۆتكەندىن كېيىن تەشنائى بايىقىدەك شىۋىرلىدى:

— رەھمەت، رەھمەت سىزگە...

ئۇنىڭ ئاۋازى قىزىق، دولقۇنلۇق ۋە سىلىق ئىدى. مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئېرشاد ئەپەندىنى بىزنى سۈرەتكە تارتىپ قويۇشقا تەكلىپ قىلىپ چاقىردىم.

ئېرشاد ئەپەندى پايپاسلاپ يۈگۈرۈپ كەلدى، مەن تەشنائىنى قولىدىن تارتىپ دىڭگۈدەك تۇرغۇزدۇم ۋە تەشەببۇسكارلىق بىلەن قولۇمنى ئۇنىڭ مۈرىسىگە قويۇپ ئۇنى ئۆزۈمگە يېقىن تارتتىم. تەشنائى خۇددى ئۈسسۈر بالىدەكلا مېنىڭ قولتۇقىمغا تىقىلدى، ئېرشاد ئەپەندى قاتتىق ھەيرانلىق ئىچىدە ئاپپاراتنى بىزگە توغرىلىدى، ئۇ مەندەك بىر يىگىتنىڭ تۇرۇپلا تەشنائىدەك كۆرۈمسىز، ئىمجان ۋە تاشلاندۇق ئادەم بىلەن بىرلىكتە رەسىمگە چۈشمەكچى بولۇۋاتقىنىنى چۈشىنەلمەيۋاتاتتى.

مەن ئۇنى ئۆزۈمگە تېخىمۇ يېقىنراق تارتتىم، ئۇ شۇ تاپتا چوڭراق تىنىشقىمۇ پېتىنالماي ئۆزىنى پۈتۈنلەي مېنىڭ ئىختىيارىمغا تاپشۇرۇۋەتكەنىدى، ئۇنىڭ ماڭا يېپىشىپ تۇرغان تېنى ياپراقتەك تىترەيتتى، ۋۇجۇدۇمدا ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولغان ئۆزۈمنىڭ كۈچلۈك، ساغلام، بېجىرىم ۋە كېلىشكەن بىر يىگىت ئىكەنلىكىمنى باشقا ھەر قانداق چاغدىكىدىن تېخىمۇ ئوچۇق ۋە ئاشكارا سېزىش، ھەم ئۇنىڭدىن پەخىرلىنىش تۇيغۇسى يۈرىكىمنى ئويىنىتىۋەتتى، بىلىشىمچە تەشنائى مېنىڭ ئاشۇ ساغلاملىقىم، يىگىتلىكىمنىڭ نەۋقىران گۈزەللىكى ئالدىدا تىترىمەكتە ئىدى — مەندەك سۈباتلىق ۋە مەغرۇر بىر يىگىتنىڭ ئۇنىڭغا قىلىۋاتقان بۇنداق دوستانىلىقى ئۇنى گاڭگىرىتىپ ھودۇقتۇرۇۋەتكەنىدى، ئۇنىڭ بۇنداق بەختتىن بەھرىمەن بولۇشى ھاياتىدا تېخى تۇنجى قېتىمدۇر، بەلكىم!

مەن تەشنائىغا خۇشاللىق بىلەن سىڭا بېقىپ كۈلۈمسىرىدىم، ئۇ ھودۇقۇش، ئۇيۇلۇش ۋە قورۇنۇش ئىچىدە ئالدىغا قاراپ چەكچىيىپ قاپتۇ، مېنىڭ شۇ مىنۇتتىكى خۇشاللىقىم ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم تىلەمچىگە پۇچۇق يارماق تاشلاپ بەرگەن ۋە ئۆزىنىڭ بۇ مەرت-

www.uyghurkitap.com

لىكىدىن سۆيۈنۈپ هاياجانلىنىۋاتقان خەسىس دۇكانچىنىڭ خۇشاللىقى بىلەن ئەمداش ئىدى ...

شۇنداق قىلىپ مەن تەشنائى بىلەن دوستلىشىۋالدىم.

4 ـ باب

لېكىن تەشنائى شۇندىن كېيىن مېنىڭ كۆتكىنىمنىڭ ئەكسىچە مەندىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ يۈرۈۋەردى، پەقەت بىر ـ ئىككى قېتىم سالام قەرزىمنى قايتۇرۇپ بەرگەندەك يىراقتىن زورىغىلا سالام قىلىپ قويدى. بۈگۈن بۇ يەردە، ئۆزۈمگە تىنچلىق ئىزدەپ يۈرگەن ۋە ئۆزۈم خالىغىنىمدىن ئارتۇقراق دەرىجىدە مېنى سۆيۈندۈرگەن بۇ ئاسايىش مۇھىتتا خۇددى كېلىشىپ قويغاندەك ئۇنىڭ ئۈستىدىن چۈشتۈم. ئۇزاقتىن بۇيان ئۆزۈم كۆزىتىپ يۈرگەن ۋە بۇ يەردە چاپىمۇ ـ چاپ يولۇقۇپ تالغان بۇ رەزگى گەۋدە مېنى خۇشال قىلدى. مەن خۇشال كۈلۈپ ئۇنىڭ ئالدىغا ماڭدىم.

— سالام تەشنائى، راھەتنى سىزلا ئاپسىز جۇمۇ!

تەشنائى زورىغا كۈلۈمسىرەپ ئورنىدىن قىمىرلاپ قويدى:

— سىزمۇ... بۇ يەرگە كەپسىز ـ دە ...

ئۇ كۆل قىرغىقىدىكى بىر پارچە ياپىلاق تاشنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرغانىدى.

— بۇ يەردە ئولتۇرسام بولامدۇ؟

ئۇ سەل سۈرۈلۈپ ئورۇن بەردى:

— يېتىۋالسىڭىزمۇ بولىدۇ...

مەن ئۇنىڭ ئۇشتۇمتۇت زەربىسىدىن ئىسەنكىرەپ قالدىم. ئۇ چاقچاق قىلىۋاتامدۇ؟ ياكى تەنە قىلىۋاتامدۇ؟ مەن ئاڭلىمىغانغا سېلىپ ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردۇم ۋە كۆلنىڭ كۆپكۆك يۈزىگە نەزەر تاشلىدىم.

— نېمىدېگەن جىمجىت ـ هە؟! چىن مەنىسى بىلەن شېئىرى جىمجىتلىق ...

— هايات ۋە ئۆلۈم بىلەن سىردىشىشقا ئەڭ مۇۋاپىق جاي ...

تەشنائى يەنە شۇ چۈمۈلىنىڭ ئايىقىدىكى ئۆلۈك توپا شىرقىرىغاندەك شىۋىرلاپ قويدى، ئۇ باياتىن بېرى ماڭا بىرەر قېتىممۇ قاراپ قويمىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى كۆلنىڭ ئىچكىرىسىگە، قويۇق مانان ئىچىگە كۆمۈلگەن ئۆلۈك بوشلۇققا تىكىلگەنىدى. مەن ئۇنىڭ هەر قاچانلا يىراققا، يىراقتىكى بوشلۇققىلا قادىلىپ ئولتۇرىدىغانلىقىنى بايقاپ قالدىم، بۇ ئارىلىق كونكرېت ۋە مىكرولۇق مەناسىدىكى بوشلۇق هەم «هازىر» ياكى «شۇ مىنۇت ـ شۇ تاپ» مەناسىدىكى ۋاقىت چېگرىسىدىن ناهايىتىمۇ ئۇزاقلاپ كەتكەن چەكسىزلىك ئىدى. ئۇ ئاشۇ «چەكسىز» لىكتىن ئۆزىنىڭ ئۆتمۈشىنى ئىزدەمدىغاندۇ ياكى كېلىچىكىنىمۇ؟ بۇ تارتىنىشمۇ؟ ياكى تەلپۈنۈش؟

— نېمىشقا ئۆلۈم بىلەن؟ سىزگە ئۆلۈم بىلەن سىردىشىش ياقامدۇ؟ مۇشۇنداق هايات جەزبىسى جۇلالاپ ياتقان بىر قەدىردان ۋە مۇنەۋۋەر مۇھىت ئىچىدە ئۆلۈم ۋە-

ھېمىسى بىلەن كۆڭۈل ھوزۇرىنى دۇغلاشنىڭ نېمە زۆرۈرىيىتى بار؟ — مەنمۇ ئۇنىڭغا قارىمىدىم. مېنىڭ ئاھاڭىمدا تالىشىش ئىستىكى ئەمەس، چۈشىنىش ۋە بىلىشكە ئىنتىلىش تىلىكى، بىر تەلەپ مەناسى ئىپادىلەنگەنىدى.

تەشنائى ئۇنچىقمىدى، يىراقتا، ئۇشتۇمتۇت پەيدا بولۇپ قالغان ياۋا ئۆردەكلەر غەمسىز غاقىلداپ قويدى، بىر قارلىغاچ قەيەردىندۇر ئۇشتۇمتۇت شۇڭغۇپ چۈشۈپ، كۆلنىڭ كۆپكۆك بېتىنى قاراۋەنوزۇك قاناتلىرى بىلەن جىجاپ قويۇپ يەنە يىراققا ئۇچۇپ كەتتى، سالقىن ۋە نەم شامال ئەتراپىمىزدىكى قېلىن قومۇش ھەم يېكەننىڭ ئەمدىرەك پاقلان بولۇشقا باشلىغان بەرگى ياپراقلىرىنى تۇرۇپ ـ تۇرۇپ سىلكىپ قوياتتى، مۇھىتتىن يەنە يامغۇر شەپىسى كېلىۋاتاتتى.

— سىز ئەسەرلىرىڭىزدە ئۆلۈم توغرىسىدا يازمىسىڭىزمۇ، مەن ئۇنىڭدىن ئۆلۈمنىڭ تىمۇىشىنى ئاڭلىغانىدەك بولىمەن، سىز نېمىشقا ...

— سىز نېمىشقا خۇددى قەدىرلىك دوستىڭىزنى زارىقىپ كۈتكەنىدەك، ئۆلۈم تەرەپكە بۇنچىلىك تەلپۈنىسىز دېمەكچىمۇ سىز؟ — تەشنائى سۆزۈمنىڭ بېلىگە تەپتى. ئۇ ھېردىنلا غەزەبلىنىشكە باشلىغانىدى، مەن جىم بولدۇم.

— سىز مېنى ئۆزىگە ئۆلۈم ئىزدەپ يۈرگەن بىر جان كەچتى ساناپ، مېنى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزۇۋېلىپ، ساختامەردلىك تەشنالىقىڭىزنى تەسكىن تاپقۇزۇش ئۈچۈن ئارقامدىن پايلاپ يۈرۈۋاتمايدىغانسىز؟

مەن ئۇيات ۋە تەڭقىسلىقتىن غەزەپكە كېلىپ ئۇنىڭغا كەسكىن بۇرۇلۇپ قارىدىم. ئۇ ماڭا كىچىككىنە جىرتاق كۆزلىرى بىلەن خۇددى يەۋەتمەدىغانىدەك چەكچىيىپ قاراپ تۇراتتى، بۈگۈن ئۇنىڭ قاراشلىرى نېمىشقىدۇر دىدىل ۋە جۇرئەتلىك ئىدى. ئۇنىڭ ئاشۇ كۆزلىرىدە مەن ئويلىغانىدەك غەزەپ ۋە ئەسەبىيلىك بىلەن بىللە يەنە سۆلەتۋاز بەگلەرچە كەمىستىش، كۆچلۈكلەرچە خاتىرجەملىك، ھازازۇل خوتۇنلارچە بېشەملىك ۋە ئۆيىگە كەلگەن قايسىبىر مېھمانىنى ئۆز خانىسىدا ئوغرىلىق ئۈستىدە تۇتۇۋالغان ساھىبخانچە ئاشكارا مەسخىرە، ساختا ئىچ ئاغرىتىش ھەم ئۆزىنى تەسلىكتە تۇتۇۋېلىش تۇيغۇسى نامايىش قىلاتتى.

مەن ئۇنىڭ قاراشلىرىغا چىدالماي، بوغۇزۇمدىكى سۆزۈمنى يۇتۇۋېتىپ كۆل تەرەپكە قارىۋالدىم.

— ئۆزىڭىزنى ئاقلاش ئۈچۈن سەۋەب ئىزدەۋاتىسىز ... ياق، ئاقلىماڭ، بەرىبىر! بەلكىم ئۇۋال قىلىۋاتىسەن دېمەكچىسىز... شۇنداقتۇ، لېكىن يۈرىكىڭىزنىڭ تېگىدە مېنىڭ ھەقلىق ئىكەنلىكىمنى ئېتىراپ قىلىۋاتىسىز، مەن سىزدىن رەنجىمەيمەن، كۆڭلىڭىز ياخشىدۇ، سىز ئويالدىڭىز، شۇ تاپتا قاتتىق ئويالدىڭىز، مانا بۇنىسى يېتەرلىك. راستىنى ئېيتسام سىز مېنى تۇنجى قېتىم كۆرگىنىڭىزدە نۇرغۇن ئادەملەرگە ئوخشاش مەندىن سەسكەندىڭىز، ھەتتا سەسكەنگەنلىكىڭىزنى يوشۇرۇشنىمۇ خالىمىدىڭىز... لېكىن يەنە باشقىلارغا ئوخشىمايدىغان بىر يېرىڭىز شۇكى، نېمىشقىدۇر ماڭا قىزىقىپ قالدىڭىز، ماڭا ھېچكىم سىزدەك قىزىقىپ باقمىغانىدى... سىزنىڭ بۇ قىزىقىشىڭىزنى نېمىدەپ چۈشىنىش مۇمكىن؟ مېنىڭ ئەسەرلىرىم سىزگە يېقىپ كېتىپ؟

ئۇيغۇر كىتابلىرى كۇتۇپخانىسى www.uyghurkitap.com

ياكى مېنىڭ قايسىبىر مىجەزىم سىزنى جەلپ قىلىپ؟ ياق! ھەممىسى ئەمەس! ھەرگىز
ئۇ سەۋەبتىن ئەمەس، سىز پەقەت مېنى ئۆلۈمىنى كۈتۈۋاتقان بىر بىچارە بايقۇش،
ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۆزىگە چىرايلىق ئۆلۈم ئىزدەپ جان قىيناپ يۈرگەن بىر بوشاڭ،
چۈشكۈن ئورنىدا كۆردىڭىز! بۇ سىزنى قىزىقتۇردى، پەقەت شۇ! شۇڭا سىز سىمىناردىيە
باشلانغان كۈندىن بېرى مېنى خۇپىيانە كۈزىتىپ كەلدىڭىز، مېنىڭ بىلەن يېقىنلىششقا
ئۇرۇندىڭىز، مېنى ئاخىرقى رەت چۈشىنىپ قالماقچى بولۇپ مېنى دوستانە قىياپەتتە
يېنىڭىزغا تارتتىڭىز ھەتتا ماڭا خۇشامەت قىلدىڭىز، ئىرادىڭىزنى دەسسەپ-چەيلەپ تۇرۇپ
مەن بىلەن قۇچاقلىشىپ سۈرەتكە چۈشتىڭىز ۋە بۇ ئارقىلىق يەنە بىر تەرەپتىن ئۆزىڭىز-
نىڭ ئېچىرقاپ كەتكەن ساختا شەرەپ تۇيغۇڭىزنى، باشقىلارنىڭ ۋە مېنىڭ ئالدىمدا ئۆزى-
ڭىزنىڭ قانچىلىك كىچىك پېئىل يىگىت ئىكەنلىكىڭىزنى نامايىش قىلىۋېلىش تەقەززالىقى-
ڭىزنى تويۇندۇردىڭىز! بولدىلا! يۈزىڭىزگە سېلىۋېرىپ نېمە قىلاي، سىز ئويلاۋاتسىز-
غۇ! چېكىڭىز تەرلەۋاتىدىغۇ! يۈرىكىڭىزنىڭ ساراسىمە ئىچىدە دۈپۈلدەۋاتقىنى ماڭا ئاڭلى-
نىۋاتىدىغۇ؟ يېتەر ئەمدى! لېكىن دوستۇم، سىز مېنى خاتا چۈشەندىڭىز، ياق، مەلۇم مە-
نىدىن ئېيتقاندا ئۆزۈم خاتالاشتىم، ئەمەلىيەتتە ھەممىمىز — سىزمۇ، مەنمۇ ۋە سىزنىڭ ھې-
لىقى شاللاق شائىر دوستىڭىز ئېرشاد ئەپەندىمۇ ئوخشاشلا ئۆلۈممىزنى كۈتۈمىز، ئۆلۈم-
نى ئويلىمىغاندەك، ناھايىتى ياخشى ياشاۋاتقاندەك قىلىمىزۇ لېكىن يەنە ھەر سائەت ھەر
مىنۇتتا ئۆزىمىزنىڭ ئۆلۈمىنى كۈتىمىز. ئەمما بۇ يەردىكى مەن كۆزدە تۇتقان كۈتۈش
بىلەن سىز مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدا كۆرگەن كۈتۈش ئىككىسى ئىككى نەرسە، شۇڭغا ئىشىنىڭ-
كى مەن ئىككىنچى خىلدىكى كۈتۈشنى رەزىللىك، قورقۇنچاقلىق، چۈشكۈنلۈك دەپ چۈ-
شىنىمەن، خاتىرىڭىزنى جەم قىلىڭ بۇرادەر، مەن ئۆلۈۋېلىشنى ئويلاپمۇ قويمىدىم ۋە
نېمىشقا ئۆلۈۋالغۇدەكمەن؟! مەن پەقەت مۇشۇنى سىزگە ئېيتىپ قويۇش، سىزنىڭ رو-
ھىڭىزنى چىرمىۋالغان ئاشۇ ئۈمۈچۈك تورىنى يىرتىپ تاشلاش ئۈچۈنلا بۈگۈن سىزنى
مۇشۇ خىلۋەتتە خېلىدىن بېرى ساقلاۋاتىمەن، سىزنىڭ مۇشۇ يەرگە چوقۇم كېلىدىغىنىڭىزنى
بىلەتتىم، ئىشىنىڭكى مەنمۇ سىزنى ئوخشاشلا خۇپىيانە كۈزىتىپ كېلىۋاتىمەن، ئاخىرى
كەلدىڭىز، سىز مېنى ئۆزۈم قايرىلىپ قارىمىغۇچە تونۇيالمىدىڭىز، لېكىن مەن سىزنى
ئاشۇ تۆپىلىكتىن چۈشۈپ كېلىۋاتقىنىڭىزدىلا تونۇۋالغانىدىم. سىز مېنىڭ ئارقامدا تۇرۇپ
مېنىڭ گەۋدەمدىن نېمىلەرنى كۆردىڭىز؟ بىر قىزىقارلىق ھېكايىنى؟ بىر تىراگېدىيىلىك
قىسسىنى؟ لەپىلدەپ تۇرغان قاپقارا ئۆلۈم لەۋھەسىنى؟ ياق، زورۇقماڭ، مەندە ھېچقان-
داق مۆجىزە ياكى پەۋقۇلئاددە ھادىسە سادىر بولمايدۇ، مەن ناھايىتى نورمال ئادەم-
مەن... — تەشنائى چوڭقۇر تىنىۋالدى، — ئەسەرلىرىڭىزنى بەك ياقتۇرۇپ ئوقۇيمەن، ئەمدى
قارىسام سىز تولىمۇ مەغرۇر ۋە كۆرەڭ يىگىت ئىكەنسىز... لېكىن ھەقلىقسىز! ئەرزىيدۇ،
ھەممە جەھەتتىن تەل ئىكەنسىز، قىزارماڭ، ئەزىبىرائى خۇدا، شۇ مەغرۇرلۇق ۋە كۆرەڭ-
لىك سىزگە يارىشىدىكەن، سىزنى تېخىمۇ سۈباتلىق، ۋەزمىن، ۋە ئالىپتە كۆرسىتىدىكەن،
شۇنداق بولۇڭ ۋە شۇنداق ياشاڭ... ئەمدى خالىسىڭىز بىز دوست بولايلى، مەن سىزگە
ھەممىنى، سىز قىزىقىدىغان پۈتكۈل نەرسىنى ئىختىيارىم بىلەن سۆزلەپ بېرىمەن، سىز سور-

ماڭ، سىزنىڭ نېمىلەرگە قىزىقىدىغانلىقىڭىز ماڭا ئايان، سىز تاقىلداپ تۇرىۋاتىسىز، لېكىن سوراشقا پېتىنالمايۋاتىسىز، كېرەك يوق، ھەممىنى سۆزلەپ بېرىمەن، لېكىن سىز بۇنىڭ ئۈچۈن بەدەل تۆلەيسىز — سىز مېنىڭ سىزنى كۆزىتىشتىن چىقارغان يەكۈنىمنىڭ خاتاسىز ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىسىز ۋە ئۆزىڭىزنى ئاقلاپ ئولتۇرمايسىز... پەقەت شۇ چاغدىلا سىز بىلەن سۆزلىشىشكە سۆز چىقىدۇ...

تەشنائى ئۇشتۇمتۇت سۆزىنى توختاتتى، مېنىڭ كۆزۈمنىڭ ئالدىنى كۆپكۆك پەردە قاپلىۋالغانىدى، شۇ تاپتا مەن كۆزۈم ئوچۇق ھالدىمۇ ھېچنەرسىنى كۆرەلمەس ۋە ھېچنەرسىنى ئويلىيالماس ئىدىم، پەقەت بەدىنىمنىڭ لاۋىلداپ كۆيۈپ ئاللىقانداق بىر يېرىمىنىڭ ۋاژىلداپ ئېچىشىۋاتقانلىقىنىلا سېزەتتىم.

— ئىقرارمەن... سىز تامام ھەقلىقسىز تەشنائى، بۇنى زورغا ئەمەس چىن يۈرىكىمدىن ئىقرار قىلىمەن، — دېيەلىدىم ئارانلا.

5 - باب

تەشنائى خۇددى ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندەك راھەتلىنىپ «ئۇھ» دېدى.

— مەن سىز بىلەن قىزىشىپ قالارمىزمىكىن دەپ خەۋپسىرىگەنىدىم، مەرت ئىكەنسىز، يازغۇچى-دەسىز. يازغۇچىنىڭ قىممىتى راست گەپ قىلىشتا.

ئۇنىڭ ئاھاڭىدىن ئىسسىقنىڭ تەپتى كېلەتتى، ئۇ تۇرۇپلا خۇددى تاشلاندۇق ئارسلاندەك رايىش ۋە مۇلايىم قىياپەتكە كىردى. ئۇنىڭ سىلىق ۋە پارقىراپ كەتكەن چېكىسىدە ھال رەڭگە مايىلراق قىزغۇچ ھاياجان ۋە يەڭگىللىگىنە قىزغىنلىق ۋىلىلداپ تۇراتتى، ئۇ شۇ تاپتا ھېلىقى كۈندىكىدەك سودىگەرلەرچە سىپاگەرچىلىك بىلەن ئەمەس ئەكسىچە تاسادىپى بارلىققا كەلگەن ئىشەنچ تۇيغۇسىدا بەتمۇ-بەت ئولتۇرۇپ سۆزلىشىۋاتقانلىقىمىز ئۈچۈن خۇشاللىنىۋاتامدىكىن؟ ياكى بولمىسا قەلبىنىڭ قاراڭغۇ پىنھانلىرىدا ئۇرغۇن زامانلار كۆمۈلۈپ ياتقان نازۇك ۋە ئويىتچان سىرلىرىنىڭ قېلىن ۋە قوپال لىباسىنى ئۆز قولى بىلەن يىرتىش ئالدىدا تۇرغىنى ئۈچۈن ئويۇلۇۋاتامدىكىن؟

مەن ئۇنىڭ مۇشۇ مىنۇتتىكى يېقىشلىقىنىڭ ئۇشتۇمتۇت غايىب بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ چوڭراق تىنىشقىمۇ پېتىنالماي كۆل يۈزىگە تىكىلگىنىمچە ئۇنىڭ سۆزىنى كۈتۈپ قىمىر قىلماي ئولتۇردۇم. تەشنائى قېلىن ۋە دورداي كالپۇكىغا ئۇستۇن چىشلىرىنى پاتۇرغىنىچە ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ چىشلىرى شالاڭ ۋە سارغۇچ ئىدى، ئۇنىڭ چىرايىغا ئازراق دىلغۇلىچىلىق ۋە بىقارارلىق ئارىلىشىپ كەتكەن خاتىرجەملىك، بىر خىل ئىچكى كۈچىنىڭ تورىنى ساقلاپ قالغان قەتئىيلىك ھەم ئاللىقانداق بىر ئەزاسىنىڭ قاقشاتقۇچ ئاغرىقىغا ئاخىرىغىچە چىداپ بېرىشكە نىيەت قىلغان ئادەمنىڭ قەيسەرلىكىگە ئوخشاپ كېتىدىغان بىر خىل تەرسالىق تەكشى يېيىلغانىدى، كۆل يۈزى تېپتىنچ، پايانسىز يېشىللىق قويۇق مانان ئىچىدە غايەت زور قارامتۇل كۆلەڭگە بولۇپ ئويۇپ قالغان. ياۋا ئۆردەكلەرنىڭ تۇرۇپ-تۇرۇپ ئاڭلىنىدىغان غاقىلدىشىمۇ جىمىقان،

مۇھىتتىكى جىمجىتلىق ئەمدىلىكتە تېخىمۇ سەزگۈر، تېخىمۇ نوزۇك ۋە تېخىمۇ قورقۇنچاق لېكىن يەنە ئۆزىنىڭ مۇشۇ خاسىيەتلىرى بىلەن كىشىنى تېخىمۇ ئېھتىياتچان ۋە ئىنتائەتچان بولۇشقا مەجبۇر قىلىدىغان قۇدرەتلىك بىر كۈچكە ئايلىنىپ كەتكەنىدى، شۇ مىنۇتتا كىچىككىنە بىر قىمىرلاشنىڭ شەپىسى ھەتتا چوڭراق بىر نەپەس ئېلىشىمۇ بۇ سېھىرلىك ھاۋۇزنىڭ يىراق — يىراقلىرىغىچە ئاڭلىنىپ كېتىدىغاندەك تۇيۇلاتتى، تەشنائى بىلەن ئىككىمىز گويا مۇشۇ نازۇك ۋە ئەركە جىمجىتلىققا ھالاقەت بەرمەسلىككە كېلىشىۋالغاندەك قىمىر قىلماي ۋە ئۈنچىقماي بىر ھازاغىچە ئولتۇرۇپ كەتتۇق، تەشنائى مېنىڭ ئىزتىراپلىق كۈتۈشۈمگە ئاخىرى خاتىمە بەردى:

— سىز ئۈچۈن ئەرزىمەس ئىما، ئۆزۈم ئۈچۈن بولسا شالۋەرەپ تۇرغان جاراھەتنى قايتا چۇخچىلاش...— ئۇ جىمجىتلىقنى ئۇشتۇمتۇت بۇزۇۋەتتى، — مېنىڭ ئۇزۇن زامانلاردىن بېرى قاراڭغۇ پىنھاندا يېتىپ كۆكىرىپ، ئىقسىپ كەتكەن ئەسلىمىلىرىمنىڭ سىزگە نېمە قىزىقى بار ئىكىن - تاڭ، بىلمىدىم...مېنىڭ كەچۈرمىشلىرىمنىڭ ھېچبىر قىزىقى يوق، ئاددىيلا...بەكمۇ ئاددىي، سەھرانىڭ لاي - لاي لىرىدەكلا ئاددىي، لېكىن بۇلارنى ئەسلەش يالىڭاچ ھالدا تىكەن يۇدىگەندەك، تىكەن - چاتقال ئارىسىدا يالاڭ ئاياغ يۈرگەندەك ئازابلىق...مەن ھەممىنى ئەمەس، بىرلا نەرسىنى — يەنى سىزنى قىزىقتۇرۇپ مېنىڭ يېنىمغا يېتەكلەپ كەلگەن بىرلا نەرسىنى سۆزلەپ بېرەي...خاراكتېرىمدىكى سىزنى مېنىڭ ئەتراپىمدا جاسۇستەك پايلاپ يۈرۈشكە مەجبۇر قىلغان ئاشۇ بىرلا نەرسىنىڭ شەكىللىنىش جەريانىنى سىزگە سۆزلەپ بېرەي...ئۇ بولسىمۇ تەنھالىق، يالغۇزلۇق، مېنىڭ ھايات بايرىقىم ئەنە شۇ تەنھالىق ۋە يالغۇزلۇق يىپلىرىدىن توقۇلغان! مېنىڭ دادام ئەزەن چىللاپ قويغان ئېتىم گايىت ئىدى. مېنىڭ دادام تولىمۇ مۆمىن، ياۋاش ئادەم بولسىمۇ مېنىڭ ۋە ئاپامنىڭ قاراپ تۇرۇپ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىشىگە چىدالماي كوممۇنانىڭ ئاشلىق ئامبىرى ۋە قوي - كالا قوتىنىنى «بۇلىغان» بىرنەچچە دېھقانغا شېرىك بولغىنى ئۈچۈن ھۆكۈمەت تەرىپىدىن تۇتۇلۇپ تۈرمىدە ئۆلۈپ كەتكەنىكەن، ئۇ چاغلاردا مەن ئۈچ ياشلاردا بولسام كېرەك، دادامدىن ئايرىلغاندىن كېيىن كۈن ئۆتكۈزمەك تەس بولدى، تۇرمۇش بەكمۇ ئېغىر ئىدى...ئاپام تاڭ بىلەن تەڭ مېنى كۆتۈرۈپ ئەمگەككە چىقاتتى، قاراڭغۇ چۈشكەندىلا ئۆيگە قايتاتتى. مەن ئەتىدىن - كەچكىچە ئېتىزنىڭ قىرىدا چالما - داڭگال ئارىسىدا ئاپام تۇتقۇزۇپ قويغان توڭ تېزەكتەك قاتتىق زاغرا ناننى غاجىلاپ توپىغا مىلىنىپ ئولتۇراتتىم.

ئىش ئېغىر. دادام «كوممۇنىغا قارشى چىققان ئەكسىلئىنقىلابچى» بولغىنى ئۈچۈن، ئاپام باشقىلاردىن نەچچە ھەسسە ئېغىر ئەمگەككە سېلىناتتى. ۋە پات - پات كۆرەشكە ئېلىناتتى. ئۇنداق چاغدا مەن تامامەن بېقىشسىز قالاتتىم. ئاشۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەن ئات ئېلىپ قاچقان ھارۋىنىڭ ئاستىدا قالدىم. يۈز كۆزۈمدىكى مۇنۇ بەتبەشىرىلىك ئاشۇ قېتىمقى ھادىسىنىڭ يالدامىسى...

ئۇزۇن ئۆتمەي ئېغىر ئەمگەك بولۇپمۇ خورلۇق ۋە يەكلەشلەر ئاپامنى يىقىتتى، ئاپام جان ئۈزىدىغان چاغدا مېنى گۈلباغ يېزىسىدىكى ئاكىسىغا تاپشۇردى، ئاپامنى كۆ-

مۇپ قويغاندىن كېيىن تاغام مېنى ئۆز يېزىسىغا ئېلىپ كەتتى، بۇ چاغدا مەن ئەمدىلا
ئالتە ياشقا كىرگەنىدىم.

مېنىڭ چىرايىم تاغامدىن باشقا ھەممىلا ئادەمنى يىرگەندۈرەتتى، تاغامنىڭ باللىرى
ئالدىدا، مەھەللىدىكى تەڭتۇشلىرىم ئالدىدا مېنىڭ ئېتىم «سەت تاتۇق» ئىدى، باللارلا
ئەمەس، چوڭ ياشلىق بولۇپمۇ ئېغىر ئاياغ ئاياللارمۇ ماڭا ئۇچراپ قالسا چۆچۈپ كېتەت-
تى، بەزىلىرى ھەتتا يۈزۈمدىن يۈزۈمگە مېنى، گۆردە ياتقان بىگۇناھ ئاتا - ئانامنى قار-
غايتتى. كېيىن بىلسەم، ئېغىر ئاياغ ئاياللار ماڭا ئوخشىتىپ تۇغۇپ قويۇشلىرىدىن قورقى-
شىدىكەن، بۇنى تاغامنىڭ قىزى گۈلچە ئاچام دەپ بەردى، ئۇنىڭغا ئاپىسى شۇنداق دەپ-
تۇ، مەن بۇ گەپكە ھەيران بولۇپ ھېچنەرسىنى چۈشىنەلمەي بىرنەچچە زامان خىيالغا
چۆكۈپ يۈردۈم. كېيىن گۈلچە ئاچامنىڭ ئەينىكىنى ئوغرىلىقچە ئېلىۋېلىپ، ئېغىلغا كى-
رىپ ئەينەككە قارىدىم - دە، ئۆزۈممۇ قورقۇپ كەتتىم. ئەينەكتە بىر كۆزلۈك، يېرىم يۈز-
لۈك، ئاغزى ئۈچ بۇرجەك بىر مەخلۇق ماڭا چەكچىيىپ قاراپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئاشۇ
بىر كۆزى مۇز چوقۇندىسىدەك سوغۇق ۋە پارقىراق ئىدى، ئۇ كۆزلەردە تەنىنى شۈركەن-
دۈرىدىغان بىر مەنىسىز، سوغۇق، ئاقۇچ نۇر يېقىمسىز ھالەتتە يالتىرايتتى، بۇ مەنمۇ؟
مەن ئاشۇنداقمۇ؟ ئىلگىرى ئۆزۈمنى «باشقا باللارغا ئوخشاشمەن» دەپ ئويلايتتىم، چۈن-
كى ئاپاممۇ چىرايىم ھەققىدە ماڭا بىرەر نەرسە دېمىگەنىدى. شۇڭا مەن باللارنىڭ مېنى
تۈنجى كۆرۈشكەنلىرىدە قىزىق ئويۇنلىرىنى توختىتىپ ماڭا قورقۇمسىراپ قاراپ قالغان-
لىقىنى، كېيىن بولسا ھۈركۈپ كەتكەندەك ئۇششۇمتۇت پارت لا قىلىپ تەرەپ - تەرەپ-
كە قېچىپ كەتكەنلىكىنى زادىلا چۈشىنەلمىگەنىدىم. مەن ئاپامنىڭ ئۆلەر ۋاقتىدا مېنىڭ
بېشىمنى ئاجىز قوللىرى بىلەن سىلاپ چىرايىمغا ئۇزاقتىن - ئۇزاق تىكىلىپ يۇم - يۇم
يىغلىغىنىنى ۋە سىنەسى تىتىلىغۇدەك «ئۇھ» تارتىپ: «ئاللانىڭ ئالدىدا نېمە گۇناھلىرىم بولغىيدى،
مۇشۇ ھالچە قالدىڭ بەختى قارا بالام.» دەپ جانسىز شىۋىرلىغىنىنىڭ مەنىسىنى چۈشەن-
مىگەن ئىكەنمەن. كېيىن تاغام مېنى مەكتەپكە ئاپىرىپ بەردى، مېنىڭ ھالىم تېخىمۇ
بەتتەرلەشتى. بىزنىڭ مەكتىپىمىز كىچىككىنە يېزا مەكتىپى بولغاچ مەكتەپتە دەرستىن
سىرت مىللىكەت بولغۇدەك ھېچنەرسە يوق ئىدى، بىز ئات ئېغىلىدىن ئۆزگەرتىلگەن سى-
نىپلاردا، كېسەكتىن قىلىنغان «پارتا» ۋە «ئورۇندۇق» لاردا ئولتۇرۇپ ئوقۇيتتۇق، ساۋاق-
داشلىرىمنىڭ تەلىيىگە تەنەپپۇس ۋاقىتلىرىدا كۆڭۈل ئاچىدىغان بىر ئەرمەك پەيدا بولدى،
بۇ مەن ئىدىم، ئۇلار دەرستىن چۈشۈپلا مەن بىلەن ھەپىلىشەتتى. مېنى ئورىۋېلىپ ما-
زاق قىلىشاتتى، تۈرتۈپ ئىتتىرەتتى، مەن ئۇلارنىڭ بۇ «دوست» لۇقىنى دەسلەپىدە شۈمە-
شىيىپ. تىترەپ قارشى ئالدىم، كېيىنچە ھېچقانداق ئىنكاس بىلدۈرمەي، ئۈنچىقماي قا-
راپ تۇرۇۋېرىدىغان بولدۇم. چۈنكى مەن يىغلاپ ھارغانىدىم، كۈچۈممۇ يەتمەيتتى، گۈلچە
ئاچام بىر كۈنى باللارغا «بۇنىڭ دادىسى تۈرمىدىن قاچماقچى بولغاندا ئېتىپ تاشلان-
غان» دېدى، شۇنىڭ بىلەن مەن تېخىمۇ چوڭ بالاغا قالدىم، مۇئەللىملەردىن تارتىپ
ئوقۇغۇچىلارغىچە ھەممىسىلا مېنى «دۈشمەننىڭ كۈچۈكى» دەيدىغان بولدى، بۇنىڭ
مەنىسىنى مەن دېگەندەك چۈشەنمىدىم. ساۋاقداشلىرىم مېنى ئىلگىرى پەقەت كۆڭۈل

ئېچىشلىرى ئۈچۈنلا بوزەك قىلىنغان بولسا ئەمدىلىكتە مېنى دۈشمەن ساناپ «زەربە» بېرىدىغان بولدى.

ھېچكىمنىڭ مەن بىلەن بىللە ئولتۇرغۇسى يوق ئىدى، مېنى ھەرقانداق ئىشتا ئارىسىغا قاتمايتتى، مەنمۇ ئامالسىزلىقنىڭ بارىچە ئۇلاردىن ئۆزۈمنى قاچۇراتتىم، سىنىپتا ئەڭ ئارقىدىكى بۇلۇڭدا يالغۇز ئولتۇراتتىم، ھېچكىم بىلەن سۆزلەشمەيتتىم. لېكىن ئۇلار خالىسا مېنى ئۆزۈم شۈمشىيىپ — تۈگۈلۈپ تېپتىنچ ئولتۇرغان قايسىبىر بۇلۇڭ — پۇچقاقلاردىن تېپىۋالاتتى-دە، مەن گويا قانداقتۇر ياۋايى ھايۋاننىڭ بالىسىدەك بېشىمغا ئولىشىۋېلىپ ئۇراتتى، تېپەتتى، قولاق، كۆزلىرىمگە ياغاچ تىقاتتى. مەن ئۇلارنىڭ خورلۇقلىرىغا چىدىماي بىچارىلەرچە ئىڭراپ، قورقۇمسىراپ بۇلۇڭغا تىقىلاتتىم. بولۇپمۇ دەرستىن چۈشكەندىن كېيىن مېنىڭ ھالىم تېخىمۇ بەتتەر ئىدى، ئۇلار ئۆيلىرىگە قايتقىچە زېرىكىپ قالماسلىق ئۈچۈن مېنى نەدىن بولمىسۇن ئىزدەپ تاپاتتى. ياكى ئۆتەر يولۇمدا ساقلاپ تۇراتتى. ئۇلار ھەر كۈنى يېڭىدىن يېڭى بىمەنىلىكلەرنى ئويلاپ تاپاتتى، مېنى ئېشەك قىلىپ ئۆۋەت بىلەن مىنەتتى، «تەڭنە قازان» قىلىدۇق دەپ پۇت-قوللىرىمدىن تۇتۇپ سۆرەپ ئاپىرىپ يېڭى مۇز تۇتۇۋاتقان ئۆستەڭ سۈيىگە، ياكى بولمىسا زەيلىكنىڭ سېسىق سۈيىگە تاشلايتتى، مېنىڭ سۇدا تۇنجۇقۇپ قاقىلىشلىرىمنى، سۇغا چۈشكەن مۈشۈكتەك مېكىيىپ بالادا تىرىشىپ-تىرمىشىپ قىرغاققا ئۆمۈلەپ چىقىشلىرىمنى تاماشا قىلاتتى ۋە ئەمدىلا ئورنۇمدىن تۇرۇشۇمغا سۇغا يەنە ئىتتىرىۋېتەتتى... ياز ۋە كۈز كۈنلىرى مېنى ئەتراپتىكى قوغۇنلۇقلاردىن، قوناقلىقتىن، ياكى كىملەرنىڭدۇ باغلىرىدىن ئالما-شاپتۇل، قوغۇن، قوناق ئوغرىلاپ چىقىشقا قىستايتتى، ئۇنىمىسام ئۇراتتى، مۇبادا تۇتۇلۇپ قالسام بەزى ياخشى نىيەتلىك ئادەملەر قوغۇن-تاۋۇز پىچىپ بېرىپ ياكى بىرەر قورساق مېۋە-چېۋە يېگۈزۈپ قويۇپ بېرەتتى، بەزىلىرى بولسا ئۆلگۈدەك دۇمبالايتتى، مېنىڭ مېۋە-چېۋە بىلەن قورساق تويغۇزۇپ چىققىنىمنى بىلىپ قالغان باللار «بىزگە ئېلىپ چىقماي ئۆزۈڭ يەۋالدىڭ» دەپ ئۇراتتى، ناۋادا مېنى باغۋەن تۇتۇۋېلىپ ئۇرسا ئۇلار باغنىڭ شورا تېمىغا چىقىۋېلىپ كۈلۈشۈپ زاڭلىق قىلاتتى، باغۋەننى دەي-دەيگە سالاتتى، ئەتىسى مەكتەپكە چاقاتتى، مەن ئۇلارنىڭ نېمىشقا بۇنچە شەپقەتسىزلىك قىلىدىغانلىقىنىڭ تېگىگە يېتەلمەي ھەيران بولاتتىم، ئۇلارنىڭ مېنىمۇ ئادەم بالىسى قاتارىدا كۆرىدىغان بولۇپ ئۆزگىرىشلىرىنى كۈتەتتىم، خۇدادىن تىلەيتتىم...

بىزنىڭ سىنىپ مۇدىرىمىز سەلىمە ئىسىملىك بىر خانىم ئىدى. مۇبادا شۇ چاغلاردا ماڭا ئادەمدەك مۇئامىلە قىلىدىغان ئادەممۇ بار ئىدى دېسەم، ئۇلار پەقەت تاغام بىلەن ئاشۇ سەلىمە خانىم ئىدى.

سەلىمە خانىم ئېگىز بويلۇق، قارا چاچ، كۆزلىرى ئوتتەك يېنىپ تۇرىدىغان كېلىشكەن ئايال ئىدى. ئاڭلىسام بۇ ئايالنىڭ ئېرى چوڭ زىيالىيمىشكەن، خاتالاشقىنى ئۈچۈن ئۇلار ئۈرۈمچىدىن مۇشۇ يېزىغا مەجبۇرىي كۆچۈپ كېلىنگەنىكەن، سەلىمە خانىمنىڭ ئېرى قايسىبىر ئەتراپتا قوي باقارمىش.

سەلىمە خانىم نېمىسى بىلەندۇر مەن شۇ چاققىچە كۆرگەن ئادەملەرگە ئوخشىمايتتى،

ھەتتا مەكتەپتىكى باشقا ئوقۇتقۇچىلارغىمۇ ئوخشىمايتتى، ئۆزىمۇ ئۇلاردىن ئۆزىنى چەتكە تارتىپ يۈرگەندەك قىلاتتى، مەكتەپكە يالغۇز كېلەتتى، مەكتەپتىن يالغۇز كېتەتتى، دەرس ۋاقتىدا ئوقۇغۇچىلارغا سۆزلىگەندىن باشقا ئادەتتە ھېچكىم بىلەن سۆزلەشمەيتتى. بىزنىڭ يېزىدىن چىققان ئوسمىچى خانىملاردەك ھەررەڭ - سەررەڭ كىيىنۋالمايتتى، ئۇلاردەك مەكتەپ ھويلىسىنى، يېزا يولىنى بېشىغا كىيىپ چىرقىراپ كۈلمەيتتى، باللارغا غالىجىر ئىتتەك ھۆرپەيمەيتتى، (بىزنىڭ يېزىلىق ئوقۇتقۇچىلار بىرەر ئىشتا نارازى قىلغان ئوقۇغۇچىنى ئاغزىنى بۇزۇپ تىللاۋېرەتتى، قۇلىقىنى سوزاتتى. خانىملار بولسا چىمدىۋالاتتى).
باللاردىن رازى بولغىنىدا بىلىنەر - بىلىنمەس قىلىپ كۈلۈمسىرەپ قوياتتى، باللار خاپا قىلسا باللارغا ئۈنچىقماي تىكىلىپ قارايتتى. مەن خانىمنىڭ ئاشۇ «پىسىكىدە» كۈلۈمسىرىشىدىن قانچىلىك ھوزۇرلانسام ئۇنىڭ ئاشۇ ئۈنسىز تىكىلىشىدىن شۇنچىلىك ئازابلىناتتىم ۋە قورقاتتىم، ئۇنداق چاغدا ئۇنىڭ ئاشۇ مۇڭلۇق ۋە چىرايلىق كۆزلىرىدىكى ھەيرانلىق، ئۈمىدسىزلىك ھەم ئۈنسىز جىملەشلەر مېنىڭ كىچىككىنە، سەبىي ۋە بىچارە يۈرىكىمنىڭ قات - قېتىنى قوچۇۋېتەتتى، شۇ ھامان ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ كۆزۈمگە ياش تولاتتى، مەن دەرسلەردە، بولۇپمۇ ئۇنىڭ دەرسىدە ياخشى باھا ئېلىپ، ئۇنىڭ ئاشۇ بىر قېتىملىق يېقىملىق كۈلۈمسىرىشىگە ئېرىشىش ئۈچۈن پۈتۈن جەھلىم بىلەن تىرىشاتتىم...

6 - باب

بىر كۈنى مەكتەپتىن ئۆزۈم يالغۇز قايتىپ كېلىۋاتاتتىم. مەكتەپتىن ئانچە يىراق بولمىغان زەيلىك كۆۋرۈكنىڭ يېنىغا كەلگىنىمدە ئۇشتۇمتۇت بىر توپ باللار چۇقۇرۇشقىنىچە ماڭا يوپۇرۇلۇپ كەلدى، ئۇلار ئاشۇ ئەسكى كۆۋرۈكنىڭ يېنىدىكى قېرى سۆگەتنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنۇۋېلىپ مېنى پايلاپ تۇرۇشقان ساۋاقداشلىرىم ئىكەن، باللار ئالاتاغىل توۋلىشىپ يۈگۈرۈپ كەلگىنىچە مېنى ئارىغا ئېلىۋالدى، مەن قېچىشقا تەمشەلدىمۇ يەنە ئۇلاردىن قېچىپ قۇتۇلۇشقا كۆزۈم يەتمەي نېمە قىلارىمنى بىلمەي ئالاقزادە بولۇپ جايىمدا قېتىپ قالدىم.

— بىز بىلەن ئوينامسەن سەت تاتۇق؟

بۇ دادۇيجاڭنىڭ بالىسى دوسمەت دېگىنى ئىدى، دوسمەت مەندىن بىر سىنىپ يۇقىرى ئىدى، ئۇ مەكتەپتە، مەھەللىدە ھەممىگە زومىگەرلىك قىلاتتى، كىچىك باللار تۇرماق چوڭلارمۇ ئۇنىڭدىن تەپ تارتاتتى. ئۇ ھەر دائىم باللارنى كۈشكۈرتۈپ مېنى قىينايتتى، بۈگۈن ئۇنىڭ بېشىمغا يەنە بىر شۇملۇق سالماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى چۈشەندىم - دە، ئۇنىڭ مۈشتەك تۇرۇپلا تۈك بېسىشقا باشلىغان قىزغۇچ يۈزىگە دەككە - دۈككە ئىچىدە قورقۇمسىراپ تىكىلدىم، ئۇنىڭ چاچلىرى قىزغۇچ سېرىق، كۆزلىرى كۆك ئىدى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ ئاشۇ كۆك كۆزلىرى زەھەرخەندىلىك بىلەن كۈلۈپ تۇراتتى.

— قورقما! بىز سېنى ھېچنېمە قىلمايمىز، پەقەت بىز بىلەن «دەرۋازا ۋە خاۋازا» ئوينايسەن... — دوسمەت ساختا يېقىنچىلىق بىلەن كۈلۈمسىرىدى، — بىز دەرۋازا بولىمىز،

www.uyghurkitap.com

سەن خاۋازا بولساڭ، بىز ئۇزۇن ساپ بولۇپ ئۆرە تۇرىمىز، سەن تۆت پۇتلۇق بولۇپ نۆۋەت بىلەن ھەر بىرىمىزنىڭ چاتىرىقىدىن ئۆمىلەيسەن، قانداق؟ — دوسمەت يولداشلىرىغا قاراپ كۆزىنى قىسىپ ھىجايدى، ئۇنىڭ چۆرىسىدىكى باللار دوست تارتىشىپ چۇقۇراشتى.

— يەنە ھەر-بىرىمىزنىڭ چاتىرىقىدىن ئۆمىلەپ ئۆتۈشتىن ئىلگىرى ئاغزىڭنى چاتىرىقىمىزغا توغرىلاپ ئۈچ قېتىمدىن «ھاۋ-ھاۋ، ھاۋ» دەپ قاۋايسەن... — دېدى بىزنىڭ سىنىپىمىزدىكى غوجەك، باللار قىقاس سېلىپ كۈلۈشتى.

— چاققان بول دەيمەن، ماقۇل دەمسەن يوق؟ — دوسمەت كۈلكىدىن توختاپ تەرىنى تۈرۈپ ماڭا يېقىنلاپ كەلدى.

مەن يەنىلا ئۈنچىقمىدىم.

— چاققان «ماقۇل» دېگىن، بولمىسا... كىمدۇر بىرى ئاگاھلاندۇردى، مەن «ياق» دېسەم نېمە كۈنگە قېلىشىمنى ئوبدان بىلەتتىم «ماقۇل» دېيىشكە غورۇرۇم ئۇنىمايۋاتاتتى، مەن ئەلەم ۋە قورقۇنچتىن تىترەيتتىم، شۇنداقتىمۇ تىلىمنى مەھكەم چىشلەپ ئۈندىمەي تۇرۇۋالدىم، ئۇلار ھالقا بولۇپ مېنى قىستاپ كېلىۋەردى، دوسمەت ئېتىلىپ كېلىپ ياقامدىن تۇتتى-دە، تەستىكىمگە نەچچىنى سېلىۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن باللار ماڭا بىراقلا يېپىشتى، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى پۇتۇمغا، ئارقا-ئالدىمغا تېپەتتى، گايىلىرى بولسا چېچىمدىن قاماللىۋېلىپ جېنىمنىڭ بارىچە يۇلقۇيتتى، تومشۇقۇمغا مۇشتلايتتى، دوسمەت مېنى باللارغا تاشلاپ بېرىپ، ھىجايغىنىچە باللارنى كۈشكۈرتەتتى...

— ماقۇل، مەن خاۋازا بولاي...

ئۇلار خۇشال بولۇپ كېتىشتى ۋە مېنى قويۇپ بېرىپ دەرھال ئۇزۇن ساپ بولۇپ چاتىراقلىرىنى كېرىپ تۇرۇشتى، ھەممىنىڭ بېشىدا دوسمەت تۇرغانىدى، ئۇ قولىنى مەيدىسىگە قوۋۇشتۇرۇپ غالىبلارچە كۈلۈمسىرەيتتى.

— قېنى ئاۋۋال مېنىڭ چاتىرىقىمدىن ئۆمۈلە!

مەن ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويماستىن سەپنىڭ ئاخىرىسىغا كەلدىم ۋە تۆت پۇتلۇق بولۇپ تىزلاندىم.

دوسمەت ئاچچىقى بىلەن ئېتىلىپ كەلدى-دە، مېنى قارا-قويۇق دەسسەپ كەتتى:

— مانا مەشەدىلا ئۆمىلە ئەمىسە!

دوسمەت مېنى جەھلى بىلەن دەسسەپ چەيلىمەكتىدى. مەن توپىغا يۈزۈمچىلا يىقىلدىم، ئاغزى — بۇرنۇم قانغا بويالغانىدى. لېكىن مەن ئاۋازىمنى چىقىرىپ يىغلاپ تاشلىماسلىق ئۈچۈن لېۋىمنى مەھكەم چىشلىۋالدىم، ئەتراپىمدا باللار كۈلۈشمەكتە، ئاغزىمنىڭ ئىچىمۇ قانغا توشتى، نېمىشقىدۇر باللار كۈلكىسىدىن توختاپ ئۇپۇر-توپۇر بولۇشۇپ كەتتى، دوسمەتمۇ ئۇرۇشتىن توختاپ قالدى.

— گايىت! تۇر ئورنۇڭدىن...

بۇ ئايال كىشىنىڭ ئاۋازى ئىدى، بېشىمنى يەردىن كۆتۈردۈم ۋە تەسلىكتە كۆزۈم-

نى ئاچتىم، سەلىمە خانىم يۈگۈرۈپ كېلىۋاتاتتى، ئۇنىڭ ياغلىقى مۈرىسىگە چۈشۈپ
قاپتۇ، ئەتراپىمغا قارىدىم، باللار ئاللىقاچان قېچىپ كېتىپتۇ.
سەلىمە خانىم يۈگۈرۈپ كەلگىنىچە ماڭا ئۆزىنى ئاتتى ۋە مېنى يۆلەپ تۇرغۇزدى،
ئۈستىبېشىم توپىغا مىلەنگەنىدى، ئاغزى ـ بۇرنۇمدىن ئاققان قان يەردىكى توپا بىلەن
ئارىلىشىپ تۇماقچىلىك يەر قىپقىزىل لايغا ئايلانغانىدى، سەلىمە خانىم مېنىڭ باش-
كۆزۈمگە قاراپ لاغىلداپ تىترەپ كەتتى، ئۇنىڭ مەرمەردەك يالتىراپ تۇرىدىغان نۇرلۇق
يۈزى تاتاردى، لەۋلىرى ئۇمچىيىپلا قالغانىدى، مەن خانىمنى ھېچقاچان بۇ ئەھۋالدا
كۆرمىگەنىدىم، خانىمنىڭ چىرايىغا قاراپ يۈرىكىم مۇزلاپ كەتكەندەك بولدى، مەن ئۇنىڭ
ئاشۇ ئازابلىق چىرايىغا قاراۋېرىشكە چىدالماي كۆزۈمنى يۇمۇۋالدىم، ئاغزى بۇرنۇمدىن
تېخىچىلا قان ئېقىۋاتاتتى. بىر هازادىن كېيىن سەلىمە خانىم ئىڭىرىغاندەك ئاھ دەۋەت-
تى، ئاندىن ئۇنچىقماي ئورنىدىن تۇرۇپ قولۇمدىن يېتەكلەپ ئېرىق بويىغا ئېلىپ كېلىپ
مۇزدەك سۇدا يۈز ـ كۆزۈمنى پاكىزە يۇدى، باش ـ كۆزلىرىمنى سۈرتتى، كىيىملىرىمدىكى
توپا ـ تۇمانىنى قېقىشتۇرۇپ چاپىنىمنىڭ تۈگمىلىرىنى بىر ـ بىرلەپ ئەتتى، شۇ ھامان بۇر-
نۇمغا ئاپامنىڭ ھىدى كېلىپ ئۇرۇلدى، بۇ ھىد تونۇردىن يېڭىلا قومارغان ئىسسىق
ناننىڭ ھىدىدەك پاك، يېقىملىق، خۇش پۇراق ۋە ئۇنتۇلغۇسىز ئىدى، مەن بىردىنلا پاك-
ىدە يېرىلىپ يىغلىۋەتتىم، ئۆپكىدەشتىن ۋۇجۇدۇم تىترەيتتى، ياش كۆزۈمدىن ئەمەس
ئىچىمدىكى ئاللىقانداق تېگى يوق چوڭقۇرلۇقتىن بۇلدۇقلاپ قايناپ چىقىۋاتاتتى، زار-
لىق يىغا ئىچىدە ئاستا ـ ئاستا ئەس، ھوشۇم تۇمانلاشماقتا ئىدى، ئۆزۈم نەلەردىدۇر لەي-
لەپ قالغانىدىم.

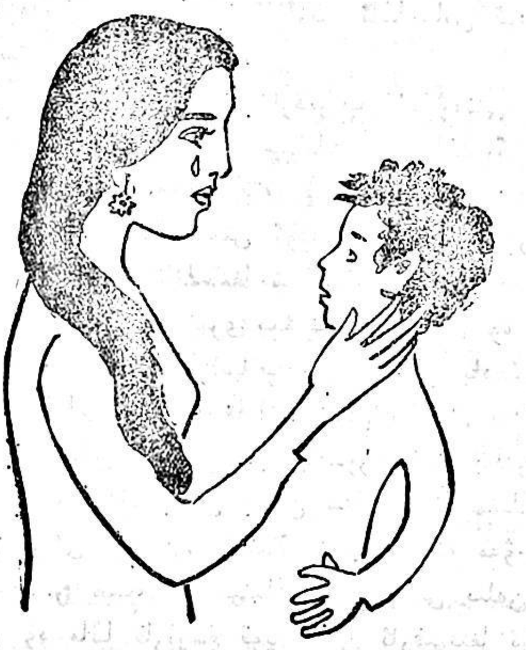

سەلىمەخانىمۇ يىغلاۋاتىدۇ، ئۆكسۈپ-
ئۆكسۈپ يىغلاۋاتىدۇ، كۆز ياشلىرى ئۇنىڭ
يۈرىكىدىن قويۇلۇۋاتىدۇ، ئۇنىڭ كۆز يېشى
مېنىڭ كۆزۈمدىن تۆكۈلۈۋاتقان كۆز ياشلىرىم
بىلەن قوشۇلۇپ مېنىڭ يۈزۈمدە تارام ـ تا-
رام بولۇپ ئېقىۋاتىدۇ.
لېۋىم ھۆللەندى، مۇشتتىن ئىششىپ
سەزگۈسىنى يوقاتقان، يېرىلغانلەۋلىرىم كۆز
يېشىدىن ھۆللەندى. ياش ـ كۆز يېشى نې-
مانچە ئاچچىق، نېمانچە تۇزلۇق ۋە قىرتاق؟
ئانىنىڭ كۆز يېشى شۇنداق بولامدۇ؟ ياكى
ئانىسىنى تېپىۋالغان ئانىسىزنىڭ كۆز يېشى
شۇنداق بولامدۇ؟ مەن ئاستا ـ ئاستا ھوشۇمغا
كەلگەندەك بولدۇم، سەلىمە خانىم تېخىچە
ئېسەدەيتتى، ئۇ ئوتتەك قىزىق ۋەھۆل مەڭ-
زىنى مېنىڭ مەڭزىمگە مەھكەم ياقىقانىدى،

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ ئۇزۇن ۋە تال ـ تال كىرپىكلىرى ياش بىلەن جۈپلىشىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ مېنى مەھكەم سىقىپ تۇرغان قىزىق تېنى تېخىچە تىترەشتىن توختىمىغانىدى، ئۇنىڭ قارا كۆزلىرىدە مەن ھېچقاچان كۆرۈپ باقمىغان مۇڭ، ھەسرەت، قايغۇ ـــ زار ۋە چارىسىزلىك ئەلەڭگىيتتى. مەن بۇ ئەلەڭگىشنى پەقەت ئانام جان ئۈزىدىغان چاغدا ـ مېنى باغرىغا بېسىپ، ماغدۇرسىز قوللىرى بىلەن باش ـ كۆزۈمنى سىلاپ ئۈنسىز يىغلىغان چاغدىلا كۆرگەنىدىم...

تەشنائى بىردىنلا سۆزىنى توختاتتى، مەن مانان ئىچىدە ئۈگدەپ ياتقان كۆل يۈزىدىن نەزەرىمنى ئاغدۇرۇپ ئۇنىڭغا قارىدىم، ئۇ بېشىنى سىلىۋالغانىدى، ئۇنىڭ قوزۇقتەك ئۈچلىنىپ تۇرغان ئۇرۇق مۈرىسى ئۇنىڭ يۈزىنى توسۇۋالغانىدى، ئۇنىڭ يەلكىسى بىلىنەر ـ بىلىنمەس تىترەيتتى، ئۇ شۇ ھالىچە كۆز يېشىنى مەندىن يوشۇرۇۋاتاتتى.

شامال كۈچىيىپ يامغۇر تامچىلاشقا باشلىدى، كۆل يۈزى خۇددى ئۈستىگە ئۇششاق شېغىل چېچىلىۋاتقاندەك تەكشى چىمىرلايتتى، كۆلنىڭ نېرىقى قىرغىقىدىكى قومۇچلۇق يېكەنزار يېشىللىق ئەمدىلىكتە قويۇق تۇمان ئىچىدە گويا ئوت ئېلىش ئالدىدا ئىسلىنىۋاتقان يانغىندەك ياق، خۇددى تېخى يېڭىلا ئۆچۈرۈلگەن يانغىن تۈتەۋاتقاندەك قاپقارا، تۇرۇم ـ تۇرۇم شەكىلگە ئۆزگەرگەنىدى.

بۇ يەردە ئەمدى ئۇزۇن تۇرۇشقا بولمايتتى، مەن ئىچى ـ ئىچىمدىن قايناۋاتقان ھاياجان ۋە ئۆرىدەشنى كۈچ بىلەن بېسىپ تەشنائىغا تۆۋەن ئاۋازدا مۇراجىئەت قىلدىم:

ـــ ئەمدى قايتمىساق بولمايدىغان چېغى...

ئۇ قىمىرلىمىدى، ئۇ ئەسەبىيلەشكەندەك تىترەۋاتاتتى، شۇ تاپتا گويا ھېچنەرسىنى سەزمەس، ھېچقانداق ئاۋازنى ئاڭلىماس ئىدى. ئۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى جىمىكى بارلىقنى ئەستىن چىقارغانىدى.

يامغۇر بىردىنلا شارقىراپ قۇيۇۋەتتى، كۆلنىڭ يۈزى ئەمدىلىكتە ۋاراقشىپ قايناشقا باشلىدى، چاقماق چېقىلدى، يىراقتا گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىمەكتە ئىدى، بۇ تېپتىنچ خىلۋەت ئەمدىلىكتە، غەزەپلەنگەن شىردەك ھۆكۈرەيتتى، شۇ مىنۇتتا مەن بۇ يەردە تېخى ھېلىراقتا، مېنى ئۆزىگە قوشۇپ يۇغۇرۇۋالغان راھەتلىك ۋە جىلۋىگەر بىر جىمجىتلىقنىڭ بولغانلىقىغا شەكلىنىپ قالدىم.

تەشنائى ئاخىرى بېشىنى كۆتۈردى ۋە كۆزىنى مەھكەم يۇمغىنىچە بېشىنى ئارقىسىغا تاشلاپ، يۈزىنى تاراسلاپ چۈشۈۋاتقان يامغۇرغا تۇتتى، يامغۇر تامچىلىرى ئۇنىڭ سىدام ۋە ئازابلىق يۈزىدە تارام ـ تارام سىجاق بولۇپ ئېقىشقا باشلىدى، پەممىچە ئۇ كۆزىدىن قۇيۇلۇۋاتقان كۆز يېشىنى يامغۇر سۈيى بىلەن يۇيۇۋاتاتتى، ياق، ئۆزىنىڭ كۆز يېشىنى ئانىسىنىڭ كۆز يېشى بىلەن سەلىمە خانىمنىڭ كۆز يېشى بىلەن قوشۇۋاتاتتى، تەبىئەتنىڭ كۆز يېشى بىلەن ـــ ئۇنىڭ تەنھا يېگانە مەۋجۇتلۇقىنى يۆلەپ، ئېتىراپ قىلىپ تۇرۇۋاتقان بىردىنبىر ھىمايىچىسىنىڭ كۆز يېشى بىلەن قوشۇۋاتاتتى، بىر كەمدە ئۇ ئورنىدىن تۇردى ۋە ماڭا قاراپمۇ قويماستىن ئارقىسىغا ئۆرۈلدى ـ دە، سەنتۈرۈلۈپ مېڭىپ كەتتى، مەنمۇ ئۇنى سۆڭدىشىپ ماڭدىم، ئايغىمىزنىڭ ئاستىدىن كېلىۋاتقان مىچىلداش بىر خىل

يېقىمسىز تۇيغۇ بېرەتتى.

تۆپىلىككە كۆتۈرۈلگىچە ئىككىمىزلا ئۈنچىقمىدۇق، تۆپىلىكتىن ئارتىلىپ تاش ياتقۇزۇلغان يولغا چۈشكەندىن كېيىن مەن ئاياغلىرىمنى قېقىپ تازىلىغاچ:

— بايا مېنىڭ نېمە ئويلىغىنىمنى بىلەمسىز تەشنائى، — دېدىم، ئۇ ماڭا لاپپىدە قارىدى، ئۇنىڭ چىرايىدا بىر خىل ئاشكارا شۈبھىلىنىش ۋە يۈرەكسىزادىلىك ئەكس ئېتىپ كەتتى، مەن ئۇنىڭ شۇ تاپتا مېنىڭ ئۆزى سۆزلەپ بەرگەنلىرى توغرىسىدا بىرەر يارىماس سۆز قىلىپ تاشلاپ ئۆزىنىڭ كۆڭلىنى شىكەستلەپ قويۇشۇمدىن قورقۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدىم، بىچارە ئادەم، ئۇ ئادەملەردىن نېمانچە قورقىدۇ؟ ئادەملەرگە نىمانچە ئىشەنمەيدۇ - ھە؟! خۇددى ئەرگە تېگەلمىگەن قېرى قىز بىراۋنىڭ «قانچە ياشقا كىردىڭىز؟» دەپ سوراپ قېلىشىدىن قورققاندەك بۇ ئادەم ئۆزى توغرىسىدا باشقىلارنىڭ ئاغزىدىن بىرەر نەرسە ئاڭلاشتىن يۈرەكئالدى ئىكەن... مەن ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى شۈبھە تۇمانلىرىنى تارقىتىۋېتىش ئۈچۈن ئالدىراپ دېدىم:

— مەن بايا كىشىنىڭ كۆز ئالدىدىكى ھەقىقەتكە ھەرگىزمۇ ئىشەنگىلى بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا ئويلىدىم، قاراڭ تېخى بىر سائەت ئاۋۋال ئاۋۇ كۆل بويى خۇددى ئانا باغرىدىكى بوۋاقنىڭ كۆڭلىدەك تىپتىنچ ۋە جىمجىت ئىدى، ئەمدىلىكتە بولسا... — تەشنائى مېنىڭ سۆزۈمگە سەل ھەيران بولغان بولسىمۇ ئۆزى توغرىسىدا سۆز قىلمىغىنىم ئۈچۈن كۆڭلى جايىغا چۈشكەندەك يەڭگىلگىنە كۈلۈمسىرەپ قويدى، مەن ئۇنىڭ كۈلۈمسىرىشى ئىچىدىن ئۇشتۇمتۇت بىر مەسخىرە كۈلكىسىنىڭ غىل - پال كۆرۈنۈپ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى سېزىپ قالدىم، راست، ئۇ مېنىڭ ئۈستۈمدىن كۈلۈۋاتاتتى، چۈنكى مەن ئۇنىڭچە شۇ تاپتا «بىرنى بىرگە قوشسا ئىككى بولىدۇ» دېگەن ئىپتىدائى ساۋاتنى گويا يېڭىلا بايقاپ تاپقان ھەقىقەتتەك ھەۋەس بىلەن سۆزلىگەنىدىم ... شۇڭا ئۇ مېنى مەسخىرە قىلغانىدى. ئەنمۇ دەل شۇنى خالايتتىم، ئۇنىڭ مېنى مەسخىرە قىلىشىنى، مېنىڭدىن كۈلۈشىنى، باشقىلار تەرىپىدىن مەسخىرە قىلىنىش خورلۇقى جېنىغا پاتقان، بىر ئۆمۈر شۇ قىسمەت ئىچىدە پۇچۇلانغان بۇ بىچارە شەخسنىڭ شۇ ئارقىلىق باشقىلارنى مەسخىرە قىلىشتىن كېلىدىغان «خۇشاللىقتىن» ئازراق ۋە بىردەملىك بولسىمۇ بەھرىمەن بولۇۋېلىشىنى چىن كۆڭلۈمدىن خالىغانىدىم، بۇنداق خۇشاللىق يېقىمچە تۇيۇلار ئەلۋەتتە! مەن تۇرۇپلا شۇنى خالاپ قالدىم ۋە ئۇنىڭ چىرايىدىكى مەسخىرە ئالامىتىنى كۆرۈپ ئىچىمدە كىچىك بالىدەك شادلىنىپ كەتتىم...

— مۇبادا ھەممىلا ھەقىقەت مۇتلەق بولىدىغان بولسا جەننەت ۋە دوزاخ دەپ ئايرىشنىڭ نېمە كېرىكى؟ قىيامەتتىكى سوراقنىڭ نېمە ھاجىتى؟— دېدى تەشنائى يامغۇردىن شۈمشەيگىنىچە ئۆزىنىڭ ئايىغىنىڭ ئۇمشۇقىغا كۆز تىكىپ كېتىۋېتىپ پەرۋاسىزغىنە. ئۇنىڭ چىرايىغا ئەمدى بىر خىل خاتىرجەملىك ۋە قانائەتلىنىش جايلاشقانىدى، لەۋلىرىنىڭ چۆرىسىدىكى ھېلىقى مەسخىرىنىڭ ئىزنالىرى تېخىچە ئۆچمىگەنىدى.

7 - باب

ئەتىسى چۈشتىن كېيىن قارا سۇ يېزىسىغا چىقتۇق، بۇ يەر بىزگە ئۆزىنىڭ خاس مەھەللىۋى پۇراقىغا ئىگە قەدىمىي مۇقام، ناخشا - ئۇسسۇلى ۋە چەت ئەللەردىمۇ شۆھرەت

قازانغان ئاجايىپ ئۇستىداتلىق ئەلنەغمىچىلىرى بىلەن تونۇش ئىدى، بۈگۈن بۇ يەردە بىزنىڭ شەرىپىمىزگە مەشرەپ بېرىلمەكچىكەن، تەشنائى ئىككىمىز مەشرەپكە قاتناشماسلىق توغرىسىدا كېلىشىۋالدۇق ـ دە، يېزىلىق ھۆكۈمەت بىناسىدىكى كۈتۈۋېلىش ئولتۇرۇشىدىن چىقىپ يېزىنىڭ تاغ باغرىغا قاراپ سوزۇلۇپ ياتقان ئېكىنزارلىق تەرەپكە يۈرۈپ كەتتۇق. بىزنىڭ ئالدىمىزدا كەڭرى دالا يېيىلىپ ياتاتتى.

سەھرانىڭ سۈرەتتەك رەڭدار كەچلىكى باشلىنىۋاتاتتى. قۇياش تېخى ئولتۇرمىغانىدى، ئاسماننىڭ تەڭ يېرىمى قىپقىزىل لاۋۇلدايتتى، بۇ يەردىكى جىمى مەۋجۇتلۇققا، تېرەك، جىگدە ۋە سۆگەتلەرنىڭ ئەمدىرەك تەڭگە بولغان قۇلاقلىرىغا، تەكشى بولۇپ ئۆسكەن كۈزگى بۇغداي مايسىلىرىغا كەچكى قۇياش ئۆزىنىڭ ئاداققى نۇرلىرىدىن تىللارەڭ زەر بەرگەنىدى، تاغ تەرەپتىن ئۇرۇلۇۋاتقان سالقىن شامال يېشىل دۇخاۋىدەك كۆپچۈپ لىغىرلاپ ياتقان بۇغداي مايسىلىرىنىڭ ئۇچىنى سۆيۈپ، دەرەخلەرنىڭ يۇمران ياپراقلىرىنى شىلدىرلىتىپ ئۆتەتتى، يىراقتىن كالا ـ قويلارنىڭ مۆرەشلىرى، كىملەرنىڭدۇر بار ئاۋازى بىلەن ھايقىرىغىنى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

مەن مۇھىتقا تويماسلىق ئىچىدە ياندۇرۇشلاپ ـ ياندۇرۇشلاپ كۆز سالىمەن، قەلبىمدە قەپەستىن قۇتۇلۇپ كەڭرى، تەبىئەت قۇچىقىدىن تېپىۋالغان قاچقۇن قۇشنىڭ، ياق شەھەرنىڭ دىمىق، قىستاڭ، بىر خىلدا قېتىپ قالغان، ئۆزگەرمەس، جىددىي ۋە بۇرۇقتۇم مۇھىتىدىن ئايرىلىپ، بىپايان يېشىل بوشلۇققا ئېرىشكەن بىچارە، ھېسسىياتچان شەھەرلىكنىڭ خۇشاللىقى ئۆردەيتتى.

تەشنائى بولسا ئەتراپنىڭ ئاشۇ جەلىپكارلىقىغا ھېچ پىسەنت قىلماي، ئادىتى بويىچە بېشىنى سىلىپ قانداقتۇر خىياللارنىڭ قۇچىقىغا پېتىپ كېتىۋاتاتتى، يېزىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكىنى ئۈچۈن يېزا مۇھىتى ئۇنىڭغا يېڭىچە تۇيۇلمامدىكىن؟ ياكى مېنىڭ يۈزۈمنى دەپلا مەشرەپ سورۇنىدىن ئايرىلغان بولسا بۇ يەردە ئۈن ـ تىنسىز ئايلىنىپ يۈرۈش ئۇنىڭغا بىھۇدە ۋە مەزىسىز تۇيۇلۇۋاتامدىكىن؟

— قايتامدۇق يە... — دېدىمەن ئۇنى چېكىپ باقماقچى بولۇپ ئۇشتۇمتۇت.

تەشنائى بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا قىزىقسىنغاندەك قارىدى ـ دە، مېيىقىنى قىشايتىپ ئىستېھزا ئارىلاش كۈلۈمسىرىدى:

— سىز مەن ئۈچۈن كۆپ باش قاتۇرماڭ، مەن مۇشۇنداقمەن، — ئۇ جىم بولدى ۋە يەنە بېشىنى سىلىۋالدى.

— سىزنى يالغۇزلۇق ھېس قىلىپ زېرىكىپ قېلىۋاتامدىكىن دەيمەن، — دېدىمەن سەل خىجالەت بولۇپ — ماڭا قويۇپ بەرسىڭىز بۇ دۇنيانىڭ ئاخىرقى چېكىگىچە شۇ يۈرۈشتە ماڭسام دەيمەن، شۇ تاپتا تېنىم يەڭگىللەپ، روھىم ساپلىشىۋاتقاندەك، تومۇرلىرىمدىكى قانلار يېڭىلىنىپ ياشىرىۋاتقاندەك بىلىنىۋاتىدۇ...

— شەھەرلىكلەرچە ھېسسىيات، يازغۇچىلارچە ھاياجان، مەككارلارچە تۇزاق... — دېدى تەشنائى خىرقىراپ غەلىتە ئاۋازدا، ئىككىمىز تەڭلا چىن دىلىمىزدىن قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتۇق، ئەتراپىمىزدىكى ھەممىلا نەرسە بىردىنلا يۇمشاپ ياشىرىپ كەتكەندەك بى—

لىندى، مەن تەشنائىدىن ھېچنەرسىنى ھەتتا ئۇنىڭ توغرىسىدىكى ئەڭ خۇپىيانە خى-
يالىنىمۇ يوشۇرۇپ بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدىم. نېمىشقىدۇر بۈگۈن مەن ئۇنىڭ ھەر-
بىر قاراشلىرىدىن، مەن بىلەن مۆردەشكەن ھالدا بېشىنى يەرگە سېلىپ ئۇنچۇقماي بىر
خىلدا قەدەم تاشلاپ مېڭىشلىرىدىن بىر خىل خاتىرجەملىكنى، ئاز-تولا ئازادىلىكنى
ۋە بىر خىل قەدىناسلارچە چۈشىنىش بىلەن ئىشەنچنى ھەر مىنۇتتا سېزىپ تۇرۇۋاتى-
مەن. شۇڭا مەن ئۇنىڭغا بەك تۈزۈت قىلماي ۋە ئەگىتىپ يۈرمەيلا تۈنۈگۈن يامغۇر سەۋە-
بى بىلەن ئۈزۈلۈپ قالغان سۆھبىتىمىزگە باغلىق ئىشلار ھەققىدە توغرىدىن-توغرا ئېغىز
ئاچسام بولۋېرەر ئەمدى دەپ ئويلىدىم.

— سىز بايا «يالغۇزلۇقتا زېرىكىپ قالامسىزكىن» دېدىڭىز، مەن يالغۇز ئەمەسقۇ؟
مانا سىز تۇرۇپسىز،— تەشنائى ئۇشتۇمتۇت سۆز باشلىدى، ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ كۆزى ئا-
يىغىمىز ئاستىدىكى توپا يولدا ئەمەس، ئۇدۇلىمىزدا قەد كېرىپ تۇرغان ئاقباش
قارلىق چوققىلار ئۈستىدە ئىدى، ئۇ گويا ئۇ يەردىن بىر ئەھمىيەتلىك نەرسىنى ئىزدە-
گەندەك، بىرەر مۇھىم نەرسىنى كۆزدىن يوتتۇرۇپ قويۇشتىن قورقۇۋاتقاندەك، ئاشۇ بۈ-
يۈك چوققىلارنىڭ ئالىلىقاندا بىر يېرىگە جىددىي نەزەردە قادالغانىدى،— ئۇنىڭ ئۈستىگە
يالغۇزلۇق ماڭا يېڭى نەرسە ئەمەس، مەن ئەزەلدىن يالغۇزمەن... سىزمۇ مېنىڭ ئەتى-
دىن كەچكىچە ھەر قانداق چاي ۋە ھەر قانداق چاغدا ئاغرىق قۇشتەك يالغۇز تەنھا
يۈرگىنىمگە قىزىقىپ قالدىڭىزغۇ؟ دەل مۇشۇ يالغۇزلۇق بىزنى بىر-بىرىمىزگە باغلىدى-
غۇ؟— تەشنائى ئۆزىنىڭ سۆزىنى تەستىقلاۋاتقاندەك سۆزىدىن توختاپ كىچىككىنە ۋە
بەكمۇ بالدۇر چاچىسىزلىنىشقا باشلىغان بېشىنى ئۆزىنى تىڭشىغان ھالدا ئىككى ئۈچ قې-
تىم ئاستاغىنا لىڭشىتىپ قويۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى،— ئەمەلىيەتتە ئىنسانىنىڭ مەۋ-
جۇتلۇقىنىڭ ئەڭ ماھىيەتلىك شەكلى يالغۇزلۇقتۇر، تەنھالىقتۇر. ئادەمگە تۆرەلگەندىن
تارتىپ ئۆلگۈچە، ھەتتا چىرىپ تۇپراققا ئايلىنىپ كەتكۈچە ئاجرالماس ئەڭ سادىق ۋە
بىردىنبىر ھەمراھ يېگانىلىقتۇر... ئادەم قورساققا تۆرەلگەندە تەنھا تۆرۈلىدۇ، تۇغۇلغان-
دا تەنھا تۇغۇلىدۇ، ئۆلگەندىمۇ يالغۇز كۆمۈلىدۇ. سەن تۇغۇلغان مىنۇتتىن باشلاپ ئاناڭ
ساڭا ھەر دائىم ھەمراھ بولغاندەك قىلىدۇ، سېنى ئۆز باغرىدىن كېچە-كۈندۈز ئاجراتمى-
غاندەك قىلىدۇ، لېكىن تازا ئويلاپ باقساڭ ئاناڭمۇ، ساڭا ھەر قاچان ھەمراھ ئەمەس،
ئۇمۇ ھەرىكەت، پائالىيەتكە، تاماق يېيىشكە، ئۇخلاشقا، ئىشلەشكە قىسقىسى ياشاشقا موھ-
تاج، ئاناڭنىڭ ئاشۇ موھتاجلىقى تۈپەيلى سەن ھەر دائىم ۋە پات-پات يالغۇز قالى-
سەن، ئۇرۇق-تۇغقان قېرىنداشلىرىڭ، دوست، بۇرادەرلىرىڭ ساڭا شۇنچە ئىجىلدەك،
سەندىن زادىلا ئايرىلمىغاندەك، ھەر دائىم سېنىڭ بىلەن يانمۇ يان يۈرگەندەك قىلى-
شىدۇ، لېكىن ئۇلارنىڭمۇ ئۆز ئېھتىياجى بارغۇ؟ ئۇلارنىڭ ياشاش ئۈچۈن كېرەك بولىدى-
غان پائالىيەت-مەشغۇلاتلىرىنىڭ ھەممىسىگە سەن ئورتاق بولالامسەن؟ ئەڭ مۇھىمى
ئۇنىڭ تەپەككۇرىغا، يوشۇرۇن خىياللىرىغا، خۇپىيانە سىرلىرىغا، شەيئىلەرنى كۆزىتىش
نۇقتىسىغا، شەيئىلەر ھەققىدىكى ھېسسىي ياكى ئەقلىي خۇلاسىلىرىگە سەن ھەر قاچان شې-
رىك بولالامسەن؟ ئۇ كىشى سەن ئۈچۈن قانچىلىك يېقىن ئادەم بولمىسۇن، ئۇ ئۆزىنىڭ

مۇشۇ مەشغۇلىيىتى تەلەپ قىلغان ھەر قانداق ماكان ۋە زاماندا قىلچە دىلغۇل بولماي، ئويلاپمۇ ئولتۇرماي سېپىنگەدىن ئايرىلىشى كېرەكقۇ ۋە شۇنداق قىلىدىغۇ؟ بۇ ھاياتنىڭ ئۆزى تەرىپىدىن ئېتىراپ قىلىنغان ھەقىقەتقۇ؟ ئۇ قانداق ھەقىقەت؟ ئۇنىڭ ئېتى نېمە؟ بۇ خۇددى ئۆلۈمگە ئوخشاش مەڭگۈلۈك ۋە قۇدرەتلىك ھەقىقەت، ئۇنىڭ ئېتى يالغۇزلۇق ... يالغۇزلۇق روھنى پەرۋىش قىلىدۇ، ئىرادىنى تاۋلايدۇ، يالغۇزلۇقتىكى ئادەم ھاياتنىڭ ئەسلىگە ئەڭ يېقىن تۇرىدىغان ئادەم. ئىنسان ئاشۇ يالغۇزلۇقنىڭ ئىلتىپاتى ۋە ھىممىتى بىلەن ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا يوشۇرۇنغان كۈچىنى، ئىقتىدارىنى، تالانتىنى، ئەقلىنى تېپىپ ئالالىسا ئۇ ئادەم ھاياتتا ئەڭ قەيسەر، ئەڭ كۈچلۈك ۋە ئەڭ چىن ئادەمگە ئايلىنىدۇ، ئۆزىنىڭ ئەسلىدە تەساۋۋۇردىن ھالقىپ كەتكەن، تولىمۇ مۇكەممەل ئادەم ئىكەنلىكىنى بايقايدۇ ۋە بۇنىڭغا ئۆزىمۇ ھەيران قالىدۇ.

لېكىن ئادەملەر بۇ يالغۇزلۇقتىن نېمىشقىدۇر قورقىدۇ، يالغۇزلۇق ئازابىنى دوزاخ ئازابى دەپ بىلىدۇ، شۇڭلاشقا ئاتا ـ ئانا، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىدىن ئايرىلىپ قالسا يىغلايدۇ، قاقشايدۇ، زارلايدۇ، دوست ـ يارەنلىرى، ئىشەنگەن ئادەملىرى ۋە كۆڭۈل يېقىنلىرىدىن بىرەرى ئۇنى تاشلىۋەتسە، ئۇنىڭغا ۋاپاسىزلىق قىلسا چەكسىز قايغۇرىدۇ، ھەسرەت ئوتىدا ئۆرتىنىدۇ، ئۆكسۈنىدۇ ھەتتا ھاياتىدىن كېچىدۇ. بۇ، ئىنسانىيەت روھىنىڭ زەئىپلىكى، ئىرادىسىنىڭ چۈرۈكلۈكى. ھاياتنى، ئۇنىڭ تۈپ ماھىيىتىنى ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنىڭ ئەسلى قېلىپىنى ئاخىرقى ھېسابتا ئۆزىنى چۈشەنمەسلىكى ئۆز ئەتراپىدىكى بارلىقنى ئۆزى بىلەن تەڭ قىممەتتىكى مەۋجۇتلۇق دەپ ئەمەس ئەكسىچە ئۇنى ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنىڭ كاپالىتى، بىردىنبىر ھىماتى، ھىمايىچىسى دەپ قاراپ، ئۆزىنىڭ قىممىتىنى ئۆزى يەرگە ئۇرغانلىقى، ئۆزىنى ئۆز مەۋجۇتلۇقىنىڭ ئىگىسى دەپ تونۇماي، ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئەرك ـ ئىختىيارىنى سىرتقى مۇھىتقا تاپشۇرۇۋېتىپ، ھەتتا تاشقى بارلىققا ئەركىلەپ ئۆزىنى پەسلەشتۈرگەنلىكتىن باشقا نەرسە ئەمەس! بىز نېمىدېگەن بىچارە ـ ھە؟ بىز شۇ قەدەر بىچارە ۋە ھاماقەت بولغاچ، رەھىمسىز رېئاللىقنىڭ، شەپقەتسىز تاشقى بارلىقنىڭ كىچىككىنە زەربىسىگە چىدالماي توپىغا ئېغىناپ يىغلايمىز، ئۆزىمىزنىڭ شۇ قەدەر زەئىپلىكىمىزدىن نومۇس قىلىشنى، ئويۇلۇشنى بىلسەك بولاتتىغۇ، ئاخىر!

تەشنائى ئېغىر ئۇھ تارتىپ سۆزىنى توختاتتى، ئۇنىڭ كۆزى يەنىلا ئۇدۇلىمىزدىكى قارلىق چوققىلاردا ئىدى. ئىچىمنى نامەلۇم بىر كۈچ سىقىماقتا ئىدى، مېڭەمدە بارا ـ بارا بىرخىل قىزىقلىق پەيدا بولۇۋاتاتتى، مېنىڭ نېمىدۇر دېگۈم، تەشنائى بىلەن كەسكىن تالاشقۇم كېلىپ ئىچىمدە نېمىدۇر قۇترايتتى، ــ «لېكىن ... ھازىرچە ماڭا كىرىكى ئاڭلاش! ــ دېدىم ئىچىمدە ئۆزۈمگە، ــ بۇ نىمجان قەلبىنى، بۇ ئېنىمپىناق خاراكتېرنى بىر چۈشىنىپ باقاي ... شۇ تاپتا ئۇنى چۈشىنىشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى، سۈكۈت!»

مەن يەنە ئىلگىرىكىدەكلا ئۈنچىقماس بولۇۋالدىم.

ــ لېكىن بۇ يالغۇزلۇق ھەرگىزمۇ ئائىلىنىڭ، كوللېكتىپنىڭ، جەمئىيەتنىڭ، مىللەتنىڭ پارچىلىنىشى، ئادەملەرنىڭ ئارىسىدا ئىشەنمەسلىك ۋە دۈشمەنلىك كەيپىياتىنى پەيدا قىلىنىشنى تەشەببۇس قىلىدىغان يالغۇزلۇق ئەمەس، مۇبادا ئادەملەر بۇنداق «يالغۇزلۇق»قا مەھلىيا بولسا ئۇ چاغدا

ئائىلە، كوللېكتىپ، مىللەت ۋە دۆلەت ۋەيران بولۇپ، پۈتكۈل ئىنسانىيەت نەچچە مىڭ
يىلدىن بېرى قان ۋە تەر ھېسابىغا ياراتقان مەدەنىيەت ئۈزۈل - كېسىل يىمىرىلىپ،
ئىنسانىيەت دۇنياسى ھالاك بولىدۇ! مەن توختىلىۋاتقان يالغۇزلۇق ھاياتىنى، ئادەمنى،
مىللەتنى ۋە ۋەتەننى قىزغىن مۇھەببەت بىلەن سۆيىدىغان، بىر قەلبنىڭ كىشىلىك
تۇرمۇش يولىدا ئۆز بېشىغا كەلگەن ئوڭۇشسىزلىق ۋە ھاياتىنىڭ كۆتۈلمىگەن سوققىلىرىغا
ئىنكاس قايتۇرۇش شەكلىدىكى، ئۆزىنىڭ ئەڭ يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرۇش،
ئۆز - ئۆزىنى تېپىۋېلىش ۋەتەن ۋە مىللەتنىڭ كېلىچىكى، پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ بەخت
- سائادىتى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ پۈتكۈل يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى جارى قىلىش يولىدىكى
تاللىۋېلىش مەنىسىدىكى يالغۇزلۇقتۇر، بۇ خىل تاللاش ھېچ ئىككىلەنمەي مىللەتنى،
ۋەتەننى، ئادەملەرنى—پۈتكۈل ئىنسانىيەتنى چىن قەلبىدىن سۆيۈشتىن ۋاز كەچمىگەن،
ئۇنىڭغا بارلىقىنى بېغىشلاشنى ئاخىرقى مۇددىئا قىلغان يالغۇزلۇقتۇر، — تەشنائى سۆزىدىن
توختاپ ئۇدۇلىدىكى بىر چوققىغا ئۇزاققىچە تىكىلىپ تۇرۇپ قالدى، ئۇنىڭ كۆزلىرى
ئاشۇ چوققىنى بىر خىل ئەنسىزلىك ئىچىدە تىنتىماقتا ئىدى، ئۇنىڭ چېھرى ئۆچۈۋاتقان
شەپەقنىڭ شولىسىدىنمۇ ياكى ئىچىدە ئۆرتەۋاتقان بىر خىل ھاياجانلىق سېزىمىدىنمۇ
ئەيتاۋۇر شەلپەردەك قىزارغانىدى. ئۇ لەۋلىرىنى تەشنا بولغاندەك يالاپ قويدى، —مانا
سەلىمە خانىم ماڭا مۇشۇلارنى دېگەنىدى ... — ئۇ گويا «سەلىمە خانىمنىڭ كىملىكىنى
ئۇنتۇپ قالمىغانسىز؟» دەۋاتقاندەك سوراق نەزەردە ماڭا قاراپ قويدى، —سىزنىڭ يالغ-
ۇزلۇق ھەققىدىكى بايىقى سۆزلىرىڭىز سەلىمە خانىمنىڭ بۇنىڭدىن 15 - 16 يىل ئىلـ
گىرىكى ھېلىقى كۈندە قىلغان ئۇنتۇلماس سۆزلىرىنى ئېسىمگە سالدى، شۇنداق، ئاشۇ
خانىم، ھېلىقى كۈنى مېنى دۆيۈمگە ئاپىرىپ قويدى، ئۇ ئۇزاق سۆزلىدى. ئۇ مېنى بىر
ناتىۋان كىچىك بالا دەپ ئەمەس، گويا ئۆزى بىلەن تەڭتۇش، ئۆزى بىلەن پىكىرداش
ۋە تەقدىرداش ئالىي مەلۇماتلىق بىر ئادەم قاتارىدا تەسەۋۋۇر قىلىپ سۆزلەۋەردى، مەن
ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئايرىم سۆز سۈپىتىدە چۈشەنسەممۇ ئۇ سۆزلەر بىر—بىرىگە باغلانـ
غان جۈملە شەكلىگە كىرگەندە بولسا ھېچنەرسىنى چۈشىنەلمىدىم، بىلىشىمچە سەلىمە
خانىم ئۇ كۈنى ئۆزى بىلەن ئۆزى سۆزلەشتى، ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئىچىگە يىغىلىپ
قالغان سۆزلىرىنى ئاشۇ دالىغا، ئاشۇ توپىلىق يولغا، ئاشۇ جاپاكەش زېمىنغا كۆز يېشى
بىلەن تۆكۈپ بەردى، مەن ئۇنىڭ دەردلىك ئۆكسۈشلىرىگە، ئاشۇ زارلىق پىغانلىرىغا ۋە
ئاشۇ چوڭقۇر ۋە يالقۇنلۇق پىكىرلىرىگە چۈشىنىپ، ئۇنىڭغا لايىقىدا بىرەر ئېغىز جاۋاب
بېرەلمىگىنىم ئۈچۈن بەكمۇ ئازابلاندىم، دەرۋەقە مەن ئۇنداق قىلالمايتتىم، چۈنكى
مەن تېخى بەكمۇ كىچىك ۋە ساۋاتسىز ئىدىم، لېكىن ئۇنىڭ ئاشۇ سۆزلىرىنى قەلبىمگە،
يۈرىكىمگە بىرمۇبىر ئورنىتىۋالدىم، يۈرىكىمگە نەقىشلەپ يېزىۋالدىم، چوڭ بولغاندا
چۈشىنەرمەن دەپ ئويلىغانىدىم. شۇڭا ئۇنىڭ سۆزلىرى بىرمۇبىر يادىمدا تۇرۇپتۇ.
يۈرىكىمگە نەقىشلەنگەن ئاشۇ سۆزلەرنى پات - پات ئەسلەيمەن، ئۇلارنىڭ مەنىسىنى كېـ
يىنرەك چۈشەندىم، بولۇپمۇ ئۇنىڭ ئاخىرقى جۈملىلىرى پۈتكۈل ھايات يولۇمنى كۆر-
سىتىپ بەردى، ھازىرلا ئەمەس ئاشۇ چاغلاردا، ئاشۇ كۈنلەردىلا! ئۇ مەن بىلەن خوش-

لىشىۋېتىپ ھاياجان بىلەن پىچىرلاپ: «دېگەنلىرىمنى چۈشىنىشكە تىرىشقىن، ئۇنى ئۇنتۇۋەتمە، ئەمدى باشقىچە ياشاشقا ئۆگەنگىن، شۇ چاغدا ھەممىلا نەرسە ياخشى بولۇپ كېتىدۇ» دېگەنىدى. مەن ئۇنىڭ كەچكى شەپەق بىلەن لالىدەك قىزارغان ۋە مېنىڭ سەبىي يۈرىكىمگە ئىسسىق نۇر تېمىتىپ تۇرغان چېھرىگە ھاڭۋېقىپ قاراپ قالدىم، شۇ مىنۇتتا ئۇنىڭ كۆزلىرى شۇنچىلىك قايغۇلۇق لېكىن شۇ قەدەر گۈزەل ئىدىكى، ئۇنىڭ ئاشۇ روشەن ھەم ۋەيرى يېپىنجاپ تۇرغان، تازا، خاتىرجەم لېكىن مۇڭلۇق كۆزلىرىنى ئەبەدى ئۇنتالمايمەن، سەلىمە خانىم ماڭا شۇ كۈنى ئادەتتىكىدىن يۈز ھەسسە گۈزەل ۋە سۆيۈملۈك بولۇپ كۆرۈندى...

8 - باب

— سەلىمە خانىمنىڭ ئېيتقانلىرى مېنى چوڭقۇر ئويغا سالدى. شۇ كۈنى قانداق ئۇخلاپ قالغىنىمنى بىلمەيمەن، مېنى تاتلىق ئۇيقۇ قوينىغا ئېلىۋاتقان ئەڭ ئاخىرقى دەقىقىلەردىمۇ سەلىمە خانىمنىڭ ئاشۇ سۆزلىرىنىڭ مېڭەمنىڭ ئىچىدە جاراڭلاپ تۇرغانلىقى ھېلىمۇ ئېسىمدە... بالا شۇنداق بولامدۇ ياكى ئادەم دېگەن شۇنداقمۇ، بىلمىدىم، ئۆزۈڭ ئىشەنگەن، ئۆزۈڭ چوقۇنغان، ئۆزۈڭ ئەقىدە باغلىغان بىراۋنىڭ بىرەر ئېغىز ئەھمىيەتلىك سۆزى بىلەن ئۆزۈڭنىڭ ھېچقاچان مېڭىپ باقمىغان بىر يولغا، ھېچقاچان بېرىپ باقمىغان بىر مەنزىلگە قانداق مېڭىپ ۋە قانداق بېرىپ قالغىنىڭنى بىلمەي قالىدىكەنسەن. شۇنداق، مەن سەلىمە خانىمنىڭ ھېلىقى سۆزلىرىدىن گويا ھېچنېمىنى چۈشەنمىگەندەك قىلىۋېدىم، لېكىن بىرلا نەرسىنى — ئەمدى باشقىچە ياشاش كېرەكلىكىنى، كىشىلەرنىڭ بوزەك قىلىشلىرى، كەمسىتىشلىرى ۋە ھاقارەتلىرى ئالدىدا، يېتىملىكىمنىڭ كۆلپەتلىرى ئالدىدا قورقۇپ - تۈگۈلۈپ، شۈمشىيىپ تىترەپ، يىغلاپ بوزلاپلا ئۆتمەسلىك ئۈچۈن، قىسقىسى مېنىڭ يېشىم ۋە ئۆزۈمنىڭ كۆتۈرۈشچانلىقىدىن بەكلا ئېشىپ كەتكەن ھايات سوققىلىرىغا تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن ئۆزۈمنى تېپىۋېلىش، ئۆزۈمنى كۈچەيتىش، ياشاش ئىقتىدارىمنى كۈچلەندۈرۈش كېرەكلىكىنى غۇۋا بولسىمۇ ھېس قىلغانىدىم.

ئويلىسام شۇ چاققىچە بەكمۇ بىچارىلەرچە ياشىغانىكەنمەن، ياشاش ماڭا ئازاب ۋە خورلۇق مەنىسىدىلا بىلىنىدىكەن... تەنھا ئىدىم، ئۇ تەنھالىق ماڭا دۈشمەن ئىدى، يالغۇزلۇقنىڭ مۇدھىش تىرناقلىرى، مېنىڭ سەت بولساممۇ ئادەم بولغىنىم ئۈچۈن دوستلۇققا، ئەركىلىتىشكە، مېھرى—مۇھەببەتكە موھتاج سەبىي ۋە يۇمران يۈرىكىمنى بەكمۇ بالدۇر تىتىشقا باشلىغانىدى. تەنھالىقنىڭ ئۆتكۈر چىشلىرى مېنىڭ كەچ كۈزدىكى يالىڭاچ دەرەخنىڭ ئاخىرقى ياپرىقىدەك يېگانىلىك ۋە يېتىمچىلىكنىڭ دەردىدە سولىشىۋاتقان ۋۇجۇدۇمنى شەپقەتسىزلىك بىلەن قاساپ غاجايتتى، ئۇنىڭ قارا قاناتلىرى مېنىڭ باش ئۈستۈمدە مۇزدەك سوغۇق، نەشتەردەك ئاچچىق ۋە ئىزغىرىن شامال چىقىرىپ تومۇرلىرىمدىكى قاننى مۇزلىتاتتى، كۆزگە كۆرۈنمەس چايان بولۇپ ئەزايىمنى چاقاتتى، قارا چۈش بولۇپ مېنى قورقۇتاتتى، يەتتە باشلىق يالماۋۇزدەك مېنىڭ قانلىرىمنى ئاستا-

ئاستا لېكىن توختىماي شۇرايتتى، تېنىمنى پارچىلاپ بىر چىشلەم ـ بىر چىشلەمدىن ئالدىرىماي يالماپ يۇتاتتى...

ئەتىسى سەلىمە خانىم مېنى چاقىرىپ مەن بىلەن يەنە سۆزلەشتى، ماڭا يەنە نۇرغۇن سۆزلىدى، ئۇ مېنى ئەركىلەتمىدى، مېنى بەزلىمىدى، ماڭا تەسەللىي بەرمىدى، پەقەت بۇنىڭدىن كېيىن ئەتراپىمدا سادىر بولىدىغان ھادىسىلەرگە، بېشىمغا كېلىدىغان قىسمەتلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا، ئادەملەرگە، ھاياتقا ۋە ئۆزۈمگە دۈشمەنلىك نەزەرىدىن ئەمەس، ئەكسىچە بىر چەكسىز سۆيۈش نەزەرى بىلەن، ھاياتنىڭ ھەممە دەقىقىلىرى ئىچىدىن خۇشاللىقىنى ئىزدەپ تېپىشىنى، شادلىنىشنى بىلىش توغرىسىدا، ياشاشنىڭ مەقسىتىنى بىر ئۆزى ئۈچۈن دەپ ئەمەس، كۆپچىلىك ئادەملەرنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن تۆھپە يارىتىش دەپ چۈشىنىش توغرىسىدا، قىزىقىش نۇقتىسىنى، قەدىرلەش، كۆڭۈل بۆلۈش نۇقتىسىنى شەخسىيەتتىن ئومۇمىيەتكە، ئۆزىدىن جەمئىيەتكە، باشقىلار تەرەپكە يۆتكەش توغرىسىدا، شۇ چاغدىلا، پەقەت شۇ چاغدىلا ھاياتنىڭ تولىمۇ مەنىلىك ۋە سۆيۈملۈك بولۇپ تۇيۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا... ئىشقىلىپ مەن ئاڭلاپ ۋە ئويلاپمۇ باقمىغان بەك ئەھمىيەتلىك نەرسىلەر توغرىسىدا سۆزلىدى... ئۇ ئېپەكتەك يۇمشاق، نۇردەك سىلىق ۋە باھار ئاپتىپىدەك ئىللىق ئاھاڭدا سۆزلىدى، تۈنۈگۈنكىدەك ئالدىرىماي، ھاياجانلانماي دانە ـ دانە قىلىپ سۆزلىدى. ئۇنىڭ سۆزلىرى قىيام بولۇپ يېتىملىك، تەنھالىق، يەكلىنىش ۋە خورلىنىشتىن زىدە بولۇپ ھالسىزلىنىپ بىھۇشلانغان بىچارە يۈرىكىمگە شۇرقىراپ قۇيۇلدى، ئۇ سۆزلەرنىڭ ھەر ـ بىر دانىسى چاك ـ چاك بولۇپ بۆسۈلۈشكە باشلىغان كىچىككىنە يۈرىكىمگە كۈمۈش ئىزما، ئالتۇن تۈگمە بولۇپ ئورناشتى. سەلىمە خانىم مەن بىلەن خوشلىشىدىغان چاغدا ماڭا بىر مۇنچە كىتابلارنى بەردى، ئۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسىلا ئەدەبىي كىتابلار ئىدى، مەن ئۇ كىتابلارغا ئاچكۆزلەرچە يېپىشتىم، قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئۇ كىتابلارنى ئاش ـ نان يېيىشنى ئۇنۇتۇپ ئوقۇدۇم، تەكرار ـ تەكرار ئوقۇدۇم.

پاھ...! ئەمدى مېنىڭ كۆز ئالدىمدا بىر بىپايان دۇنيا ئېچىلدى، بۇ دۇنيادا مەن ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان ئاجايىپ ئادەملەر ياشايتتى، ئۇلار مەن ھازىرغىچە كۆرۈپ ئۆگەنگەن ئادەملەرگە ئوخشىمايتتى، ئۇلارنىڭ ئويلاشلىرى، سۆزلەشلىرى باشقىچە ئىدى، ئۇلار ھاياتنى گۈزەللەش، ئادەملەرنىڭ خۇشاللىراق ۋە ياخشىراق ياشاشلىرى توغرىسىدا ئويلايتتى ۋە ئۆزلىرىنى ئاشۇ ئۇلۇغ مەقسەتلەر ئۈچۈن تەييارلايتتى، بىر ـ بىرىنى تەربىيىلەيتتى، ئۇلار بىر ـ بىرى توغرىسىدا كۆرەلمەسلىك، ئىچيتارلىق، كەمسىتىش ۋە دۈشمەنلىك تۇيغۇسىدا ئەمەس، ئەكسىچە ھېسداشلىق، غەمخورلۇق قىلىش، باراۋەرلىك، دوستلۇق ۋە قەدىرلەش تۇيغۇسىدا ئالاقە قىلىشاتتى، بىراۋنىڭ بەختسىزلىككە زەھەرخەندىلىك بىلەن كۈلمەيتتى، بىر ـ بىرىنى غالجىر ئىتلاردەك تالىمايتتى، ئۇلاردا بالىلار كىچىكىدىن باشقىلارنى سۆيۈش، ھۆرمەتلەش، باشقىلار ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى خۇشاللىق دەپ بىلىش تەلىپىدە تەربىيىلىنەتتى، ئادەملەر ئادەملەرگە ياخشىلىق يارىتىش ئۈچۈن ياشايتتى، ئىشلەيتتى... مانا مەن ئاشۇ كىتابلارنىڭ خاسىيىتى بىلەن ئاشۇنداق بىر

سەلتەنەتلىك ۋە گۈزەل دۇنيانىڭ قوينىدا ياشايدىغان بولدۇم، بۇ كىتابلاردىكى چوڭقۇر
مەنىلىك سۆزلەر، ئاددىي لېكىن ئارزۇلۇق هايات كۆرۈنۈشلىرى، ئادەملەرنىڭ سۆزىدە ئى-
پادە قىلىنىۋاتقان يالقۇنلۇق پىكىرلەر، هەرىكەتلىرىدە ئىزهار قىلىنىدىغان ئالىي تىلەك، پا-
كىز، مەقسەتلەر... مېنىڭ ئەتراپىمدىكى جىمىكى بارلىقنى هەتتاكى ئۆزۈمنىمۇ ئۇنتۇل-
دۇرۇپ، ئۆزۈمدە هېچقاچان هېس قىلىپ باقمىغان بىر خىل هوزۇرلۇق، سېھىرلىك، تەمە-
سىز، دانىشمەن هەمدە خىيالغا، هېسسىياتقا، تەپەككۇرغا باي بىر يالغۇزلۇق ئىچىدە ياشى-
شىمغا قۇدرەتلىك ۋە خورىماس ئېنېرگىيە، ئېيتىپ تۈگەتكۈسىز جۇشقۇن مىلودىيە بول-
دى... شۇ كىتابلارنى ئوقۇغاندىن كېيىن مەن بىردىنلا ئۆزگەردىم، ئەتراپىمدىكى جىمى
بارلىق ئۆزگەردى — مەن دەسسەپ تۇرغان زېمىن، مەن ئىگىلەپ تۇرغان بوشلۇق بىر-
دىنلا كېڭەيدى، بۇ بوشلۇق چەكسىز ئىدى، بۇ بوشلۇقتا خۇشاللىق، مېھرىبانلىق، چۈ-
شىنىش، دوستلۇق، ياخشى تىلەك، گۈزەل ئىستەك، سەمىمىيەت، باراۋەرلىك، قەدىرلەش،
غايە... ئىشقىلىپ مەن موهتاج بولغان ئەڭ ياخشى ۋە هەممە نەرسە تەل ئىدى، يەنە
كېلىپ بۇ بوشلۇقتا مەن پەقەتلا، ئۆزۈم تەنها هۆكۈمران ئىدىم، ئاشۇ بوشلۇقتىكى جىمى
بارلىقتىن مەن خالىغىنىمچە، هەرقاچان ۋە دەخلىسىز پايدىلىنالايتتىم، مەن بوشلۇقتا تۇرۇپ
ئەتراپىمدىكى پۈتۈن شەيئىلەرنىڭ ئەڭ خۇپىيانە سىرلىرىغا شېرىك بولالايتتىم، ئۆپچۆرەمە-
دىكى بارلىقنىڭ جىمى هەرىكەتلىرىنى كۆزىتىپ تۇراتتىم، هاياتلىقنىڭ تىنىمسىز ۋە قىز-
غىن شىۋىرلاشلىرىنى ئۇلارنىڭ ئەڭ ئاجىز تىنىقلىرىنى، سېزىۋالغۇسىز دەرىجىدىكى ئەڭ
نازۇك چىرسىلداشلىرىنى ئاڭلىيالايتتىم. هەر بىر بارلىقتا ئەكس ئېتىۋاتقان ۋە ئۈزلۈك-
سىز داۋام قىلىۋاتقان زىددىيەتلەرنى، توقۇنۇشلارنى، ئۆزگىرىشلەرنى، يېڭىلىنىشلارنى،
ياشىرىش ۋە قېرىشلارنى بىلىپ تۇراتتىم، تولا، ئەدەبىياتنىڭ خاسىيىتىنى قاراڭ...!!
ئەدەبىياتنىڭ قۇدرىتىنى كۆرۈڭ...! ئاشۇ كىتابلار، ئاشۇ ئەدەبىيات هەممىنىلا يېڭىلىۋەت-
تى، ئەمدى مېنى قورشاپ تۇرغان هاۋامۇ بىردىنلا ئىللىپ كەتتى، بۇ هاۋا ئەمدى لىكتە
بەكمۇ يۇمشاق، يەڭگىل ۋە خۇش بۇي بولۇپ ئۆزگەرگەنىدى، مەن مېنى ئوراپ تۇرغان
ئاشۇ هاۋادىن ئەجدادلىرىمىزنىڭ ئانا زېمىننى، ئانا ۋەتەننى، ئار-نومۇس ۋە ئەركىنى
ئېزىزلەش توغرىسىدىكى، ئۆزىنىڭ قەدىر-قىممىتىنى ساقلاش، ئۆزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى قوغ-
داش ۋە قەدىرلەش توغرىسىدىكى باتۇرلۇق، جەڭگىۋارلىق بىلەن تولۇپ-تاشقان بۈيۈك ۋە
ئەزگۈ قىسسەلىرىنى ئاڭلايدىغان بولدۇم، مەن يەنە ئاشۇ هاۋادىن پەرىشتىلەرنىڭ ياخشى-
لىق، ساۋابلىق، پاكلىق توغرىسىدىكى شېرىن ۋە قىزغىن پىچىرلاشلىرىنى ئاڭلايدىغان بول-
دۇم... مەن يەنە تومۇرۇمدىكى قاننىڭ جۇشقۇنلاپ شارقىرىشىنى، يۈرىكىمنىڭ گۈمبۈر-
لەپ سوقۇشىنى هۆجەيرە-كېلىتكىلىرىمنىڭ تىرىسلاپ چىكىپ تارتىلىشلىرىنى ئاڭلايدىغان
ۋە سېزىدىغان بولدۇم... مەن ئاخىرقى هېسابتا ۋۇجۇدۇمدىكى ئويغىنىۋاتقان روهنىڭ ئويي-
غىنىشىنى، ئارزۇنىڭ تىرىلىشىنى، كۈچ-قۇدرەتنىڭ پارتىلىشىنى كۆردۈم! مەن نۇرغۇن-
نۇرغۇن نەرسىلەرنى چۈشەندىم، نۇرغۇن-نۇرغۇن نەرسىلەرنى بايقىدىم... مەن بۇلارغا
ئەدەبىيات، ئاشۇ باهاسىز ئەدەبىي ئوقۇشلۇقلار بەخش ئەتكەن، سەلىمە خانىم قەيت قىل-
غان يالغۇزلۇق، ئاشۇ ئۇلۇق يالغۇزلۇق ئىچىدە ئېرىشتىم...

مەن ئىلگىرىمۇ يالغۇز ئىدىم، شۇنداق، بەك يالغۇز ئىدىم، مەن ئاشۇ يالغۇزلۇقتىن
قاچقانىدىم. ئۇنىڭدىن قورققان ئىدىم، ئۇنىڭدىن نەپرەتلەنگەنىدىم، ئۇنىڭ قوينىدا
ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە تىپىرلىغانىدىم، يالغۇزلۇقتىن ئىڭرىغان، ئازابلىنىپ نالە-پەريات
قىلغانىدىم، قىسقىسى ئۆزۈمنىڭ يالغۇزلۇقىنى ھەقىقەت ئەمەس ئادالەتسىزلىك دەپ، پې-
شانەمنىڭ تەتۈرلۈكى دەپ چۈشەنگەن، شۇڭا ئۇ يالغۇزلۇق ماڭا شۇ قەدەر قورقۇنچلۇق
تۇيۇلغان ئىدىكى، مەن ئۇنىڭ ئالدىدا تولىمۇ ناتىۋان بىچارە ھالدا قالغانىدىم. ئۇ
يالغۇزلۇقتىن كۈچ ئېلىشنى، ئۇ يالغۇزلۇقتا ئۆزۈمگە تەۋە ئىقتىدار ۋە قۇۋۋەتنى قېزىش-
نى، يالغۇزلۇقتا شىپا بولىدىغان ۋە يالغۇزلۇق سېنىڭ سەمىڭگە سالىدىغان مۇھەببەت،
ياخشى كۆرۈش، دوستلۇقنى ئىزدەشنى بىلمىگەنىدىم، قىسقىسى يالغۇزلۇق ئىچىدە كۈچىيىش-
نى، ئۆزۈمنى ئاۋلاشنى بىلمىگەنىدىم. مانا، ئەمدى مەن باشقىلا بىر ئادەم بولۇپ قال-
دىم، باشقىلارنىڭ يەكلەشلىرىگە، كەمسىتىشلىرىگە، ئۈستۈمدىن زەھەرخەندىلىك بىلەن كۈ-
لۈشلىرىگە پىسەنت قىلمايدىغان بولدۇم، گۆلچە ئاچام ۋە ساۋاقداشلىرىمنىڭ ھايۋانلارچە
شەپقەتسىزلىكىگە ئىلگىرىكىدەك ئاھ ئۇرۇپ يىغلىمايتتىم. چىرايىمنىڭ كىشىنى قورقۇتقۇ-
دەك دەرىجىدىكى كۆرۈمسىزلىكى ئەمدى كۆڭلۈمنى غەش قىلالمايتتى، ئەكسىچە مەن
شۇنچىلىك قەيسەر ۋە ئېرەكسىز بولۇپ ئۆزگەردىمكى مېنىڭ قەلبىمدە ئۆزۈمنىڭ ھالى
ئەمەس، ئۇنىڭدىن چوڭ ۋە مۇھىمراق نەرسىلەر ئۈستىدىكى خىيال ۋە ئىزدىنىشلەر ئۇرت-
دەيتتى، ئەتراپىمدىكىلەر مېنىڭ ھەر كۈنى توختاۋسىز داۋام قىلىدىغان ئۇر-تېپىكلەر
ئىچىدە بۇرۇنقىدەك شۈمشىيىپ، تىترەپ، ماشلداپ-يىغلاپ ئەمەس، كۆزلىرىمنى قەيسرانە
چەكچەيتىپ، مەيدەمنى تىك تۇتۇپ ئۇلارنىڭ ئاشۇ خورلۇقلىرىنى قېتىمغىمۇ ئالماي كۈتۈۋ-
ۋالغىنىمنى، دوسمەتتەك چاكىنا، ئەركە-نايناق تېجىمەللەرگە كۆزلىرىمدە ئاپئاشكارا
بىلىنىپ تۇرغان مەسخىرە، مەنسىتمەسلىك نەزەرىدە تىكىلىپ قاراشلىرىمنى كۆرۈپ ھەيران
قالدى، مېنىڭدىكى ئۇشتۇمتۇت ئۆزگىرىشلەرنىڭ تەكتىگە يېتەلمەي گاڭگىراشتى، مەن
ئۇلارنىڭ نادانلىقىنى زاڭلىق قىلىش ۋە ئۇلار بىلەن تەڭ بولۇشمۇ بىر نادانلىق ئىكەنلى-
كىنى بىلىۋالغانىدىم، مەن ئۇلارنىڭ چاكىنىلىقىنى ئۈنسىز مەسخىرە قىلاتتىم، ئەتراپىمدىكى
نادانلىققا ئۆزۈم ئىلگىرى زادىلا تەسەۋۋۇر قىلالمىغان ئېگىزلىكتە تۇرۇپ، گويا دۆڭدىن ئويمانغا
قارىغاندەك سالاپەت بىلەن، ئۆزىگە ئىشىنىش بىلەن مەغرۇر قارايدىغان بولدۇم، بۇ ئۇلارنى
ئويلاندۇرۇپ قويدى... ئاھ! مۇشۇنداق ھالەتنى كۆرۈش ۋە ھېس قىلىش نەقەدەر خۇ-
شاللىق-ھە؟! ئەمدى مەن ئۆزۈمگە ئەڭ زۆرۈر نەرسىنى تېپىۋالدىم، ئەدەبىي كىتاب
ئاتا قىلغان ئىككىنچى خىل يالغۇزلۇق (ھازىرچە شۇنداق دەپ ئاتاپ تۇراي) مەن تەش-
نا بولغان، مەن ئېچىرقاپ زارىققان، ئىنسانىي قەدىر-قىممەت، قەيسەر ئىرادە، ئۆزىگە
ئىشىنىش تۇيغۇسى، ئۆز-ئۆزۈمنى كۈچلەندۈرۈش، ئۆزۈمدىن ھالقىپ
كېتىش تەشنالىقى، ئىنتىلىش ۋە توغرا تەپەككۇر ھەممىدە ئۆپچۆرەمدىكى ئۇششاق-چۈ-
شەكلەر ۋە ئۆز ۋۇجۇدۇمدىكى ئاجىزلىق، كەمتۈكلۈك سەۋەبى بىلەن ئۆزۈمنى ئۆزۈمگە
پەس كۆرسىتىدىغان، مېنى ئۈمىدسىزلىك پاتقىقىغا ئىتتىرىدىغان تۇترۇقسىز شەخسىيەتچىلىك-
تىن ئادا-جۇدا بولغان، ماڭا مەردلىك ۋە كەڭ قورساقلىقتا رىغبەت بولىدىغان يېپيېڭى

ھايات قارشىنى ئىنئام قىلدى... ئاشۇ يالغۇزلۇق يۇمشاق قاناتلىرى بىلەن بېشىمدا كېچە-كۈندۈز پەرۋانە بولاتتى، ئىللىق شامال بولۇپ پېشانەمگە، مەڭزىمگە، لەۋلىرىمگە سۈيەتتى، قولاق تۈۋىمدە پەقەت مەن ئاڭلىغۇدەك قىلىپ مەيىن ئاۋازدا تەسىرلىك ئاھاڭدا قىزغىن شېئىر لايىتتى، مېنى ئوتلۇق قۇچىقىغا ئېلىپ تەۋرىتەتتى، مېنى كۆتۈرۈپ، ئەتراپىمنى ئوراپ تۇرغان بارلىقتىن ناھايىتى يۇكسەكلىككە كۆتۈرەتتى، ۋۇجۇدۇمغا كۈچ، ئۆرىدەش ۋە ئىنتىلىش بېرەتتى... مەن بىردىنلا ئەلاچى ئوقۇغۇچىغا ئايلاندىم، ئىمتىھان نەتىجەم ساۋاقداشلىرىمنى قانچىلىك تاڭ قالدۇرسا - سەلىمە خانىمنى شۇنچىلىك خۇشال قىلاتتى، بۆسۈش ۋە ئۆزۈش تەقەززاسى ماڭا ئارام بەرمەيتتى، مەكتەپكە ھەممىدىن بۇرۇن كېلەتتىم-دە، سىنىپنىڭ، مەكتەپ قورۇسىنىڭ ئىچى-تېشىنى پاك-پاكىز سۈپۈرەتتىم، گۈللۈكلەرگە سۇ قۇياتتىم، دوسكىنى سۈرتۈپ قوياتتىم، مەكتەپتىن ھەممىسىدىن كېيىن قايتاتتىم، يولدا ماڭغىچە كىتاب ئوقۇيتتۇم، دەرسىمنى يادلايتتىم، خىيال سۈرەتتىم، ناخشا ئېيتاتتىم، كىملەرنىڭدۇر ھارۋىسىنى ئىتتىرىپ بېرەتتىم، كىملەرنىڭدۇر سۆيىنى توشۇپ بېرەتتىم. كەچلىرى ئۆيدە تاغامنىڭ قولىغا قول، پۇتىغا پۇت بولاتتىم، يېرىم كېچىگىچە ئېشەك، كالا، قوي بىلەن ھەپىلىشەتتىم، سەھەر تۇرۇپ ماللارنى دەريا بويىغا ئېلىپ بېرىپ ئوتلىتىپ كېلەتتىم، ئوت ئوراتتىم، شاخ-شۇمبا تېرىيتتىم، مەكتەپكە بارالمايدىغان باللارغا ئېلىپبە ئۆگىتەتتىم، ئاغرىپ قالغان ساۋاقداشلىرىمنىڭ ئۆيىگە بېرىپ دەرس تەكرارلىشىغا ياردەملىشەتتىم، كىچىكلەر تۇرماق چوڭلارمۇ ماڭا ئامراق بولۇپ قېلىشتى، ساۋاقداشلىرىم بارا-بارا ھېلىقىدەك بىمەنىلىكلىرىنى تاشلىدى، ھەتتا مەندىن سەل تەپ تارتىدىغان بولۇپ قېلىشتى، ھەتتا گۈلچە ئاچامنىڭ ئاپىسى ماڭا مەكتەپكە ماڭىدىغان چاغدا زاغرا ناننى گۈلچەگە قارىغاندا بىرەر بۇردا ئارتۇقراق بېرىدىغان بولدى...

سەلىمە خانىم ھەر قېتىم مەخسۇس ماڭا ئاتاپ ئۆيىدىن ئالغاچ كەلگەن كىتابىنى قولۇمغا تۇتقۇزۇۋاتقاندا سۆيۈنۈش، قانائەت ۋە ماختاش بىلەن كۈلۈمسىرەپ قارىغىنىدا بېشىم كۆككە يېتەتتى، قەلبىم پەقەت ئانىملا بېرەلەيدىغان خۇشاللىق بىلەن لىپمۇ-لىپ تولاتتى، كاللامدا ھاياتنىڭ كېيىنكى قەدەملىرىنى قانداق بېسىش توغرىسىدا يېڭىدىن-يېڭى پىلان ۋە ئارزۇلار جانلىنىشقا باشلايتتى... مەكتەپلەرنىڭ ھەممىسىنىلا ئەلا نەتىجە بىلەن تۈگەتتىم. مەن نە چارچاشنى، نە زېرىكىشنى بىلمەيتتىم، ئۆز ئىشىم ئۈچۈن باشقىلاردىن، جەمئىيەتتىن بىرەر ساخاۋەت تىلىمىدىم، تاغدەك ئىشىم ئۈچۈن خەس چاغلىق تەمەدە بولمۇدۇم، ھەر-بىر قەدىمىمنى ئادەملەر ئۈچۈن، جەمئىيەت ئۈچۈن تۆھپە يارىتىش مەقسىتى بىلەن باستىم... ئادەملەر بىلەن ئىناق-ئىجىل ئۆتۈشنى، بۇنىڭ ئۈچۈن كۆپ ھاللاردا باشقىلارنى كەچۈرۈشنى ئۆگەندىم... مەن ئېرىشكەن بۇ يالغۇزلۇق شۇ قەدەر ئېزگۈ ئىدىكى، ئۇ ھەرگىزمۇ ھاياتتىن بىزار بولغان، ھاياتلىقنىڭ ئىش-ھەرىكەت ۋە ھەلەكچىلىكىدىن يۈز ئۆرىگەن، تۇرمۇشنىڭ خۇشاللىقىدىن، ئادەملەرنىڭ كۈلكىسىدىن، قۇياشنىڭ ئىللىق ۋە پارلاق نۇرىدىن قورقۇپ قاراڭغۇ ئۆڭكۈر، ئەسكى مازارلارغا بېرىۋالغان، ۋايساش، يىغلاشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان خانىۋەيران جاھان كەچتىلەرنىڭ، قەلەندەر دەرۋىشلەرنىڭ ھوقۇشلارچە مۇدھىش يالغۇزلۇقىدىن تۈپتىن پەرقلىنىپ تۇرىدىغان، ياشاش قىزغىنلىقىغا، ئىزدىنىش روھىغا ئىجاد-

كارلىق ۋە ئىنسانىي تەشەببۇسكارلىقىقا ئەڭ باي ئىجادچان يالغۇزلۇق ئىدى. بۇ يالغۇزلۇق مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدىكى، روھىيىتىمدىكى سۆز بىلەن ئىپادىلەپ بەرگىلى بولمايدىغان ئەڭ يوشۇرۇن ئىقتىدار ۋە ئىجاد قۇۋۋىتىمنى ئەڭ زور دەرىجىدە جارى قىلدۇرۇشقا ئىمكان بېرىدىغان يالغۇزلۇق ئىدى. مەن مۇشۇ يالغۇزلۇقنىڭ تاۋلىشىدىن ئۆتكەن ئىرادەم ۋە ئىقتىدارىم بىلەن مىللىتىمگە، ئادەملەرگە، جەمئىيەتكە، ئانا ۋەتىنىمگە ئەجرە ۋە بەرىكەت بېرەلەيتتىم...

جەمئىيەتىمۇ ماڭا ئىسسىق نۇرۇن بەردى، ئادەملەر ماڭا تەبەسسۇم ۋە ھۆرمەت ھەدىيە قىلدى — سەلىمە خانىمدەك ئوقۇتقۇچى بولدۇم. كېيىن بولسا شەھەرنىڭ مائارىپ خىزمىتىگە يېتەكچىلىك قىلىدىغان بىر ئورگانغا يۆتكەشتى. ھازىر شۇ يەردە خىزمەتتىمەن. سەپداشلىرىم مېنى ياخشى كۆرىدۇ. ئىجاد ۋە خىزمەتلىرىم ئاتاق ھەم شەرەپ بەردى. تۇرمۇش ھەم خىزمەت سائەتلىرىم مەنىلىك ۋە قىزغىن... — تەشنائىي بىردىنلا جىمىپ كەتتى. ئۇنىڭ ھەلقۇمى تىنىمسىز قىمىرلايتتى. ھاياجاندىن ئۇنىڭ پېشانىسى تۈرۈلۈپ قاشلىرى بىر نۇقتىغا تارتىلدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى ئەمدى بىردىنلا مۇڭايىملىشىپ ئۇنىڭدا بىر خىل بەختىيارلىق، خۇشاللىق پارلايتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى يەنىلا ئاشۇ قارلىق چوققىلارغا تىكىلگەنىدى. مەن بىردىنلا تەشنائىينىڭ كۆزلىرىنىڭ باياتىنقى ئەنسىزلىك ۋە ئادەم تېگىگە يېتىپ بولغىلى بولمايدىغان بىر خىل ئالدىراشچىلىق ئىچىدە ئاشۇ قارلىق چوققىلار ئۈستىدە يۈگۈرۈپ يۈرۈشلىرىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنگەندەك بولدۇم — تەشنائىي بىر تالانتلىق يازغۇچىغا خاس تەبىئىي ئىقتىدارى ئارقىلىق ئۇدۇلىمىزدا، لېكىن تولىمۇ يىراقتا ئۇزاق زامانلاردىن بۇيان كىشىلەر تەرىپىدىن ئۇنتۇلغىنى ئۈچۈن يالغۇزلۇقتا ئۈيقۇسىراپ قالغاندەك بىر خىل مەيۈسلۈق ئىچىدە سوزۇلۇپ ياتقان ئاشۇ تاغلارنىڭ نېرىسىدىكى بىر خىيالى مەنزىرىنى، قارلىق چوققىلارنىڭ ئۈستىدە قەددىنى تىك تۇتۇپ تەشنائىي — بېسىپ ئۆتكەن ئاياق ئىزلىرىغا، جاپاكەش ھايات ۋە مۇشكۇل كىشىلىك تۇرمۇشقا نەزەر تاشلاپ تۇرغان بىر گىگانت قامەتنى، بىر ئۇلۇغۋار ئوبرازنى ئىزدىگەن ئىكەن. ئالدىمىزدىكى تاغلار كەچنىڭ كۆكۈچ تۇمانىغا ئورۇلۇپ ياتقان بۈيۈك چوققىلار شۇ تاپتا تەشنائىينىڭ نەزەر دىدەئۇنىڭ بۆگۈنى بىلەن ئۆتمۈشى ئوتتۇرىسىدىكى توسۇق، ئۇنىڭ ھازىرى بىلەن بالىلىقى ئوتتۇرىسىدىكى پاسىل ئىدى. ئاشۇ قارلىق چوققىدا تۇرۇپ يىراقتا، ئۇنىڭ يىغا ۋە ئاھزار بىلەن زىنچىلەنگەن ئەگرى - بۈگرى ھايات يولىغا داھىيانە نەزەر تاشلاپ تۇرغان گۈزەل قامەت ۋە بۈيۈك ئوبراز ئۇنىڭ، قەدىردان سەلىمە خانىمنىڭ ئوبرازى ئىدى. باياتىندىن بېرى تەشنائىينىڭ كۆزلىرى، ھېلىقى ھېسسىياتچان، چاپقۇر ۋە تالماس كۆزلەر ئاشۇ توسۇق پاسىلدىن ھالقىپ ئۆتۈپ ناھايىتى يىراقتا قالغان ئۆتمۈشىنى ئىزدەپ تېپىش ئۈچۈن ئاشۇ تاغلارنىڭ ئۈستىنى جاھىللارچە قىدىرغان، ئاقتۇرغان ئىكەن، ئاشۇ قارلىق چوققىلاردىن، ئاشۇ كۆكۈچ تۇمان ئارىسىدىن ئۇنىڭ بالىلىق قەلبىگە ئالتۇن تەخت قۇرغان مەبۇدىنىڭ، شەپقەت پەرىشتەسىنىڭ نۇرانە ئوبرازىنى ئىزدىگەن ئىكەن... مانا ئەمدى ئۇ گويا ھەممىنى — ئاشۇ تاغلاردىن ھالقىپ ئۆتۈپ يىراقتىكى ئۆتمۈشىنى، ئۆزى ئىزدىگەن دانا يولباشچىسىنىڭ سىماسىنى تېپىپ ئالغاندى. شۇڭا بۇ كۆزلەر بىر خىل بەختىيارلىق ئىچىدە چاقنايتتى، كۈلەتتى، لېكىن بۇ چاق-

uyghurkitap.com

ماش نېمىشقىدۇر يەنىلا قايغۇلۇق، بۇ كۈلكە نېمىشقىدۇر يەنىلا ھەسرەتلىك ئىدى... كۆك بېتى سەندەلدىن چاچراپ چىققان ئۇچقۇنلاردەك ئالتۇنرەڭ چېكىتلەر بىلەن جىمىرلاشقا باشلىدى. تولۇن ئاي تاغ ئارىسىدىن ھۇرۇنلۇق بىلەن كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى. زېمىنغە ئاستا - ئاستا كۆك رەڭ يامىرىدى. يىراقتىن ئىتلارنىڭ ۋە بالدۇر قىچقىرىدىغان توخۇلارنىڭ ئۈنى ئاڭلىناتتى. مەھەللىنىڭ ئىچكىرىسىدىن خۇددى تاغ ئىچىدە كىمدۇر بىرى قايسىبىر تاشقا داراڭگا ئۇرۇۋاتقاندەك بىرخىل رىتىملىق دۈگۈلدەش كېلىۋاتاتتى. بۇ، مەشرەپ سورۇنىدىكى كىچىك داپنىڭ ئاۋازى ئىدى. شۇ سورۇندىن كېلىۋاتقان مۇقام ساداسى مەزىننىڭ ئەزىنىدەك سوزۇق، مۇڭلۇق، بوغۇق ۋە غەمكىن ئىدى. ئەمدىسىلىكتە يول بويىدىكى دەرەخلەر شالاڭلىشىپ قالغانىدى. بىز ئارقىمىزغا قايتىشنى ئويلاپمۇ قويماي ئۈنچىقماي بىرخىلدا مېڭىۋەردۇق. مەھەللە خېلىلا يىراقتا قالدى.

9 - باب

تەشنائى خۇددى كۆپكۆك زىلال سۇ ئىچىدىن سۇ يۈزىگە كۆتۈرۈلۈپ لەيلەۋاتقاندەك قېنىق كۆك نۇر بىلەن گۆڭگىلاشقان ئاسماننىڭ بىر بۇرجىكىدىن سىلىق ۋە ئاستاغىنا سۇغۇرۇلۇپ چىقىۋاتقان ئايغا تىكىلىپ تۇردى ۋە تەگىقىس بولۇۋاتقاندەك سەل دۇدۇقلاپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— ئەمدى شۇ كۈنلەردە يالغۇزلۇقۇم، تەنھالىقىم مېنى... مېنى نېمىشقىكىن... ئويلاندۇرىدىغان بولۇپ قالدى... ھەيرانمەن، بۇ يېشىمنىڭ يەتكەنلىكىمۇ، ئەقلىمنىڭ پىشۋاتقانلىقىمۇ ياكى ھاياتنىڭ مەن كىچىكىمدىن ئەقسىدە باغلاپ كېلىۋاتقان كىشىلىك تۇرمۇش توغرىسىدىكى ئېتىقادىمنى، ئىرادەمنى سىنىغىنىمۇ؟ ياكى بولمىسا... مېنىڭ تۇرمۇش قارىشىمدا بىرەر ئۇقۇشماسلىق بولسا، ئاشۇ ئۇقۇشماسلىقنى تۈزىتەۋېلىشىم ئۈچۈن ھاياتنىڭ ماڭا بېرىۋاتقان پۇرسىتىمۇ بۇنى زادىلا چۈشىنەلمىدىم. لېكىن بۇ سىناق ۋە پۇرسەت مەن ئۈچۈن تولىمۇ ئازابلىق بولۇۋاتىدۇ... ئۆزگىرىۋاتىمەن، ئۆزگىرىۋاتقىنىمنى ھەر مىنۇت سېزىمەن، گاڭگىرايمەن، پۇچۇلىنىمەن...

... مەن ئىدارىدە يېتىپ - قوپىمەن، تامىقىم سىرتتا، ئىدارىدىكىلەر بىلەن خىزمەت مۇناسىۋىتىدىن باشقا ئىشىمىز يوق، ئارتۇق گەپ - سۆزىمىزمۇ يوق، ئولتۇرۇش، مېھماندارچىلىق، ھېيت پەيتىسى دېگەنلەرگە بارمايمەن، ئەتىگەندە سەھەر تۇرۇپ كىتاب كۆرىمەن، خىزمەتكە ئەزەلدىن كېچىكمەيمەن. ئىشخانىدىن زادىلا سەۋەبسىز ئايرىلمايمەن، كەچقۇرۇن ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن ئىدارىگە يېقىن ئاشپۇزۇلدا قورساق توقلايمەن - دە، ياتىقىمنىڭ ئىشىكىنى مەھكەم تاقىۋېلىپ يېزىقچىلىق قىلىمەن. تانسخانا، كىنوخانا دېگەنلەرنى بىلمەيمەن، مېنىڭ ئادەتتە ئۈنچىقماسلىقىم، ھېچكىم بىلەن ئارىلاشماي ئۈچيۈز ئاتمىش كۈن بىرخىلدا ياشايدىغانلىقىمغا خىزمەتداشلىرىم ھەيران بولۇشىدۇ، گاھىدا ئارقامدىن پىچىرلاشقانلىرىنى ئاڭلاپ قالىمەن، بەزىلەر ھەتتا مەن يېنىدىن ئۆتۈۋاتقىنىمدا سەۋەبسىزلا پىخىلداپ كۈلۈشىدۇ. لېكىن مەن پىسەنت قىلمايمەن. ئۇلار

قارىماققا مېنى ھۆرمەت قىلىدۇ، «يازغۇچى» دەپ مەندىن ئەيمىنىدۇ، ماڭا قىزىقىدۇ... بۇلارنىڭ ھېچقايسىسى ماڭا زەررىچىلىك تەسىر قىلمايدۇ. مەن ئۆزۈمگە تەئەللۇق بولغان ئاشۇ يالغۇزلۇق ئالىمىدە، تەنھالىق دۇنياسىدا تىنىچ، خاتىرجەم ياشاۋېرىمەن... بىزنىڭ ئىدارىدە رايىدىن ئىسىملىك بىر مانتيور يىگىت بار ئىدى، كېيىنكى كۈنلەردە نېمىشقىدۇر ئۇنىڭغا دىققەت قىلىدىغان، ئۇنى كۆزىتىدىغان، ئۇنىڭ توغرىسىدا ئويلايدىغان بولۇپ قالدىم... نەتىجىدە ئۆزۈم ھەققىدە باشقىچىرەك پىكىرگە كېلىپ قالدىم. ئۆزۈمنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ھايات يولۇمغا قايرىلىپ قارىغۇم كەلدى. سىزمۇ بىلىسىز، مۇشۇ كۈنلەردە كادىر بىلەن ئىشچىنىڭ پەرقى بەك ئاشكارە ۋە چوڭ. بىزنىڭ ئورگاندا ئىشلەيدىغان ياشلارنىڭ كۆپىنچىسى ئەمەلدارنىڭ بالىلىرى، تۇغقانلىرى، يارۇ-بۇرادەرلىرىنىڭ بالىلىرى. ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا كادىر شتاتىدا ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى رايىدىننى ئىشچى بولغىنى ئۈچۈن كۆزگە ئىلىپمۇ قويمايدۇ، بەزىدە ئۇنى ھېچ تەپتارتماستىن قايناقسۇغا بۇيرىغىنىنى، بەزىدە ئىشخانىسىنى تازىلىتىۋاتقىنىنى ۋە بەزىدە ئېغىر ئىشكاپلارنى كۆتەرتىپ يۇقىرقى قەۋەتكە ئېپچىققۇزۇۋاتقانلىقىنى كۆرىمەن، ئۇ كىملا ئىشقا بۇيرىسا ياق دېمەيدۇ، ھەممە كىشىگە بىرخىل مۇئامىلە قىلىدۇ، گەپ قىلسا كۈلۈپ تۇرىدۇ. ئىدارىدە كىنو-تېياتىر ياكى تانسا بېلەتلىرى تارقىتىلسا كۆپ ھاللاردا ئۇنى ئۇنتۇشىدۇ، ئىدارىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭلا دېگۈدەك گاز ئوچىقى بولسىمۇ، ھازىرغىچە بىرەرسى رايىدىن ھەققىدە ئويلاپ قويغىنى يوق، شۇنچە كۆپ ئائىلىكلەر بىناسى سېلىنىدى، لېكىن رايىدىن سىرتتا شەخسىنىڭ ئۆيىدە ئىجارىگە ئولتۇرىدۇ. بىراق، ئۇ زارلىمايدۇ، چىرايىدىن ھەر قاچان كۈلكە كەتمەيدۇ، ئاكاردىئون ئوينايدۇ، ناخشىنى خېلى ياخشى ئېيتىدۇ، كۆڭۈل ئېچىش يىغىنلىرىدا سورۇننى بېشىغا كىيىدۇ. ئولتۇرسا-قوپسا دىمىقىدا قانداقتۇر شوخ كۈيلەرگە غىڭشىپ يۈرىدۇ، كىيىم-كېچەكلىرى ئاددىي بولسىمۇ دائىم پاكىز، رەتلىك ۋە يارىشىملىق كېيىدۇ. شىمىنىڭ قىرى دائىم قىرلاغلىق، كۆڭلىكىنىڭ ياقىسى كىر بولمايدۇ، چىرايىدىن ھەر قاچان بىرخىل قانائەت، شادلىق، ئىشەنچ ۋە بەخت تۇيغۇسى پارلاپ تۇرىدۇ. ئىشتىن چۈشىدۇ-دە، ئۇدۇل ئۆيىگە چاپىدۇ. ئۇيەر-بۇيەردە لاغايلاپ يۈرمەيدۇ، ئايالى خېلىلا چىرايلىقمىش، ئىككى بالىسى بار... رايىدىن ئىشلىگەندە قالتىس ئىشلەيدۇ، ئايلىق مۇكاپاتىنى تولۇق ئالىدۇ. يەنە رادىئو-تېلېۋىزور ياساپ ئانچە-مۇنچە كىرىممۇ قىلىدۇ، سورىساڭ «بالىلىرىم ئۈچۈن!» دەپ كۆزىنى قىسىپ كۈلىدۇ... مەن بۇلارنى ئىلگىرى دائىم كۆرۈپ تۇرغان بولساممۇ، «نېمە ئۈچۈن شۇنداقتۇ» دەپ ئويلاپ باقمىغانىكەنمەن. بىر-ئىككى يىلدىن بۇيان ئۇنىڭ ئادەتتىكى يۈرۈش-تۇرۇشلىرى، ئۆزىنى تۇتۇشلىرى قارامتۇل چىرايىنىڭ دائىم ئاپتاپتەك پارلاپ، كۆزلىرىدىن ھەر قاچان بىرخىل ئىشەنچ ۋە بەختىيارلىق تۆكۈلۈپ تۇرۇشلىرى كۆز ئالدىمدىن كەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. «نېمىدېگەن بەختلىك-ھە؟» دەيمەن ئۆزۈمچە. شۇنداق، ئۇ تولىمۇ بەختلىك كۆرۈنەتتى، بەخت؟ قانداق كىشى بەختلىك بولىدۇ؟ مەن بەختلىك ئەمەسمۇ؟ مەن بىردىنلا ئۆزۈمگە مۇشۇ يوچۇن سوئالنى قويۇپ قالدىم. ئىلگىرى ھېچقاچان ئويلىمىغان بىر سوئالنى... بۇ سوئال مېنى چۆچۈتۈۋەتتى، مەن ئۆزۈمگە نېمە دەپ جاۋاب بېرىشىمنى بىلەلمەي قالدىم.

مەن نېمىشقا كېكەچلەيمەن؟ نېمە ئۈچۈن دېلىغۇل بولىمەن؟ بەخت ...! زادى نېمە ئۇ؟...

باي لېكىن ئاغرىق ئادەمگە، نامرات بولسىمۇ ساغلام دىۋانە بەختلىك كۆرۈنىدۇ، ئاچ دىۋانىگە ئۇستىخان شۈمۈپ ياتقان ئىتمۇ بەختلىك كۆرۈنىدۇ! ئادەم نېمىدىن مەھرۇم بولسا شۇنىڭغا ئېرىشىش بەختمۇ؟ بەلكىم بۇ توغرىدۇ، لېكىن ئادەم ھەممىلا نەرسىگە ئېرىشىۋەرمەيدىغۇ؟ ئۇنداقتا ئادەم مەڭگۈ بەختلىك بولالمامدۇ؟... ياق، ئادەمنىڭ روھى توقلانغان، مەنىۋىيىتى سۆيۈنگەن، قەلبى كۆلەلىگەن مىنۇتى ئۇنىڭ ئەڭ بەختلىك چېغىدۇر. ئۇنداقتا روھنىڭ ئوزۇقى نېمە؟ مەنىۋىيەتنىڭ تەلپىنچۇ؟ قانداق نەرسە قەلبكە مۇشتاق بولالايدۇ؟ ۋە ۋاقىتلىق ئەمەس مەڭگۈگە؟!...

مەن ئۆزۈمگە سەپسالدىم ـــ ئىقتىسادىي جەھەتتە باياشاتمەن، كىشىلەر مېنى كەمسىتمەيدۇ، ئەكسىچە مەندىن تەپ تارتىدۇ، مېنى ھۆرمەتلەيدۇ، خىزمەتلىرىم ئالقىشلىنىپ تۇرىدۇ، لېكىن مەن نېمىشقا رايىدىندەك خۇشال بولالمايمەن؟ نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭدەك كۈلۈشنى بىلمەيمەن؟ نېمىشقا ئادەملەر بىلەن ئادەمدەك مۇئامىلىشىشنى بىلمەيمەن؟ نېمە ئۈچۈن مېنىڭ كۆڭلۈم گويا تېگى يوق ئۆڭكۈردەك قاپقاراڭغۇ؟ نېمىشقا مەن رايىدىندەك ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئوينىمايمەن؟ ...

... مەن كاللامنى چۇلغىۋالغان ئاشۇ گىچماچ سوئاللار تۇمانى ئىچىدىن، ئۇشتۇمتۇت بىر نەرسىنى بايقاپ قالدىم، رايىدىن بىلەن ئۆزۈمنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى چۈشىنىپ قالدىم. قارىسام مېنىڭدە بارى، ئۇنىڭدا يوق ئىكەن، لېكىن بۇ ئۇنىڭدىكى تۆپىكى يوقلۇق ـــ روھىي يوقلۇق ئەمەس ئىكەن، ئەمما ئۇنىڭدا بارى مەندە يوق ئىكەن، بۇ تۆپكى يوقلۇق ئىكەن ... شۇ ۋاقىتتىن قارىغاندا ھەممە جەھەتتە تەل بولۇپ كۆرۈنگەن مەن، ئەسلىدە ھېچنېمىسى يوق بىر گاداي ئىكەنمەن، ئەكسىچە مەندىن گادايدەك ۋە باشقىلاردىن تۆۋەنرەك كۆرۈنىدىغان رايىدىن ئەسلىدە تېگى چىڭ، خەزىنىسى توشۇق بىر زەردار ئىكەن.

شۇنداق ئەمەسمۇ؟ ئۇ ھەر كۈنى ئىش سائىتى توشۇش بىلەنلا ئۆيىگە قايتىشقا ئالدىرايدۇ، ئىش سائىتى ئاز قالغانسېرى ئائىلىسى بىلەن جەم بولۇش خۇشاللىقى ئۇنىڭ كۆكرىكىنى ئاغرىتسا، ئائىلىسى ـــ خوتۇنى ۋە باللىرى ئالدىدىكى جاۋابكارلىق بۇرچ ۋە مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى ئۇنى بىر ئەركەك سۈپىتىدە غۇرۇرلاندۇرىدۇ... ئۇ ئىشتىن قايتىپ بارغاندا ئۇنى كۈتۈپ تۇرغان ئىككى ئوغلى يىراقتىن قىن ـ قېنىغا پاتماي چوقۇرۇشۇپ كېلىپ ئۇنىڭ قۇچىقىغا ئېتىلىدۇ. ئۇنىڭ بوينىغا گىرە سالىدۇ. ئۇ ئوغۇللىرىنى باغرىغا باسقىنىچە خۇشال ھالدا ئۆيىگە كىرىپ كەلگىنىدە، ئۇنىڭ ياخشى كۆرگەن تامىقىنى ئېتىپ قويۇپ، ئېرىنىڭ يولىغا تەلمۈرۈپ ئولتۇرغان ئايالى ئۇنى باھاردەك ئىللىق چىرايى ۋە شېرىن جىلمىيىشى بىلەن كۈتۈۋالىدۇ. ئۇلار بىللە ئولتۇرۇپ تاماقلىنىدۇ، تېلېۋىزور كۆرىدۇ، باللىرى ئۇنىڭ دەيدىسىگە مىنىۋېلىپ ئوينايدۇ، كۈلۈشىدۇ، يۇمىلىشىدۇ. باللار ئۇخلىغاندىن كېيىن ئەر ـ خوتۇن بىر ـ بىرى بىلەن باشقىدىن كۆرۈشىدۇ، ئەتىنىڭ پىلانلىرىنى تۈزۈشىدۇ، مۇڭدىشىدۇ، كېيىن بولسا... ئۇلارنىڭ پىچىرلاشلىرى، شېرىن شىۋىرلاشلىرى تېخىمۇ يالقۇنلۇق،

تېخىمۇ قىزغىن ۋە تېخىمۇ ئەۋجىلىك بولۇپ ئۆزگىرىدۇ... ئەتىسى ئۇنىڭ ئايالى ۋە باللىرى ئۇنى بىرمۇنچە جېكىلەش، تاپشۇرۇق، تىلەك ۋە ئۈمىد بىلەن ئۇزىتىشىدۇ... بىر كۈن كەچكىچە ئۇنىڭ قەلبىنى ئۆيىنىڭ قايغۇسى ۋە خۇشاللىقى ئىسسىتىپ تۇرىدۇ. ئىناق ئائىلىنىڭ مېھرى ئۇنىڭغا ئەقىل، كۈچ ۋە خۇشاللىق بېغىشلاپ تۇرىدۇ. يېشىغا ياش، جېنىغا جان قوشىدۇ... مەنچۇ؟ ئىشلەيمەن، ئوقۇيمەن، يازىمەن يەنە ئىشلەيمەن، ئوقۇيمەن، يازىمەن، خۇددى ماشىنا ئادەمدەك، خۇددى ئىش كالىسىدەك... مەن ئىشتىن چۈشۈشكە ئالدىرىمايمەن، چۈنكى مەن مېنىڭ ئاشۇ كىچىككىنە ياتىقىمدا ھېچقانداق ئۆزگىرىش سادىر بولماسلىقىغا ئىشىنىشكە ئادەتلەنگەنمەن، ئىشخانامنى ھەممىدىن كېيىن تاقايمەن، ھەتتا گاھى كۈنلىرى ئاشۇ گۆردەك جىمجىت ۋە سۈرلۈك بىنادا گاھ ئوقۇپ، گاھ يېزىپ تاڭنى ئاتقۇزۇۋېتىمەن، چۈنكى مېنى ياتىقىمدا ھېچكىم كۈتمەيدۇ. ھېيت ـ بايرام كۈنلىرى باشقىلارغا خۇشاللىق ئېلىپ كەلسە ماڭا تېخىمۇ ئۇزۇن زېرىكىشلىك ئېلىپ كېلىدۇ. مەن بەزىدە «يەكشەنبە ۋە ھېيت ـ بايرام بولمىسىكەن» دەپ تىلەپ كېتىمەن. ياتىقىمدا تۆت تام مېنى يەيدۇ، مەن گويا كىچىككىنە ۋە ئەرزىمەس تۇزاندەك ياتىقىمدا ھەر كۈنى، ھەر سائەت، كۈن ۋە تۈن بىر خىلدا ھۇۋۇللاپ تۇرىدىغان بوشلۇقتا لەيلەپ قالىمەن، خۇشال بولسام كۈلكەمنى تام ئاڭلايدۇ، ھەسرەت چەكسەم «ئاھ»ىمنى تورۇس ئىشىتىدۇ، تام ۋە تورۇستىن زۇۋان كەلمەيدۇ... رايىدىنغا ئوخشاشلا يىگىتمەن، تومۇرۇمدا يىگىتلىك قېنى قايناپ تۇرىدۇ، ۋۇجۇدۇمدا ئەركەك ھېسسى قۇتراپ تۇرىدۇ. لېكىن مەن قېنىمنىڭ بۇنداق قايناشلىرىدىن، پىنھان ھېسلىرىمنىڭ ياۋايىلارچە قۇتراشلىرىدىن بىزارمەن، چۈنكى ئۇلار مېنى شەپقەتسىزلەرچە قىينايدۇ، ئوتلۇق كۆيدۈرگۈچ چىشلىرى بىلەن قاساپ ئازابلايدۇ، شۇڭا مەن ئۇلارنى پۈتۈن كۈچۈم بىلەن ئۆزۈمدىن ـ قەلبىمدىن، ۋۇجۇدۇمدىن قوغلاپ چىقىرىشقا ھەرىكەت قىلىمەن، زورىدىن ـ زورغا باسىمەن. ئاشۇ ياۋايى ھېسلارنىڭ پارتلاشلىرى مېنى ئويالدۇرىدۇ، ئۆزۈمدىن، خەلقى ئالەمدىن، قۇياشتىن، ئايدىن، يۇلتۇزلاردىن ئويالدۇرىدۇ. مەن ئۇلارنى ۋۇجۇدۇمنىڭ ئەڭ خۇپىيانە جايلىرىغا قامايمەن، قەلبىمنىڭ پىنھانىغا يوشۇرىمەن...

... سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈشنىڭ خۇشاللىقى رايىدىننىڭ يۈرىكىنى تېپچەكلەتسە، ۋۇجۇدۇمدىكى سەزگۈلەرنىڭ كىچىككىنە جانلىنىشىمۇ ماڭا بىمەنە، ئازابلىق ۋە ئوياتلىق تۇيۇلىدۇ، ئۇ سۆيىدۇ ۋە سۆيۈلىدۇ، مەن ئەدىناسى كۈتمەيمەن! ۋە كۈتۈلمەيمەن. ئىككىمىزنىڭ باي ۋە نامراتلىقى مانا مۇشۇ پەللىدە ئايرىلىدۇ، بۇلارنى مەن ئاخىرى ئۇشتۇمتۇت تونۇپ يەتتىم...

دۇنيادا ۋاقىت ئېتىبارى بىلەن كونىرىمايدىغان، خورىمايدىغان، يوقالمايدىغان بىردىنبىر بايلىق مۇھەببەت — سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈش خۇشاللىقى ئىكەن...! روھنىڭ ئوزۇقىمۇ مۇھەببەت ئىكەن. مېنىڭدىكى بۇ يېڭىچە بايقاش مېنى بىر تورقۇنچلۇق ئارامسىزلىق جاڭگىلىغا تاشلىدى، شۇندىن ئېتىبارەن يېگىنىم زەققۇم، كىيگىنىم كېپەن بولدى، ياتسام كۆزۈمگە ئۇيقۇ كەلمەيدۇ، ئولتۇرسام ماڭغۇم كېلىدۇ، ماڭسام نەگە بېرىشىمنى بىلمەيمەن، كىتاب ئوقۇسام

www.uyghurkitap.com

كىتاب مېڭەمگە چۈشمەيدۇ، بىرەر ئىككى بەت ئوقۇپ بولغىنىمدىلا ئۆزۈمنىڭ كىتاب ئوقۇپ ئولتۇرغىنىمنى توساتتىن يادىمغا ئالىمەن - دە، ئوقۇپ بولغان بەتلەرنى قايتىدىن ئوقۇيمەن، لېكىن نېمە يېزىلغىنىنى يەنىلا چۈشەنمەيمەن، يەنە باشتىن ۋاراقلايمەن ... تۇرۇپلا كىتابنى تاشلايمەن - دە، ئورنۇمدىن تۇرۇپ سىرتقا ماڭىمەن، مەن كۆپ چاغلاردا ئىدارىمىزنىڭ ئارقا تەرىپىگە توغرا كېلىدىغان كىچىككىنە ئورمانلىققا بارىمەن، ئورماننىڭ ئىچى - تېشىنى كېزىپ يۈرىمەن، ئوتلاقلارنى ئارىلايمەن، قايسىبىر دەرەخنىڭ غولىغا يۆلىنىپ خىيالغا چۆمگىنىمچە كۈننى كەچ قىلىۋېتىمەن.

... بىر كۈنى ئاشۇ ئورماننىڭ ئەڭ چېتىدە، سەھرا يېرىگە تۇتىشىدىغان بىر بۇلۇڭدا تاسادىپىيلا ئۈنۈپ قالغان بىر تۈپ ئەتىرگۈلنى ئۇشتۇمتۇت كۆرۈپ قالدىم. بۇنى نېمىشقىدۇر ئىلگىرى بايقىمىغان ئىكەنمەن، بەكمۇ ھەيران بولدۇم — بۇ ياۋا ئەتىرگۈل بولۇپ، پەقەت بىر تاللا ئىدى، غولىمۇ بىر تال، گۈلىمۇ بىر تال... ياۋا ئەتىرگۈل مېنى ئۆزىگە مەپتۇن قىلىۋالدى، ئۇنىڭ ئاشۇ خىلۋەتتە خۇددى مۆڭلانغاندەك، سۈكۈت ئىچىدە ۋىلىلداپ تۇرۇشى ئۆزگىچە ئىدى. ئۇنىڭدا گۈللۈكلەردىكى كۆتۈنۈدىغان رەڭدار گۈللەردە بولىدىغان جۇشقۇنلۇقلار، شوخ تەۋرىنىشلەر، سىرلىق ۋە قىزغىن نازاكەتلەر يوق ئىدى. ئۇنىڭ بۇلاق سۈيىدەك سۈزۈك، ئاي نۇرىدەك تازا، ئورماننىڭ دەم - نەپىسىدەك يېشىل، يېڭى ھاياتلىقتەك يۇمران، يىپچە تۈتۈندەك نازۇك غولىغا، ئەمدىرەك ئېچىلاي دەپ تۇرغان يېرىم تۈگۈنچەك غۇزىلىرىغا بىر يېگانىلىق ۋە كىشىنىڭ يۈرىكىنى ئەزگۈدەك مۇڭ - پىغان سىڭىشىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ تۇرقى گويا ھېيت كۈنى بەختىيارلىق ۋە شادلىق ئىچىدە يۈرەكلىرى ئويناپ يايراپ تۇرغان بىر توپ قىزلارغا يىراقتىن مۆكۈيۈپ قاراپ تۇرغان يېتىم قىزنىڭ تۇرقىغا ئوخشايتتى. ئۇنىڭ ئېچىلاي دەپ تۇرغان ھال رەڭ غۇزىسى ئاشۇ يىغلىۋېتىشكە تەييار تۇرغان، لېكىن يىغلاپ تاشلاشتىن ئۆزىنى قاتتىق تۇتۇۋالغان مىسكىن قىزنىڭ ھېمىرىلگەن نېپىز، نەمخۇش ۋە پاكىز لەۋلىرىنى ئەسلىتەتتى. ئۇنىڭ پۈتۈن تۇرقىدىكى تەنھالىق، ئۇنىڭ غولىدىكى نازۇك تىترەش، ئۇنىڭ ياپراقلىرىدىكى ئاچچىق، ھەسرەتلىك ۋە قەيسەرلەرچە ياشناش قارىغان كىشىنىڭ يۈرىكىنى ئاستا تۇرغىدەك قۇدرەتلىك بىر پۈتۈن گۈزەللىكنى شەكىللەندۈرگەنىدى...

مەن ئۇ ياۋا ئەتىرگۈلگە بىر سىرلىق ئىشتىياق بىلەن ھېرىسمەن بولدۇم. ئۇ گۈل ئۆزىنىڭ ئاشۇ يېگانىلىقى، مىسكىنلىكى، جىمغۇرلۇقى، چوڭ سۈپەتلىكلىكى، تەمكىنلىكى، بىر خىل قەيسەرلىكى بىلەن مېنىڭ پۈتۈن ئىختىيارىمنى ئۆز ئىلكىگە ئېلىۋالدى.

مەن تاڭ سەھەردە ئۇنىڭ بەرگىلىرىگە شەبنەمنىڭ قونۇشلىرىنى، تاڭنىڭ ھېسسىياتچان ئۇچقۇر شامالىرىنىڭ ئۇنىڭ نازۇك ۋە ئاجىز غولىنى ئىشتىياق ۋە بەختىيارلىق بىلەن باغاشلاشلىرىنى، گاھىدا كەچنىڭ ئىزغىرىن شامالىرىنىڭ سوغۇقىدىن ئۇ گۈلنىڭ ياپراقلىرىنىڭ بىچارىلارچە تىترەشلىرىنى ... ئۇپۇق قىزارغاندا ياۋا ئەتىرگۈل بەرگىلىرىنىڭ يالقۇندەك لاۋۇلدىغان تاڭ شەپىقى بىلەن نۇرلىنىپ يالتىراشلىرىنى، ياش، سالام، جۈرئەتلىك تاڭ قۇياشى ئاشىقلارچە لاتاپەت، باھادىرلارچە ۋەزمىنلىك بىلەن ئاستا-

ئاستا كۆتۈرۈلۈپ چىقىۋاتقىنىدا ياۋا ئەتىرگۈلنىڭ ئۇيالغاندەك بولۇپ ۋىللىدە قىزىرىشلىرىنى كۆرەتتىم....

بۇ دەبدەبىلىك مىنۇتلاردا يۈرىكىم يېرىلىپ كېتىدىغاندەك ھاياجانلىناتتىم، بىرەر ئۇرۇنسىز ئۈن - تىنۋىش، بىرەر ئارتۇقچە شەپە تۈپەيلى بۇ تەنھا گۈلنىڭ ۋۇجۇدىدا زاھىر بولۇۋاتقان ئاشۇ ئۇلۇغ رىۋايەتلەرنىڭ ئۈزۈلۈپ قېلىشىدىن، ئۆزۈمنىڭ ئۇنى كۆرۈش، ئاڭلاش ۋە بەھىر ئېلىش ھوقۇقىمدىن مەھرۇم قېلىشىمدىن، ئاشۇنداق ئۇرۇنسىزلىقلارنىڭ ئاشۇ بىچارە، ناتىۋان يېگانىنىڭ گۈزەللىكىنى، سېھرىي لاتاپىتىنى، نازۇك ۋە تىترەپ تۇرغان ھېسسىياتىنى شىكەستىلەپ قويۇشىدىن قورقۇپ ۋەھىمە يەيتتىم... كۆڭلەر ئۆزارغانسېرى مەن ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلنىڭ سىيماسىدىكى، ۋۇجۇدىدىكى، مۇھىتىدىكى زاھىراتلار بىلەن ئۆزۈمنىڭ ئوتتۇرىسىدا، ئۆزۈمنىڭ ۋۇجۇدىنى قوچۇپ تۇرغان، ئۇنىڭغا ھۆكۈمران بولۇۋاتقان، مېنىڭ پۈتكۈل چۈشەنچەم، ئىدراكىم ۋە ھەرىكىتىمنى جۇغقۇرۇۋالغان، ئېنىلىۋالغان نەرسىلەر ئوتتۇرىسىدا بىر چۈشىنىكسىز ئوخشاشلىقنى سېزىپ قالدىم. ئۇ گۈلگە قارىغانسېرى مەن ئۇنىڭ تۇرقىدىن ئىلگىرى ھېس قىلمىغان يېڭىدىن يېڭى سۈپەتلەرنى، ئۆزگىچە خۇسۇسىيەتلەرنى بايقايدىغان بولدۇم. بۇلارنى بايقىغانسېرى بايىقى ئوخشاشلىق تېخىمۇ روشەنلىشىپ باراتتى. بۇ ئوخشاشلىق ئاخىرقى ھېسسىياتتا گويا مېنى ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلنىڭ ئوي-خىيالىنى، ئۇنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى، ئۇنىڭ مەۋجۇت ھالىتىنى، ئۇنىڭ ئارزۇ ئارمانىنى ناھايىتى ئاسانلا، ھېچ زورۇقماي چۈشىنىش دەرىجىسىگە يەتكۈزدى، مېنىڭ تەپەككۇرۇمنى يېتەكلىدى.

...ئۇنىڭ شىۋىرلاشلىرى ھەسرەتلىك ئىدى. ئۇنىڭ تىترەشلىرى ئايانچلىق ئىدى، ئۇنىڭ بەرگىدە چىمىرلىغان قەترىلەر شەبنەم ئەمەس ئەكسىچە ئۇنىڭ پىغانىنىڭ چاچمىسى، ئۇنىڭ دەردلىك كۆز يېشى ئىدى. ئۇنىڭ چېھرىدە ئەكس ئەتكەن ھال رەڭ — يارا بولغان يۈرىكىنىڭ قان ئارىلاش زەردابىنىڭ شولىسى ئىدى...!

ئۇمۇ مېنى چۈشەندى، چۈنكى مەن ئۇنىڭغا ئۆز سىرىمنى، ئۆز دەردۇ-ھەسرىتىمنى بايان قىلغان، شەلۋەرەپ تۇرغان قەلب يارامنى ئۇنىڭغا ھېچ ھېيىقماي ئېچىپ كۆرسەتكەنىدىم. مەن ئۇنىڭغا يىغلاپ-بوزلاپ تۇرۇپ:

هەزىن كۆڭۈلنى مەگەر چاك قىلغاسەن ئەي گۈل،
كى غۇنچە يەڭلىغ دەمى بۇ غەمناكىم①.

دەپ نالە قىلغانىدىم...

ئۇ قىسمەتلىرىمنى جىمجىت تۇرۇپ تىڭشىدى. ھاياجاندىن تىترىدى، ماڭا مۇشتاق بولۇپ، ماڭا ئورتاق بولۇپ يىغلىدى...گاھىدا مەن ئۇنىڭغا ئەقلىمدىن ئاداشقاندەك، ئۆزۈمنىڭ ئىزاسىنى يەپ قويغاندەك تىكىلىپ قاراپ قالغىنىمدا، ئۇنىڭ نازۇك ياپرىقىنى ئوتتەك قىزىق بارماقلىرىم بىلەن مەجنۇنىنىڭ سەۋدائىلىقى ئىچىدە لېكىن قورقۇپ تۇرۇپ

(1) ئەي گۈل، غەمكىن كۆڭلۈمنى پارە قىلغىن، بۇ غەمكىنلىكىم نەدىكى خۇددى غۇنچىدەك غورا يېرىپ ئېچىلسۇن، (ناۋايى)

ئاۋايلاپ سىلىغىنىمدا ئۇ خىجىل بولۇپ قىزاردى...

بىزنىڭ ھېسسىياتىمىز، بىزنىڭ ھالۇ-ئەھۋالىمىز، بىزنىڭ ئارزۇ-ئارمانىمىز، بىزنىڭ يېگا تۇرقىمىز، بىزنىڭ روھىمىز، بىزنىڭ مەۋجۇتلۇقىمىز بىر-بىرىگە گىرەلىشىپ، جىپسىلىشىپ بىر ئۇلۇغ، مۇقەددەس، ئاجىرالماس گارمونىيىلىك بىرلىككە ئايلاندى... مەن ئۇنىڭدىن ئۆزۈمدىكى ھېلىقى كەم نەرسىنى، ئېچىرقىغان روھىمنىڭ ئاجايىپ شىپالىق ئوزۇقىنى تېپىۋالدىم. مەن ئۆزۈمدە يوق نەرسىگە، ئۆزۈم تەلپۈنگەن لېكىن كۆزۈم يەتمەيدىغان ئەڭ قىممەتلىك نەرسىگە ئېرىشىۋالدىم — مەن سۆيگۈگە ئېرىشتىم؛ مەن ئۇنى سۆيۈپ قالدىم مەن ئۇنى گويا قۇياشنى، زېمىننى سۆيگەندەك سۆيۈپ قالدىم. ئۇمۇ مېنى سەت دېمەيدۇ، مەندىن يىرگەنمەيدۇ، مېنىڭ دەردۇ-ھالىمغا قۇلاق سالىدۇ، ماڭا بېغىرداشلىق قىلىدۇ. مېنىڭ ھالىمغا ئۆكۈنىدۇ، مەن ئۇنى سۆيىدىغانلىقىمنى، شۇ يورۇق دۇنيادا پەقەت بىر ئۇنى سۆيىدىغانلىقىمنى ئۇنىڭغا قورقۇنچ ۋە قورۇنۇش ئىچىدە بايان قىلسام ئۇ «ۋىللىدە» قىزىرىدۇ. ئىزاتارتامدىكىن؟ لېكىن مەن ئىشىنىمەنكى، ئۇ مېنىڭ ئۈستۈمدىن كۈلمەيدۇ، مېنىڭدىن يىرگەنمەيدۇ. سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ھېچنېمىگە قارىماي (بۇ چاغدا شەھەر تېخى ئۇيقۇدا بولىدۇ) ئۇنىڭ قېشىغا يۈگۈرۈپ كەلگىنىمدە، ئۇ خىرە-شىرە تاڭ قاراڭغۇسىدا ئۇخلاۋاتقان بولىدۇ. مەن ئۇنىڭ يېنىغا ئۇنى ئويغىتىۋەتمەسلىك ئۈچۈن پۇتۇمنىڭ ئۇچىدا ئاۋايلاپ دەسسەپ بارىمەن، ئۇنى چۆچۈتۈۋېتىشتىن قورقىمەن.

ئۇنىڭ نېپىز لەۋلىرىنى ھىمىرگىنىچە يېنىك نەپەس ئېلىپ ئۇخلاۋاتقان ھالىتى ماڭا پەرىشتىنى ئەسلىتىدۇ، — پەرىشتە ئاشۇنداق ئۇخلىسا كېرەك — ئۇنىڭ مېيىقىدا تۇرۇپ-تۇرۇپ يېنىك ۋە تاتلىققىنە كۈلۈمسىرەش زاھىر بولىدۇ، ئۇ چۈش كۆرۈۋاتىدۇ، مېنى چۈشەۋاتامدىكىن؟ ئۇ چۈشىدە مېنىڭ ئۆزىنىڭ شۇ تاپتىكى گۈزەل ھالىتىگە خۇددى ئادەم ئاتامنىڭ مۇھەببىتىدەك پاك ۋە مۇقەددەس بىر مۇھەببەتلىك كۆيۈشتە تىكىلىپ تۇرغىنىمنى كۆرۈپ سۆيۈنۈۋاتامدىكىن؟ ھوزۇرلىنىۋاتامدىكىن؟

ئۇنىڭ سۇبات قامىتىگە، نازلاشلىرىغا قارىغانسېرى پۈتكۈل جىسمىم ئاتەش بولىدۇ، روھىم يالقۇنلايدۇ. سەۋرى-تاقىتىم گۈپپىدە ئوت ئېلىپ كۆيۈشكە باشلايدۇ.

بولدى بىر گۈل ھەجرىدىن جىسمىم ئاچىلغان گۈل كەبى،
جۇزۇ-جۇزۇمىن بەسكى تىشلەپ-تىشلەپ ئالمىشەن ئۈزۈپ.
مۇلتەفىت بولبۇلغە، سەن ئەي گۈل، تىكەنگە ياندىشىپ،
ۋەھ، نەچچە ئۆلتۈرگەسەن، ھەرلەھزا ئانى تىرگۈزۈپ.①

ۋاقىتسىز ئۆتكەن بەڭباش تاڭ شامىلى بىر كەمدە ئۇنى ئۇشتۇمتۇت ئويغىتىۋېتىدۇ. ئۇ ئۇيقۇدىن يېڭىلا ئويغانغان سەبىينىڭ كۆزلىرىدەك روشەن، تازا ۋە خۇمار كۆزلىرىنى ھەيرانلىق ۋە خۇشاللىق ئىچىدە ماڭا تىكىدۇ، لەۋلىرىدە بىر سۇخەنلىك جىلمىيىش كۆز

① بىر گۈل پىراقىدا كۆڭلۈم ئېچىلغان گۈلگە ئوخشاپ تالدى. بۇغۇن-بۇغۇنى ئېشلەپ-ئېشلەپ ئۈزۈۋالسام. ئەي گۈل، سەن بۇلبۇلغا ھىممەت كۆرسەتكۈچى بولساڭمۇ تىكەنگە ياندىشىۋالغانلىقىڭنى، ئۇنى بىردەمدە نەچچە تىرىلدۈرۈپ، نەچچە ئۆلتۈرىسەن. (ناۋايى)

قىسمىدۇ ـ كۆزلىرىنىڭ ۋەيرىدە جاننى سىرقىرتىۋتىدىغان بىر قوزغاتقۇچ نۇر چاقنايدۇ...
ئۇنىڭ كۆزلىرى يۇلتۇزغا، زىلال ئاستىدىكى گۆھەر تاشلارغا، كۆلگۈنچەك بوۋاقنىڭ كۆزىـ
گە، چۆچىگەن خوتەن كىيىكىنىڭ كۆزلىرىگە ئوخشايدۇ ـ چاقناق، تازا نۇرانە ۋە خۇمار-
لىق، ياق، يۈرەككە ئوخشايدۇ، ئاشىقىغا ئىنتىلگەن مەشۇقنىڭ يۈرىكىگە ئوخشايدۇ ـ مۇڭـ
لۇق تەشنا سەمىمىي ئۆرتەنگەن....

ئۇ يېنىك تەۋرىنىپ سالىمىنى ئېلىك ئالدۇ، كوكۇلىسىنى يېنىك ئىرغىتىپ، تال
چىۋىقتەك تەۋرىنىشىم قولىنى نازغىتىپ ماڭا جاۋاب، سالام بېرىدۇ: «مەرھابا بەختىسىز ئا-
ئادەم، مەرھابا تەشنائادەم، مۇھەببەت ئادەم بىلەن ئادەمنى، ئادەم بىلەن قۇياشنى، ئادەم بىلەن
تارىخنى، ئادەم بىلەن كېلەچەكنى، ئادەم بىلەن ھاياتنى، ئادەم بىلەن بەختنى، ئادەم
بىلەن ئەقىلنى، ئادەم بىلەن ناخشىنى، كۈلكىنى، گۈزەللىكنى ۋە ئادەم بىلەن
گۈلنى بىر ـ بىرىگە باغلايدۇ، كەلگەن، ياشىغان مۇھەببەت دەپ
چۇقان سالايلى، ھاياتقا، ئادەملەرنىڭ يۈرىكىگە، پۈتكۈل
زېمىنغا، قايغۇ ۋە ئازابتا ئىگىرىغان ۋاپاسىزلىق، زوراۋانلىق، ماددىي ۋە روھىي ئاچ
كۆزلۈك توپەيلى يەتكۈچە خورلانغان سۆيۈملۈك بۆشۈكىمىز يەر شارىغا، مۇھەببەت چاقى-
رايلى،كەل مۇھەببەت، بىز ئېچىرقىدۇق! دەپ قىچقىرايلى.....»! دېگەندەك قىلىپ ھېقىقەتەك
پاكىز ۋە نۇرلۇق لەۋلىرىنى قىمىرلىتىدۇ... بىز كەچكىچە مۇڭدىشىمىز، سىرداشىمىز، كۈلۈشـ
مىز، يىغلىشىمىز ... رەھىمسىز قاراڭغۇلۇق بىزنى ئەتىگىچە يەنە ئايرىۋېتىدۇ، بىز قىيالماسلىق
ئىچىدە بىر ـ بىرىمىزگە تەلمۈرۈپ، تەلمۈرۈپ خوشلىشىمىز.

مانا ئەمدى مەنمۇ سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈشنىڭ، كۈتۈش ۋە كۈتۈلۈشنىڭ ھەغدادىغا،
ھاياجانلىق مۇھەببەت ئوۋغىسىنىڭ شاھىدىغا ئايلاندىم! خۇددى مەن يەنە قايتىدىن
تۇغۇلدۇم دېگەندەك.

سالىپ تۇفراغ ئۇستىدە ھەرگۈل غەمى، دەھر خوش گۈلشەن نەيلەيكىم،
ئېرىنلىغ سۇدەك جىسمىمە پىچىتاپ. (1) يوق ۋەفاگۈللەردىن زۆەر ئاگا (2)

دېگەندەك، رەھىمسىز قىش، ئۇ گۈلنى سۇلدۇردۇ، ياپراقلىرىنى قۇرۇتىدۇ، بۇ
كۆڭلۈمگە ئۆلۈم قورقۇنچىنى سالىدۇ، قەلبىمنى ماتەم ـ مۇسىبەت بۇلۇتلىرى قاپلايدۇ،
مىجەزىم، پىكىر ـ خىيالىم ... ھەممىسىلا ئۆزگىرىدۇ، ياق، پۈتۈن ۋۇجۇدۇم جەسەتتەك
مۇزلايدۇ. مەن ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلنىڭ سولاشقان، جانسىز غولىغا غازاڭ بولۇۋاتقان ياپـ
راقلىرىغا قاراپ ئاھ ئۇرۇمەن، ئۈنسىز يىغلايمەن، قىشنىڭ ـ ئاشۇ رەھىمسىز، جاللات
پەسلىنىڭ ئۇستىدىن شىكايەت قىلىمەن. ياۋائەتىرگۈلۈمنى يوقسىنىپ بوزلاپ چاقىرىمەن، لېكىن

(1) خۇددى سۇلۇك سۇ لۆپراك بوزمنى ياپقاندەك، گۈلنىڭ ئوي-خىيالى ۋۇجۇدۇمنى چىرمايدۇ (2) جاھان
شۇنداق گۈزەل گۈلشەن بولسىمۇ، گۈللىرىنىڭ زىننىتى ئۇزۇن تۇرمايدۇ. (ناۋايى)

www.uyghurkitap.com

قىش مېنىڭ زارىمغا پىسەنت قىلمايدۇ، ياۋا ئەتىرگۈل مېنىڭ نىدايىمغا جاۋاب بەرمەيدۇ...ئاھ...!پەسىل ئالدىدا نەقەدەر بىچارىمىز، ھە! خۇددى ئۆلۈم ئالدىدا چارىسىز قالغاندەك... پەسىل خالىغان چېغىدا ئۆزگىرىدۇ، خالىغان چېغىدا بىزنىڭ ئەڭ قەدىردان نەرسىمىزنى بىزدىن تارتىپ ئالىدۇ!

مەن باھارنى كۈتىمەن، كۆكلەمنى كۈتىمەن، ئاشۇ مۇنەۋۋەر تۇغۇشچان، سېخى پەسىلنى كۈتىمەن، ئاشۇ پەسىللەرنىڭ مەلىكىسىنى، ھاياتلىقنىڭ قەدىردانىنى كۈتىمەن! قىش دېگەن مۇشۇ رەھىمسىز پەسىلنىڭ ئۆمرى تۈگەپ، مېنىڭ ياۋا ئەتىر گۈلۈمنىڭ يېڭى ھاياتىنىڭ باشلىنىشىنى كۈتىمەن، قارا قىشنىڭ زۇلمەتلىك تۈنلىرى پۈتۈپ مۇھەببىتىمنىڭ قايتا تىرىلىشىنى، ۋىسال چولپانىنىڭ پارلىشىنى، سەۋگى قۇياشىنىڭ بالقىشىنى زارىقىپ-زارلىنىپ كۈتىمەن....

مانا، باھارمۇ كېلىپ قالدى، ياۋا ئەتىرگۈل ئاخىرى بەھۇشلۇقتىن يېتىلدى، ئۇنىڭ غولى سوزۇلۇپ، بەرگىلىرى تىتىلىپ ياپراقلىرى رەڭلىنىشكە يۈزلىنىۋاتىدۇ...

«ئەتە، ياكى ئۆگۈن ئۇنىڭ غۇنچىلىشىنى كۆرىمەن، مەن يەنە جەننىتىمگە ئېرىشمەن» دەپ شادلىنىپ، تېخى ئەمدىرەك جىلۋىگە كىرىۋاتقان شۇ گۈلۈمنىڭ چۆرىسىدە «گۈل پەسلىنىڭ شەۋكىتىگە شەرەپلەر بولسۇن!» دەپ تەنتەنە قىلىۋاتقان كۈنلىرىمدە بۇ سىمنارىيىگە چاقىرتىلدىم، كەلمەي دېسەم بولمىدى، ئۇنىڭدىن يەنە ئايرىلدىم، قارا قىشنى مىڭ ئۆلۈپ، مىڭ تىرىلىپ ئاران ئۆزاتقانىدىم، ئەمدىلىكتە يېڭى بىر ھىجران پىراقى روھىمنى قىسىپ جېنىمنى قاقشاتماقتا ...

بۇ چاغقا ئۇ غۇنچىلاپمۇ بولغاندۇ، نازۇك بويىنىنى سوزۇپ گۈزەل كۆزلىرى بىلەن ئۆپچۆرىسىگە تەلمۈرۈپ مېنى، بىر سەۋدا ئاشىقىنى ئىزدەۋاتقاندۇ. مېنى كۈتۈۋاتقاندۇ...

ئەمدى سىزگە ئېيتسام مېنىڭ توپتىن ئايرىلىپ، ئېلىشىپ قالغان ئادەمدەك يەككە-يېگانە ھالدا يۈرۈشۈم ھەرگىزمۇ سىز ئويلىغاندەك، «ئۆلۈۋېلىش» ئۈچۈن ئەمەس! مەن ئۇنى، مېنىڭ ياۋا ئەتىرگۈلۈمنى، مېنىڭ مۇھەببىتىمنى، مېنىڭ خۇشاللىقىمنى، مېنىڭ بەختىمنى ئىزدەپ يۈرىمەن...مەن ۋاقىتسىز كېلىدىغان قارىغۇ، ھېسسىياتسىز باغرى تاش رەھىمسىز جۇدۇن-چاپقۇننىڭ بىز ئۇچراشقىچە ئۇنى ھالاك قىلىۋېتىشىدىن خەۋپسىرەيمەن، ياكى بولمىسا قايسى بىر ئەخمەقنىڭ پاسكىنا ئاياغلىرىنىڭ ئۇنىڭ پاكىز غولىنى دەسسەپ-چەيلىۋېتىشىدىن قورقۇمەن، ئاشۇنداق مۇدھىشلىك سادىر بولغان كۈنى نېمە بولار مەنكىن-تاڭ! دوستۇم، مەن بۇ يەردىكى ھەر بىر سائەتنى ئازاب ۋە قايغۇ ئىچىدە ئۆتكۈزمەكتىمەن، پەقەت شۇ سەۋەبتىن، ئاشۇ ۋەجىدىن...بىلسىڭىز!

10 - باب

تەشنائى سۆزدىن توختىدى.

يېزا كېچىسى. ھېكايىلاردا تەسۋىرلىنىدىغان تىمتاس سەھرا كېچىسى، كۆك ئاسماندا ئاقۇش يۇلتۇزلار چاقنايدۇ، ئاي ئاقباش تاغلارنىڭ چوققىسى ئۈستىدىن خىيال سۈر-

گەچ ئۇنىسىز ئۇزۇپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ يۈزى شۇنچە تازا، شۇنچە يارقىن، غۇر-غۇر شامال
ئەسىمەكتە، تاغلار ئۇلۇغۋار ۋە جىمجىت، ئىتلارنىڭ هاۋشىشى بېسىقتى. ئۇلارمۇ خىـ
يالغا چۆكتىمىكىن؟ مەشرەپ بولۇۋاتقان تەرەپتىن ئاتا كۆيلىرىنىڭ مۇڭى كېلىدۇ...ئاھ!
قانداق گۈزەل كېچە-بۇ! غېرىب، مۇلايىم، خىيالچان، سۆكۈتلۈك، ھېسسىياتلىرى رەڭـ
دار كۆك كېچە...

«تەشنائى ماڭا ئىلگىرىلا تونۇش ئىكەنغۇ؟!» دەپ ئويلاپ قالدىم ئۇشتۇمتۇت، مەن
ئۇنىڭ «نىدا» پوۋېستىنى تۇنجى قېتىم قولۇمغا ئالغىنىمدا، ئۇنىڭ نىداسىنىڭ قۇرلىرى
ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان بىر نەرسىنىڭ بارلىقىنى بايقىغانىدىم. شۇڭىمۇ ئۇنى قايتا-قايتا
ئوقۇغانمەن، لېكىن ئۇ نەرسە تولىمۇ ئۇستىلىق بىلەن يوشۇرۇلغانىدى. بەكمۇ ئۆزگىچە
نىقابلانغانىدى. يازغۇچى ئۇنىڭدا ئوقۇغۇچىغا جىق نەرسىلەرنى بەرگەن، نۇرغۇن نەرسىلەر
توغرىسىدا سۆزلىگەنىدى. لېكىن ئەڭ مۇھىم نەرسىنى سۆزلىمىگەن ۋە يوشۇرغانىدى،
مەن ئۇنىڭ بۇ ئەسىرىنى ئوقۇۋېتىپ، مېنىڭ كۆز ئالدىمدا، ھەتتا ماڭا بەكمۇ يېقىن
يەردە بىر نامەلۇم بارلىقنى غىل-پال كۆردۈم-دە، ئۇنىڭغا قولۇمنى ئۇزاتتىم. لېكىن
ھەر قانداق قىلىپمۇ ئۇنى تۇتۇپ ئالالمىدىم. ئۇ قاچتى. يىراققا ئەمەس، پەقەت بىر قە-
دەم نېرىسىغىلا قاچتى، بىر قاتلام چوڭقۇرلۇققا چۆكۈۋالدى. تۇرۇپلا يەنە پەيدا بولدى،
مەن يەنە قولۇمنى سۇندۇم، لېكىن قولۇم ھاۋادا ئېسىلىپ قالدى. چۈنكى ئۇ بىر مەۋ-
ھۇم كۆلەڭگىگە ئايلىنىۋالغانىدى، ئالۋۇنغا ئۆزگىرىۋالغانىدى. ئالۋۇننى تۇتۇۋالغىلى بول-
امايدىغۇ؟ لېكىن ئۇ نېمىشقىدۇر مېنىڭ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشىمنى خالايدىغاندەك قىلاتتى.
مېنىڭ ئۇنى بىلىشىمنى، ئۇنى چۈشىنىشىمنى بىر تاقەتسىزلىك ئىچىدە كۈتكەندەك قى-
لاتتى، لېكىن يەنە ئۇ مېنىڭ تەلتۆكۈس چۈشىنىپ قېلىشىمدىن قورقاتتى. شۇڭا مەن-
دىن قاچاتتى. سۇغا چۈشكەن شولىنى تۇتقىلى بولمىغاندەك، مەن ئۇنى تۇتالماي قالاتتىم.
«نىدا» قۇرلىرى ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان بۇ جۇرئەتسىز بارلىق ئاشۇ قىلىقلىرى بىلەن مېنى
تېخىمۇ قىزىقتۇراتتى. ئۆزىگە تارتاتتى. لېكىن مەن ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىگەنىدىم.
مانا ئەمدى مەن ئۇنى ئۇشتۇمتۇت تۇتۇۋالدىم. ئۇنى تەلتۆكۈس چۈشەندىم.

مەن بۇ يەردە، «نىدا» قىسسەسىدە ياڭراپ تۇرغان ئاھزارنى، ئۇنىڭدىكى دەردلىك
ئۆكسۈشلەرنى، بوغۇلۇپ يىغلاشلارنى، كىشىنىڭ ئىچى-سىرىلغۇدەك ئىڭراشلارنى قايتا ئاڭـ
لاۋاتىمەن، شۇنىسى ئايان بولدىكى، تەشنائى «نىدا» سىنىڭ قۇرلىرىنىڭ ئارقىسىغا ئۆزىـ
نىڭ مۇزلىغان، نىمجان، مىجىلغان روھىنى يوشۇرغانىكەن، «نىدا» نىڭ قۇرلىرى ئاسـ
تىغا ئۆزىنى كۆمگەن ئىكەن...

مەن سېنى ئىلگىرىلا كۆرۈپتىكەنمەن، ئاشۇ «نىدا» يىڭنىڭ يوشۇرۇشقا ئۇستا قۇرلـ
لىرى ئارىسىدا كۆرۈپتىكەنمەن ئەسلىدە!

ئاھ ... بىچارە يىگىت!

مەن شۇ تاپتا، مۇشۇ كىچىككىنە تەن ئىچىگە، بۇنچىلىك ھەسرەت ۋە ئازابىنىڭ
قانداق سىغقانلىقىغا، مۇشۇ ئۆسۈملۈكتەك ئاجىز ھاياتنىڭ يەنە نېمىگە تايىنىپ دىرىلدەپ-تىترەپ
بولسىمۇ ياشاۋاتقانلىقىغا ھەيران قېلىۋاتىمەن. ئىچ-قارنىغا «لىپپىدە» توشۇپ كۆۋەجەپ

تۇرغان قايغۇ ئەلەمنى — ئىستېمال قىلىپ، شۇندىن كۈچ-قۇۋۋەت ئېلىپ ئۆرە تۇرۇۋاتىدىكەن-بۇ جان! شۇنداق! تەشنائىنىڭ مەۋجۇتلۇقىنىڭ سىرى، ئۇنىڭ قىمىرلاپ ياشاۋاتقانلىقىنىڭ، ئاشۇنداق تەسىرلىك ۋە ئۆلمەس ئەسەرلەرنى يارىتالىشىنىڭ سىرى، دەل ئۇنىڭ ئاشۇ قايغۇ-ئازابتىن ئوزۇق ئېلىپ، قايغۇ ۋە ئازابتىن كۈچ-قۇدرەتكە ئىگە بولۇۋاتقانلىقى ئەمەسمۇ؟ ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ دەبدەبىسىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ تەنھا-يېگانە ھالدا ئادەمگە مىسقالچىلىك كۆڭۈل خۇشى بېرەلمەيدىغان تاقىر تاشلىق ئارىسىدا كېسەل بولغان توخۇدەك شۈمشەرەپ ئولتۇرغان ۋاقتى ئۇنىڭ ئاشۇ قايغۇ-ئەلەمگە يېڭى مەزمۇن ۋە ئۆزگىچە مەنە قوشۇۋاتقان، ئاشۇ قايغۇ ۋە يالغۇزلۇقنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ تاكامۇللاشتۇرۇۋاتقان، يالغۇزلۇقنىڭ، قايغۇ — ھەسرەتنىڭ يېڭىدىن-يېڭى تەبىرلىرىنى يارىتىۋاتقان ئۇلۇغۋار ۋە تەنتەنىلىك مىنۇتلىرى ئەمەسمۇ؟!

«تەشنائى» يالغۇزلۇق ۋە قايغۇ ئەلەمنى ئوزۇق قىلىپ ئۆرە تۇرىدۇ، شۇڭا ئۇ جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتە شۇقەدەر بىقۇۋۋەت ھەم مىجىلغان بولسىمۇ يەنىلا ياشايدۇ... ئۇ ئاشۇ يالغۇزلۇق ۋە قايغۇ-ئەلەمدىن ئىجاد ۋە ئىلھامنىڭ بۇلىقى، كۈچ ئېنېرگىيەسى سۈپىتىدە پايدىلىنىدۇ. شۇڭىمۇ ئۇنىڭ ئەسەرلىرىدە قارا رەڭلىك گۈزەللىك-تەنھالىق ۋە قايغۇنىڭ گۈزەللىكى پارلاپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنى ئوقۇغاندا، يېگانىلىق ۋە ئازابتىن يارىتىلغان گۈزەللىكنىڭ يېرىك قارا پەرلىرى سىلكىنىشتىن پەيدا بولغان كۆل رەڭ ئىزغىرىن شامال مېنىڭ روھىمدا تىترەش، جۇغۇلداش ۋە ئەندىكىش پەيدا قىلىدۇ. ئۇ ياراتقان قايغۇ، تەنھالىق ۋە پەرىشانلىقنىڭ مىسكىن گۈزەللىكى مېنىڭ يۈرىكىمنى قوپال قوللىرى بىلەن سىقىپ-سىقىپ قويۇۋېتىدۇ. مەن بۇنداق سىقىشلارنى ئەبەدىي ئۇنتۇلامايمەن... تەشنائى يازغۇچى ئەمەس ئەكسىچە يالغۇزلۇقنى، قايغۇنى، پەرىشانلىقنى ياراتقۇچى، ئۇنىڭدىن يېقىملىق ناخشىدىن ھۇزۇرلانغاندەك ھۇزۇرلىنىشنى بىلگۈچى، ئۇنى گۈزەللىك دەرىجىسىگە كۆتۈرگۈچى قايغۇ ئۇستىكارى! يالغۇزلۇق ۋە پەرىشانلىقنىڭ ئۆزى دەل تەشنائى!...

بىز كېلىشىۋالغاندەكلا يولنىڭ چېتىدىكى تاغ تېرەكنىڭ يېنىدا توختىدۇق ۋە ئايدىڭ دالىغا يۈزلىنىپ تېرەك غولىغا يۆلەندۇق. ئايىغىمىز ئاستىدا ئېرىق سۈيى غەمكىن شىرىلدايدۇ، ئۈستىمىزدە سېخىي ئاينىڭ يۇمشاق نۇرىغا چۆلغانغان تەڭگە قولاقلار مۇڭلۇق شىۋىرلايدۇ. ئاشۇ تىترەپ تۇرغان تەڭگە قولاقلارنىڭ ئاراشلىرىدىن شۇڭغۇپ چۈشكەن ئاي نۇرى، ئېرىقتىكى سۇ بېتىدە گاھ ئۆزەك-ئۆزەك، گاھ پارچە-پارچە، گاھ ھالقىسىمان بولۇپ لوغۇلدايدۇ.

بىزگە يېقىنلا يەردىن ئەركەك پاقىنىڭ غاقىلدىشى، چىشى پاقىنىڭ جاۋابەن ئۆزۈپ-ئۆزۈپ كۇركىرىشى ئاڭلىنىپ قالدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئېرىق سۈيى داڭگال تاشلىغاندەك شالاق قىلدى، «ئەركەك پاقا چىشى پاقىنىڭ چاقىرىشىنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنىڭ يېنىغا جۆندى بولغاي...» دەپ قالدىمەن.

ئاللا، تەبىئەتتىكى جىمى جانلىقلارنى ئەركەك، چىشى قىلىپ جۈپى-جۈپى بىلەن ياراتقانىكەن، ئەنە تازا قولاق سالساڭ تىمتاس بولۇپ تۇيۇلۇۋاتقان مۇشۇ كېچىدە

تۇمەنىمەڭ قۇرت - قوڭغۇزلارنىڭ بىر - بىرىنى چاقىرىشىپ، بىر - بىرىنى ئىزدىشىپ، بىر -
بىرىنى قوغلىشىپ تۇمەنىمەڭ خىل ئاۋازدا چىرىلداۋاتقىنىنى ئاڭلايسەن...جىمجىت كۆ -
رۈنگەن بۇ ئالەمنىڭ كىچىسىمۇ بىر غەۋغا بىلەن — جورا ئىزدەش، جۈپلىشىش غەۋغاسى
بىلەن، مۇھەببەت شاۋقۇنى بىلەن گۈۋۈلدەپ تۇرىدۇ. بۇ گۈۋۈلدەش نەقەدەر يېقىملىق،
نەقەدەر ئىلھامبەخش، نەقەدەر تەسىرلىك - ھە؟! بۇ، ھاياتلىق ناخشىسى ئەمەسمۇ؟
يارىتىش ۋە يارىلىش كۈيى ئەمەسمۇ؟ سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈش خۇشاللىقىنىڭ ساداسى ئەمەسمۇ؟ بۇ
ياڭراق سادانى، بۇ ئەبەدىي ئۈزۈلمەس مېلودىيىنى، بۇ جۇشقۇن ئاھاڭنى. ئاڭلاشقا كىم
خۇشتار ئەمەس؟ ئۇ قايسى كۆڭۈلنى شادلاندۇرمىسۇن؟ مۇشۇنداق مۇقەددەس كۈينىڭ
ياڭراتقۇچىسىدىن قانداق كىشى ئىپتىخارلانمىسۇن؟ مەغرۇرلانمىسۇن؟ ئىنسانىيەت تارىخى-
سۆيۈش تارىخى، مۇھەببەت تارىخىمۇ؟ ۋە ئەبەدىلئەبەد شۇنداق بولىدىمۇ؟ سۆيۈش —
ئىنسانىيەت جەمئىيىتىنىڭ قۇياش ۋە يەر شارى ئۆچكىچە تارىخىي يوسۇندا تەرەققىي
قىلىشىغا، ئىنسانىيەت نەسلىنىڭ ئۈزۈلۈپ قالماسلىقىغا ھۆددە قىلالايدىغان بىردىنبىر
ۋە ئەڭ قۇدرەتلىك ئېنېرگىيىمۇ؟ سۆيۈشنى بىلگەن ئادەم، سۆيەلىگەن ئادەم ئەڭ مۇ-
نەۋۋەر ئادەممۇ؟...
شۇ تاپتا مېنىڭ يېنىمدا ئايغا تەلمۈرگىنىچە ھەسرەتلىك ئاھ ئۇرۇپ تۇرغان
تەشنائى ئەتراپىمىزدىن، مۇھىتتىن ئاڭلىنىپ تۇرغان ئاشۇ گۈزەل ۋە مۇقەددەس مۇھەب -
بەت مەرغۇلىغا قۇلاق سېلىۋاتامدىكىن؟ ئۇمۇ ئادەممۇ؟ ئۇمۇ سۆيۈشنى بىلىدىغان مۇنەۋۋەر
ئادەممۇ؟ ئۇمۇ سۆيۈلۈشى كېرەكمۇ؟ ئۇمۇ ئاشۇنداق خۇش خۇي ناۋا ياڭرىتىشى كېرەكمۇ؟
ئۇ نېمە ئۈچۈن تىلسىز يېگانە ياۋا گۈلگە ئاشىق بولدى؟ نېمە ئۈچۈن ئادەمگە
ئەمەس؟ رەڭ ۋە پۇراقلا ئەمەس، ئىسسىقلىق بېرەلەيدىغان، تىل ۋە دىل بېرەلەيدىغان بىر قىزغا
ئەمەس؟ ئۇنېمە ئۈچۈن مۇشۇ كەڭرى ئالەمدىن، مۇشۇ قۇچىقى كەڭ دۇنيادىن ئاشۇنداق
بىر قىزنى ئىزدىمەي چەت ياقىلاردا ئۈنۈپ قالغان ياۋا ئەتىرگۈلنى ئىزدەيدۇ؟ ئۇنىڭ
ئىزدەۋاتقىنى راستىنلا ياۋا ئەتىرگۈلمۇ؟ زادى شۇنداقمۇ؟ ئۇنىڭ بۇ خاھىش ۋە ھەلەك-
چىلىكى ئاغرىق روھىنىڭ بىنورماللىقىمۇ ياكى مەشۇقىقا تەشنا ئاشىقىنىڭ سەۋدالىقىمۇ؟
تويۇنمىغان ۋە ئاچ قالغان ھېسسىياتىنىڭ غالجىرلىقىمۇ؟ ئاشىقلىق كېسىلىنىڭ تەلۋىلىكە -
مۇ؟ ئۈمىدسىز جانىنىڭ ئىشەنچىنى يوقاتقان روھىنىڭ ئاداققى ئەسەبىيلىكىمۇ؟
— شۇ تاپتا سىزنى بەكمۇ چۈشىنىپ تۇرغىنىمنى سېزىپ تۇرۇپسىز، — دېدىمەن
ھاياجان بىلەن، — نازۇك ھېسلىرىڭىزنى ماڭا ئىشىنىپ ئېچىۋەتكەنلىكىڭىزگە تەشەككۈر،
مېنى ئۆزىڭىزچە قەدىردان سانىغىنىڭىزدىن زىيادە خۇشال بولۇۋاتىمەن، مۇبادا مېنىڭ
مۇشۇ دەۋاتقانلىرىم توغرا بولسا، ئەمدى، تەلتۆكۈس بولۇپ كەتسۇن، بىراقلا تۆكۈۋېتىڭ.
ئۆزىڭىزمۇ يەڭگىللەپ قالىسىز...
تەشنائى يالت قىلىپ قارىدى. مەن سۆزۈمنى داۋام قىلدىم:
— سىز ئاشىقسىز، تەشنائى، راستىنلا ئاشىقسىز. باياتىنقى سۆزلىرىڭىزدىن سىز-
نىڭ ھازىرغىچە ھېچبىر قىز بىلەن ھەرقانداق مۇئامىلىدە بولمىغانلىقىڭىز چىقىپ تۇرغان-
دەك قىلىدۇ، ئەمما مەن باشقىچىرەك ئويلاپ قالدىم، مېنىڭچە ئاشۇ قەدىرلىك ياۋا ئەتىر-

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

گۈل سىزنىڭ روھىيىتىڭىزگە ھۆكۈمران بولۇۋالغان بىر غەيرىي جىنسنىڭ، سىز مۇھەببەت قويغان بىر قىزنىڭ ئورنىدا سىزنىڭ بەك قەدىرلەپ ساقلاپ كەلگەن، ھېچكىمگە زايە بولمىغان پاكىز ھېسسىياتىڭىزنىڭ ھىممىتىگە مايىل بوپتۇ. بۇ دېگىنىم راستمۇ؟ ئۇ قىز كىم؟ سىز خۇپسەنلىك قىلىۋاتىسىز، ئەدەبسىزلىك بولسىمۇ ئېيتىۋېتەي، ئورۇس مىخىدەك قادىلىۋالدىغۇ دېسىڭىزمۇ مەيلى، سىزنىڭ مۇشۇ سىمناردىيە جەريانىدا بىر قىز بىلەن بېرىش-كېلىش قىلىپ يۈرگىنىڭىز ھېچكىمگە سىر ئەمەسقۇ؟ قىزىق، تازا لىۋەن بىر قىز سىزنى ئىزدەپ يۈرسۇنۇ، سىز ئەكسىچە پۈتۈن ھېسسىياتىڭىز بىلەن ياۋا ئەتىرگۈلنى ئىزدەپ يۈرۈڭ، ئۇنداقمۇ بولامدۇ؟ دېمەك ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلىڭىز بىلەن قىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىرەر باغلىنىش بارمۇ قانداق؟ ئۇ قىز كىم، ئۇ سىزنىڭ سۆيۈشىڭىزگە ئەرزىمەمدۇ؟ ئەدەبسىزلىكىمنى كەچۈرۈڭ...

مەن سۆزلەۋېتىپ تەشنائىغا بۇرۇلۇپ قارىدىم-دە، سۆزۈمنى توختىتىۋالدىم، تەشنائى تولىمۇ غەلىتە روھىي ھالەت ئىچىدە ماڭا چەكچىيىپ قاراپ قالغانىدى. ئاي نۇرىدا ئۇنىڭ كىچىككىنە كۆزلىرى يالىلدايتتى، ئۇ مۇشتۇمنى مەھكەم تۈگكىنىچە بويىنىنى ئىچىگە تىقىپ ماڭا كەسكىن ھالەتتە توغرىلىنىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ ھاسىرىشى بىلىنەتتى.

— كەچۈرۈڭ تەشنائى، ئاللا ئالدىدا قەسەم ئىچىمەنكى مەن سىزنىڭ ھېسسىياتىڭىزغا تەگمەكچى ئەمەسمەن. سىز ماڭا شۇنچىلىك ئىشىنىۋاتقان يەردە مۇبادا ئۇنداق خىيال كاللامغا كىرسە مۇناپىق بولمايمەنمۇ؟ ماڭا ئىشىنىڭ، پەقەت گەپنىڭ راستىنى ئېيتسام سىزگە ئىچىم ئاغرىپ قالدى، شۇ! باشقىچە ئويدا بولماڭ، ھېلىقى قىزنىڭ ئەھۋالىنى بىلگۈم كەلدى، خالىمىسىڭىز مەيلى، ھېلىمۇ ماڭا يېتەرلىك بولدى...

مەن ئۆزۈمنى قانچىلىك تەمكىن تۇتۇشقا تىرىشقان بولسامىمۇ مېنىڭ ھۇلۇقۇشۇم بىلىنىپ قالدى. مەن ھېچقاچان ئادەملەر ئالدىدا ئۆزۈم كەلتۈرۈپ چىقارغان ئۇقۇشماسلىقنى بۇ دەرىجىدىكى سەمىمىيەت ۋە ئالاقزادىلىك ئىچىدە چۈشەندۈرۈپ باققان ئەمەسىدىم. مەن شۇنچىلىك غورۇر ئىگىسى ئىدىم! مېنىڭ ھاياجانلىق قىياپىتىم، چىن قەلبىمدىن چىقىرىپ قىلىۋاتقان چۈشەندۈرۈشلىرىم تەسىر قىلدى بولغاي، تەشنائى ماڭا غەزەب ۋە شۈبھە بىلەن بىر ھازاغىچە چەكچىيىپ قاراپ تۇرغاندىن كېيىن چوڭقۇر ئۇھسىنىپ يەنە دالا تەرەپكە ئۆرۈلدى. ئۇنىڭ تېنى بوشىشىپ كەتكەنىدەك ئىدى. ئۇ يۆلىنىپ تۇرغان نۆۋەر تېرەككە پۈتۈن ئېغىرلىقىنى تاشلىدى.

— سىز يامان نازۇك يەرگە شىپقاۋاتىسىز... — غودۇڭشىدى تەشنائى. ئېغىر ۋە كۆڭۈلسىز جىملىقنى بۇزۇپ، — قانداق قىلاي، باشلاپتىمەن، بىراقلا تۆكۈلەي. سىزنى ئوغۇل بالا دەپ ئىشەندىم، مېنىڭ ئۇستۇمدىن كۈلمەيدىغىنىڭىزغا كۆزۈم يېتىشلىك، بولمىسا مەنمۇ سارائىمۇ، كۆرگەنلا بىرسىگە ۋالاقلاپ يۈرىدىغان، راستىنى ئېيتسام سۆزلەپ بەرگۈدەك ئىشىمىغۇ يوق... ئۇ قىز بىر ئەدەبىيات ھەۋەسكارى، شېئىر يازىدۇ، مەن ئۇ قىز بىلەن بىرەر يىلدىن بېرى ئارىلىشىپ يۈرىمەن، توۋا ئارىلىشىپ دېگىنىمنى قاراڭ، نەدىكىنى! مەن ئۇ قىز بىلەن قانداقمۇ ئارىلىشاي! ئۇ قىز پات-پات ئىشخانامغا، ياتىقىمغا يارىدۇ، يازغانلىرىنى كۆرۈپ بېرىمەن، مېنىڭ رىغبىتىم ۋە مەسلىھەتىم بىلەن ئىككى،

ئۈچ پارچە شېئىرىنى ژۇرنالغا ئەۋەتتۇىدى ئېلان قىلىنىپ قالدى، بېشى كۆككە يەتتى، شۇنىڭدىن بۇيان پات-پات بارىدىغان بولدى. گاھىدا يازغانلىرىمنى ئوقۇپ بېرىشىمنى سوراپ تۇرۇۋالىدۇ. ئوقۇپ بېرىمەن، ھاڭ-تاڭ بولىدۇ...

ئومۇمەن ئېيتقاندا مەن ئاياللاردىن قورقىمەن، ئۇلار ماڭا تولىمۇ يوچۇن، يات كۆرۈنىدۇ، مەن ئۆمرۈمدە ئاپام ۋە سەلىمەخانىمدىن باشقا بىرەر قىز ياكى ئايالغا بىرەر ئېغىز گەپمۇ ئارتۇقراق قىلىپ تاشلىغىنىمنى ئەسلىيەلمەيمەن. ئۆزۈممۇ ياشمەن، لېكىن قىزلارنى كۆرگىنىمدە ئۇ ياشلىقىم نەلەردە قالىدىكىن، ئۇلاردىن روپاچ خوتۇن ئەركەكلەردىن قاچقاندەك قاچىمەن، بۇ بەلكىم ناھايىتى كىچىك چېغىمدىلا قىزلار ۋە ئاياللارنىڭ مېنى «سەت» دەپ كۆڭلۈمگە تولا ئازار بېرىپ كەتكەنلىكىدىن بولسا كېرەك. قەلبىمدە ئاياللارغا شۇ چاغدىلا بىرخىل ئۆچمەنلىك يىلتىزلىغانىدى. ئۇزۇن زامانلار ئۆتتى. لېكىن نەپرەتنىڭ ئورنىنى قورقۇش ئىگىلىدى، توغرا گەپنى قىلسام مەنمۇ بىر ئەركەك سۈپىتىدە ئۇلارغا قىزىقىمەن، لېكىن يەنە قورقىمەن، خۇددى قاتتىق شىۋىرغاندا ئوت كەتكەن ئورمانغا يولۇققان ئادەمدەك — يىراق تۇرسام مۇزلايمەن، يېقىن بېرىشتىن قورقىمەن، بۇ قىزدىنمۇ دەسلىپىدە قېچىپ يۈردۈم، ئۇ قىزنىڭ كۆڭلىدە ۋە ئۆزۈمدە قىل چاغلىق غەيرىي غەرەز يوقلۇقىنى ئېنىق بىلىپ تۇرساممۇ، نېمىشقىدۇر ئۇ قىزنى كۆرسەم مېنى بىر قورقۇنچلۇق تىترەك باسىدۇ. ئۇ قىز كەلسە بىرەر يەرگە مۆكۈۋالغۇم، ئاشۇ مۆكۈۋالغان يېرىمدىن ئۇنىڭغا ئوغرىلىقچە قارىغىممۇ كېلىدۇ. كېيىنچە بۇنداق قىلىۋەرسەم ئەدەبىيسىزلىك بولىدىغانلىقىنى، ئۆزۈمنىڭ سالاھىيىتىگە توغرا كەلمەيدىغانلىقىنى ئويلاپ ئۆزۈمنى سەل بېسىۋالىدىغان بولدۇم، توغرىراقى ئۇ قىز مېنى قوش كۆرمىگەن ئۆكۈزنى تاپقا كۆندۈرگەندەك چىدام بىلەن كۆندۈرۈۋالدى. كېيىنچە مەنمۇ ئۇنىڭغا ئىچىكىپ قالدىم. ئۇنىڭ بىلەن ئەدەبىياتتىكى يېڭى ئېقىملار، «گۇڭگا» چىلار توغرىسىدا، پروزىدىكى مودېرنىستىك ھادىسىلەر ئۈستىدە پىكىر قىلىشىمىز، مۇنازىرىلىشىمىز، ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى مۇھاكىمە قىلىمىز، كېيىنچە ئۇ مېنىڭ تۇنجى كىتابخانىم بولۇپ قالدى. ھەر قانداق ئەسىرىمنى ئالدى بىلەن ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىدىغان بولدۇم، ئۇ ئەدەبىياتتىكى كونىلىق، قاتماللىقنى قاخشايدۇ، يېڭىچە شەكىل ۋە ئۇسلۇبقا بەك ھېرىسمەن، بەزى پىكىرلىرى بەكمۇ ئورۇنلۇق، گاھىدا خۇددى كىچىك بالىدەك تولىمۇ كۈلكىلىك گەپ قىلىپ قويىدۇ. بەزى پىكىرلىرى بولسا مېنى چۆچۈتىدۇ، ئۆزۈممۇ تەمتىرەپ قالىمەن، ئىشقىلىپ سۆزلىشىپ قالساق گېپىمىز تۈگىمەي قالىدۇ، كىشىلىك تۇرمۇش توغرىسىدا مۇستەقىل قارىشى بار، ئۆزىگە خاس خاراكتېرى بار. بەك ئاقكۆڭۈل، ئەقىللىق ۋە ئەدەبلىك قىز، بۇ قىزنىڭ ۋۇجۇدىدا بىر تالانت يوشۇرۇنۇپ ياتىدۇ، ئۆزى بۇنى سەزمەيدۇ، ئۆزىنى تولىمۇ تۆۋەن چاغلايدۇ. مۇبادا ياخشى يېتەكلىسە، بىزنىڭ سېپىمىزگە بىر تالانت قوشۇلاتتى، مەن ئۇنىڭ پەقەت مۇشۇ قابىلىيىتىدىنلا سۆيۈنۈپ يۈرۈيمەن. قولۇمدىن كېلىشىچە ياردەم قىلغۇم كېلىدۇ. ئەسلىدە يازغۇچىلار جەمئىيىتى بۇ قېتىمقى سېمىنارىيىگە ئۇ قىزنى تەكلىپ قىلىش كېرەك ئىدى، لېكىن ھازىرچە بۇ قىزنىڭ تونۇلۇش دائىرىسى بەك تار، مەن تونۇشتۇراي دېسەم نېمىشقىدۇر بىرخىل بىئەپلىك ھېس قىلىمەن.

www.uyghurkitap.com

— ئەمىسە پات-پات سىنارىيىدە پەيدا بولۇپ قالىدىغۇ؟

— ئۇنىڭ ئۆيى مۇشۇ ئورۇنغا يېقىن، بىرەر كىلومېتىرمۇ كەلمەيدۇ، سىنارىيىگە كەلگەن يازغۇچىلارغا قىزىقىپمۇ ياكى يېقىندىن بويان كۆپرەك يازىدىغان بولۇپ قالدىمۇ ئېيتاۋۇر كۆپرەك كېلىدىغان بولۇپ قالدى. توغرا، ئۇ قىزنى ئۇزىتىپ چىقىۋاتقىنىمىزدا سىز بىرقانچە قېتىم يولۇقۇپ قالدىڭىز.

— شۇنداق، — مەن نېمىشقىدۇر خىجالەت بولۇپ قالدىم. تەشنائى ئۈنچىقمىدى، ئۇنىڭ چىرايىدا يەڭگىل بىر كۈلۈمسىرەش ئەكس ئەتتى، ئۇنىڭ شۇ تاپتا بىر تاتلىق سېزىم ئىچىدە تېڭىرقاپ قالغانلىقى ئېنىق ئىدى. تەشنائى ئاشۇ سېزىمىنىڭ كەيپىدە ئۆزىگە بەك يامان تەسىر قىلغان بىر نازۇك مەسىلىدە ماڭا ئۇشتۇمتۇتلا كەڭ قورساقلىق قىلىۋەتكەندى. تەشنائى گويا مەندىن گەپ تەمە قىلغاندەك جىم بولۇۋالدى. ياكى ماڭا شۇنداق بىلىندىمىكى؟ چۈنكى مەن ئۇنىڭ يارىسىنى چۇخچىلاپ ئېغىز ئالدۇردۇم، ئۇنىسى سىقىپ زەردابىنى چىقاردىم، ئەمەلىيەتتە ئۇنى ئەمەلەپ قويۇشۇم زۆرۈر ئىدى. ئەخلاقىي ۋە ۋىجدان نۇقتىسىدىن زۆرۈر ئىدى، مەن ئەسلىدە زىممەمدە بىر بۇرچ تۇيغۇسىنى سەزمەكتەمەن، بۇ ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۆزىنىڭ روھىنى كاردىن چىقىرىۋاتقان، ھاسراپ قالغان روھىنىڭ ئاغرىقىدىن ئېغىرىغان جانىنى قۇتقۇزۇش، ئۇنى ھاياتنىڭ لەززىتىدىن، ياشلىقنىڭ خاسىيىتىدىن، ئاللا جىمى ئادەمگە ئاتا قىلغان ئىنسانىي خۇشاللىقتىن، ئەركەكلەرچە ئىپتىخارلىقىدىن، سۆيۈش ۋە سۆيۈلۈش شادلىقىدىن مەھرۇم قالغان بۇ بىچارە ئادەمنى ئۈمىدسىزلىك پاتقىقىدىن تارتىۋېلىش، ئۇنى چىرمىۋالغان تەنھالىق، يېگانىلىق ئۆڭكۈرىدىن يېتەكلەپ چىقىپ پارلاق نۇرى بىلەن چاراقلاپ تۇرغان ئاۋۇ بوستانغا، سۆيگۈ ناخشىسى جاراڭلاپ تۇرغان كۆكلىمەيدانغا يۈزلەندۈرۈش، ئىنسانىنىڭ ياخشىلىقى، گۈزەل پەزىلىتى ۋە دوستلۇق-مۇھەببەت قىيامى بىلەن ئۇنىڭ ئادەملەردىن ئەدەب يەپ كېتىپ نەپسى بوغۇلغىنى ئۈچۈن سائەتسېرى ئۆلۈۋاتقان زەئىپ ۋە تەنھا روھىنى پەرۋىش قىلىش، ئۆز ئىختىيارى بىلەن ياشاش خۇشاللىقى ھەم يىگىتلىك جاسارىتىدىن ۋاز كېچىپ ئۇششۇپ كەتكەن قورتەك تۈگۈلۈۋالغىنىچە ئۆز ئۆلۈمىنى كۈتۈپ ياتقان بۇ، ناتىۋانغا ئۆزىنى ئىزدەپ تاپالماي قاراڭغۇ چاتقاللىق ۋە خەتەرلىك سوقماق يوللاردا تېنىپ تەمتىرەپ يۈرگەن بۇ قارىغۇ ئازغىنىڭ ئۆزىنى تېپىۋېلىشىغا ھىممەت قىلىش، ئىشەنچ ۋە ئىرادىدىن ئايرىلىپ، ئۆزىنى-ئۆزى بىر چىشلەمدىن قاساپ ياتقان ئۆز روھىنىڭ دۈشمىنىگە، ھايات، ئادەملەر ۋە مۇھەببەتكە قاراپ تەبەسسۇم قىلىشنى ئۆگىتىش، ھايات، ئادەملەر ۋە مۇھەببەت بىلەن قۇچاقلىشىشقا باتۇرلۇق، ئىرادە، ئىشەنچ ۋە رىغبەت بېرىش مېنىڭ ئىنسانىي بۇرچۇم، ئادەملىك مەسئۇلىيىتىم ۋە مېنىڭ ئەخلاقىي پەللەم ئەمەسمۇ؟ بۇ ئەينى ۋاقىتتا بىر ئادەمنى قۇتقۇزۇشلا ئەمەس بەلكى ئەدەبىياتىمىزدا باشقىچىرەك سىياقتا نۇر بالقىتىشى مۇمكىن بولغان بىر تالانتنى قۇتقۇزۇش ئەلۋەتتە! لېكىن شۇلار مېنىڭ قولۇمدىن كېلەمدىكىن؟ ۋۇجۇدۇمغا بىردىنلا كۈچلۈك ھاياجان ئۇلاشتى، قەلبىمدە تەشنائىغا نىسبەتەن دوستلۇق ھېسسى تولۇپ تاشقاندى.

— روھىي تۇرمۇشىڭىزغا ئىجازەتسىز ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىمنى ئۆزۈممۇ بىلىپ تۇرۇۋاتىمەن. بۇ جەھەتتە سىزدىن ئەپۇ سورايمەن. لېكىن تەشنائى، سىز بۇنداق

ياشاۋەرمەسلىكىڭىز كېرەك!

تەشنائى ھەيران بولغانىدەك ماڭا لاپىپىدە قارىدى. مەن سۆزۈمنى داۋاملاشتۇردۇم:

— شۇ مۇدھىش يالغۇزلۇقنى سىز نېمىلا دەپ ئاقلىماڭ، ئۇ كىشىنىڭ روھىنى يەيدۇ، كىشى قەلبىدىكى ئەڭ قىممەتلىك نەرسىلەرنى قۇرۇتۇپ تاشلايدۇ، كىشىنى بارا-بارا ئىنسانىيلىققا خاس نەرسىلەردىن مەھرۇم قىلىدۇ، كىشىدە ئادەملەر ۋە ھاياتقا نىسبەتەن قارىغۇلارچە دۈشمەنلىك ھەم قورقۇش، بىزارلىق ھېسى پەيدا قىلىدۇ. كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ، شۇ تاپتا سىز ئېچىرقاپ ھالىدىن كەتكەن، لېكىن ئالدىدىكى خىلمۇ خىل تائاملارنى يېيىشكە پېتىنالماي ئاچلىقتىن ئۆلۈش ئالدىدا تۇرغان ئادەمگە ئوخشاپ قاپسىز، سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ھاياتنىڭ، روھى ھاياتنىڭ تۈمەن مىڭ خىل نازۇ-نېمەتلىرى تۇرۇپتۇ. ئەكسىچە سىز تەشنالىقتا، ئاچلىقتا ئەرۋاھتەك سارغىيىپ كېتىپسىز، قولىڭىزنى شۇنداقلا سوزسىڭىز ئالدىڭىزدىكى تائاملارنى يېيەلەيسىز، باش ئۈستىڭىزدىكى جەننەت مېۋىلىرىنى ئۈزەلەيسىز، ئۇ چاغدا سىزنىڭ نەچچان روھىڭىز قۇۋۋەت تاپىدۇ، جېنىڭىز ياشىرىدۇ، ياشاشنىڭ خۇشاللىقىغا چۆمىسىز، مۇھەببەت كۆكىدە لەرزان پەرۋاز قىلىسىز، ئىجاد ئاسمىنىدا شۇڭقاردەك تېخىمۇ جۇشقۇن جەۋلان قىلىسىز، سىز ئادەملەردىن نېمىشقا مۇنچە ئۆزىڭىزنى قاچۇرىسىز، ئۇلارنىڭ سىزگە قىزىقىشىنى، سىزگە ئىزھار قىلغان تەبەسسۇمىنى، ئۇلارنىڭ سىزگە تارتۇق قىلغان كۈلكىسىنى نېمىشقا بۇنچە تەرسالىق بىلەن رەت قىلىسىز، نېمىشقا ئۇلارغا قاراپ كۈلۈمسىرىمەيسىز، تەبەسسۇم قىلمايسىز؟ نېمە ئۈچۈن سىزمۇ قاقاقلاپ كۈلۈشنى بىلمەيسىز؟ نېمە ئۈچۈن سىزنىڭ قەلبىڭىز گۆردەك تىنىچ، شامسىز قازناقتەك قاراڭغۇ، مۇز ساقلايدىغان گەمىدەك سوغۇق؟ نېمە ئۈچۈن ئىنسان ئۈچۈن پەقەت بىرلا قېتىم كېلىدىغان قىممەتلىك ھاياتىڭىزنى قارىڭغۇ چاشقاندەك كۈن نۇرى چۈشمەيدىغان بىقىسىق قاراڭغۇ ۋە تار قىستاڭدا ئۆتكۈزۈۋىسىز؟ نېمىشقا ھاياتنى، ئۆزىڭىزنى ئەزىزلەشنى بىلمەيسىز؟ ياشلىقىڭىزنى قەدىرلەشنى ئويلىمايسىز؟ ئۆزىڭىزنىڭ بەختى ئۈچۈن، بىنورمال خاراكتېرىڭىزگە، پۇت دەسسەپ تۇرالمايدىغان تۇرمۇش قارىشىڭىزغا قارشى كۈرەش قىلىشنى ئۆگىنىڭ قەدىرلىك دوستۇم!

ئۆزۈمنىڭ سۆزىدىن ئۆزۈم ھاياجانلىنىپ كەتتىممۇ نېمە، ۋۇجۇدۇم قىزىپ كەتتى، تامىقىم قۇرۇپ، ئاۋازىم خىرقىراپ قالدى. مەن گېلىمنى قىرىپ سۆزۈمنى داۋاملاشتۇرۇشقا تەييارلاندىم.

— كەچۈرۈڭ دوستۇم، بايقاپراق سۆزلەڭ، مەن ئۆلۈپ ياتقىنىم يوق، مەنمۇ ئىشلەۋاتىمەن، خىزمەت قىلىۋاتىمەن، ئىجاد قىلىۋاتىمەن، سىز مېنىڭ ئېغىر ئەمگەك بىلەن ئۆزىگە خاس مەنە تاپقان ھاياتىمنىڭ ئەھمىيىتىنى ئىنكار قىلالامسىز؟ — دېدى تەشنائى.

— شۇنداق، سىز ئىشلەۋاتىسىز، جەمئىيەتكە، خەلققە تۆھپە يارىتىۋاتىسىز، سىزنىڭ بۇ تۆھپىڭىزنى ھېچكىم ئىنكار قىلالمايدۇ، سىز بىناكار ئۇستىغا ئوخشايسىز، سىز ئازادە ۋە ھەشەمەتلىك بىنالارنى قۇرۇپ چىقىسىز، ئۆزىڭىز بولسا كورىدورنىڭ ئاللىقانداق تار، قاراڭغۇ بۇلۇڭ-پۇشقىقىدا ياكى ئېگىز بىنا تېمىنىڭ تۈۋىدە مۈكچىيىپ ئولتۇرۇۋسىز،

سىز ئۇ بىنادىن ھېچقانداق ئىسسىقلىق ئالالمايۋاتىسىز، ئۆزىڭىزنىڭ ئەمگىكى سىزگە شەرەپ بەردى، لېكىن ھەقىقىي قۇرغۇچىنىڭ خۇشاللىقىنى، ئىنسانىي خۇشاللىقىنى بېرەلمىدى. بۇ، دوستۇم، پەقەت ئۆزىڭىزنىڭ خاتاسى، سىز ئۆزىڭىز سالغان بىناغا ئىشەنمەيسىز، ئۇنىڭدىن قورقىسىز، ئۇنىڭ خانىلىرىگە كىرىپ ئورۇنلىشىشقا، ئۇ يەردە باشقىلار ياشىغاندەك بەھوزۇر ۋە خاتىرجەم ياشاشقا جۈرئەت قىلالمايسىز، ئۇ ھايات بىناسى سىزگە يوچۇن ۋە خەۋپلىك بىلىنىدۇ.

ئارىغا جىمجىتلىق چۈشتى. تەشنائى مەندىن كۆزىنى قاچۇرۇپ دالا تەرەپكە ئۆرۈلۈۋالغانىدى. ئۇنىڭ بېشى سىلىنىدى، ئۇ چەكسىز خىيالغا چۆمگەنىدى. بىر ھازادىن كېيىن ئېگىرىغاندەك غودۇڭشىدى.

— مېنى ... مېنى ... نېمە قىل دەيسىز ئەمدى؟

مەنمۇ دەل شۇنى كۈتەتتىم. دېمەك، بۇ تەرسا ئادەم ئۆزىنىڭ بىنورمال ياشاۋاتقان ئادەم ئىكەنلىكىنى تەن ئالغانىدى، مەن دەررۇ ھۇجۇمغا ئۆتتۈم:

— بۇ تولىمۇ ئاددىي، خۇددى ھەممىلا كىشىگە تونۇش بىر كۈيىنى ئېڭىشغاندەك ئاددىي ئىش...

تەشنائى بېشىنى كۆتۈرۈپ مەن تەرەپكە لەپپىدە قارىدى:

— قانداق ئاددىي؟ سىز نېمىنى كۆزدە تۇتىسىز؟

— سىزمۇ باشقىلاردەك بىرەر قىزنى ياخشى كۆرۈشكە ھەرىكەت قىلىسىز، ئۇنىڭغا مۇھەببىتىڭىزنى ئىزھار قىلىسىز، ئاندىن ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىسىز، سىزنىڭ خۇددى ھېلىقى رايىدىن دېگەن يىگىتكە ئوخشاش ئىسسىق ۋە مېھرىبان ئائىلىڭىز، ئوماق ۋە سۆيۈملۈك باللىرىڭىز بولىدۇ، ئۇ چاغدا سىز باشقا بىر تەشنائى بولۇپ دۇنياغا تۇغۇلىسىز، ھاياتنىڭ ئىككىنچى قېتىم، ياق توغرىراقى ھەقىقىي ھالدا بىرىنچى قېتىم كۆز ئاچىسىز.

— مەن ھېچكىمنى ياخشى كۆرۈپ باقمىدىم، ھېچكىممۇ مېنى ياخشى كۆرمىدى ۋە ياخشى كۆرمەيدۇ... دۇنيادا ماڭا بۇنىڭدىن قىيىنراق ئىش توغرا كەلمىسە كېرەك!...

— تەشنائى، سىز ھېلىقى ياۋا ئەتىر گۈلنى قاچاندىن بېرى بايقىدىڭىز؟ رەنا بىلەن تونۇشۇشتىن ئىلگىرىمۇ ياكى ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ؟

تەشنائى مەندىن رەنجىگەندەك، قېشىنىڭ ئاستىدىن گۈلۈمسىرەپ قارىدى ۋە ھەيران بولغاندەك سورىدى:

— بۇ نېمىگە كېرەك بولۇپ قالدى؟

— ياق، ئەمدى دەيمىنا ...

ئۇ ئويلىنىپ قالدى.

— بىر كۈنى رەنا بىلەن شۇ يەرگە باردۇق، ئايلانغاچ پاراڭلاشتۇق، شۇ كۈننىڭ ئەتىسىغۇ دەيمەن، دەل شۇنداق، رەنا بىلەن شۇ يەرگە كېلىپ كەتكەن كۈننىڭ ئەتىسى سەھەردە، — تەشنائى بىردىنلا خىجالەت بولۇپ قالدى. سۆزى ئۈزۈلدى.

— دېمەك مەسىلە ناھايىتى ئايدىڭ، سىز رەنا بىلەن ئارىلىشىشقا باشلىغاندىن كېيىن ئۆزىڭىزچىلا ھېلىقى رايىدىننىڭ ئەھۋالىغا قىزىقىدىغان بولۇپ قالدىڭىز، ئۇنىڭ بىر بەخت

ئىگىسى ئىكەنلىكى، سىزدە بولسا ئەنە شۇنداق بەختنىڭ كەم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىڭىز، ئاندىن... رەنا بىلەن داللارنى ئايلىنىپ يۈرۈشكە جۈرئەت قىلىدىغان بولدىڭىز ۋە «ئۇشتۇمتۇت» ھېلىقى ياۋا ئەتىر گۈلنى بايقاپ قالدىڭىز ۋە شۇ كۈندىن باشلاپ سىزگە بىر يېڭى ئەرمەك تېپىلدى — ھەر كۈنى ئىككى ۋاق ياۋا ئەتىر گۈلنىڭ يېنىغا كېلىپ ئاشۇ گۈلىڭىز بىلەن سىرداشىدىغان بولۇپ قالدىڭىز، شۇنداقمۇ؟

تەشنائى ھودۇقۇپ قالغاندەك تېز-تېز سۆزلىدى:

— شۇنداق، لېكىن سىز نېمىشقا «رەنا، رەنا» دەۋېرىسىز، بۇ يەردە رەنانىڭ نېمە ئالاقىسى بار؟

مەن سىرلىق كۈلۈمسىرىدىم.

— چۈنكى قەدىرلىك تەشنائى، بۇ يەردە ھەممە «بالا» نى تېرىغان ئاشۇ رەنا! سىزنىڭ بۇنچە ئىزتىراپ بولۇشىڭىزغا بىر ئاشۇ رەنا جاۋابكار، دېمەك «ئالاقە» سى بار بولغاندىمۇ ئاجايىپ دەڭا! سىز رەنانى بىر كۆرۈپلا ياخشى كۆرۈپ قالغانسىز ۋە ھازىرغىچە ئۇنىڭغا مەخپىي كۆيۈپ يۈرۈسىز، ئۆزىڭىزنى ئالدىيالمايسىز، مېنى ھەم...

تەشنائى قانداقتۇر كۆزگە كۆرۈنمەس بىر قول ئۇنىڭ گېلىنى بوغۇۋالغاندەك غەمقىدە بولدى. شۇ تاپتا كۈندۈزى بولغان بولسا ئۇنىڭ چىرايىنىڭ ھېلى ئېتىلىپ كېتىدىغاندەك قىزىرىپ چىڭقالغىنىنى ياكى تامدەك تاتىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن بولار ئىدىم، ئەپسۇس...

— ياق! ئۇ... ياق! يالغان...

— راستىنى ئېيتسام، سىز ئۇ ياۋا ئەتىر گۈلنى ئەمەس، ئاشۇ رەنانى ئىزدىدىڭىز، سىز كۆڭلىڭىزدە ئۇ ياۋا ئەتىر گۈلنى رەنا سىياقىدا ئوبرازلاشتۇرۇپ، ئۆزىڭىزنىڭ رەنانىڭ ئىشقىدا كۆيۈپ پۇچۇلىنىۋاتقان يۈرىكىڭىزگە ئارام ئىزدىدىڭىز، ئۇنىڭ تۈۋىگە رەنانى سېغىنغاندا، پىغاندىن ئىچىڭىز تۇشۇپ كەتكەندە ئاندىن...

— ياق! پۈتۈنلەي يالغان! سىز... سىز كۆزىڭىزنى يۇمۇۋېلىپ... ئۆزىڭىزچە... قانداق دېگەن گەپ بۇ!

— سىز ياۋا ئەتىر گۈلنى رەناغا ئوخشىتىپ، ئۇنىڭ يۇمران غولىنى سىلىدىڭىز، ئۇنىڭغا پۈتۈن قەلب سىرلىرىڭىزنى تۆكتىڭىز، ئۇنىڭ ئالدىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىدىڭىز، سىز بۇلارنى «رەناغا قىلىۋاتىمەن» دەپ تۇرۇپ قىلدىڭىز، پەقەت رەنا كەلمىگەن كۈنلىرى ياكى رەنا سىز بىلەن ئۇزاق ئولتۇرۇپ قايتقاندىن كېيىن قىلدىڭىز...

— سىز بۇنداق... نېمە بىلجىرلايسىز، كىشىنى ئانى تېپىپ ئاغزىڭىزغا كەلگىنىچە ۋالاقلاپ ماڭا تۆھمەت قىلماڭ!...

تەشنائى يۆلىنىپ تۇرغان تېرەكتىن يۇلقۇنۇپ مېنىڭ ئالدىمغا ئېتىلىپ كەلدى. ئۇ شۇ تاپتا غەزەپتىن «يېرىلاي» دەپ قالغانىدى. مەن پەسەنتىمگە ئالماي دەيدىغىنىمنى دەۋەردىم:

— بۇ تېخى ئانچە مۇھىم ئەمەس. ئەڭ مۇھىمى رەنامۇ سىزنى ياخشى كۆرىدۇ. چىن دىلىدىن ياخشى كۆرىدۇ؛ بولمىسا ئۇ نېمىشقا سىزنى، پەقەتلا سىزنى يوقلاپ تۇر-

دۇ، ھەۋەسكار بولغىنى ئۇچۇنمۇ؟ ياق! قىلدىغان ئىش تاپالماي زېرىككىنىمۇ؟ ياق! رەنا سىزگە چوقۇنغۇچى، قىزغىن كۆڭۈللۈك ئەدەبىيات خۇمارى بولۇشتىن تاشقىرى ئۇ ئالدى بىلەن بويىغا يەتكەن، ئالىمقاچان رىشىدە بولغان بىر قىز! ئەلۋەتتە، بېشىغا مۇھەببەت سەۋداسى چۈشكەن رەنادەك بىر قىزغا «ئەدەبىيات»، «كىتاب»، «شېئىر توغرىسىدا مۇلاھىزە» دېگەنلەر ئاجايىپ قاملاشقان باھانە ئەمەسمۇ؟ سىز بۇنى نېمىشقا چۈشەنمەيسىز؟ ياق چۈشەنمىگەن يەردىمۇ ئەمەس، سىز ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلىڭىزنىڭ تىكەنلىك غولىنى مۇھەببەت بىلەن سىلىغىنىڭىزدا، ئۇنىڭ ياپراقلىرىغا ئوتتەك مەڭزىڭىزنى يېقىپ، ئۇنىڭ ھال رەڭ بەرگىلىرىگە سۆيگەنسىز - تايىن!...

— ئاغزىڭىزنى يۇ - يۇمۇڭ! ھېلى بولمىسا....

تەشنائى ئەسەبىيلىك بىلەن چىرقىرىۋەتتى. ئۇ جالاقلاپ تىترەيتتى. ئۇ مۇشتلىرىنى مەھكەم تۈگكىنىچە مېنى بىر مۇشت بىلەنلا ئۆرۈۋېتىپ، ئاندىن ئاغزى - بۇرنۇمغا دەسسەپ - چەيلەيدىغان ئەلپازدا ماڭا ئېتىلىپ كەلدى - دە، يىغلامسىرىغان قىياپەتتە مېنىڭ ئالدىمدا توختاپ قالدى. مېنىڭ نېمىشقىدۇر كۈلگۈم كەلدى. لېكىن ئۆزۈمنى بېسىۋالدىم - دە، ئۇنىڭ كۆزىگە تىكىلدىم. تۇرۇپلا ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى. ئۇنىڭ قىياپىتى بەكمۇ بىچارە ئىدى. لېكىن مەن شەپقەتسىزرەك بولۇش قارارىغا كەلدىم. جاراھەتنى سىلاتقان ئىكەنمەن، ئۇنى تەلتۆكۈس، يىرىڭلىرى تولۇق چىقىپ بولغۇچە سىقىشىم كېرەك - تە!

— سىز نېمىشقا ئۆزىڭىزنى ئالدايسىز؟ نېمىشقا ئۆزىڭىزنى بۇنچىلىك ئازابلايسىز؟ ئۆزىڭىزنى ھالاك قىلماقچىمۇ سىز؟ سىزگە ھازىر مەقسىتىڭىزگە يېتىشىڭىز ئۈچۈن نېمە توسالغۇ بولۇۋاتىدۇ؟ ھېچقانداق ئىش...

تەشنائى بىردىنلا بوشاشقاندەك بولۇپ، بېشىنى سىلىۋالدى، شۇ تاپتا ئۇ تۇرغان جايىغا ئولتۇرۇپ قالىدىغاندەكلا كۆرۈنەتتى، تىك تۇرغان قەددى ئۇشتۇمتۇتلا يۇمشاپ كەتكەندەك مۈكچىيىپ قالدى:

— بولدى سۆزلىمەڭ، سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي...

— سىز...

ئۇ قورققاندەك ئالاقزادە بولۇپ سۆزۈمنى بۆلۈۋەتتى.

— سىزدىن تىلەپ قالاي، مېنى بىردەم ئۆز ھالىمغا قويۇڭ. ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، بىر... بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماڭ ...— ئۇنىڭ ئاۋازى ھالسىز ئىدى، ئۇنىڭ ئاھاڭى يېلىنىش، ئۇيات، قورقۇش ۋە قاتتىق ئاغرىق ئازابى بىلەن تىترەيتتى، ئۇ، سۆزىنىڭ ئاخىرىسىدا كىچىك بالىدەك خىرتىلداپ يىغلىۋەتتى، مەن ئىككى قولۇمنى ئۇنىڭ مۈرىسىگە قويۇپ، ئۇنىڭ تىترەپ تۇرغان ئورۇق يەلكىسىنى دوستانىلىق بىلەن قىستىم، ئۇ بېشىنى يەردىن كۆتۈرمەي ئۈنسىز ئۆكسۈپ بىر ھازاغىچە يىغلىدى.

11 - باب

ئۇ ئۇشتۇمتۇت بېشىنى كۆتۈرۈپ ياش يۇقى كۆزلىرى بىلەن ماڭا مۆلدۈرلەپ قارىدى.

— كەچۈرۈڭ، ئۆزۈمنىڭ نېمە دېگىنىنى بىلمەيمەن، سىزگە بەكمۇ... ئۆمرۈمدە بىرسىگە بۇنداق مۇئامىلە قىلىشىم تېخى تۇنجى قېتىم، مېنى ئەپۇ قىلىڭ...

مەن كۈلۈمسىرىدىم:

— نېمە دېگىنىڭىز؟ ئەكسىچە مەن خۇشال بولدۇم، مەن سىزنىڭ ۋۇجۇدىڭىزدا پەقەت ھازىرلا ھەقىقىي باتۇرلۇقنىڭ بەلگىلىرىنى كۆردۈم، يىگىت دېگەن مانا مۇشۇنداق بولىدىغان. سىزمۇ قەھرلىنىشنى، غەزەپلىنىشنى بىلىدىكەنسىزغۇ؟ مۇھەببەتتە ئۇتۇق قازانغان، سۆيۈشنى بىلىدىغان ئادەملەر، كۆپ ھاللاردا مانا سىزدەك قەھرلىنىشنى بىلىدىغان ئادەملەردىن چىقىدۇ. مانا قاراڭ، سىز مۇھەببەتتە چوقۇم غالىب چىققۇدەكسىز...

مەن خۇشخۇي كۈلۈۋەتتىم، «تەشنائى»مۇ كۆزلىرىنى قىسىپ ئۈيۈلۈپراق، لېكىن چىن دىلىدىن كۈلۈۋەتتى. مەن ئۇنى ئۇچراتقاندىن بۇيان ئۇنىڭ مۇشۇنچىلىك ئىچىدىن چىقىرىپ كۈلگىنىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈم ئىدى. ئۇ كۈلگەندە نېمىشقىدۇر ماڭا چىت رايلىقلىشىپ قالغاندەك كۆرۈندى. ئۇ كۆزىنى قول ياغلىقى بىلەن سۈرتۈپ بېشىنى كۆتۈرۈپ يۇلتۇزلار چاراقلاپ تۇرغان كېچە ئاسمىنىغا نەزەر تاشلىدى ۋە چوڭقۇر تىنىدى.

— نېمىسىنى ئېيتاي، بەلكىم سىز ھەقلىقتۇرسىز...

تەشنائى ئۆز - ئۆزىگە سۆزلەۋاتقاندەك پىچىرلىدى، ئۇنىڭ ئاۋازى ئاياغ ئاستىمىزدا كۆكۈلدۈك شىلدىرلاپ تۇرغان ئېرىق سۈيى بىلەن ئاھاڭداش ئىدى. ئۇنىڭدا بىرخىل سەممىيلىك، خاتىرجەملىك، مۇڭلىنىش ۋە قايغۇ ئۇرغۇپ تۇراتتى.

— مەن رەنانى كۆرگەن كۈنۈمدىن باشلاپ كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان نامەلۇم بىر يىپ ئارقىلىق ئۇنىڭغا باغلىنىپ قالدىم. ئۇ ھەر قېتىم ياتىقىمغا كەلگىنىدە، مېنىڭ ئاشۇ غېرىپ كۆڭلۈم چەكسىز خۇشاللىققا چۆمەتتى. ئۇنىڭ ھەربىر قاراشلىرى، ھەربىر ئېغىز سۆزى، ھەر بىر ھەرىكىتى، سۆزلەۋاتقان چاغدىكى ئاۋازى، چىرايى ئىپادىسى... ئىشقىلىپ ئۇنىڭغا تەئەللۇق ھەممىلا نەرسە ماڭا — مېنىڭ روھىمغا، مېنىڭ ۋۇجۇدۇمغا چەكسىز لەززەت بېغىشلايتتى. ئۇ كېتىپ قالسا مۇڭلىناتتىم، ئۇ نەپەس ئالغان، ئۇنىڭ ھىدى قالغان ياتىقىمنىڭ ھاۋاسىنى دېمىم كېسىلىپ قالغىچە ئىچىمگە سۈمۈرەتتىم، كېچىچە ئۇنىڭ ھىدى بىلەن مەست بولۇپ تاڭنى ئاتقۇزاتتىم، ئۇ كەلمەي قالسا مۇڭلىناتتىم، يىغا تۇتاتتى، تىت - تىت بولاتتىم. ئۇنىڭ قېشىغا يۈگۈرۈپ بارغۇم كېلەتتى، ئۇ ئولتۇرغان ئورۇندۇقنى سىلايتتىم، ئۇ قولىغا ئالغان كىتابلارنى باغرىمغا تاڭاتتىم... بىر كۈنلەردە ھېلىقى ئەتىرگۈلنى تېپىۋالدىم. بايا سىز مېنىڭ ئىچى - تېشىمنى چۇۋۇۋەتتىڭىز... ئىقرارمەن، مەن ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلگە رەنانىڭ سىماسىنى، گۈلنىڭ غولىغا ئۇنىڭ بويىنى، بەرگلىرىگە ئۇنىڭ لەۋلىرىنى، ئۇنىڭ ياپراقلىرىغا ئۇنىڭ مەڭزىنى، ئۇنىڭ تاڭدىكى ئېچىلىشىغا رەنانىڭ كۈلۈشىنى، تاڭ قاراڭغۇسىدىكى جوشۇنىغا رەنانىڭ تەساۋۋۇرۇمدىكى ئۇيقۇدا ياتقان ھالىتىنى بەردىم. شۇنىڭ بىلەن ئۇ تەنھا ياۋا ئەتىرگۈل قېنى بار، جېنى بار، كۈلەلەيدىغان، سۆزلىيەلەيدىغان رەناغا ئايلاندى. مەن ياۋا ئەتىرگۈلگە، رەناغا ئېيتالمايدىغانلىرىمنى ئېيتىدىغان ئۇنىڭدىن سوراشقا جۈرئەت قىلالمايدىغان سوئالـ

-لىرىمنى سورايدىغان، گۈلنى پۈرايدىغان بولدۇم. شۇ ئارقىلىق ئۆزۈمگە بىر گۈزەل مەنىۋى دۇنيا ياراتتىم. بۇ دۇنيا ماڭا پۈتۈن ھاياتىمدا ئارزۇ قىلغان لېكىن ئېرىشەلمىگەن ھەممىلا نەرسىنى بەردى. مېنى سۆيۈندۈردى. مېنى كۆكلەتتى، مېنى پەرۋىش قىلدى، مېنى ئەركىلەتتى، مېنى ... لېكىن ھەقىقىي رەنا ئالدىدا بولسا ئۆزۈمنى ناھايىتىمۇ قاتتىق تۇتتۇم. قەلب سىرلىرىمنى بەك پىنھان ساقلىدىم، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىمىدىم، ھەتتا ئۇنىڭغا قاراپ كۈلۈمسىرەشتىنمۇ قورقتۇم، ئۇ ھېچنەرسە سەزمىدى، ئۇ شېئىرلىرىنى كۆتۈرۈپ مېنىڭ قېشىمغا كېلىۋەردى. ماڭا شۇنىسى كۇپايە ئىدى، ئۇنى كۆرۈپ تۇر-سام‌لا ماڭا شۇ يېتەتتى. مەن ئۇنىڭ كۆز ئالدىمدا بىر دەقىقە بولسىمۇ تۇرۇپ بېرىشىنى ئۆزۈم ئۈچۈن چەكسىز بەخت ھېس قىلاتتىم.

... بۇ قېتىم سېمىنارىيىگە كەلگەندىن كېيىن ئۇ مېنى تېخىمۇ كۆپ ئىزدەيدىغان بولۇپ قالدى. نېمە ئۈچۈنكىن بىلمەيمەن، ئۇنىڭ مېنى يوقلاپ كېلىشى مەن ئۈچۈن ئازابلىق تۇيۇلىدىغان بولدى. چۈنكى مېنىڭ ياۋا ئەتىرگۈلۈم، مېنىڭ مەنىۋى دۇنيارىمىدىكى رەنا يىراقتا، شەھەرنىڭ ئۇ چېتىدە قالغانىدى. ئۇ يەرگە بارالمايۋاتاتتىم، ئىلگىرى رەنا ھەر قېتىم مېنى كۆرگىلى كېلىپ مېنىڭ كۆڭلۈمدە قالدۇرۇپ كەتكەن ئۇلۇغ تەسىراتلارنى، ئۆزۈمنىڭ خىياللىرىنى، سېغىنچىمنى، خۇشاللىقىمنى، ئارزۇ - ئارمانلىرىمنى ياۋا ئەتىرگۈلۈمگە، مېنىڭ يۈرىكىمدىكى رەنايىم بىلەن ئورتاقلىشىشقا ئالدىرايتتىم. ئۇنىڭ ئالدىدا ئىچ - قارنىمنى تۆكۈپ پۇخادىن چىققاندەك، ئۇنىڭدىن تەسەللىي، ئىلھام ۋە كۈچ ئالغاندەك بولاتتىم، لېكىن ئەمدىچۇ؟ رەنا كېلىدۇ، ھەر قېتىم كەلگىنىدە ئۆزىنىڭ بارلىقى بىلەن مېنى چالا بوغۇزلاپ تاشلىۋېتىپ كېتىدۇ. ئۇ كەتكەن ھامان مەن ياۋا ئەتىرگۈلۈمنى، مېنىڭ روھىي رەنايىمنى ئىزدەيمەن، ئۇنىڭغا تۆكۈلگۈم، ئۇنى پۇراپ ھىدلىغۇم كېلىدۇ، لېكىن ئۇ بۇ يەردە يوق. يىراقتا... مانا مۇشۇ ھال مېنى ساراڭ قىلىدۇ، روھىمنى بوغىدۇ، يۈرىكىمنى سىقىدۇ، مېنىڭ جېمى خۇشاللىقىم، كۆڭۈل ئارامچىلىقىم بەربات بولۇپ، مەجنۇندەك ئۆزۈمنى ئۇنتۇپ، ئادەملەردىن قېچىپ — پىنھانلاردا ئاھ ئۇرۇپ يۈرىمەن، مەن ياخشى كۆرۈشنىڭ قانداقلىقىنى ئېيتىپ بېرەلمەيمەن، مۇشۇ ياخشى كۆرۈشمىكىن؟ ئەگەر ياخشى كۆرۈش مۇشۇنداق بولسا — دېمەك مەن ئۇنى سىز ئېيتقاندەك ياخشى كۆرىدىغان ئوخشايمەن ياكى بۇنى ياخشى كۆرۈش دېمەي، جاندىن كېچىش دېسە توغرا بولامدىكىن؟ بىلمەيمەن، ئىشقىلىپ، رەنانى، ياق، ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلۈمنى ئىزدەش لازىملىقىنىلا بىلىمەن، باشقىسىنى، ياخشى كۆرۈشمۇ، ئەمەسمۇ دېگەنلەرنى ئويلىغۇم كەلمەيدۇ... مانا، مەن مۇشۇنداق بىر جانىمەن، مۇشۇنداق...

تەشنائى بىردىنلا جىم بولدى، بېشىنى سالغىنىچە ئېرىقتىكى ئاي شولىسىغا كۆزىنى تىكتى. مەن ئېغىر نەپەس ئالدىم.

— يۈرىكىڭىز زەردابقا چىلىشىپ ئىششىپتۇ، ئازابتىن جېنىڭىز قىلدەك تىترەۋېتىپتۇ. يەنە كېلىپ سىزدە مۇھەببەت ۋە ئازابنى سېزەلەيدىغان سېزىملار ناھايىتىمۇ ساغلام ئىكەن، بۇنىسى تېخىمۇ يامان... تەشنائى، نېمىشقا سىز ئاشۇ ياۋا ئەتىرگۈلگە تۆككەن زارىڭىزنى ھەقىقىي رەناغا تۆكمەيسىز، ئۇنىڭغا مۇھەببىتىڭىزنى ئاشكارىلىمايسىز؟ بۇ يېڭىكرەك توختايدىغۇ؟

تەشنائى ئىچ - باغرى چۆۋۈلغۇدەك چوڭقۇر تىندى ۋە بېشىنى چايقاپ دېدى:

— مۇمكىنمۇ؟ ئۇ كىم؟ مەن كىم؟ مۇبادا ئۇنداق قىلغان بولسام ئۇچاغدا ئۆزۈم ياخشى كۆرگەن مەبۇدقا ئۆزۈم ھاقارەت قىلغان، ئۇنى پەس سانىغان، ئۇنىڭ شەنىگە تەگكەن بولمايمەنمۇ؟ ياق دوستۇم، بۇ. مېنىڭ قولۇمدىن كەلمەيدۇ.

— نېمىشقا؟

تەشنائى ھەيران بولغاندەك ماڭا قاراپ قويدى:

— مەن مۇشۇ بەشىرەم بىلەن ئۇنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئەرزىمەمدىم؟ ياق... ئەدىناسى ئۇنىڭ خىزمەتكارلىقىغىمۇ يارىمايمەن. ئۇنىڭ مېنى ئادەم قاتارىدا! كۆرۈپ يوقلاپ يۈرگىنىگە ھەيرانمەن...

— سىزنىڭ مۇشۇنداق غورۇرسىزلىقىڭىز مېنى غەزەبلەندۈرىدۇ، — مەن قىزىشىشقا باشلىدىم، — سىز ئۆزىڭىزنى نېمانچە پەس كۆرۈسىز؟ مەن بۇ يەردە گۈزەللىك بىلەن مۇھەببەتنىڭ مۇناسىۋىتى توغرىسىدا ۋەز ئېيتىپ بەرمەكچى ئەمەسمەن، سىز بىر يازغۇچى، سىز بۇنى ياخشى چۈشىنىسىز، لېكىن شۇنى ئېيتقۇم كېلىۋاتىدۇكى، سىز غورۇرىڭىزنى يوقاتقان ئادەمكەنسىز، ھايۋان جېنىدا ئۆزىنى قەدىرلەشنى بىلىدۇ. سىز تۇرمۇشتىكى ئادەملەردىن ئۈستۈن تۇرىدىغان بىر قابىل يازغۇچىسىز! ئۇنىڭ ئۈستىگە سىز بىر ئەركەكسىز، ئەركەكلىك باتۇرلۇق، شىجائەت دېمەكتۇر، مۇھەببەتكە كېرەكلىكى دەل مۇشۇ نەرسە، مۇھەببەتنىڭ بىر قانىتى ساداقەت بولسا بىر قانىتى باتۇرلۇق. سىزدە كەم نەرسە باتۇرلۇق ۋە غورۇر ئىكەن. ئۆزىڭىزنى قەدىرلەش تۇيغۇسى بولسىلا سىزدە باتۇرلۇق بولىدۇ، ئۆزۈڭنى قەدىرلىمىگەننى خەق قەدىرلىمەيدۇ، ئۆزىنى سۆيمىگەننى خەقمۇ سۆيمەيدۇ! كونىلارنىڭ «پايتىمىسى سۆرۈلۈپ قالسىمۇ ئەر» دېگەن سۆزى بارغۇ؟ سىز ئالدى بىلەن بىر ئەرسىز! بىر ئەرگە نىسبەتەن چىرايلىق ۋە سەتلىك ئانچە مۇھىم ئەمەس، سىز بۇ ئىشقا نېمانچىلا بەك باش قاتۇرىسىز؟

تەشنائى بېشىنى كۆتۈردى ۋە تىترەك ئاۋازدا قىزغىن پىچىرلىدى:

— ئاھ دوستۇم، رەھمەت سىزگە، كۆپتىن - كۆپ تەشەككۇر، مېنى يەڭگىللىتىۋەتتىڭىز، باشقا بىر ئادەمگە ئايلاندۇرۇپ قويدىڭىز، مۇبادا شۇنداق بولسا، راستىنلا شۇنداق بولسا يۈرىكىم يېرىلىپ كېتەرمۇ دەپ خاۋاتىرلىنىمەن...

تەشنائى ئەسەبىي قوزغالغاندەك مېنىڭ قولۇمنى مۇزدەك سوغۇق ۋە ئەتىسىز قوللىرى بىلەن قامالاپ جېنىنىڭ بارىچە سىقتى. ئۇنىڭ قولىلا ئەمەس، پۈتۈن ۋۇجۇدى تۇتقاق كېسىلى تۇتقان ئادەمنىڭ تېنىدەك تىترەيتتى، كۆزلىرىدىن ھاياجان ياشلىرى تۆكۈلمەكتە ئىدى. مەن ئۇنىڭ چىرايىغا قانائەت، ھوزۇرلىنىش ئىچىدە كۈلۈمسىرەپ تىكىلدىم.

— دېمەك دېگەنلىرىم كاللىڭىزدىن ئۆتتى، رەناغا ھەممىنى ئاشكارا ئېيتىسىز، شۇنداقمۇ؟ — مەن ئۇنىڭ ئاي نۇرىدا يالتىراپ كەتكەن چىرايىغا تىكىلىپ سورىدىم. ئۇ بىردىنلا دالىغا بۇرۇلۇپ ئۈنچۈقماي تۇرۇپ قالدى. قوللىرى تېخىمۇ بەتتەر تىترەپ كەتتى.

— ياق...ياق...ھازىرچە...مەن...ئۇ...

— يەنە نېمە بولدى سىزگە؟

ئۇ ماڭا بۇرۇلۇپ قارىدى:

— ئۆزىڭىز بىلىسىز، مەن بەكمۇ مۇدھىش يالغۇزلۇق ئىچىدىكى ئادەممەن، رەنا

www.uyghurkitap.com

مۇشۇ ئادەتتىكى مۇناسىۋەتتى ئارقىلىق مېنى تىرىكلىكنىڭ ئەھمىيىتى ۋە خۇشاللىقى بىلەن باغلاپ تۇرغان بىر تال يىپ ۋە بىردىنبىر يىپ، بۇ يىپ تولىمۇ ئىنچىكە، بەكمۇ ئاجىز ۋە بوش، ئاشۇ يىپنىڭ بىر ئۇچى مېنىڭ جېنىم بىلەن تۇتاشقان، مېنىڭ جان رىشتەمگە چىگىلگەن، مۇبادا مەن ھەممىنى ئوچۇق ئېيتسام ئۇ سىز ئېيتقاندەك قوبۇل قىلسىچۇ مەن ئۇچۇن جەننەت ئىشىكىنىڭ ئېچىلىشى بىلەن باراۋەر خۇشاللىق بولار، ئەگەر... قوبۇل قىلمىسىچۇ؟ ئۇچاغدا... ياق، مەن بۇنى ئويلاشتىنمۇ، تىلغا ئېلىشتىنمۇ قورقىمەن. ئەگەر قوبۇل قىلمىسا، ھېلىقى بىر تال يىپ ئۇشتۇمتۇت ئۈزۈلۈپ كەتسە، ئۇ چاغدا قالىدىغىنى تېخىمۇ دەھشەتلىك يېگانىلىق، تېخىمۇ ئاچچىق ئازاب، تېخىمۇ ئېغىر قايغۇ - ھەسرەت، ئۈمىدسىزلىك ھەتتا ھالاكەت بولار... ياق، مەن بۇنىڭغا چىدالمايمەن، بۇنى كۆتۈرەلىگۈدەك جاسارەت ۋە قۇۋۋەت مەندە يوق. مەيلى، مەن مۇشۇنداق ئۆتۈۋېرىشكە رازىمەن، ئىشقىلىپ ئۇ مېنى يوقلاپ تۇرسىلا، مەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرسامىلا، شۇنىڭغا شۈكرى قىلىمەن، شۇنىڭدىن مىڭلارچە رازىمەن، ياق... ياق...

مەن ئەركىشىنىڭ ئىچىدە ئۇنىڭدەك كۆپ يىغلىغان ئادەمنى زادىلا كۆرمىگەندىم، ئۇنىڭ كۆز يېشى نەدىن قايناپ چىقىۋاتىدىكىن؟ ئۇنىڭ كۆزىدىن يەنە ھە دېمەيلا ياش قۇيۇلدى. لېكىن بۇ كۆز يېشى بايىقىغا ئوخشىمايدىغان پەرياتلىق ۋە نالىلىك ئىدى.

— ئۇنىڭ سىزنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىدا گەپ يوق، ئۇنىڭدەك ئەقىللىق ۋۇجۇدى پاكىز ۋە غورۇرى كۈچلۈك قىزلار ياخشى كۆرمىگەن ئادىمى ئالتۇن بەرسىمۇ ئۇنىڭغا قايرىلىپ قاراپ قويۇشنى نومۇس دەپ بىلىدۇ... رەنا سىزنى ئۆزۈڭىزدىن بۇيان يوقلاپ تۇرۇۋاتىدۇ، ئۇ بىرەر نەرسىنى ئويلىمامدۇ؟ ياق، ئويلايدۇ، سىزدىن بىر نەرسىنى كۈتۈپ يۈرىدۇ. سىز مۇشۇ كەمگىچە ئۇ كۈتۈۋاتقان نەرسىنى ئۇنىڭغا بەرمەپسىز، ئەمدى بوشاڭلىق قىلماڭ، غەيرەتلىك بولۇڭ، سىز مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايسىز، ھەرگىز ئىككىلەنمەڭ، باتۇر بولۇڭ! — تەشنائى كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ماڭا بىر ھازاغىچە ئۇنسىز تىكىلدى، ئاندىن ئۇشتۇمتۇت ئالدىراپ دېدى:

— يا... بولمىسا...سىز ئەلچى بولۇپ، يىراقتىن ئەگىتىپ گەپ ئېلىپ باقسىڭىز بولامدىكىن - يا؟ سىزچە بولامدۇ - يا؟

ئۇ ئۈيۈلۈپ قالدى بولغاي، بىردىنلا لېۋىنى كۈچ بىلەن چىشلەپ جىم بولدى.

— بوپتۇ، شۇنداق قىلايلى، سىز ئۇچۇن جان تەسەددۇق، — مەن ئۇنىڭ تاقەتسىزلىك ئىچىدە ماڭا تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىگە قاراپ كۈلۈپ جاۋاب بەردىم، — لېكىن، مەن ئۇ قىزنى...

— بۇ ئاسان، مەن ھەممىنى تونۇيمەن، — رەنانىڭ جاۋابىنى ھازىرلا ئېلىپ بولغاندەك قىن - قىنىغا سىغماي قالغان تەشنائى خۇشاللىقىدىن قولۇمنى سۇندۇرۇۋەتكۈدەك سىقتى، — رەھمەت دوستۇم...

12 - باب

بىز ئەتىسى پائالىيىتىمىزنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، شەھەرگە قايتىپ كەلدۇق. مەن ياتاققا كېلىپلا تازا راھەتلىنىپ يۇيۇنۇۋالدىم - دە، ئاندىن قانغۇچە ئۇخلىدىم. ئويغىنىپ ئويغانسام سائەت تۆت بوپتۇ. ئورنۇمدىن تۇرۇپ قىزىق چاي ئىچكەچ، ئۆزۈمنى دېۋانغا تاشلاپ

لەچچە كۈنلەردىن بېرى يىغىلىپ قالغان گېزىتلەرنى كۆرۈشكە باشلىدىم. تۇيۇقسىزلا تېلېفون جىرىڭلاپ كەتتى. تۇرۇپكىنى قولۇمغا ئالدىم.

— ھازىرغىچە چىقىپ قالغاندۇ؟ قاراڭ...

بۇ «تەشنائى»نىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇنىڭ ئاھاڭىدا سەلگىنە قورۇنۇش ئارىلاشقان خۇشاللىق ئۇرغۇپ تۇراتتى:

— قاراڭ، مۇبادا باشقا ئىشىڭىز بولمىغىنىدا ياتاققا... بىر كېلىپ كېتەمسىز، پاراڭلىشىمىز...

مەن خۇشاللىق بىلەن رازى بولدۇم، تۇرۇپكىنى قويۇپ ئالدىراپ كىيىنىپ ياتاقتىن چىقتىم. مەن مېھمانخانىنىڭ قورۇسىدىكى كەڭرى چىملىقتا كېتىۋېتىپ تەشنائىنىڭ: «ئۇ كەلگەن ھامان سىزگە تېلېفون بېرىمەن» دېگىنىنى ئەسلىدىم. دېمەك ئۇنىڭ رەناسى، ئۇنىڭ تەنھا ياۋا ئەتىرگۈلى ئۇچىمىزدىكى سەپەر چاڭلىرىمىزنى قېقىپ بولغۇچە ئۇنۇپ بوپتۇ – دە...

ئىشىكنى «تەشنائى» ئاچتى ۋە كۆلۈمسىرىگىنىچە ئىچكىرىگە تەكلىپ قىلدى. مەن ئۇنىڭ چىرايىغا زەن سالدىم، ئۇ خۇددى يېڭىلا تويى بولغان كىشىدەك تارتىنىش ۋە ھاياجان ئىچىدە يالقۇنلاپ تۇراتتى. ئۇ مېنىڭ ئۆزىگە دىققەت بىلەن تىكىلىپ قاراۋېرىشىمدىن ئوڭايسىزلىنىپ تېخىمۇ بەتتەر قىزىرىپ كەتتى. مەن ئۇنىڭغا قاراپ خۇشخۇيلۇق بىلەن سالام قىلدىم ۋە ئىچكىرىنى ئىما قىلىپ كۆزۈمنى قىستىم. ئۇ مېنىڭ قولۇمدىن تۇتۇپ ئىچكىرىگە تارتتى ۋە مەن ئاڭلىغىدەك قىلىپ پىچىرلىدى:

— كەلدى... ئۇ كەلدى...

دىمىق ۋە كۈندۈزى بولۇشىغا قارىماي ياتاق دېرىزىسىنىڭ ئېغىر ۋە قېلىن پەردىسى تارتىلىپ، چوڭ چىراغ يېقىۋېتىلگەنىدى. تامغا قاتار قويۇلغان ئىككى دىۋاننىڭ بىرسىدە بىر ياش قىز قانداقتۇر بىر ژۇرنالنى ۋاراقلاپ ئولتۇراتتى. مېنىڭ ئاياغ تىۋىشىم بىلەن ئۇ قىز ژۇرنالدىن بېشىنى كۆتۈردى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭا سىپايىلىق بىلەن بېشىنى ئېگىپ سالام قىلدى، مەن ئۇ قىزغا بىر دەقىقە تىكىلىپ قارىدىم ۋە دەررۇ ئۆزۈمگە كېلىپ ئۇنىڭغا جاۋابەن بېشىمنى ئەگدىم:

— سالام ... قانداق ئەھۋالىڭىز؟

— ياخشىمۇسىز؟

مەن ئۇ قىزنىڭ ئۇدۇلىدىكى كرېسلوغا جايلاشتىم، قىز تېخىچە ئۆرە تۇراتتى. مەن قىزنى ئولتۇرۇشقا يىنە بىر قېتىم تەكلىپ قىلدىم. قىز زەڭگەر تار يوپكىسىنىڭ ئارقىسىنى قولى بىلەن سىلاپ تۈزلەپ دىۋانغا يەڭگىلگىنە قوندى.

«تەشنائى» چاي شىرەسىنى ئوتتۇرىغا يۆتكىدى. شىرە ئۈستى ئەپلىسىن، ماندارىن، بانان، قۇرۇق ئۈزۈم، ياڭاق مېغىزى، گۈلە، ئانار ۋە مۇسۇلمانچە ماركىسى بار ھەر خىل كەمپۈت – گېزەكلەر ئېلىنغان تەخسىلەر بىلەن توشۇپ كەتكەنىدى.

«قاچاندىن بېرى بۇنچىۋالا تەييارلىق قىلىپ ئولگۈردىكىنا؟» دەپ ئويلاپ قالدىم ئىچىمدە.

«تەشنائى» چايداندىن چاي قۇيۇپ مېنىڭ ئالدىمغا قويدى، ئاندىن قوللىرىنى تىنىمسىز ئۇشقىلاپ دەم ماڭا دەم ئۇ قىزغا قاراپ دىلىغۇل بولغاندەك تۇرۇپ قالدى. قارىسام ئۇ كىيىم ئالماشتۇرۇۋاپتۇ. (مەن سىمىنارىيىگە كەلگەندىن بۇيان ئۇنى بىر

www.uyghurkitap.com

خىل كىيىمدىلا كۆرگەنىدىم) ئۇنىڭ ئۇچىسىدىكى كەرەشىناۋاي كاستۇم ـ شىم ئۇنىڭغا سەلكىنە چوڭ كېلىپ قالغاندەك كۆرۈنىسىمۇ، رەڭگى ئۆزىگە تازا خوپ كەپتۇ. ئۇنىڭ چىرايى خۇشاللىق ۋە خىجالەتتىن هال رەڭ قىزىل بولۇپ يۈزىدىكى تاتۇقى پارقىراپ كەتكەنىدى. «ئۇنچىلىكمۇ سەت يىگىت ئەمەس ئىكەن، ئەسلىدە!؟...» دېگەن خىيال كۆڭلۈمگە كەچتى. «ياكى مۇھەببەت كىشىنى چىرايلىق كۆرسىتەمدىكىن؟...»

— ئەممىسە... مەن سىلەرنى تونۇشتۇرۇپ قوياي، — دېدى ماڭا قاراپ تەشنائى، — بۇ ياق...بۇ... — ئۇ مېنىڭ ئۆزىگە پۈتۈن دىققىتىم بىلەن هاڭۋېقىپ قاراپ قالغىنىمنى كۆرۈپ بىردىنلا هودۇقۇپ قالدى. مەن دەررۇ شىرەدىكى تەخسىلەرگە قارىۋالدىم.

— بۇ ياق رەنا... رەنا قىز بولىدۇ. ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى. — قىز ئۇيالغاندەك بولۇپ بېشىنى سېلىپ يوپكىسىنى غىجىملىدى، — بۇ ياق بولسا يازغۇچى مۇبارەك رەشىت بولىدۇ.

يوپكىسىنى غىجىملىغىنىچە ئۆزىنىڭ بارماق ئۇچلىرىغا قاراپ ئولتۇرغان رەنا خۇددى قورقۇپ كەتكەندەك شارتتىدە بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا تىكىلىپ قارىدى. مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىكى ئادەتتىن تاشقىرى تەئەججۈپلىنىشىنى كۆرۈپ هەيران قالدىم ۋە ئۇنىڭغا قاراپ هۆرمەت يۈزىسىدىن بېشىمنى سەلكىنە ئەگدىم. قىز جاۋابەن ماڭا بېشىنى ئەگدى. ئۇنىڭ نېپىز قاپىقىدا ۋە نەپىس لەۋلىرىدە بىر خىيالچان كۈلۈمسىرەش قېتىپ قالغانىدى. تەشنائى بىرنەچچە تال ئانارنى ئېلىپ پارچىلاش ئۈچۈن تاشقىرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى. ئارىغا چوڭقۇر جىمجىتلىق چۈشتى. مەن ئالدىمدىكى قىزغا سەپ ـ سېلىشقا باشلىدىم. رەنا كىشى هەيران قالغۇدەك دەرىجىدە چىرايلىق ئىدى. ئۆزىنىڭ بەك ئاز ئۇچرايدىغان گۈزەللىكى بىلەن ئۆي ئىچىنى «لىققىدە» تولدۇرۇپ ئولتۇرغان بۇ قىز كۆپ بولسا 18 ـ 19 ياشلاردا ئىدى. ئۇنىڭ بەرق ئۇرۇپ تۇرغان ياشلىقى ۋە گۈزەللىكى ئۆي ئىچىگە نېمىشقىدۇر بىر بىئاراملىق تارقىتاتتى.

تەشنائى دەھلىزدە نېمىشقىكىن خېلى ئۇزۇن هايال بولدى. دەھلىزدە هېچقانداق تىۋىش ئاڭلانمايتتى... «نېمە ئىش قىلىپ يۈرىدىغاندۇ؟ يەنە نېمە خىيالىدا ئۇنىڭغا...» دەپ ئويلاپ قالدىم تىت ـ تىت بولۇپ. قىز بېشىنى كۆتۈردى. شۇ چاغدا ئىككىمىزنىڭ كۆزلىرى ئۇچرىشىپ قالدى. قىز يەنە قىزارغاندەك بولۇپ يەرگە قارىۋالدى. شۇ دەقىقىدە نېمىشقىدۇر پۈتۈن تېنىمگە بىر تىترەك ئولاشتى. بۇ تىترەك ئادەتتىكى تىترەككە نېمىسى بىلەندۇر ئوخشىمايتتى — ۋۇجۇدۇمغا ۋىششىدە قىلىپ تەگكەن نامەلۇم بىر نەرسىنىڭ تورى بىلەن ئاۋۋال مېڭەم، ئاندىن يۈرىكىم، ئارقىدىن پۇت ـ قولۇمنىڭ ئۇچلىرى قىزىغاندەك بولۇپ جىمىرلاپ كەتتى. ماڭا كېلىپ تەگكەن بۇ نەرسە قول بىلەن تۇتقىلى، كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدىغان نەپەستەك يەڭگىل، چوغدەك كۆيدۈرگۈ، نۇردەك يۇمشاق چاقماقتەك كەسكىن ۋە قۇدرەتلىك بىر نەرسە ئىدى. بۇ نەرسە ئۇنىڭ ئاشۇ كۆزلىرىدىن خۇددى ئوقيا ئوقى كەبى ۋىشىلداپ ئۇچۇپ چىقىپ كەلگەنىدى. مېنىڭ دەم ـ نەپەسىم قىسىلىپ، يۈرىكىم سالغاندەك، بىر ئەنسىزلىك ئىچىمگە كىرىۋالدى. ماڭا هاۋا يېتىشمەيۋاتاتتى. مەن دېرىزىدىكى ئېغىر ۋە قېلىن پەردىگە چىدىماسلىق بىلەن قاراپ قويۇپ، گالستۇكىمنى بوشىتىپ، كۆڭلىكىمنىڭ ياقىسىنى يېشىۋەتتىم.

تەشنائى كىرىپ پارچىلانغان ئانارنى ئىككىمىزنىڭ ئالدىغا قويدى. ئۇنىڭ يۈزى هېلىمۇ قىزىرىپ تۇراتتى. لەۋلىرىدە هېلىمۇ بىر ئۇياتچان تەبەسسۇم لىپىلدايتتى. ئۇنىڭ پۈتۈن تۇرقىدىن بىر ئارامسىزلىق، بىر هاياجان، بىر ئىسەنكىرەش مەلۇم بولۇپ تۇراتتى.

— قېنى ئانار يەڭلار... ئېلىنىڭ مۇبارەك رەشت...

«تەشنائى» خۇددى رەنانىڭ بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك ماڭا ئۆمسىلا بىر سىپا-گەرچىلىك بىلەن مۇراجىئەت قىلدى. مەن ئۇنچىقماي ئانار پارچىسىدىن ئالدىم.

— قېنى، سىزمۇ ئېلىڭ رەنا، — تەشنائى گويا ئۆز ئاۋازىنىڭ ئەكس ساداسى. ئۇخلاۋاتقان كىملەرنىدۇر ئويغىتىۋېتىشتىن قورققاندەك ئېھتىيات بىلەن پەس ئاۋازدا غودۇڭشىدى. قىز تەشنائىغا قاراپ ئىللىقىنە كۈلۈمسىرەپ قويۇپ قولىنى شىرەگە ئۇزاتتى. بۇ قوللار ئاق قۇنىڭ بويىندەك ئاق ۋە نەپىس، تالدەك ئەۋرىشىم ۋە يۇمران، نۇردەك سۈزۈك ۋە ئىسسىق ئادەمنىڭ كۆزلىرىدەك ھېسسىيات ۋە مەنە تۇغدىرىدىغان قوللار ئىدى... كۆيدۈرگۈ ئىسسىقى بىلەن داغىقى بار، چاڭ-توزان پۇرقىراپ ئۇچۇپ تۇرىدىغان، بۇ كىچىككىنە نامرات شەھەردە بۇ قوللارنى قانداق قىلىپ مۇشۇ ھالدا ساقلاپ قالدىكىن؟...

— رەنا سىزنىڭ ئەسەرلىرىڭىزنى ئوقۇغان ئىكەن، تېخى ھېلىراقتا سىزنىڭ پارىڭىزنى قىلىشتۇق، — دېدى تەشنائى بەكە بىلەن ئالما ئاقلىغاچ ماڭا سىڭايان قاراپ.

— ئېلان قىلىنغان ئەسەرلىرىڭىزنىڭ ھەممىسىنىلا ئوقۇغانمەن، تۇنجى ھېكايىڭىز «ناخشا، مەن ناخشا» دىن تارتىپ يېقىندا ئېلان قىلىنغان «كۆك رەڭلىك كۆلكە»گىچە، — قىز قورۇنۇپراق كۈلۈپ قويدى، — ئۆتكەندە گېزىتتىن «كۆك رەڭلىك كۆلكە» ناملىق پوۋېستلار توپلىمىڭىزنىڭ چىقىدىغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەرنى كۆرۈپ قالدىم.

«كۆك رەڭلىك كۆلكە» ئېلان قىلىنغىلى تېخى 15 كۈن بولمىغان پوۋېستىم ئىدى. رەنا بۇنىمۇ ئوقۇشقا ئۈلگۈرۈپتۇ. بۇنىسى مېنى تېخىمۇ سۆيۈندۈردى. مەن دېمىمىنى ئىچىمگە تارتقىنىمچە قىزنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالدىم.

— مەن تېخى سىزنى 50 ياشلاردىن ھالقىغان بىر كىشى بولسا كېرەك، دەپ ئويلايتتىم... — قىز ئەيىبكاردەك قىسىلىپ قىزاردى، — كېيىن تەرجىمىھالىڭىزنى كۆرۈپ ھەيران قالدىم. نېمىشقىدۇر سىزنى يەنە شۇ 50 ياشتىن يۇقىرى قېرىتقان ئادەم سۈپىتىدە كۆز ئالدىمغا كەلتۈردۈم. بۈگۈن قارىسام راستىنلا ياش ئىكەنسىز... توۋا، نېمىشقا شۇنداق ئويلىدىمكىن؟ — قىز بىلىنەر-بىلىنمەس جىلمايدى.

— يازغۇچىلارنىڭ ھەممىسىنىلا بوۋايلار دەپ تەسەۋۋۇر قىلدىڭىزمۇ ياكى پەقەت مېنىلىمۇ؟ — مەن كۈلۈپ سورۇدۇم.

— پەقەت... پەقەت سىزنىلا... — قىز ئاغزىنى قولى بىلەن توسۇپ كۈلۈۋەتتى.

— تەشنائىنىچۇ؟

مەن نېمىشقىدۇر گەپنى شۈكلەپ ئولتۇرغان تەشنائىغا باغلىۋالدىم. ئۇ ھۆپپىدە قىزىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئىسمى چىقىشى بىلەن قىز ئەركىنرەك نەپەس ئېلىپ بىردىنلا شوخلىشىپ كەتتى:

— تەشنائى مۇئەللىمنى مەن دەسلەپتە تاشقى كېسەل دوختۇرىمىكىن دەپ ئويلىۋېدىم... — قىز تەشنائىغا قاراپ ئىسسىققىنا كۈلدى.

— بۇ قانداق بولغىنى ئەمدى؟ بىرىمىز سىزگە بوۋاي بولۇپ كۆرۈنسەك، يەنە بىرىمىز ئاللىقانداق تاشقى كېسەل دوختۇرى بولۇپ...

قىز ئازراق ئويلىنىۋالغاندەك قىلدى، ئاندىن دېدى:

— تەشنائى مۇئەللىمنىڭ ئەسەرلىرى ماڭا گويا ئوپېراتسىيە كارىۋىتىدا، دوختۇر-

نىڭ رەھىمسىز پىچاقىغا توغرىلىنىپ ياتقان بىمارنىڭ ئاپپاق يۈرىكىنى، مۇزلاپ كەتكەن پۇت - قولىنى، ئۇ بىمارنىڭ سوغۇق ۋە سۆلەتسىز نەپىسىنى تەسۋىرلەپ بېرىۋاتقاندەك بىر خىل ئىچ ئاغرىتىش ۋە غەشلىك بەرسە، سىزنىڭ پوۋېستلىرىڭىزدا يىراق ئۆتمۈش بىلەن خۇددى چۈشتەك چۈشىنىكسىز شەكىلدە گىرەلىشىپ كەتكەن رېئاللىق ۋە كەلگۈسىگە تەۋە خىياللار يېزىلىدىغان بولغاچقا ماڭا تولىمۇ جىددىي ۋە ئېغىر تۇيۇلىدۇ. سىزنىڭ ئەسەرلىرىڭىزنى ئوقۇپ بولۇپ كىشى كۆتۈرۈپ قويغۇسىز ئېغىر خىيال ۋە تېڭىرقاش ئىچىدە قالىدىكەن، ئادەتتە ھاياتقا بوۋايلارلا شۇنداق قارايدۇ، سىز جىددىي يازىدىكەنسىز، خۇددى ھەممىنىلا ئويلاپ، ھەممىدىن تەشۋىش يەپ، ھەممىگىلا چېچىلىپ يۈرىدىغان گاچگۇن، تىرتەك بوۋايلاردەك...

ئۇ ماڭا تىكىلگىنىچە خۇمارلىنىپ كۈلۈۋەتتى.

مەن ئەيىبلەش ياكى ماختاش ئىكەنلىكىنى بىلەلمەيدىغان بۇ مۇلاھىزىدىن كېيىن، ياقا يۇرتتىكى بۇ گۈزەلنىڭ ماڭا بەرگەن ئالاھىدە دىققەت ئېتىبارىدىن مەست ئىدىم. تەشنائى بولسا ئۆز ياۋا ئەتىرگۈلىنىڭ مۇشۇ بۆلمەدە مەۋجۇتلۇقىدىن كەيىپ...

بۆلمە ئىچىنى ئۈچ بۇرجەكتىن ئاستا - ئاستا يۆپۈرۈلۈپ، ئاشكارىلىنىپ چىقىۋاتقان كۈچلۈك ئىنتىلىش بىلەن بىر - بىرىنى ئۆزىگە تارتىشتىن كېلىۋاتقان سېھىرلىك كەيپىيات قاپلىدى. ئۈچ بۇرجەكتىن چىقىۋاتقان ئۈچ خىل كۈچ ئۈن - تىنسىز ھالەتتە بىر نۇقتىغا يىغىلىۋاتاتتى. ئاندىن ئۇلار ئۆزئارا قايچىلاشمان كېسىشكەن بىرنەچچە ماشىنا چىرىغىنىڭ نۇرىدەك ئۆزئارا كېسىشىپ، ئۆزئارا گىرەلىشىپ، ئۆزئارا ئۆتۈشۈپ، ئۆزئارا چىرمىشىشقاندەك بولاتتى. ئاندىن گويا دەررۇ ئېسىنى تاپقاندەك بولۇپ بىر - بىرىدىن كەسكىن ئاجرىلىپ چىقىپ، كېسىشىش نۇقتىلىرىنى يېڭىباشتىن تاللاش ئۈچۈن تىركىشىۋاتقاندەك ئىدى، بۇ ئۈچ كۈچ، ئۈچ ياش يۈرەكتىن، بىر - بىرىگە چاڭقاق ئىككى جىنسنىڭ قەلبىدىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان ئاتەش كەبى ھېسسىيات ئىدى. ئاخىرىدا ۋە نېمىشقىدۇر كىمنىڭ، كىمگە تەلپۈنۈۋاتقانلىقى بارا - بارا غۇۋالىشىپ كەتتى — خۇمارلىق بېقىشلار، قىزىرىپ بۇزۇرۇشلار، دەككە - دۈككە، سارا سىملىق ۋە ئازابلىق ئىككىلىنىشلەرنى ئۆز ئىچىگە يوشۇرۇۋالغان كۈلكە - چاقچاق، قىزغىن سۆھبەت، تۇرۇپ كىشىگە ئېيتىپ تۈگەتكۈسىز خۇشاللىق بەخش ئەتسە، تۇرۇپلا بىر خىل چۈشىنىكسىز تەشۋىش، ئازاب ۋە يوشۇرۇش قىيىن بولغان ئالاقزادىلىك، غەشلىك ئېلىپ كېلىۋاتاتتى...

13 - باب

ئاشۇ كۈندىن كېيىن ئۈچىمىز ھەر كۈنى كەچقۇرۇنلۇقى ياكى «تەشنائىي» نىڭ ياتىقىغا يا بولمىسا مېنىڭ ياتىقىمغا يىغىلىدىغان بولدۇق.

رەنا كەلگەندىن كېيىن بىز ئالدىنقى كۈنى باشلىنىپ ئايغى چىقمىغان تېمىلار ئۈستىدىكى قاراشلىرىمىزنى مۇھاكىمە قىلىشقا باشلايتتۇق. دەسلىپىدە بىز ئۆزئارا سەل تارتىنغاندەك قىلدۇق. شۇڭا مۇھاكىمىلەردە، قاراشلىرىمىزدا ناھايىتى چوڭ پەرقلەرنىڭ بارلىقىغا قارىماي بىر - بىرىمىزگە يول قويۇشتۇق، ۋاقىت ئۆزارغانسېرى بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدىكى بۇ خىل تارتىنىش ئۆزلۈكىدىن سۇسلاپ باردى. مۇئامىلىمىز ئىلگىرىكى سىپاگەرچىلىكتىن، ئەركىن، سەمىمىي ۋە خاراكتېرىنى ئېتىراپ قىلغان بىر خىل يەڭگىل مۇناسىۋەتكە ئۆزگەردى.

بەزىدە مۇھاكىمىلىرىمىز جىددىي تالاشقا ئۆزگىرەتتى، مۇنازىرىنىڭ قىزىقچىلىقىدا گاھى كۆڭۈللىرى يېرىم كېچە بولۇپ كېتەتتى. ئاخىرىدا بىز يەنە دوستانە خوشلىشىپ ئايرىلاتتۇق. «تەشنائى» رەنانى ئۆيىگىچە ئاپىرىپ قوياتتى.

... بۇنداق مۇنازىرىلەردە ھەرقاچان مەن غالىب چىقاتتىم. چۈنكى مەن يېقىنقى يىللاردىن بۇيان باشقىلارنىڭ ئالدىدا ماختىنالىغۇدەك دەرىجىدە كۆپ كىتاب ئوقۇغانىدىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ ئوتتۇغانلىرىم ئەدەبىيات مەسىلىلىرى ئۈستىدىكى ئەڭ يېڭى، ئەڭ نەمۇنىلىك ئەسەرلەر ئىدى، بەزىلىرى بولسا دۇنيا ئەدەبىيات ساھەسىدىكى ئەڭ يېڭى مۇنازىرە تېمىلىرىغا بېغىشلانغان تەسىرى ناھايىتى چوڭ بولۇۋاتقان يېڭى ئوقۇشلۇقلار ئىدى، شۇڭا مەن مۇنازىرە داۋامىدا باشقىچىرەك قىياپەتتە ئوتتۇرىغا چىقاتتىم. «تەشنائى» بولسا ئەدەبىياتنى بىر زامانلاردا تەكشۈرگەن، لېكىن ئەمەلىيەتتە ئۇنچىلىك نەتىجىلىك بولمىغان كۆزقاراشلاردا تۇرۇپ باھالايتتى. شۇنىڭ بىلەن ئىككىمىز تەبىئىي ھالدا ئىككى قۇتۇپقا تەۋە بولۇپ قالاتتۇق.

تەشنائى سۆزگە ماھىر ئەمەس ئىدى. سۆزلەرنى خۇددى كەچكۈزدە پاساڭ خەمەك تەرگەندەك توختاپ - توختاپ، نېمىلەرنىڭدۇر ئارىسىدىن تەسلىكتە تېپىپ چىقىۋاتقاندەك قىيىنلىقتا تەلەپپۇز قىلاتتى. بىرەر پىكىرنى ئىزاھلاش ئۈچۈن ئەزمىلىك بىلەن بەك يىراقتىن ئەگىتىپ كېلەتتى. سۆزلەۋاتقاندا مېنىڭ كۆزۈمگە نېمىشقىدۇر قورقۇپ تۇرغاندەك خەۋپسىرەپ ئىشەنچسىز قارايتتى، پىكىرلىرى جۈرئەتسىز، چېچىلاڭغۇ، دىلىغۇل ئىدى. ئىنكاسى ئاستا، تەپەككۇرى سۆرەلمە، ئاساسلىرى كونىچە ئىدى. مېنىڭ ئاغزىمدىن قاراملارچە ئېتىلىپ چىقىۋاتقان يېڭى ئىبارىلەر يېڭى كىتابلارنىڭ نامى، قايسىبىر جاھانشۇمۇل چەت ئەل يازغۇچىسىنىڭ ئات - جۆنى، ياكى بىرەر ئىككى جۈملە پەلسەپىۋى كەلىمىسىنى ئاڭلىغاندا بەئەينى كەپسىز باللارنىڭ تاش بورنىغا قالغان دىۋاندەك، كىچىككىنە ۋە يېقىمسىز كۆزلىرىنى بىچارىلەرچە پارقىرىتىپ، ھەم ھەيران بولۇپ ھەم قورقۇپ، شۈمشىيىپ قالاتتى. سۆزلەۋاتقاندا سۆزلىرى بوغۇزىغا قىسىلاتتى، مۇنازىرىدە باشتىن ئاخىرىغىچە بىر خىل جىددىيچىلىك سالاسىمە ۋە ھودۇقۇش ئىچىدە ئولتۇراتتى. گاھىدا لەۋلىرى قانسىزلىنىپ تىترەيتتى. ئورۇق ۋە قىسقا بارماقلىرى تىنىمسىز قىمىرلايتتى، گاھ پۇكۇلەتتى، گاھ ئېچىلاتتى، گاھ تىلى بىلەن كالپۇكىنى يالىسا، گاھ تامىقىنى قىرىپ خىرقىرايتتى. بەزىدە بۇرنىنى كۈچ بىلەن تارتاتتى. سۆزلىگەندە مېنىڭ كۆزۈمگە ئەمەس ئەكسىچە پېشانەمگە ياكى مەيدەمدىكى قايسىبىر تۈگمىنىڭ ئورنىغا قارىۋېلىپ مېنى بىزار قىلاتتى، ئۇنداق چاغدا كۆزلىرى ئەينەك شارچىدەك سوغۇق ۋە ھېسسىياتسىز يالتىراپ قالاتتى. ئىلگىرى تەشنائىدىن بۇنچىلىك كۆپ ئىللەت ۋە جىسمانى زەئىپلىكنى سەزمىگەندىم، كېيىنكى كۈنلەردە ئۇنىڭدىن خۇددى كېسەل تەگىۋاتقاندەك پات - پات كۆرۈلىدىغان بىر خىل بىنورماللىقنى، بىئاراملىقنى كۆرىدىغان بولدۇم، ئۇ، ئۇشتۇمتۇتلا ئۆزىنى يوقىتىپ قويىدىغان بولۇپ قالغانىدى. بۇ ئالامەتلەر بولۇپمۇ مۇشۇنداق مۇنازىرە ئۈستىدە تېخىمۇ ئاشكارا ئىپادىلىنىدىغان بولۇپ قالغانىدى. مەن بۇلارنى ئويلاپ تېگىگە زادىلا يېتەلمەي قالاتتىم.

رەنا ئۇنچە كۆپ سۆزلىمەيتتى، ئۇ ئاڭلاشقا خۇشتار ئىدى. ئاندا - مۇندا سۆز قېتىشلىرىدىن ئۇنىڭ خېلىلا نۇرغۇن كىتاب ئوقۇغانلىقى مەلۇم ئىدى. ئۇ ئوقۇغان بەزى كىتابلارنىڭ ئىسمىنى تەشنائى ئاڭلاپمۇ باقمىغان بولۇپ چىقاتتى. رەنامۇ ئەدەبىياتىمىزدا

www.uyghurkitap.com

تېما ۋە شەكىل ئۈستىدە سادىر بولۇۋاتقان يېڭىلىقىقا ئالاھىدە قىزىقىدىكەن. تەشنائىي بىلەن مۇنازىرىمىز رەنانىڭ كۆزىچە بولاتتى، رەنا ئىككىمىزنىڭ سۆزلىرىگە ھۆرمەت ۋە قىزىقىش بىلەن قۇلاق سالاتتى. ئۆزى چۈشىنەلمىگەن نەرسىلەرنى شۇ ھامان خاتىرىلىۋالاتتى، مۇنازىرىدىن كېيىن ياكى تەشنائىدىن ياكى مېنىڭدىن سوراپ بىلىۋالاتتى. ئۇنىڭ خۇمار كۆزلىرىنىڭ تەكتىكە چوڭقۇر خىيال ۋە تەپەككۇر ئىزنالىرى يوشۇرۇنغاندەك ئىدى. مەن سۆزلەۋاتقان چېغىمدا ئۇنىڭ بىر ھەۋەس ۋە ئىشتىياق ئىلكىدە ھاياجانلىنىپ ماڭا بىر خىل ھەيرانلىق، قايىللىق ۋە ماقۇللاش ھېسسىياتىدا كۆز تىكىپ ئولتۇرغىنىنى سېزەتتىم. شۇنداق چاغدا ئۇنىڭ بىلىنەر - بىلىنمەس جىلمىيىشى، بېشىنى تەستىق مەنىسىدە يېنىككىنە ئىرغىتىپ قويۇشى، ئۇنىڭ مېنىڭ ئاغزىمدىن چىقىۋاتقان سۆزلەرنى ئۈشتۈمتۇت يۇتىۋېتىۋاتقاندەك، قورقۇشتىن قويۇشتىن قورقاندەك تېز - تېز خاتىرىلەپ ئولتۇرۇشى ماڭا كۆپتىن - كۆپ ھۇزۇر ۋە مەدەت بولاتتى. مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن بىر نىشەنچ، ھۆرمەت، رىغبەت ۋە يەنە نېمىندۇر كۆرگەندەك بولاتتىم. دېمەك، مەن مۇنازىرە جەريانىدىكى جۇشقۇنلۇقىم، تۈرگۈنلۈكۈم بىلەن بۇ قىزنىڭ مايىللىقىنى ئىگىلىۋالغانىدىم. (ئادەتتە ياش قىزلارنىڭ جۈرئەتلىك يىگىتلەرگە ھەۋەس قىلىدىغىنىنى ياخشى بىلىمەن — ئەلۋەتتە!)

مەن رەنانىڭ تەشنائىنى بەك ھۆرمەت قىلىدىغانلىقىنى كۆڭلىمدىكى روشەن ھېس قىلىۋاتاتتىم. تەشنائىي مۇنازىرىدە پايدىسىز ۋە ئاجىز ئورۇنغا چۈشۈپ قالغىنىدا رەنا ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتقاندەك مەيۈسكىنە قاراپ قالاتتى. گاھىدا تەشنائىي ئەلتۈدۈس يېڭىلىپ قىزىرىپ بۇزۇرۇشقا باشلىغاندا رەنا بىرەر ئۈشتۈمتۇت ھەرىكەت بىلەن تالاشنى ئۈزۈۋېتەتتى، گاھىدا بىزنى مېۋە - چېۋە، گۆلە - قاق يېيىشكە تەكلىپ قىلسا، گاھىدا ياتاقنىڭ ئىسسىپ كەتكەنلىكىنى باھانە قىلىپ بىزنى سىرتنى ئايلىنىپ كېلىشكە تەكلىپ قىلاتتى ياكى بولمىسا سۆھبەتنىڭ تېمىسىنى قايسىبىر مۇناسىۋەتسىز تېمىلارغا — يېڭىدىن بايقالغان ئۇچار تەخسە ياكى ئافرىقىنىڭ قەدىمى ئورمانلىقىدا بايقالغان «ئالەم ئادەملىرى» دېگەندەك غەلىتە ماۋزۇلارغا بۇرىۋېتەتتى. ئۇ بۇ سورۇندا گويا ھاكىم مۇتلەق ئىدى. بىز ئىلاجىسىز تالىشىشىمىزنى توختىتىشقا مەجبۇر بولاتتۇق، مەن دەسلەپتە بۇ قىزنىڭ بۇ قىلىقىنى چۈشىنەلمىدىم، ماڭا بەھۆرمەتلىكتەك بىلىندى، كېيىن ئويلاپ باقسام رەنا تەشنائىنى ئاياي دىكەن. ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ كۆز ئالدىدا تېخىمۇ بىچارە ۋە ئايانچلىق ئەھۋالغا قېلىشىنى خالىمايدىكەن. ئەقىللىق ۋە غورۇرلۇق قىز ئىكەن، ئۆز ئادىمىنى ئاياشنى، ئۇنىڭ قەدىر - قىممىتىنى قوغداشنى بىلىدىكەن! بۇ مېنى تېخىمۇ سۆيۈندۈردى. رەناغا بولغان قايىللىقىم ئاشتى، شۇنداقلا ئۆز زىممەمگە ئالغان تەشنائىغا «ئەلچىلىك» قىلىش ئىشىنىڭ خەيرلىك بولىدىغانلىقىغا ئىشىنىشكە باشلىدىم. ھۆرمەت مۇھەببەت تۇغدۇ. ياش قىزنىڭ ئۆزىدىن خېلىلا چوڭ ئەركەككە بىلىندۈرگەن ھۆرمىتىنىڭ تېگىدە ئەسلىدە ياخشى كۆرۈش يوشۇرۇنغان بولىدۇ، پەقەت ياش پەرقىنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈنلا بۇنداق ياخشى كۆرۈش ھۆرمەت تونىنى ئېلىشقا مەجبۇر...

(داۋامى كېيىنكى ساندا)

مەسئۇل مۇھەررىر ئالەمجان ئىسمايىل

„ئالتۇن چاغ مۇكاپاتى„غا قوبۇل قىلىنغان ئەسەر

ئادىلجان تۇنىياز

سالام سېنىڭ چوغدەك تېگىڭگا

كىچىككىنە كەنت بازىرى

بۈگۈن سەھەردە
قۇياش سۇنغان ئاق گۈلچەمبىرەك،
ياراشقاندا مۇز دېرىزىمگە؛
ئەسلىمەمنىڭ تاش ئەينىكىگە
ئېقىپ چۈشتى ئۇزۇن بىر سايە،
قەلبىم شۇئان يىرتىپ تۇماننى
ئەرۋاھ كەبى چىقتى ئايلىنىپ،
كىچىككىنە كەنت بازىرىنى.

كىچىككىنە كەنت بازىرىنى،
سالام سېنىڭ چوغدەك تېگىڭگا.
كۆكلەك كىيىپ شايى تۈتۈندىن،
سەھەردىكى قىزغۇچ تۇماندا،
ئۇخلاۋاتقان كۆپكۆك ھاۋاغا.

سالام ئېگىز تېرەكلىرىڭگە،
زەر قاناتلىق يىڭناغۇچلاردەك
قونۇۋالغان كۈن نۇرلىرىغا.
سالام كېچىدە قۇياشنى چۈشەپ،
تام تۈۋىدە سوزۇپ چىلىلىغان
شاھزادىدەك خورازلىرىڭغا.

ئەنە،
تۈت كوچىنىڭ دوقمۇشىدىكى
چاك كەتكەن تام تۈۋىدە
ياغلىق سېلىپ رەڭدار بولۇتتەك،
چىنىلەرنى تىزىپ ئالدىغا
ئولتۇرىدۇ قېتىقچى قىزلار.
تورغاي ئويغانماستا يول ئالغان تۈزچى
تاش تۈز باسقان ئېشەك ھارۋىنى
بازار چېتىگە كېلىدۇ ھەيدەپ.

ئەنە،
يېڭى ئېچىلغان خۇش خۇي چايخانا،
سالام بېرەر خېرىدار — تاڭغا.
تەمبۇرچىدەك مۇڭلۇق ئاۋازدا
ساماۋەردە ناخشا ئېيتار چاي.

كالا سۇغارغىلى بېرىپ گۈگۈمدا،
كۆل بويىدا يىگىتى بىلەن
ئۇچرىشىپ قالغان سەھرا قىزىدەك.
تونۇردىن چىققان ئىسسىق گىردىلەر،
مەڭزى چوغدەك قىزارغىنىچە
سېۋەتلەردىن ياقار ئۇياتچان.

تۇرىدۇ بىر قىز
ساتماق بولۇپ دوقمۇشتا،
سۆيەي پەيتى قوناقلىقىدىن
ئېلىپ كەلگەن بىر تاغار ئوتنى.
قىزىلگۈلدەك خۇش بۇي ھاۋا ھەم،
كەڭ دالىنىڭ ئىللىق شامىلى
چەمبىرەكتەك ئايلىنار ئۇنى.

سالۋا تەلپەكلىك دېھقان
بېدە باسقان كالا ھارۋىسىغا.
ئەگەشتۇرۇپ كەلگەن تاڭدىكى
جىگدە چېچەكلەرىنىڭ ئىللىق پۇرىقى
كوچىلارغا چاچار خۇش پۇراق.

يېقىن يېزىنىڭ باغۋىنى ئەنە،
شاپتۇل ساتقىلى كىردى سەھەردە.
شاپتۇل چېچىكىدەك ھال رەڭ سۇبھىنى
باغلىرىدىن ئېپ كېلىپ گويا
سېتىۋەتتى غۇۋا شەھەرگە.
سېتىۋەتتى ئالمىچى يىگىت
ئۇسما قويغان قاشلىق جۇۋانغا،
سېۋەتتىكى ئالمىلا ئەمەس،
قەلبىدىكى ئالمىلارنىمۇ.

سالام، بەك يىراق جاڭگالدىن كەلگەن،
ساقىلى بېدىدەك بورا ساتقۇچى.
سالام زوڭزىيىپ كۆپ تاللاۋاتقان
قېشى ئاق، كۆڭلى ئاق، ئۈستىبېشى ئاق،
ئاق ئۇنغا مىلەنگەن نۇرلۇق تۆگمەنچى.
سالام، تام تۈۋىدە ئولتۇرغان چوكان
ساتالماي قالغان تۇخۇملىرىڭغا.
سالام، ماي چاپانلىق جۇۋازچى بوۋاي،
سالام ماي قاپىقىڭغا، جۇۋاز كالاڭغا.
سالام، ئاپتاپتا قارىداپ كەتكەن
ئاق قوناق ساتقۇچى، بۇغداي ساتقۇچى.
خالتا كۆڭلىكىگە ياماقلار چۈشكەن،
مال بازىرىدا تۆگە يېتىلەپ
كېتىۋاتقان تۆگە باققۇچى.
سالام، يالاڭئاياق سەھرا قىزىنىڭ
قۇرۇتۇپ ئېپكەلگەن باغلام ۋە باغلام،
ئالدىغا تىزىقلىق ياۋا سۇپۇرگە.
سالام، شۇ سۇپۇرگە چېچەكلەپ ئۆسكەن،
شاماللىق دالىغا يوپ-يورۇق كۈنگە،
سالام، شۇ يەردىكى قەدىم پوسۇندا،
سېلىنغان قەۋەتسىز ئاددىي ئۆيلەرگە،
سالام شۇ ئۆيلەرنىڭ تەكچىلىرىگە
گوياكى باھاردەك تىزىپ قويۇلغان
سۆگەت گۈل، قوناق گۈل، ئەتىر گۈللەرگە.
سالام، ئېھ سۆيۈملۈك كەنت بازىرىدىكى
پەردازسىز، گىرىمسىز بوۋاقتەك دۇنيا.
سالام، ئۇنىڭدىكى ھەممە-ھەممىگە.
ئېھ!
سالام ساڭا
كىچىككىنە كەنت بازىرى.

چۆچەكلىرىم

بۇرۇن-بۇرۇندا،
نۇرغۇن-نۇرغۇن چۆچىكىم بولغان.
چۆچەكلەردە
توخۇ، توشقان، ئۆردىكىم بولغان.
چۆچىكىم ئىچىدىكى چىرايلىق چۆچەك،
باش ئاخىرى يوق باللىق ئىدى.
ئانا، ئۇنتۇپ قاپتىمەن بېشى نېمىدى؟
دادا چۆچىكىمنىڭ ئاخىرى قېنى؟

يوغانلىغىنە ھويلا بار ئىدى،
ئارقىسى بىدىلىك، ئىچى شاپتۇللۇق،
باھار دائىم باغ شورىسىدىن.
ئوغرىلىقچە كىرىۋالاتتى،
ئوينىغىلى چېچەكلەر بىلەن
(تىنىمىغانتىم ھېچكىمگە ئەمما...)

قونۇۋېلىپ بىدە گۈلىگە
ئاڭلايمىز دېگەن كېپىنەكلەرگە
ئېيتىپ بېرەتتىم چۆچەكلىرىمنى،
«ئوماچ ئىچىشنىڭ سوۋۇپ كەتتى» دەپ.
تۈگمەستە چۆچىكىم ئانام
چاقىرىپ كەتكەن بىر قېتىم مېنى.

www.uyghurkitap.com

داللدىكى چۈمۈللەردىم
چۆچەك ئېيتىپ بەرگەنلا دەيتتى،
بىر توپ قوينى باقاتتىم ئۇندا
بىرەرسىمۇ چۆچەك بىلمەيتتى،
پېشايۋاندا بىر قېتىم
چۆچەك ئېيتىپ بەرگەندىم ئۈچۈن
ئۆگىتىپ قويغان ئاق قۇشقاچ ماڭا،
شاخقا قونۇپ ئۈجمە يېيىشنى.

قاپاق يۇدۇپ سۇغا ماڭغانلار
چېت كۆڭلەكلىك ئايالار ئىدى.
كۆل بويىغا بېرىپ قالسامۇ
چۆچەكچى بالا شۇمۇ ئەمەسمۇ
بىلىشمەيتتى زادىلا مېنى.

بېرىپ قالسام جاڭگالغا،
شاپاق دوپپا كىيگەن پادىچى
بولغىنىم ئۈچۈنلا چۆچەكچى بالا
قوقاستا پىشۇرغان كۆمەچ نان بىلەن
قوماچلىرىنى تۇتاتتى ماڭا.
ئۇچرىتىپ قالسام قۇملۇق تەرەپتىن
كېلىۋاتقان ئۇۋچىنى بىردىن.
چىرايىمغا زەن سېلىپ قاراپ،

دەيتتى: بۈگۈن چۆچەكچى ئوغلۇم
ئۇۋ قىلىپ كەلدىم ساڭىلا ئاتاپ.

بولمىسىمۇ ئالتۇن كەشى ئانامنىڭ،
«ئالتۇن كەش»دەپ چۆچىكى باردى.
دادام ھەركەچ خىزىر ھەققىدە
چۆچەك ئېيتىپ ئۇخلاپ قالاتتى.
شۇ ئاخشىمى خىزىر بولۇپ مەن
بۆلۈپ بېرەتتىم خاسىيەتلىك چۈش،
پەرىزاتتەك كىيەتتى ئانام
دۆۋە - دۆۋە ئالتۇن كەشلەرنى.
تېپىۋالاتتى ئېتىزدىن دادام
نۇر چېچىپ تۇرغان ئالتۇن كەتمەننى.

بۇرۇن - بۇرۇندا
نۇرغۇن - نۇرغۇن چۆچىكىم بولغان،
چۆچەكلەردە
توخۇ، توشقان ئۆردىكىم بولغان.
چۆچىكىم ئىچىدىكى چىرايلىق چۆچەك،
باش ئاخىرى يوق باللىق ئىدى،
ئانا، ئۇنتۇپ قاپتىمەن بېشى نېمىدى؟
دادا، چۆچىكىمنىڭ ئاخىرى قېنى.

چىمەنگۈل ئاۋۇت

بۇلۇت ئارا مارايدۇ چولپان

قۇشلار كۈلكىسى

ئارادىن تېپىرلاپ ئۇچقىنى بۇلاق،
ئېقىنلار باغرىغا ئاتار ئۆزىنى.
يۈگەنسىز شامالار باشلاپتۇ سەيلە
ئۆچۈرۈپ باغلاردىن قىشنىڭ ئىزىنى.

قىش بويى ئۇخلىغان ھوسۇلدار زېمىن
ئىزگۈ ھېس ئىلكىدە ياتار مەس بولۇپ.
قۇشلارنىڭ كۈلكىسى قۇچتى باغلارنى،
بۇلاقلار كۈيىگە نەغمىچى بولۇپ.

چولپان مارايدۇ

تەرسا شامال مۆكۈپ ياتىدۇ،
ئەنە، چولاق تامنىڭ كەينىدە.
بۇلۇت ئارا مارايدۇ چولپان،
ئۇياتچانلىق ھەمراھ ھۆسنىگە.

مەجنۇن تالمۇ ئېگىپ بېلىنى،
لەۋ سوزغانتى بۇلاق يۈزىگە،
بىراق، چولپان يۇمۇۋالدى كۆزە
ئۆز ئۇۋالى بولدى ئۆزىگە.

تەمبۇر كۈيى مەست قىلغان زېمىن

ياپراقلاردا چېكىت ـ چېكىت داغ،
قۇش كۈلكىسى ــ يېقىملىق ناۋا.
تەمبۇر كۈيى مەست قىلغان زېمىن
كۈي تۆكىدۇ پەچىرلاپ گويا.

گۈل باغلارنىڭ كۆرگەن چۈشىنى
شامال دانە ـ دانە قىپ تۆكەر.
قىز كۆزىدەك ئوخچىغان بۇلاق،
مەست زېمىننى گۈل بىلەن بىزەر.

ئۇۋا ئىزدەر قارلىغاچ بالىسى

ئاي كۆزىدىن چاچرىغان نۇرلار
يورىتىدۇ سامان يولىنى.
زېمىن قوشار لىرىكىسىغا
شوخ بۇلاقنىڭ شېرىن كۈيىنى.

يۇلتۇزلارنىڭ جىلۋىسى بۇ دەم
سۇ يۈزىدە تىترەيدۇ غۇۋا،
ئېزىپ قالغان قارلىغاچ بالىسى
ئىزدەپ يۈرەر ئۆزىگە ئۇۋا.

چوغنى يۇتقان بىچارە يۈرەك

لىرىكىغا چىرماشقان جۈپ تار،
كۈي ياڭرىتار غەمكىن ساھىلدا،
لەۋلىرىدە مۆگدەيدۇ ئۇپۇق،
ئۇنىسىز ئۆكسۈپ قويار گاھىدا.

چوغنى يۇتقان بىچارە يۈرەك
چۈشىدىمۇ كۈلكىدىن يىراق.
تىنىپ ـ تىنىپ سوقسىمۇ ھالسىز،
ئۈمىد ئۈزمەس ھاياتتىن بىراق...!

زامانىدىن پاكزاد

ئىسسىق يول

غېرىبىسىنىما، غېرىبىسىنىما، ئاپئاق دىلبىرىم،
مۇڭغا چۆكۈپ ئولتۇرمىغىن چىققىن خانەڭدىن.
تەلپۈنىمەن، ئۈمىتۈلىمەن كېتەلمەيمەن ھەم،
ئاشۇ خىلۋەت خالتا كوچا، تونۇش مەلەڭدىن.

سوقما تامغا ئارتىلغان شاخ مېۋىگە بولۇق،
شوخ بالىلار تىنماي ئاڭا ئېتىشار چالما.
ئاھ دىلبىرىم، كۆرۈنمەيسەن ئەمدى نېمىشقا،
سەنمۇ تېخى بالىغۇ بىر، ئۇلاردىن قالما.

مەن ھەر كۈنى ئىز قالدۇرغان مۇشۇ ئىسسىق يول،
گۈل باسقاندەك سېنىڭ ئاياغ ئىزىڭغا تولغان.
ھە قايسى كۈن ساڭا سۆيگۈ تۆككەنىدىن بېرى
كۆرۈنمىدىڭ مەلىدە ھېچ، ساڭا نېم بولغان؟

كېچىلىرى زەپ چىرايلىق ئاينىڭ سۈس نۇرى،
بېرەر سەھرا باغلىرىغا ساماۋى تۈس - رەڭ.
لويىلىلارنىڭ ئاردىلىرى قۇم قاش ئېرىقلار
زەپ بەلەنغۇ ئويىنغاندا مۆكۈ - مۆكۈلدىڭ؟!

قۇشلار يەنە باغلىرىڭدا تۈرىدۇ سايراپ،
باللارمۇ ئويىنىشىدۇ كۈلىشىپ - يايراپ.
بىر ئۆزۈڭلا كۆرۈنمەيسەن ئاغماقتا كۆڭلۈم،
ئۆمتۈلگىنىم ساڭا ئۇماق، بولىدىمۇ ئازاب؟!

سېغىنغاندۇ سېنى كۆرمەي بۇلاق شىلدىرى،
مۇڭلۇق گويا بۇلبۇللارنىڭ سايراشلىرى ھەم.
سېغىنغاندۇ سېنى كۆرمەي ئاي ۋە يۇلتۇزلار،
مەيلى ئۇلار سېغىنمىسا:
مەنلا چېكەي غەم.

كەلگىن جېنىم، كەلدىم بايا، سايدا خىلۋەتتە
ھاياجاندا قول سىقىشىپ كۆرنىشەيلى بىز.
ياۋا گۈللەر خۇش ھىد چاچقان كۆپكۆك چىمەندە
قول تۇتۇشۇپ خۇشۋاق كۈلۈپ يۈرۈشەيلى بىز.

ئەزىزى

ئىككى شېئىر

يىراقتىن تولغىنىپ قۇيۇن كېلىدۇ　　نە قۇيۇن، يۇرتۇمنىڭ ھىدى كېلىدۇ،
رازىمەن چاڭ - توزان كۆمۈۋەتسىمۇ.
قوقاسقا تاشلانغان ھۆل چىۋىق كەبى،
يىراقتىن تولغىنىپ قۇيۇن كېلىدۇ.　　دۇنيا بېرەي سۆيۈنچىسىگە
شامالار نەغمىسى، ئەۋرىشىم ئۇسسۇل،
نە قۇيۇن، قىزىغان ئويۇن كېلىدۇ.　　تىلى چىقىپ ئوغلۇم تۇنجى رەت
دادا، دېدى، سۆيدۈم مەڭزىدىن.
يىراقتىن تولغىنىپ قۇيۇن كېلىدۇ،　　جان تەسەددۇق ئايىغى چىقسا
رازىمەن دوپپامنى ئېلىپ كەتسىمۇ.　　دۇنيا بېرەي سۆيۈنچىسىگە.

ئابدۇرېشىت ھەمىت

جىلۋە

بىر جىلۋەڭدىن يىقىلدىم ئىەجان،
ئەزرائىلمۇ قالدى بىخەۋەر.
بىر جىلۋەڭدىن تىرىلدىم شۇ ئان،
ھەيران قالدى ئالەم شۇ قەدەر.

بىر جىلۋەڭدىن يانغاندا ئاتەش،
ئاچالمىدى قۇياش كۆزىنى.
بىر جىلۋەڭدىن بولغاندا دىل غەش،
دەرد چىرمىدى ئاسمان قىزىنى.

جىلۋىلىرىڭ شۇنچە ساناقسىز،
ۋاقىت ئاڭا بېرەلمەس بەدەل.
يۈرىكىم دەز، ئەمما قاداقسىز،
سەن قويمىدىڭ سەۋرەمنى تۈگەل.

مۇھەممەتجان ئەمەت

چىغىر يول

ئاغرىنىدىڭمۇ بارالمىسام ئۇنتۇلۇپتۇ دەپ؟
ياق، ياق، ئەزىز چىغىر يولۇم يادىمدا سەن بار.
چىقىشىمدا تونىللاردىن پويىز يېتىلەپ،
ئورالغاندەك بەللىرىمگە ئالدىمدا سەن بار.

كۆپ يۈرگەنمەن تەنگە سىغماي تاشلار، تىكەنلەر،
كىچىك يۇمران پۇتلىرىمدىن شوراشسىمۇ قان.
مۆكۈنەتتى شامالىرىڭ پۇشقاقلىرىمغا
كىچىككىنە تاغ ئۈستىگە چىقىشىم ھامان.

ئۇنىتالامسەن ئۇنتۇلدى دەپ قىياق مېھرىنى؟
چۆچۈمەيتتى تورغايلىرىڭ باسساممۇ ئاياق.
ياساپ قويغان يۆلەنچۈكۈم بارمىكىن تاڭەي،
قوزغالماقتا باللىقتا يەنە ئىشتىياق.

ئاھ، بىلمەيسەن ئەمدىكى بۇ قوپال پۇتۇمنى،
بەستىممۇ چوڭ، قوللىرىممۇ خۇددى ئارىدەك.
تارتىپ ئالدى شوخلۇقۇمنى باللار دوراپ
نەدە ۋاقىت توپ، توپ بولۇپ سۈرەن سالغىدەك؟!

www.uyghurkitap.com

ئەركىن روزى

ئىزلىرىڭنى سوراپ شامالدىن

نېمەڭ بار بۇ دۇنيادا سېنىڭ،
نېمىسى بار دۇنيانىڭ سەندە.
كەلگىنىڭنى تۇيمىدى ھېچكىم
تۇيدۇرماسەن يەنە كەتكەندە.
نېسىپ بولسۇن خوشلىشىش بىزگە،
ئاق يول تىلەپ قالار ھەر بەندە.

ئاق يول تىلەپ قالار ھەر بەندە
ئىزلىرىڭنى سوراپ شامالدىن.
كۆز-يېشىڭنى، كۈلكەڭنى ئىزدەر،
مىسكىن قالغان ساھىبجامالدىن.
دۇنيا تىترەر، قەرزىڭ بار ئاڭا
تېتىدىڭمۇ تۈزنى ھالالدىن.

دۇنيا تىترەر، قەرزىڭ بار ئاڭا،
قىممەت شۇنداق ئۇنىڭ يورىقى.
رازى بولار قالسا سېنىڭدىن
بىرەر تامچە تەرىنىڭ پۇرىقى.
قالسۇن مەيلى گۈزەللىك ئۈچۈن
قىزىلگۈلنىڭ بىر تال ئۇرۇقى.

ئەنۋەر شەيدايى

گۈللىدى ياشلىق بېغىم

كۈلۈپ

ياندۇرۇپ قەلبىمدە ئىشقى يالقۇنى باقتىڭ كۈلۈپ،
پاك يۈرەككە چىن مۇھەببەت ئوتىنى ياقتىڭ كۈلۈپ.

ھېسلىرىم قالدى يۈگەنسىز، ئۇيقۇدىن بولدۇم بىدار،
يۈرىكىم قاتلاملىرىدا قان بولۇپ ئاقتىڭ كۈلۈپ.

ئويغىتىپ ئارمانلىرىمنى، تولدۇرۇپ قەلبىمگە كۈي،
لەبلىرىڭ بىرلە لېۋىمدە پىستىلەر چاقتىڭ كۈلۈپ.

گۈللىدى ياشلىق باھارىم، تاپتى قۇت ئارمانلىرىم،
ئاشىقىڭ بولغاچ ۋاپادار، سەن ۋىسال تاپتىڭ كۈلۈپ.

ئىنتىزارلىق كۈيى

ئىنتىزار قىلدىڭ مېنى يارىم يولۇڭغا باقتۇرۇپ،
سۆيگۈنىڭ ئوكيانىدا خۇددى قېيىقتەك ئاقتۇرۇپ.

كەلمىدىڭ قايتا نىگار، نە بولدى قىلغان ئەھدىمىز،
دىل كۆكىدە شۇبھىنىڭ چاقماقلىرىنى چاقتۇرۇپ.

ئۈزمىدىم ئەمما ئۈمىد، بولغاچقا مەھكەم ۋەدىمىز،
سەن مېنى ھەم مەن سېنى سۆيگەچكە دىلدىن ياقتۇرۇپ.

قىل نىگار شەيدايىڭگە پاك سۆيگۈدىن قۇت ئىلتىپات،
بولمىسۇن ئۆمرى خازان ئىشقى ئوتۇڭدا ئاھ ئۇرۇپ.

تۇراپ دايىم

دان

تورغاينى ئويغىتىپ سەھەردە دېھقان،
ئېتىزدا كەتمەننى چاپار غەيرەتتە.
ئوغۇتنى تەقلەيدۇ مىنۇت ئۆتكۈزمەي،
سۇنىمۇ باشلايدۇ سەھەر ئەلۋەتتە.

يەتتە كۈن بولغاندا تاۋلىشار ئوسا،
ئاغدۇرار ئاۋايلاپ، ئوي - دۆڭنى تۈزەر.
ئۇرۇقنى چاچىدۇ، سالىدۇ سۆرەم،
ئېتىزدىن يانغاندا ئۈمىدلىك كۈلەر.

ئېتىزغا پەرۋانە بولىدۇ دېھقان،
مايسىنى كۆرۈشكە بولۇپ ئىنتىزار.
ئۇرۇقلار بىخ سۈرۈپ يارىدۇ داڭگال،
مۆجىزە ـــ مايسىلار يۈزنى ئاچار.

دېھقاننىڭ شادلىقى تېشىپ، مايسىنى
پەرۋىشلەر مىڭ قېتىم كۈچىنى ئايىماي.

يۇمشىتار تۇۋىنى، ئوغۇتلار يەنە
سۇغۇرار ۋە ئوتار ئۇ تىنىم تاپماي.

قان قېچىپ مەگزىدىن، قولى يېرىلار،
يىققىچە ئالتۇندەك داننى كۈز پەسلى.
مىڭ تامچە تەر تۆكۈپ يىغار بىر تال دان
دان ئۈچۈن كۈچىنىپ ئىشلەيدۇ بەلكى.

يۇمشاتسا يىغىمنى شۇنچە ئۈمىدتە،
خاماندا شامالنىڭ ئۆتىلەر قەدرى.
كۆلدۈرەر قۇشلارنى، ئادەملەرنى ھەم
ئاشۇ جاپاكەش دېھقاننىڭ تەرى.

ھەر ئىشنىڭ جاپاسى بولىدۇ، بۇ راست
دېھقاننىڭ جاپاسى ئاشار ھەممىدىن.
مىڭ قېتىم، مىڭ تامچە تەرى سىڭگىدۇ
بىر تال دان يىغىلار شۇنداق ئەجىردىن.

مۇختار سوپۇرگى

چىمەنلەر يولۇمغا سالار پايانداز

كۆڭۈل ئالبومى

ئېسىڭدىمۇ ئەي چىرايلىق ئايجامال،
بىز چوڭ بولغان تۇپا يوللۇق سەھرالار؟
تومۇزلاردا پادا بېقىپ قاغجىراپ،
سۇلىرىغا شۇڭغىغان كۆل، دەريالار.

ئاخشاملىرى بىللە ئويناپ مۆكۈشمەك،
كۈندۈزلىرى، ئوت ئالاتتۇق ئېتىزدىن،
مەن قوچاقلاپ ئۇنچە باسسام ھارۋىغا،
ئېتىڭگە باش تىرەتتىڭ ئېگىزدىن.

چوڭ بولغاندا چىقالمىدىڭ كەچلەردە،
كۆرگۈم كەلسە رۇجىكىڭدىن ئاتتىم تاش.
سېزىپ قېلىپ ئاناڭ نەچچە كايىغان،
سەن چىقالماي مۆڭلانغانتىڭ تۆكۈپ ياش.

بويۇم بىلەن بىللە چوڭىيىپ ئىدىركىم،
يۈرىكىڭگە ئىجىل بوپتۇ يۈرىكىم.
ئاھ، چۈشەندىم، بۇكەن تۇنجى مۇھەببەت
كۈندىن - كۈنگە ئاشتى سۆيگۈ تىلىكىم.

كۆل بويىدا كۈتتۈم سېنى تالاي رەت،
كۈتتۈم ئۇزاق، سۇ ئالغىلى كېلەر دەپ.
ناخشا ئېيتتىم تىلغا ئېلىپ نامىڭنى،
ئاڭلاپ قالسا يۈرىكىمنى بىلەر دەپ.

ئەپسۇس تۇزۇپ كەتتى ئۈمىد چېچىكىم،
ياقتۇرمىغاچ ئاناڭ كەپسىز خۇيۇمنى.
«ئۇنۇت»دېدىڭ كەتتىم يىراق تۆكۈپ ياش
يادىكار قىسپ ساڭا دەرتلىك كۈيۈمنى.

ئېسىمدە سەن ئەي چىرايلىق ئايجامال،
كەلدىم سېنى كۆرەي دېگەن تىلەكتە.
ۋىسالى يوق دىلدىن ئۆچمەس مۇھەببەت
شۇنچە يىللار ساقلانغاچقا يۈرەكتە.

كۆل بويىدا كۈتتۈم سېنى تارتىنىپ:
سۇ ئالغىلى چىقىشىڭدىن ئۈمۈنۈپ.
ئاھ، كۆل بويى، ماڭا شادلىق بەرمىدى،
بەلكى ئۇمۇ قاپتۇ مېنى ئۇنۇتۇپ.

نەچچە ئۆتتۈم ئىشىكىڭنىڭ ئالدىدىن،
ئالا بويناق قاۋاپ قالسا چىقار دەپ.
چىقتى شۇئان پېئونىر بىر ئوماق قىز،
ئېتى باركەن ئۇنىڭ تېخى ئىپار دەپ.

قىزنى كۆردۈم، كۆردۈم كىچىك چېغىڭنى
كەتتى بۇدەم باللىقتا ھېسلىرىم.
كۆرۈپ سېنى باللىقتا قايتىدىن،
ياشارغاندەك بولدى ئۆچكەن ئىزلىرىم.

دېمىسەممۇ «ئۇنۇت مېنى» ئۇنتۇپسەن،
ئۇنتالمىدىم سېنى، «ئۇنۇت» دېسەڭمۇ.
ئاھ، ئىزدەيمەن شۇ چاغدىكى ئىزىڭنى
ئۇنىڭ مەڭگۈ ئۆچكىنىنى بىلسەممۇ.

تەر

ھال رەڭ كۆك باغرىدا چاقنايدۇ قۇياش
چىمەنلەر يولۇمغا يايار پايانداز.
مەنزىلىم ئۇپۇقنى قىلغان يېرىم يول،
ئۇ مېنى چىللايدۇ قىلىپ جىلۋە - ناز.

www.uyghurkitap.com

يول ئالدىم، قەلبىمدە ئەل بەرگەن ئىستەك
تىك تاغلار ئالدىمنى توردى قات ـ قات.
ھالقىدىم تاشلارنى سۆيۈپ تاپىنىم،
شىجائەت روھىمغا ئۇندۇردى قانات.

چاتقاللار ئىگىردى ئاياغلىرىمدا،
ھاياتلىق دېمىنى بەردى شوخ دەريا.
پاكلاندى نەپسىم يۇلغۇن ھىدىدا،
چاي سۇندى ئۇسسىسام ۋاپادار بەرنا.

بىپايان قۇملۇقتا تۇتاشتى يولۇم،
سۇ تۈگەپ قاپىقىم بوپقالدى قۇرۇق.
يىقىلدىم قايناق قۇم باغرىغا ھالسىز،
خۇرجۇنۇم يېنىكلەپ تۈگىدى ئوزۇق.

ئۇسسۇزلۇق دەستىدىن يېرىلدى لېۋىم،
سىلجىدىم مەنزىلنى كۆزلەپ بىماجال.
ئاھ، نەچچە ھوشۇمدىن كەتتىم ئېچىرقاپ
ئىزدىدىم تىرىكلىك ئۈچۈن يەم ـ ئامال.

سۇ ئىزدەپ قولۇمدا كولىدىم قۇمنى،
ئۈزۈلمەي ھاياتلىق رىشتى يۈرەكتىن.
كولىدىم، كولىدىم،
ھارسام كۈچ ئېلىپ ـــ
جىسمىمغا، ياشلىقىم بەرگەن تىلەكتىن.

ئاھ، شۇ چاغ لېۋىمگە سىرغىدى نەملىك،
يورىدى كۆزۈمدە قارايغان دۇنيا.
ئېقىپتۇ ئاغزىمغا پېشانەم تېرى،
جانلاندىم بىر بۇلاق تاپقاندەك گويا.

ھالرەڭ كۆك باغرىدا چاقنايدۇ قۇياش،
چىمەنلەر يولۇمغا يايار پاياندار.
ھالقىدىم ئۇپۇقتىن،
مەنزىل دىلبىرى،
لېۋىمگە لېۋىنى يېقىپ قالدى ناز.

يىرتىلغان سۈرەت

كۆيۈش، سۆيۈش يېڭىلىق ئەمەس،
تەكرارلاندى بىزدىمۇ شۇ ھال.
دىل تولمىسا ۋاپاغا پەۋەس
قۇچالمايدۇ مۇھەببەت ۋىسال.

ئەۋەتىپسەن،
تەگدى قولۇمغا
پارە ـ پارە بولغان سۈرىتىم.
قۇياش قوندى نۇرسىز يولۇمغا،
كۈلكە چاچتى تاتارغان يۈزۈم.

پارە ـ پارە بوپتۇ سۈرىتىم،
لېكىن ۋايساپ چىقارماپتۇ ئۈن.
بىلدىم ئۇنىڭ يىرتىلىشىدىن
مەن قەلبىڭدە ئىكەنمەن پۈتۈن...

ئابدۇشۈكۈر قاۋۇل

قەلبىمدىكى شاۋقۇنلار

سىنى ئىزدىدىم

مەن سىنى ئىزدىدىم خوشلاشقان يەردىن،
تۇمانغا بۆلىنىپ تۇرۇپتۇ ئىزلار.
مەن سىنى ئىزدىدىم ئۇچراشقان يەردىن،
كۆرمىدۇق دەپ جاۋاب بېرىشتى قىزلار.

مەن سېنى ئىزدىدىم گۈلنىڭ بەرگىدىن،
ئۇ توزۇپ كېتىپتۇ بۇندىن نىشانسىز.
مەن سېنى ئىزدىدىم يازغان خېتىمدىن،
يىرتىلىپ كېتىپتۇ قولۇڭدا شەكسىز.

مەن سېنى ئىزدىدىم ئۆتمۈشۈمدىن ھەم،
ئۇ پەقەت كۆزۈڭنى بەردى كۆرسىتىپ،
مەن سېنى ئىزدىدىم كەلگۈسۈمدىن ھەم،
قەلبىمنىڭ قېتىغا كېتىپسەن مۆكۈپ.

تېپىشماق

بۇ كەمگىچە تاپالمىدىم بىر سۆزنى،
ھاياتىڭنىڭ لۇغىتىنى ئاقتۇرۇپ.
بۇ ئۈزۈلمەس ھەم قىسقارماس تار يولدا
پەقەت مەنلا ماڭغان ئىدىم ياقتۇرۇپ.

يۇتتۇرۇپقۇ قويمىدىڭ سەن، بۇ ئېنىق،
گۇمانىم بار قويدۇڭ بەلكىم مۆكتۈرۈپ.

«سۆيدۈم» دېگەن بىر سۆز يۈرەك قېتىڭدا
كىم بىلىدۇ، تۇرار بەلكىم رەڭ تۈزۈپ.

ئەزىزىم، كۈيۈڭگە قاتقۇم كەلدى كۈي

ئەزىزىم، كۈيۈڭگە قاتقۇم كەلدى كۈي،
سەھىمىي كۆلكىدەك قىزغىن شۇ قەدەر.
شەپەقتەك تاۋلىنىپ تۇرار يىراقتا،
گۈللەرگە پۈركىنىپ سەن تۇرغان شەھەر.

بۆككىدە ئارچىزار دېرىزەم تۈۋى،
سەھەرنىڭ سەلكىنى ئۈيغىتىدۇ ناز.
ئەجەبمۇ قىينىدىڭ ئارتۇقچە شۆھرەت،
بىر مىسكىن بەندىمەن تالانت بەكمۇ ئاز.

سەن ئۈچۈن كۈي - كۈيلەپ بېرەي ئەپۇقىل
بۇ يولغا ئازغىنىپ كىرگەن كۈيچىمەن.
بۇلبۇلدەك ناۋاگەر قۇشلار ئۈچۈنلا،
يارالغان، ياپ - يېشىل، چەكسىز گۈلچىمەن،

nurkitap.com

ياسىن نىياز

ئاللاش

(ھېكايە)

كەچلىك مۇزاكىرە ۋاقتى ئىدى، سىنىپقا كىرىشىمگە بىرەيلەن ماڭا بىر پارچە خەتنى سۇندى:

— سىزنىڭ خېتىڭىز.

— كىمدىن كەلگەن خەتكەن؟

مەن خەتنى قولۇمغا ئېلىپ، ئادرېسقا كۆز يۈگۈرتتۈم: ئاپتونوم رايونلۇق بىرىنچى دوختۇرخانا ئىچكى كېسەللەر بۆلۈمى يارمۇھەممەت. ۋۇي بۇ كىمدۇ؟ مېنىڭ بۇنداق دوختۇر تونۇشۇم يوق ئىدىغۇ؟ مەن كونۋېرتنى ئېچىپ قىزىقىش ئىچىدە خەتكە كۆز تاشلىدىم. خەت قىسقىلا يېزىلغان ئىدى.

«قەدىرلىك ئوغلۇم نۇر ئەلى:

يەكشەنبە كۈنى شىنجاڭ ۋاقتى سائەت 10 دا بىزنى مەكتىپىڭىزنىڭ كۇتۇپخانىسى ئالدىدا ساقلاپ تۇرغايسىز. ئالدىمىزغا چاقىرتىشقا ئوڭايسىزلاندۇق. ئۈمىدىمىزنى ھەرگىز يەردە قويمىغايسىز. سىزنى بەكمۇ سېغىندۇق، سىز بىلەن كۆرۈشۈشكە تەشنا بولغان ئاتا - ئانىڭىز:

يارمۇھەممەت، مەريەم»

قىزىق گەپ بولدى - دە بۇ، مەن ئەجەبلىنىپ قولۇمدىكى خەتكە قايتا

«ئالتۇن چاچ موماي»غا قوبۇل قىلىنغان ئەسەر

كۆز يۈگۈرتتۈم. ئاتا - ئانىڭىز، يارمۇھەممەت، مەريەم؟ بۇ قانداق گەپ بولدى؟ مەن بۇنداق ئاتا - ئانام بارلىقىدىن ھەجەب خەۋەرسىز يۈرۈپتىمەن - ھە؟ بۇ خەت ماڭا خاتا تېگىپ قالدىمىكىن دەي دېسەم مېنىڭ ئادرېسىم كونۋېرتقا ئېنىق يېزىلىپتۇ. مەن تېڭىرقاپ، نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي كۆزۈمنى چىڭ يۇمۇپ، بېشىمنى پارتىغا قويۇپ ئولتۇرۇپ قالدىم، ساۋاقداشلىرىم ھەممىسى ئۆز ئىشى بىلەن بەنت ئىدى. تۇۋا، بۇ خۇددى تېپىشماقتەكلا ئىش بولدىغۇ. بىرەرسى ماڭا چاقچاق قىلىۋاتامدۇ يە؟

مەن ئاستا ئورنۇمدىن تۇرۇپ سىرتقا ماڭدىم، بىنادىن سىرتقا چىقىشىم بىلەن باھارنىڭ ساپ ھاۋاسى دىمىقىمغا ئۇرۇلدى، مەن بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ بىنانىڭ شەرق تەرىپىدىكى گۈللۈككە كەلدىم. بۇ زادى نېمە ئىشتۇ؟ تاپىلانغان ۋاقىتتا بېرىپ ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ باقايمۇ يە؟ مۇبادا بۇ ماڭا زىيانكەشلىك قىلىش ئۈچۈن پىلانلانغان سۇيىقەست بولسىچۇ؟ ياق، مەن بۇ خەتكە ئالدىراپ ئىشەنسەم، ئۇلار بىلەن كۆرۈشسەم بولماس، ياخشىسى ئالدى بىلەن ئائىلەمگە خەت يېزىپ باقاي، بەلكىم بۇ ئىشنىڭ سىرىنى ئاپام بىلەر...

مەن ئالدىراپ - تېنەپ سىنىپقا

قايتىپ كىردىم - دە، ئورنۇمغا بېرىپ
ئولتۇرۇپ، خەت يېزىشقا كىرىشتىم.

«سالام سۆيۈملۈك ئاپا:

سىزگە خەت يېزىۋاتقان مۇشۇ تاپتا
سىزنى سېغىنىپ كۆزۈمدىن ياش تامچى-
لاۋاتىدۇ، خىيالىمدا سىزنى كۆرۈۋاتىمەن.
سىزنىڭ مەن ئۈچۈن ئوت بولۇپ كۆيۈ-
ۋاتقانلىقىڭىزنى كۆرگەندەك بولۇۋاتىمەن.
مەن سىزگە قاراپ ئولتۇرىمەن، سىز ئىل-
لىق ئانىلىق مېھرىڭىز بىلەن ماڭا قاراپ
تەبەسسۇم قىلىۋاتىسىز، مەن ئېتىكىڭىزگە
باش قويۇپ ئېسەدەۋاتىمەن، سىز مۇبا-
رەك قولىڭىز بىلەن بېشىمنى سىلاۋاتىسىز،
ئاھ! ئاپا بۇ خىياللىرىم نېمىدېگەن لەز-
زەتلىك - ھە؟ مەن سىزنى ياد ئەتكەن-
دەك سىزمۇ مېنى ئەسلەۋاتامسىز؟ مېنى
سېغىنىۋاتامسىز؟

سىز مېنىڭ ئاپامغۇ - ھە؟ سىز
مېنىڭ كۆيۈمچان ئاپام، سىزنىڭ ئىسمى-
ڭىز ئايىمخان. رەھمەتلىك ئاتامنىڭ ئېيت-
مى ئەخمەتجان، ئاپا، مېنىڭ بۇ غەلىتە
سوئاللىرىم سىزنى ئەجەبلەندۈرۈۋاتىدىغان-
دۇ تايىنلىق، سىزگە بۇنداق سوئال قويۇ-
شۇمغا مۇنداق بىر ئىش سەۋەبچى بولدى،
بۈگۈن كەچتە مەن بىر پارچە خەت تاپ-
شۇرۇۋالدىم. خەتتە ئىككى ناتونۇش
ئادەم مەن بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىپ-
تۇ. مېنى ئەجەبلەندۈرگىنى شۇكى، ئۇ خەت-
نى يازغۇچىلار مېنىڭ ئاتا - ئانام يارمۇھەم-
مەت، مەريەم ئىسىملىك كىشىلەر ئىكەن.
سىز ئېيتىڭچۇ ئاپا، سىلەر مېنىڭ ھەقى-
قىي ئاتا - ئانام ئەمەسمۇ؟! مەن ھازىر
ھېچ نېمىنى چۈشىنەلمەي قالدىم.

مەن يەكشەنبە كۈنى ئۇلار دېگەن
يەرگە بېرىپ ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈشكە
جۈرئەت قىلالمايۋاتىمەن، لېكىن بۇ زادى
قانداق ئىشتۇ، دەپ ئىچىم تىت - تىت
بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. بۇ سىرلىق خەت مې-
نى گاڭگىرىتىپ قويدى، جېنىم ئاپا، سىز
ماڭا تېز جاۋاب خەت يازسىڭىز، بۇ ئادەم-
لەر زادى كىملەر؟

سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ياش تۆكۈپ:
ئوغلىڭىز نۇر ئەلى»

مەن خەتنى ئەتىسىلا پوچتىدىن
سېلىۋەتتىم.

يەكشەنبە كۈنىمۇ يېتىپ كەلدى،
بۈرۈن بىز بۇ دەم ئېلىش كۈنىدە سائەت
10 غىچە ئۇخلاپ، بىر ھەپتىدىن بۇيان
قالغان ئۇيقۇمىزغا قېنىۋالاتتۇق. بىراق
بۈگۈن سەھەردىلا تۇرۇپ كەتتىم. خۇددى
بىرسى مېنى ئىزدەپ ياتاققا كىرىپ قالىدى-
غاندەك تۇيۇلۇپ سائەت سەككىزدىلا ياتاق-
تىن چىقتىم.

بىنانىڭ ئالدىدىكى يولدا لەتىپە
بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم، ئۇ مېنى ئىز-
دەپ ماڭغان ئىكەن، يەكشەنبە كۈنلىرىنى
بىز بىللە ئۆتكۈزەتتۇق، ئۇ بۈگۈن ناھا-
يىتى چىرايلىق ياسىنىۋالغان بولۇپ، كۆ-
زۈمگە باشقىچىلا گۈزەل كۆرۈنۈپ كەتتى،
مەن ئۇنىڭغا تەلمۈرۈپ تۇرۇپ قالدىم،
ئۇنىڭ خۇش پىچىم قامىتى، نۇر تۆكۈلۈپ
تۇرغان ئاھۇ كۆزلىرى، يەلكىسىگە چۈشۈپ
تۇرىدىغان بوستان چاچلىرى مېنى مەھلىيا
قىلاتتى، شۇ تاپتا ئۇ كۆزۈمگە شۇنچە
سۆيۈملۈك كۆرۈنەتتى. ئۇ بۇ تۇرقى بىلەن
قەلبىمدىكى غەشلىكنى بىردەملىككە
يۇيۇۋەتتى، مەن ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ:

— پاھ! لەتىپە، بۈگۈن پەرىزاتقىلا ئوخ-
شاپ قاپسىزغۇ؟ — دېدىم.

— بۈرۈن پەرىزاتقا ئوخشىمامتىم؟ —

www.uyghurkitap.com

لەتىپە ناز بىلەن كۈلدى، ئۇنىڭ يوغان، يۇمىلاق، ئوتلۇق كۆزلىرى، تال - تال قايرىما كىرپىكلىرى شۇنچە جەلىپ قىلارلىق ئىدى، لەتىپە ئۆز گۈزەللىكىدىن سۆيۈنۈۋاتقاندەك مەغرۇر قىياپەتتە كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى، ئۇ چىچىنى تۈزەشتۈرۈش ئۈچۈن ئاجايىپ يېقىملىق ھەرىكەت بىلەن بېشىنى سىلكىۋىدى، ئۇنىڭ يۇمشاق، پارقىراق چاچلىرى بىر چىرايلىق تەۋرىنىپ، يېيىلىپ يەلكىسىنى يېپىۋالدى، مەن بۇ تەڭداشسىز گۈزەللىكتىن، ئۇنىڭدىن كېلىۋاتقان خۇش پۇراقلاردىن مەست بولدۇم.

بىز ياندىشىپ مېڭىپ كەتتۇق. ئۇنىڭ ھەمراھلىقى مېنى ئەرشتە مېڭىۋاتقاندەك ھېس قىلدۇراتتى، مۇھەببەت شۇنداق بولىدىكەن. ئۇ سېنىڭ دوستۇڭ، پىكىرداشىڭ، مەسلىھەتچىڭ، ئۇ سېنىڭ خۇشاللىقىڭ، قەلبىڭنىڭ قوماندانى ئىكەن. مەن ئۈلۈشكۈن تاپشۇرۇۋالغان ھېلىقى خەتنى يانچۇقۇمدىن چىقىرىپ لەتىپەگە سۇندۇم. ئۇ خەتنى قولۇمدىن ئېلىپ، قىزىقىپ كۆز يۈگۈرتتى.

— بۇ ئاجايىپ بىر خەتقۇ نۇرئەلى؟ — دېدى ئۇ ۋە ھەيران بولۇپ ماڭا قارىدى.

— يۈرۈڭ، ماڭغاچ پاراڭلىشايلى، — دېدىمەن ئۇنى ئالدىرىتىپ.

ئىككىمىز بىر پەس ئۈن - تىنسىز مېڭىشتۇق.

— ئۇنداقتا بۈگۈن كوچىغا چىقمايلىمۇ - يە؟ — لەتىپە توختاپ، سوئال نەزەرىدە ماڭا تىكىلدى، — سىز قانداق قىلماقچى بولۇۋاتىسىز؟ ئۇلار قانداق ئادەملەردۇر...

— مەن ئۆيىگە خەت يېزىۋەتتىم، بۇ ئىشنىڭ سىرىنى جاۋاب خەتتىن بىلىمىز. ئاپامدىن خەت كەلگەن ھامان سىزگە كۆرسىتىمەن.

بىز كىنو كۆرمەكچى بولۇپ ئىتتىپاق كىنوخانىسى تەرەپكە قاراپ ماڭدۇق.

كىنوخانىدا ئولتۇرۇپ خىيالىم يەنە ھېلىقى خەتكە كېتىپ قالدى. ھېلىقى كىشىلەر راستىنلا مېنىڭ ئاتا - ئاناممىدۇ؟ بەلكىم ئۇلار مېنىڭ ھەقىقىي ئاتا - ئانامدۇر. مەن تۇغۇلۇپلا ئۇلاردىن ئايرىلىپ قالغاندىمەن، بولمىسا ماڭا بۇنداق خەت يېزىپ يۈرمەيتتى، ئەجەبا، ئۇلار نېمىشقا بۈگۈنگىچە ئۆزىنى ئاشكارىلىمايدۇ؟ ئاتا - ئانام ئوتتۇرىسىدا بۇرۇن بىرەر كۆڭۈلسىزلىك يۈز بەرگەنمۇ - يا؟ ياكى ئۇلارنىڭ ماڭا يۈز كېلەلمەيدىغان بىرەر ئىشى بارمىدۇ؟ ئەمىسە نېمىشقا ئۇلار بۈگۈنكى كۈنگە كېلىپ مېنى ئىزدىمەكچى بولۇشىدۇ؟ گەپ ئايىمخان ئاپامنىڭ بۇ قېتىمقى خېتىدە قالدى. ئاھ، كۆيۈمچان ئاپا، شۇ تاپتا سىز نېمىلەرنى ئويلاۋاتىدىغانسىز؟

— نېمە بولدى سىزگە؟ كىنو ياقمىغان بولسا چىقىپ كېتەمدۇق - يا؟ لەتىپە مېنى يېنىك نوقىدى، شۇ چاغدىلا ئۆزۈمنىڭ كىنونى ئۇنتۇپ، خىيالغا چۆكۈپ كەتكىنىمنى بىلدىم.

— ياقەي، كۆرۈۋېرەيلى.

لەتىپە خۇمارلىق كۆزلىرى بىلەن كۆزۈمگە قاراپ قويۇپ، نەزىرىنى ئېكرانغا يۆتكىدى. كىنو تۈگىدى، لەتىپە چىقىپ كېتىۋېتىپ:

— بەك ياخشى كىنوكەن - ھە؟ — دېدى.

مەن ھەئە، دەپ تەستىقلاپ بېشىمنى لىڭشىتتىم. ئەمەلىيەتتە ھېچنېمىنى چۈشەنمىگەنىدىم.

— ھېلىقى ئادەملەر كۇتۇپخانا ئالدىدا سىزنى كۈتۈپ تۇرغانمىدۇ؟ — دېدى لەتىپە مېنىڭ خىيالچان تۇرقۇمغا قاراپ.

— ئېھتىمال، كۈتۈۋاتقاندۇ.— مەن
سائەتكە قاراپ قويدۇم. ئۇمۇ سائەتكە
قاراپ دېدى:
— ھازىر ئۇنىڭدىن يىگىرمە بەش مى-
نۇت ئۆتۈپتۇ. نۇر ئەلى، بىز بېرىپ
يىراقتىن ئۇ كىشىلەرنى كۆزىتىپ باقما-
دۇق - يا؟- ئۇنىڭ بۇ ئىشقا خېلىلا قىزى-
قىۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى.
— بولىدى، لەتىپە، بۈگۈن ئۇلار
بىلەن كۆرۈشمەيلى، ئاۋۋال ئۆيدىن خەت
كەلسۇن، ئاندىن بىر گەپ بولار.
ئارىدىن ئىككى ھەپتە ئۆتۈپ، ئائى-
لەمدىن خەت كەلدى، مەن ئالدىراپ
كونۋېرتنى ئاچتىم، خەت ئۇزۇن يېزىلغانىدى.
«جېنىم ئوغلۇم نۇرئەلى:
قاپقارا چاچلىرىڭنى سىلاپ،
ئاپئاق پېشانەڭگە سۆيۈپ، سېنى باغرىمغا
مەھكەم بېسىپ، ئانىلىق مېھرىم بىلەن
سالام يوللايمەن. خېتىڭنى قايتا - قايتا
ئوقۇدۇم، كۆزلىرىمگە سۈرتتۈم، يېنىشلاپ
سۆيدۇم، تىنچ - ئامان تۇرۇپسەن.
مېنى كەچۈرگىن بالام، مەن سەندىن
ھېچ ئىشنى يوشۇرمايتتىم. بىراق سەن
سورىغان بۇ ئىشنى ساڭا سۆزلەپ بېرىشكە
مەن راستىنلا ئاجىز ئىدىم.
ئۆيلىمىغان يەردىن سەن بۇ ئىشقا
دۇچ كېلىپ، يېشىلمەس سوئاللار ئىچىدە
قاپسەن، ئەمدى بۇ ئىشنى يەنە سىر پې-
تى ساقلىغىلى بولمايدۇ، شۇڭا ھەممە
ئىشنى ساڭا سۆزلەپ بېرىشكە مەجبۇرمەن.
ئوغلۇم نۇر ئەلى، ئاشۇ كىشىلەر
سېنىڭ ھەقىقىي ئاتا - ئاناڭ، مېنىڭ بۇ
خېتىمنى تاپشۇرۇۋالغان چاغدىن باشلاپ-
لا ئۇلارنى ئاتا - ئانام دەپ تونۇساڭ بو-
لىدۇ. بۇرۇن بىز ئىككى ئائىلە قوشنا
ئىدۇق، سېنىڭ داداڭ بىلەن ئاپاڭ ھەر
ئىككىسى دوختۇر بولۇپ ئىقتىدارلىق
كىشىلەر ئىدى، سەن تۇغۇلغان يىلى
ئاتا - ئاناڭغا قانداقتۇر سىياسىي بەدناملار
چاپلىنىپ تۇتقۇن قىلىندى. بىھۇدە تاياق
يېدى، سازايى قىلىندى، كۆپ روھىي
ئازاب چەكتى. بىز ئىككى ئائىلە بەكمۇ
ئىناق ئۆتەتتۇق، قادىر خۇدا ماڭا ھەممى-
نى بەرگەن، بىراق بالا بەرمىگەنىدى،
ئاتا - ئاناڭ سېنى ماڭا تاپشۇرۇپ، بۇ
تۈگىمەس خورلۇقتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن
بېشىنى ئېلىپ چەتئەلگە چىقىپ كەتكەن
ئىدى. سەن ئۇ چاغدا تۆت ئايلىق بوۋاق
ئىدىڭ.
شۇنىڭدىن باشلاپ سەن بىزنىڭ ئائى-
لىمىزنىڭ ئەڭگۈشتىرى بولۇپ قالدىڭ.
مەن سېنى بەكمۇ ئارزۇلاپ باقتىم. يىللار
ئۆتتى. ئىككى ئائىلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھېچ
قانداق خەت - ئالاقە بولمىدى، سەن
بۇ ئىشلاردىن بىخەۋەر چوڭ بولدۇڭ، بىز
سېنىڭ نەزەرىڭدە ھەقىقىي ئاتا - ئاناڭ
ئىدۇق. دۇنيانىڭ ئىشلىرى ئاجايىپكەن،
ئىككى مەملىكەتنىڭ مۇناسىۋىتى ئەسلىگە
كەلگەندىن كېيىن، ئاتا - ئاناڭ ھازىر
ۋەتەنگە قايتىپ كېلىپ ئۈرۈمچىدە ئىشلە-
ۋېتىپتۇ، سېنىڭ ئاتا - ئاناڭ داڭلىق
دوختۇر. سەن ئۇلارنىڭ ئوغلى، ئۇلار يې-
قىندا ئۈرۈمچىدىن بىزنىڭ ئۆيگە كېلىپ
كەتتى، سەن دەرھال ئۇلارنى تاپقىن،
ئاتاڭنى مەھكەم قۇچاقلا، ئاپاڭنىڭ كۆز-
لىرىگە سۆي، ئۇلار ئۇزۇن يىللاردىن بو-
يان سېنى كۆرۈشكە ئىنتىزار.
سېنى سۆيۈپ:
ئاناڭ ئايىمخان»
ئاپامنىڭ مۇبارەك قولى يازغان قۇر-

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

لارغا كۆز ياشلىرىنى تامچىلىتىدى. مەن ۋاراقلارغا يۈزۈمنى يېقىپ، ئۆكسۈپ يىغلىدىم. ئاھ! ئاپا، سىز نېمىدېگەن ئالىيجاناب ئايال - ھە؟ سىز ھەقىقەتەن مەرد ئانا ئىكەنسىز، راستىنلا مېنىڭ كۆيۈمچان ئاپام، مېنىڭ ھازىرقى بارلىقىم سىزنىڭ تەربىيىڭىزنىڭ نەتىجىسى ئەمەسمۇ؟ ئاھ خۇدا، ئاتامدىن ئايرىلىپ ھەمراھسىز قالغان شۇ بەختسىز ئاپام ئەمدى مەندىنمۇ ئايرىلىپ، بۇ دۇنيادا يەككە - يېگانە قالارمۇ؟ ئاپامنى شۇنداق يالغۇز تاشلاپ قويۇشقا مېنىڭ يۈرىكىم قانداق چىدايدۇ؟ مەن زادى قانداق قىلسام بولار؟ ئاپام بۇ ئايرىلىش زەربىسىگە بەرداشلىق بېرەلەرمۇ؟ ئانىنىڭ بالىغا باغلانغان رىشتىسىنىڭ چىڭلىقىنى تىل بىلەن ئىپادىلەپ بەرگىلى بولمايدىكەن، بىز ئانىلارنىڭ قەلبىنى چۈشىنىپ يېتەلمەيمىز، ئايىمخان ئاپام دۇنيادا تېپىلغۇسىز ئايال. ئۇ مېنى 20 يىلدىن بۇيان ئەتىۋارلاپ باقتى، قاتارغا قوشتى، مەريەمخان ئاپاچۇ، ئۇ مەندەك ئوغلىدىن يىگىرمە يىل ئايرىلىپ قېلىپ بەلكىم ئۇمۇ يەتكىچە ئازابلانغاندۇ. لېكىن، ئۇلار ئايىمخان ئاپامنىڭ يىگىرمە يىلدىن بۇيان مېنى بېقىپ چوڭ قىلغان ئەجرىنى، ھازىر ئۇنىڭ ئىگە - چاقىسىز يالغۇز قالغانلىقىنى ئويلاپ بېقىشى زۆرۈرغۇ؟ ئەمدى ئۇلار مېنى ئايىمخان ئاپامدىن قايتۇرۇپ ئېلىۋالارمۇ؟ ئۇنداقتا بىچارە ئايىمخان ئاپامغا بەك ئۇۋال بولۇپ كەتمەمدۇ؟ ھەي... مەن تېخى ئۇلار بىلەن كۆرۈشمىدىم، ئۇلار قانداقراق ئادەملەردۇ - ھە؟ بۇ ئىشنى تولا ئويلاپ ساراڭ بولاي دېدىم، نېمىلا بولمىسۇن ئۇلار مېنىڭ ئاتا - ئانام ئىكەن، ئۇلار بىلەن كۆرۈشەي.

كەچقۇرۇن لەتىپەنى ياتىقىدىن چاقىرتتىم.

— ئاپامدىن خەت كەپتىكەن، مانا، كۆرۈپ بېقىڭ، — مەن خەتنى لەتىپەگە بەردىم.

— ئەسلى ئىش مۇنداق ئىكەن - دە؟ — خەتنى ئوقۇپ بولۇپ ئۇنىڭ ئويچان كۆزلىرى ماڭا تىكىلدى، — ئەمدى قانداق نىيەتكە كەلدىڭىز؟

— كۆرۈشۈپ بېقىش قارارىغا كەلدىم، لېكىن، ئۇلار بىلەن قانداق ئالاقىلاشساق بولار؟

لەتىپە ئويلىنىپ تۇرۇپ قالدى، ئۇنىڭ چىرايىغا بىردىنلا كۈلكە يۈگۈردى.

— ئۇلارنىڭ ئادرېسى بىزگە ئېنىقمۇ؟ كۆرۈشۈش توغرىلىق سىز ئېغىز ئاچسىڭىز مۇۋاپىق بولماس، ئەتە مەن تېلېفون ئارقىلىق ۋاقىتنى كېلىشىپ قوياي، يەكشەنبە كۈنى بولسا قانداق؟

— بولىدۇ، سىزمۇ بىللە بارامسىز؟

— مېنىڭچىغۇ قەۋەتلا بارغۇم بار، بىراق، بۇ قېتىم بارماي. كېيىن ئاپارمىسىڭىزمۇ بارىمەن دەپ تۇرۇۋالسىمەن، — لەتىپە يېقىملىقىنە كۈلۈپ قويدى، — ئۇلار قانداق ئېسىل ئادەملەردۇ - ھە؟

يەكشەنبە كۈنى، لەتىپەنىڭ تېلېفون ئارقىلىق ئۇقتۇرۇۋالغان ئادرېسى بويىچە مەن ئاشۇ ناتونۇش ئۆيگە قاراپ ماڭدىم. قەدەملىرىم شۇنچە ئېغىر، كۆڭلۈمدە يەنىلا ئىككىلىنىش، قىزىقىش، خىجىللىق، تەلپۈنۈش ھۆكۈم سۈرمەكتە. ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ تۇرۇپ قالدىم، ئۆزۈمنىڭ ئۈستىبېشىغا بىر قۇر قاراپ چىقتىم. چېچىمنى تۈزەشتۈردۈم. كۆڭلۈمدە، كۆرۈشۈشنىڭ تەييارلىقىنى قىلاتتىم، ئۈچىنچى قەۋەتكىمۇ چىقىپ قالدىم. كۈچلۈك ھاياجاندىن يۈرىكىم ئەنسىز سوقاتتى، مەن

ئىشىكنى چېكىشكە جۈرئەت قىلالماي تۇرۇپ قالدىم، ئۆي ئىچىدىن ھېچبىر تىۋىش ئاڭلانمايتتى، تۇيۇقسىز ئىشىك ئېچىلدى، ئالدىمدا ناتونۇش بىر ئايال بۇ تاسادىپىيلىقتىن چۆچىگەندەك ماڭا زەن سالدى، مەن بۇ مېھرى ئىسسىق، پاكىز، چىرايلىق ئايالغا گۇمان بىلەن قاراپ تۇرۇپ قالدىم.

— سىز...سىز... نۇر ئەلى بولامسىز؟— ئايالنىڭ سارغۇچ يۈزىگە قىزىللىق يۈگۈرۈپ، كۆزلىرى نەملەندى. ئۇ ھاياجاندىن يىقىلىپ چۈشمەسلىك ئۈچۈن ئىشىك تۇتقۇچىنى مەھكەم تۇتۇۋالغانىدى.

— ھەئە. سىز...؟

— مەن ... ھەي، يارمۇھەممەت، ئوغلىمىز نۇر ئەلى كەپتۇ!— ئايال شۇنداق دەپلا ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى، ئۇ مېنى قۇچاقلاشقا تەلمۈرۈپ تۇرسىمۇ، ئورنىدىن قىمىرلىغۇدەك مادارى يوقتەك ئىشىك تۇتقۇچىنى چىڭ تۇتقىنىچە ئىزىدا تۇرۇپلا قالدى.

ئىچىدىكى ئۆيدىن سالاپەتلىك، ئاقچاچلىق بىر كىشى ئالدىراپ چىقىپ كەلدى، ئۇمۇ ماڭا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرۇپ قالدى.

— جېنىم ئوغلۇم، سەن راستىنلا نۇر ئەلىمۇ سەن؟ بىزنى كەچۈرگىن، بالام، سەن نۇر ئەلى، شۇنداقمۇ؟ ئاھ! بالام،— ئۇ بوسۇق ئاتلاپ ئالدىمغا چىقتى-دە، چوڭقۇر ئاتىلىق مېھرى بىلەن ماڭا بىر ھازا تىكىلىپ قارىۋېتىپ، تۇيۇقسىز ئىككى قوللاپ يەلكەمدىن تۇتۇپ ئۆزىگە تارتتى، ئۇنىڭمۇ كۆزىدىن تاراملاپ ياش تۆكۈلۈۋاتاتتى،— جېنىم ئوغلۇم، بىزنىڭ سېنى قاندىچىلىك سېغىنغانلىقىمىزنى بىلەمسەن، ماڭا قارا، بېشىڭنى كۆتۈرە، بالام، مەن سېنىڭ ئاتاڭ، مەن سېنىڭ ھەقىقىي ئاتاڭ، بۇ سەن ئۈچۈن سەكپارە بولغان سېنىڭ ئاپاڭ بولىدۇ، قېنى ئانا-بالا كۆرۈشۈڭلار!

مەرىيەمخان ئاپام دەلدۈگىنىپ مېڭىپ مېنىڭ ئالدىمغا كەلدى، بىردەملىك يىغىدىن ئۇنىڭ قاپاقلىرى قىزىرىپ ئىششىپ كەتكەنىدى. مەن ئاتامنىڭ قۇچىقىدىن چىقىپ ئۇنىڭغا يۈزلەندىم، ئاپام مېنى مەھكەم قۇچاقلىدى، كۆزىدىن ياش توختىماستىن قۇيۇلاتتى.

— جېنىم بالام، مېنىڭ قۇچۇقىمدىكى راستىنلا سەن نۇر ئەلىمۇ؟ مەن سېنى نۇ كۆرەلەيدىكەنمەن، قۇچاقلىيالايدىكەنمەن، سۆيەلەيدىكەنمەن-ھە؟ ئاھ، ماڭا قارىغىنا بالام، مەن پېشانەڭگە سۆيۈۋالاي، مەن سېنى قانچىلىك سېغىندىم-ھە؟ سېنى كۆرەلمەي ئۆلۈپ كېتەرمەنمۇ دەپ ئويلايتتىم، ئەمدى ئارمىنىم يوق، ھەرگىز ئارمىنىم يوق، قېنى ئۆيگە كىرگىن،—ئاپا قولۇمدىن تۇتۇپ ئۆيگە باشلىدى. ئۇنىڭ ياش يۇقى يۈزىدە يېقىملىق كۈلكە جىلۋىلەندى.

ئالدىمدا، ئاتامنىڭ قېشىدا قوشۇما قاش، بۇدرە چاچ بىر قىز قاراپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئۇزۇن تال-تال قايرىما كىرپىكلىرى ئارىسىدىكى كۆزلىرىدىن ئوت چاقنايتتى.

— نېمىگە قاراپ تۇرىسىز قىزىم، ئاكىڭىز بىلەن كۆرۈشۈڭ،— دېدى ئاتام. ئاندىن ماڭا قاراپ،— بۇ سېنىڭ سىڭلىڭ، ئىسمى زۇبەيدە،— دېدى-دە، يەنە كۆزىگە ياش ئالدى.

— ياخشىمۇسىز سىڭلىم؟

— ياخشىمۇسىز جېنىم ئاكا،—سىڭلىم ماڭا ئېسىلىپ، مەھكەم يېپىشتى، ئۇنىڭمۇ كۆزلىرى ياشقا تولغانىدى.

بىز ئۆيگە كىردۇق، ئۆي ئازادە

بولۇپ پارقىراپ تۇرغان ئۆي جاھازلىرى، ئېلېكتىر سايمانلىرى ۋە رەڭدار گۈللەر بىلەن چىرايلىق بېزەلگەنىدى.

— قېنى، ئولتۇرغىن بالام.

مەن يۇمشاق كىرىسلوغا ئاۋايلاپ ئولتۇردۇم، شىرەگە مېۋە-چېۋىلەر تىزىلدى، بىر پەس نېمە دېيىشنى بىلەلمەي ئولتۇرۇپ قالدىم.

— ئۆتكەندە لەۋزىڭلارنى يەردە قويدۇم، مېنى ئەپۇ قىلغايسىلەر، — دېدىم يەرگە قاراپ.

— ئۇنداق دېمىگىن بالام، بۇنى توغرا چۈشىنىشكە بولىدۇ، بىز شۇنىڭدىن كېيىن سەن بىلەن قانداق ئۇسۇلدا ئۇچرىشىش ئۈستىدە كۆپ ئويلاندۇق. ئۈچ كۈن ئىلگىرى بىر ناتونۇش قىزدىن تېلېفون ئالدىم، ئۇ قىز ئۆزىنى سېنىڭ ساۋاقدىشىڭ دەپ تونۇشتۇردى، ئۇ قىز سېنىڭ بىز بىلەن كۆرۈشۈشكە قوشۇلغانلىقىڭنى، يەكشەنبە سائەت توققۇزدا ئۆيىمىزگە ئىزدەپ كېلىدىغانلىقىڭنى خەۋەر قىلدى، شۇ چاغدىكى خۇشاللىقىمنى سورىمايلا قوي بالام، ئاپاڭ بۇنى ئاڭلاپ، خۇشاللىقىدىن يىغلىۋەتتى، شۇنىدىن كېيىن بىز بۇ يەكشەنبە كۈننى مىنۇت ساناپ كۈتتۇق.

— شۇنداق، بالام، سېنى كۆرگەن چېغىمدا يۈرىكىم يېرىلىپ كېتەرمۇ دەپ ئويلايتتىم، — ئاپامنىڭ كۆزلىرى يەنە نەملەندى، ئۇ كۆزلىرىنى سۈرتۈۋېتىپ، ئاتامغا بۇرۇلدى، — ئوغلىمىزغا بىزنىڭ يىگىرمە نەچچە يىلنىڭ ئالدىدىكى ئايرىلىش سەرگۈزەشتىمىزنى سۆزلەپ بەرسىڭىزچۇ؟

— مەن ئۆتكەنكى خېتىڭلارنى تاپشۇرۇۋالغانغا قەدەر ئائىلىمىزنىڭ بۇ تارىخىدىن بىخەۋەر يۈرۈپتىمەن. كېيىن ھەممىنى بىلدىم.

— شۇنداق، بۇ بىر ئاچچىق تارىخ، — ئاتام چوڭقۇر ئۇھ تارتىپ قويىدى، — بىز بەكمۇ ئۇزۇن ئايرىلىپ كەتتۇق. بىز سېنىڭ ھايات ئىكەنلىكىڭدىنمۇ خەۋەر تاپالمىدۇق، مانا ھازىر بىر چىرايلىق يىگىت بولۇپ كېتىپسەن، ئالىي مەكتەپكىمۇ چىقىپسەن. خۇداغا شۈكرى، ساق-سالامەت دىدارلاشتۇق، ئازادە ئولتۇرغىن بالام.

شۇنىڭدىن كېيىن بىز ئۆزئارا پاراڭغا چۈشتۇق، ئاتام مېنىڭ ئوقۇش ئەھۋالىمنى سورىدى.

— ئالىي مەكتەپ ھاياتىڭدا نېمىگە بەكرەك قىزىقتىڭ؟

— شېئىرىيەتكە.

ئاتام ئاپئاق ئاقارغان چاچلىرىنى بارماقلىرى بىلەن تاراپ قويىدى، ئۇنىڭ سارغۇچ نۇرلۇق كەڭ پېشانىسى ئاستىدا يوغان، يۇمىلاق كۆزلىرى چاقناپ تۇراتتى، يارىشىملىق كىيىملىرى ئۇنى تېخىمۇ سىپايى كۆرسەتەتتى، كۆڭلۈمدە ئاتامنىڭ زامانغا مۇناسىپ بىر ئىلمىي ئادەم ئىكەنلىكىدىن سۆيۈندۈم.

— شېئىرىيەتتىكى نەتىجەڭ قانداقراق؟ مەتبۇئاتلاردا ئەسەر ئېلان قىلدىڭمۇ؟

— ئوتتۇز پارچىدەك شېئىرىم ئېلان قىلىندى.

— ياخشى، بەك ياخشى، مەن تىببىي ئىنستىتۇتتا ئوقۇغان چاغلىرىمدا ئەدەبىياتقىمۇ قىزىقاتتىم، ئەدەبىي ژۇرناللارنى كۆرۈپ تۇراتتىم، شېئىرىيەتكە قىزىقىشىڭ بەك ياخشى ئىش بوپتۇ، شائىرلىق مېنىڭچە جاپالىق ئىشقۇ دەيمەن. سەن قانداق

قىلىپ بۇ يولنى تاللاپ قالدىڭ؟

— بۇ يولغا ئۆزۈممۇ سەزمىگەن هالدا كىرىپ قالدىم، تەبىئەت كىشىلەرگە هەر خىل تالانتنى هەدىيە قىلىدىكەن. ئادەم ئۆزىدىكى شۇ ئالاھىدىلىكنى بىلىپ يېتەلىسە، ئۇنى كامالەتكە يەتكۈزەلىسە ئاندىن كىشىلىك قىممىتىنى يارىتالايدىكەن. مەن شۇڭا شېئىرىيەت يولىغا كىردىم.

— شۇنداقمۇ؟— ئاتام رازىمەنلىك بىلەن ماڭا قارىدى.

زوبەيدەنىڭ تاماق ئېلىپ كىرىشى بىلەن بىزنىڭ سۆھبىتىمىز ئۈزۈلدى، تاماقتىن كېيىن يەنە پاراڭغا چۈشۈپ كەتتۇق. بۇ ئائىلىدىكى كىشىلەر شۇنچە ئىلمىي، ئوچۇق، سۆيۈملۈك ئىدى، ۋاقىتنىڭ ئۆتكىنى بىلىنمەيلا قالدى.

— مەن ئەمدى قايتاي،— دېدىم ۋاقىتنىڭ بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ.

— مەن سەن بىلەن تۈزۈك پاراڭلاشقۇدەك بولمىدىمغۇ؟ نېمىگە بۇنچە ئالدىرايسەن،— دېدى ئاپام قىيمىغان هالدا.

— كېيىن يەنە كېلىمەن، كەچتە مۇزاكىرە بار.

— بۇگۈندىن باشلاپ بۇ ئۆي سېنىڭ ئۆز ئۆيۈڭ، كۆندە كېلىپ تۇرغىن،— ئاتام ياشاڭغىراپ تۇرغان كۆزلىرىنى مەندىن ئېلىپ قاچتى.

ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ مەكتەپكە قايتتىم. بىر نەچچە كۈن ئالدىراشلىق ئىچىدە ئۆتۈپ كەتتى.

— ئوغلۇم،— دېدى ئاتام ئىككىنچى قېتىم بارغىنىمدا پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ،— بىزنىڭ ئۈچرىشىشىمىز مېنى قاتتىق هاياجانغا سالدى، سېنىڭ تۇرمۇشقا بولغان كۆز قارىشىڭ بولۇپمۇ شېئىرىيەت جەهەتتىكى تالانتىڭ مېنى سۆيۈندۈردى، بۇنچىلىك ماهارەتنى يېتىلدۈرۈش ئاسان گەپ ئەمەس. مەنمۇ بىر كەسىپ ئەهلى، شۇڭا سېنىڭ باسقان جاپالىق يوللىرىڭنى تەسەۋۋۇر قىلىۋاتىمەن.

بالام، ئادەم بۇ دۇنياغا كەلگەن ئىكەن، چوقۇم ئىنسانىي بۇرچىنى ئادا قىلىشى، ئىنسانلىق قىممىتىنى يارىتىشى كېرەك. سەن ئۆزۈڭنىڭ چىقىش يولىنى شېئىرىيەتكە باغلاپسەن، لېكىن شۇنى ئويلاپ كۆردۈڭمىكىن؟ كەسپىي جەهەتتە مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنىڭ شارائىت بىلەن مۇناسىۋىتى بارمۇ-يوق؟ مېنىڭچە، ئەلۋەتتە بار. كۆڭلۈمدىكى گەپلىرىمنى سەندىن يوشۇرمايلا ئېيتاي، بۇ يىل مەكتەپ پۈتتۈرىدىكەنسەن. ئالدىڭدا تەقسىمات مەسلىسىگە دۇچ كېلىسەن، يول تاللايسەن، ئىستىقبالىڭغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ياشاش، ئىشلىش، كامالەتكە يېتىش شارائىتىنى تاللايسەن، بۇنى ئويلىنىپ كۆردۈڭمۇ؟ بۇ سېنىڭ پۈتۈن ئۆمرۈڭگە تەسىر كۆرسىتىدىغان هالقىلىق پەيت، مەن سېنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئۈرۈمچىدە قېلىشىڭنى ئۈمىد قىلىمەن، هەم بۇنىڭ ئۈچۈن يول ماڭىمەن، مەن مەكتىپىڭلارغا بېرىپ پاكۇلتېت مۇدىرىڭلار بىلەن سۆزلەشتىم. ئۇمۇ سەن توغرىلىق ياخشى گەپلەرنى قىلدى...

ئاتام مېنىڭ مەكتەپ پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئۈرۈمچىدە قېلىپ خىزمەت قىلىشىم توغرىسىدا كۆپرەك سۆزلىدى.

ئاتامنىڭ گەپلىرىنى جىمجىت ئولتۇرۇپ ئاڭلىدىم، دەماللىققا ئۇنىڭ پىكرىگە قارشى پىكىردە ئىكەنلىكىمنى ئىزهار قىلىشقا پېتىنالمىدىم، مەكتەپكە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئويلىنىپ ئۆتىنىشكە خەت

ئارقىلىق ئۆز پىكرىمنى يەتكۈزمەكچى بولدۇم

«ھۆرمەتلىك ئاتا:

ئۆتكەندە مېنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىم توغرىسىدا ياخشى مەسلىھەتلەرنى بەردىڭىز، ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت، مەكتەپ پۈتتۈرگەندىن كېيىنكى تەقسىمات مەسىلىسىدە سىزنىڭ پىكرىڭىزگە قوشۇلالمايمەن. مېنىڭ سىزگە مۇنداق جاۋاب بېرىشىمگە بىزنىڭ نەچچە قېتىمقى ئۇچرىشىشىمىزدا پەقەت تىلغا ئېلىنمىغان ئايىمخان ئاپام سەۋەب بولدى، سىزگە مەلۇمكى، ئۇ ھازىر يەككە-يېگانە ياشىماقتا، مەن شۇ ئاپام ئۈچۈن، مېنى دەپ كۆپ جاپالارنى چەككەن شۇ ئۇلۇغ ئانا ئۈچۈن ئۆرۈمچىدە سىلەرنىڭ قېشىڭلاردا خىزمەت قىلىشتەك ياخشى شارائىتتىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇرمەن، مېنىڭ بۇ قارارىم سىلەرگە تەنتەكلىكتەك، ھۆرمەتسىزلىكتەك تۇيۇلار، لېكىن مېنىڭ ۋىجدانىم ئايىمخان ئاپام ئۈچۈن مېنى مۇشۇنداق قىلىشقا ئۈندەيدۇ، راست! سىز ئېيتقاندەك مەن ئۆرۈمچىدىن ئاشۇ چەتتىكى يۇرتۇمغا كەتسەم مەندىكى تالانت، سەۋىيە كۆمۈلۈپ قالار، لېكىن قانچە ئويلىساممۇ ئايىمخان ئاپامنى تاشلاپ ئۆرۈمچىدە قېلىشقا، ئۇنىڭدىن ئايرىلىشقا چىدىمايمەن، ئايىمخان ئاپاممۇ مەندىن ئايرىلالمايدۇ. دۇنيادا تېپىلغۇسىز بۇ سۆيۈملۈك ئانىنى تاشلاپ قويۇشقا يۈرىكىم چىدىمايدۇ، ئۇنىڭ ئاخىرقى ئۆمرىدىكى يالغۇز ھاياتىغا ھەمراھ بولۇش، يۆلەك بولۇش، مۇڭداش بولۇش مېنىڭ مەقسىدىم، مەن شۇنداق قىلسام ئۇنىڭ ئالدىدا باللىق قەرزىمنى ئادا قىلغان، ئۇنىڭ ئەجرىنى، ئۈمىدىنى يەردە قويمىغان بولىمەن. مېنىڭ قەلبىمنى چۈشەنگەنسىز ئاتا، ھەممە كۆڭلۈمدىكى سۆزلىرىمنى سىزدىن يوشۇرمايمەن، مەن ئۆزۈمنىڭ ھەقىقىي ئاتا-ئانىسىنى تېپىۋالغانلىقىمدىن چەكسىز خۇشالمەن، سىلەرنىڭ مېنى ئىزدەپ تېپىپ، ئاتا-ئانىلىق مېھرىنى قايتا بەرگەنلىكىڭلاردىن ئۆزۈمنى ناھايىتى بەختلىك ھېس قىلىمەن، سىلەرگە مىڭ مەرتىۋە رەھمەت، سىلەر مېنىڭ ھەقىقىي ئاتام-ئانام، مەن سىلەردىن پەخىرلىنىمەن. ماڭا ئىشىنىڭ ئاتا، مەندە قىلچىمۇ سىلەرنى يات كۆرۈش ھېسسىياتى يوق، لېكىن بۈگۈنكى كۈندە تاللاشقا دۇچ كېلىۋاتىمەن، مەن سىلەرنى دەپ ئۆرۈمچىدە قالايمۇ ياكى ئاشۇ يالغۇز بىچارە ئايىمخان ئاپامنى دەپ يۇرتۇمغا كېتەيمۇ؟ مەن ئويلىدىم، كۆپ ئويلىدىم: ئانىلىق قەرزى ھەممىدىن مۇقەددەس، ئۇ بالىنى بۇ دۇنياغا يارىتىشتىنمۇ ئۇلۇغ ئىكەن، مېنىڭ قەلبىمنى چۈشىنىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئوغلۇڭلار نۇرئەلى»

مەن خەتنى ئاتامغا ئەۋەتتىم.

ئارىدىن بىر ھەپتە ئۆتۈپ ئاتام مېنى ئۆيگە چاقىرتتى. بۇ قېتىم لەتىپەمۇ بىللە باردى، بۈگۈنكى چاقىرتىش نېمىنى مەقسەت قىلغاندۇ؟ — مەن كېتىۋېتىپ ئويلايتتىم، — ئاتام مەن بىلەن يەنە خىزمەت تەقسىماتىم توغرىسىدا سۆزلەشمەكچى. چۈنكى خېتىم ئۇنى قايىل قىلالمىغان. يەنە قانداق سەۋەب بولۇشى مۇمكىن؟ ئايىمخان ئاپامغا پۇل بېرىپ رازى قىلماقچىمۇ يا؟ ياكى ئۇنى ئۆرۈمچىگە يۆتكەپ كېلىش توغرىسىدا مەسلىھەت سالارمۇ؟ بۇخىل ئېھتىماللىقنى يوق دېگىلى بولمايدۇ، چۈنكى مەريەمخان ئاپام مەندىن ئايرىلىپ قالماسلىق ئۈچۈن ھەر خىل ئۇسۇللارنى

قوللىنىپ بېقىشى مۇمكىنمۇ؟
خىلمۇخىل ئوي - خىياللار كاللام-
نى چىرمىۋالدى، مانا، ئۆيگىمۇ يېتىپ
كەلدۇق.
يۈرىكىم يەنىلا گۈپۈلدەپ سوقاتتى،
ئىشىكنى ئەدەب بىلەن ئاستا چەكتىم.
ئۆيدە ئايىمخان ئاپام ئولتۇراتتى، مەن
بۇ تاسادىپىيلىقتىن چۆچۈپ كەتتىم.
— ئاپا، سىز ... قاچان كەلدىڭىز؟ —
مەن ئىتتىك بېرىپ ئاپامنىڭ قوللىرىنى
تۇتتۇم، — ياخشى تۇردىڭىزمۇ ئاپا؟
— ياخشى، بالام، مەنمۇ ئاخشام
كەچتە يېتىپ كەلدىم ... ئۆزۈڭمۇ
ياخشى تۇرغانسەن بالام؟
— ياخشى تۇرۇۋاتىمەن ئاپا، سىزنىڭ
كېلىشىڭىزدىن خەۋەرسىز قاپتىمەن، بول-
مىسا ئالدىڭىزغا بېرىپ ئەكىلەتتىم ئەمەس-
مۇ، نېمىشقا خەۋەر قىلمىدىڭىز؟
— دادىڭ بېكەتكە چىقىپ تۇرۇپتۇ،
ئوخشاش ئەمەسمۇ بالام. قېنى ئولتۇرۇڭلار
بالىلىرىم.
سول يېنىمدا ئاتام، ئوڭ يېنىمدا لەتە-
پە، ئۇدۇلىمىزدىكى كىرېسلودا ئايىمخان
ئاپام بىلەن مەريەمخان ئاپام ئولتۇرۇپ ئالدى،
زۇبەيدە شىرەگە نازۇ - نېمەت، مېۋە - چېۋى-
لەرنى تىزىپ چاي قۇيدى.
— ساڭا ئازراق گېپىم بار ئىدى، —
دېدى ئايىمخان ئاپام چايدىن كېيىن. ئۇ
مېنى ياتاق ئۆيگە باشلاپ كىردى...
— ئولتۇرغىن بالام، — ئايىمخان ئا-
پام يېنىمدىكى كىرېسلونى ئىما قىلدى،
مەن قىزىقىش نەزەرىدە ئۇنىڭغا قاراپ ئول-
تۇردۇم.
— مەكتەپ پۈتتۈرۈشۈڭگە قانچىلىك
ۋاقىت قالدى؟
— ئىككى ئاي.
— تەقسىمات توغرىسىدا قانداق ئوي-
لاۋاتىسەن؟
— ئەلۋەتتە سىزنىڭ قېشىڭىزغا —
ئۆز يۇرتۇمغا بارىمەن - دە.
— مەن مۇشۇ ئىش ئۈچۈن ئۈرۈمچىگە
كەلدىم، بالام.
ئاپام يانچۇقىدىن بىر پارچە خەتنى
چىقاردى، — بۇ سېنىڭ ئاتاڭغا يازغان خې-
تىڭكەن، ئاخشام ئوقۇپ چىقتىم، خېتىڭ مې-
نى ھاياجانغا سالدى، ساڭا كۆپ رەھمەت
بالام، مەن ئۈچۈن كۆپ نەرسىلەردىن ۋاز
كەچمەكچى بولۇپسەن، لېكىن مەن سېنىڭ
مېنى دەپ ئۇنداق قىلىشىڭغا چىداپ
تۇرالمايمەن، سەن يەنىلا ئىستى-
قبالىڭنى ئويلىغىنىڭ تۈزۈك،
ئاتاڭ سەن ئۈچۈن كۆپ قايغۇرىدىكەن.
سەن بۇنى يالغۇز شەخسىيەتچىلىك دەپلا
چۈشىنىپ قالساڭ ئاتاڭنىڭ قەلبىگە توغرا
باھا بەرمىگەن بولىسەن، بىزنىڭ ئوتتۇرى-
مىزدا سېنى تالىشىدىغان ئىش ئەسلا مەۋ-
جۇت ئەمەس، سەن مېنىڭ بالام ھەم ئۇ-
لارنىڭ بالىسى، چۈنكى، سەن ئوقۇش پۈت-
تۈرسەڭ يەنىلا مۇستەقىل تۇرمۇش كەچۈرۈ-
سەن، مەن بىلەن مەڭگۈ بىللە ياشىيالماي-
سەن، بۇنىڭدىن كېيىن ھەر ئىككى ئائىلە-
نى ئۆز ئۆيۈڭ قاتارىدا ئوخشاش كۆرسەڭ
شۇنىڭ ئۆزى كۇپايە. ئاڭلىسام سېنى مەك-
تەپتە ئېلىپ قالماقچى بولۇۋېتىپتۇ، شۇن-
داقمۇ؟
— شۇنداق، لېكىن مەن ...
— لېكىن دېمە بالام، مەن سېنىڭ
نېمە ئۈچۈن بۇ ياخشى پۇرسەتتىن ۋاز
كەچمەكچى بولغانلىقىڭنىڭ سەۋەبىنى چۈ-

شەندىم. توغرا، بەش يىلدىن بۇيان سەندىن ئايرىلىپ ياشاش ماڭا ھەقىقەتەن ئېغىر كەلگەن، بۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ ئېغىر كېلىدۇ. لېكىن مەن سەن ئۈچۈن، سېنىڭ ئىستىقبالىڭ ئۈچۈن ھەممىگە بەرداشلىق بېرىمەن، سەن ئۈرۈمچىدە قالغىن، كەسىپتە داۋاملىق ئىلگىرىلىگىن، بۇ دۇنيادىن كېتەر چېغىمدا سېنىڭ كاتتا ئادەم بولۇپ يېتىشكەنلىكىڭنى كۆرسەم قىلچىمۇ ئارمىنىم قالمايدۇ. بالا ئانا ئۈچۈنلا ئەمەس، ئىنسانىيەت ئۈچۈن، جەمئىيەت ئۈچۈن ياشىسا ئۇنىڭ ھاياتى ناھايىتى ئەھمىيەتلىك ئۆتكەن بولىدۇ.

ئاپامنىڭ سۆزلىرى مېنى ئويغا سالدى، مەن بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇنىڭ كۆزلىرى نەملەنگەن ئىدى.

— سېنىڭ ئۈرۈمچىدە قېلىشىڭ پەقەت ئۆز ئاتا - ئاناڭنى تېپىۋېلىپ، مېنى تاشلىۋەتكەنلىكىڭ بولمايدۇ، مەن بۇنى توغرا چۈشىنىمەن، بۇ جەھەتتە قىلچە رەنجىمەيمەن. سەن مەندىن خاتىرجەم بولغىن بالام.

— كېيىن يالغۇزلۇقتا جاپا تارتىپ قالىسىز ئاپا.

— ئۇنداق دېمە بالام، سەن مېنى ياد ئېتىپ تۇرساڭلا، پات - پات خەت يېزىپ تۇرساڭلا، ۋاقتىڭ يەتكەن چاغلاردا مېنى يوقلاپ تۇرساڭلا مەن سەندىن ئۇ دۇنيا، بۇ دۇنيا رازى.

— سىز ...

— گېپىمگە كىرگىن بالام، مەندىن خاتىرجەم بولغىن. ئەمدى يەنە ئىككىلىنىپ يۈرمە، - ئاپام ئورنىدىن قوپتى، - يۈر، ئاتاڭلارنىڭ يېنىغا چىقايلى.

بىز مېھمانخانىغا قايتىپ چىقتۇق. ئاتام لەتىپە بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرغانىكەن. كۆپ ئۆتمەي ئاپام بىلەن سىڭلىم تاماق كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى. تاماقتىن كېيىن بىز قايتماقچى بولدۇق.

— بىز مۇشۇنچىلىك ئولتۇرايلى، سىزنى ياتاققا باشلاپ بارساق بولاتتى ئاپا، — دېدىمەن ئايىمخان ئاپامغا قاراپ.

— رەھمەت بالام، كېيىن ئۆيۈڭلارغىلا بارارمەن، — ھەممەيلەن كۈلۈشۈپ كەتتى، لەتىپە قىزىرىپ يەرگە قارىۋالدى.

— خوش، بىز قايتتۇق. مەن ئەتە كەچقۇرۇن كېلىمەن.

— بولىدۇ، ئەتە كۆرۈشەيلى، — دېدى ئاتام بىزنى ئۇزىتىپ چىقىۋېتىپ — ئۇنداق، بولسا يولۇڭغا قارايمىز - ھە؟

— چوقۇم كېلىمەن.

— ئەتە سىزمۇ كېلىڭ، — دېدى مەريەمخان ئاپام لەتىپەگە سۆيۈنۈپ قاراپ. بىز خوشلىشىپ ماڭدۇق. لەتىپە كېتىۋېتىپ سوراپ قالدى:

— ئاپىڭىز بىلەن نېمە دېيىشتىڭىز؟

— ئۈرۈمچىدە قالىدىغان بولدۇم.

— راستما!؟

— راست، سىزچۇ؟ ئاتام بىلەن نېمە دېيىشتىڭلار؟

— ئايىمخان ئاپامنى ئۈرۈمچىگە يۆتكەپ كېلىدىغان بولدۇق.

— ھە!؟

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

نۇرگۈل يۇنۇس

ئاھ، دادام

(ھېكايە)

نۇرگۈل يۇنۇس 1973 - يىلى يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ ئەگىس يېزىسىدا ئوقۇتقۇچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ئۇ ھازىر شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى پەرزەنتلەر ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ تولۇق 2 - يىللىق سىنىپىدا ئوقۇۋاتىدۇ. 1989 - يىلىدىن باشلاپ ھەرقايسى ژۇرناللاردا ھېكايە، شېئىرلىرى ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان. ژۇرنىلىمىزنىڭ بۇ سانىدا ئۇنىڭ «ئاھ، دادام» ناملىق ھېكايىسىنى ئېلان قىلدۇق.

تاغ تەرەپتىن گۈركىرەپ سوقۇۋاتقان سوغۇق شامال قەبرىستانلىقتىكى ساڭگۈل - سۇڭگۈل تۇغ - ئەلەملەرنى ئېچىنىشلىق تىترىتەتتى. بۇ يەرگە كېلىپ قالغان ئادەمنى ئىختىيارسىز قورقۇنچ بېسىپ يۈرىكىمۇ ئاشۇ «تۇغ - ئەلەم»لەردەك تىترەپ كېتەتتى.

ئاشۇ قەبرىستانلىقتىكى توپا يۆلەپ قويۇلغان قەبرە ئالدىدا بىر قىز بۇقۇلداپ يىغلىماقتا، يۈرىكىدىكى ھەسرەتلىرىنى كۆز يېشى ئارقىلىق ئاشۇ قەبرىگە سىڭدۈرمەكتە، چاچلىرىنى يۇلماقتا...

مەن ئۇنىڭغا ئۇزاقتىچە قاراپ تۇردۇم، لېكىن ئۇنىڭ يېنىغىمۇ بارمىدىم، تەسەللىيمۇ بەرمىدىم. مەيلى، قانغىچە يىغلىۋالسۇن. يۈرىكىدىكى پۇشايمان داغلىرىنى كۆز يېشى بىلەن يۇيۇپ چىقىرىۋەتسۇن.

شامال گۈركىرىمەكتە، قاياقتىندۇر لالما ئىتلارنىڭ قاۋىغان ئاۋازى ئاڭلانماقتا. مەن قىزنىڭ پاخپايغان چاچلىرىغا، قورقۇنچلۇق قەبرىلەرگە ئۇزاق تىكىلىپ تۇردۇم. نېمىدېگەن دەھشەتلىك كۆرۈنۈشلەر بۇ. چېكىلىرىمدىن سوغۇق تەر قۇيۇلۇشقا باشلىدى. ۋۇجۇدۇمدا ئالدىمدىكى ئاشۇ قىزغا نىسبەتەن ھېسداشلىقمۇ، ئاچچىقلىنىشمۇ، قېيداشمۇ ئوخشاپ كېتىدىغان غەلىتە بىر تۇيغۇنىڭ پەيدا بولغانلىقىنى سېزىپ، ئاستاغىنا ئارقامغا قايرىلدىم - دە، قەبرىلەر ئارىسىدىكى تار چىغىر يول بىلەن دۆڭلۈك-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

تىن پەسكە چۈشۈپ كەتتىم. كۆز چاناق-لىرىم ئېچىشتى. شۇ تاپتا ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ يىغلىغۇم كېلەتتى. پۇتلىرىم ئۆ-زۈمگە بوي سۇنمايتتى. يول مېنى ماڭدۇ-رمۇ ياكى يولنى مەن مېڭىۋاتىمەنمۇ، بۇنى بىلەلمىدىم. ھازىر ياز ۋاقتى بولسىمۇ، لېكىن تاغ باغرىغا جايلاشقان بۇ مەھەللە ئادەمگە كۆز پەسلىنى ئەسلىتەتتى. يول ياقىسىدىكى دەل-دەرەخلەر ماڭا ھېسداشلىق قىلىۋاتقاندەك ئاستا لىڭشىپ تۇراتتى. ھەم-مە نەرسە كۆڭۈلسىز بىلىنەتتى.

بۈگۈن كۈننى قانداق كەچ قىلغان-لىقىمنى بىلمەيمەن. ئۆي ئىچىدە پەنجىرى-گە قاراپ ئولتۇرغىنىمدا ھىلال ئاي خۇد-دى ماڭا تەسەللىي بەرگەندەك ئاستا-ئاستا كۆتۈرۈلۈپ، ماڭا كۆز قىستى. خىيالىمدا بۇنىڭدىن 4 يىل ئىلگىرىكى گۈلنسانى كۆرگەندەك بولدۇم. ئەنە ئۇ دادىسىغا قا-راپ يىغلاۋاتىدۇ... ئۇنىڭ ھەسرەتلىك كۆزى بىلەن كۆزۈم ئۇچراشتى، ئۇ ھاياتى-دا تۇنجى قېتىم يېڭى كىيگەن ئايىغىنىڭ ئىزلىرىنى قالدۇرۇپ يىراقلىشىپ كېتىۋاتىدۇ. راست، مەن ئۇنى خىيال قىلىشنى تولىمۇ ياقتۇرىمەن. شۇنداق بولغاچقىمىكىن، ئۇنىڭ-غا يېزىپ جاۋابسىز قايتىپ كەلگەن خەت-لىرىمنى ئىزدەپ تاپتىم.

«سالام گۈلنسا! مەكتىپىڭگە تىنچ-ئامان بارغانسەن. سېنىڭ بۇ خېتىمگە نېمىدەپ جاۋاب يېزىشىڭنى تولىمۇ بىلگۈم كېلىدۇ. سەن ماڭىدىغان كۈنى مەن بىزنىڭ ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىدە تۇرۇپ، سېنىڭ ھويلاڭ-دىكى ئەھۋالنى ئېنىق كۆردۈم. سېنىڭ داداڭغا ئۆزۈڭنى ئېتىپ، ئەمدى مەن قان-داقمۇ قىلارمەن دادا، جېنىم دادا، سىزدىن ئايرىلىپ كۈنلىرىمنى قانداقمۇ ئۆتكۈزەر-مەن، دېگەنلىرىڭنى ئاڭلىغان، كىچىك ئۇ-كاڭ مەردانىنىڭ كۆڭلىكىڭگە يۈزىنى يېقىپ تۇرۇپ: ئاچا بىزگە خەت يازغىن، دەپ كۈمچەيگەنلىرىنىمۇ ئېنىق كۆرگەن. گۈلنسا، سېنىڭ داداڭنى ئۇنتۇپ قالمايدىغانلىقىڭنى ئىشىنىمەن. گەپىنىڭ قىسقىسى، داداڭنى ھازىر قانداق خۇشال قىلغان بولساڭ، كېيىنىمۇ شۇنداق خۇشال قىلغايسەن.

سەن بىلەمسەن، كىچىككىمدىن تارتىپ سېنى ئەڭ يېقىن تۇغقىنىمدەك كۆرەتتىم. بولۇپمۇ سېنىڭ كەمسۆز، ئېغىر-بېسىق مىجەزىڭ ماڭا بەكمۇ ياقاتتى. لېكىن سەن تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندىن كېيىن بىز ئانچە كۆرۈشمەس بولۇپ قالدۇق. مەن ئەمگەكتىن باش كۆتۈرەلمەيتتىم، سەن ئوقۇش بىلەن ئالدىراش ئىدىڭ، ھەتتا سەن ئوقۇشقا ماڭغىچە بولغان ئارى-لىقتا پاراڭلىشىشقىمۇ ئۈلگۈرەلمىدۇق. خەير، ئۇمۇ مەيلى، ئىش قىلىپ سەن بۇرۇنقىدەك تىرىشىپ ئۆگەن. داداڭدىن ئەنسىرىمە. مەن ئۇنى ئۆز دادامدەك ياخشى كۆتىمەن. ئاخىرىدا بىر گەپنى دەي؛ سېنى كۆتىمەن.»

مەن قولۇمدىكى خەت يېزىلغان ۋاقىت-نىڭ قوينىغا كىرىپ كەتتىم. شۇنداق قىلىپ، گۈلنسا ئۆرۈمچىدىكى بىر ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشقا كەتتى، مەن مانا مۇشۇنداق خەت-لەرنى ئۈزۈلدۈرمەي ئەۋەتىپ تۇردۇم. بىراق يۈرەك قانلىرىمنى سىياھ قىلىپ ياز-غان خەتلىرىم جاۋابسىز قالدى. بىر كۈنى ساكىنكام مېنى چاقىرىپ:

— قارا، دېھقان ئاخۇن، قىزىم گۈلنى-ساخان خەت ئەۋەتىپتۇ، ئوقۇپ بەرگىنە-دېدى. مەن بەكمۇ خۇشال بولدۇم. «سالام مېھرىبان دادا، تېنىڭ ساقمۇ؟ ياخشى تۇرۇۋاتامسەن؟ مەن كەلگىلى ئالتە ئايدىن ئاشتى، لېكىن ئاران تۆت قېتىم پۇل ئەۋەتتىڭ. ئۆرۈمچى دېگەن بىزنىڭ ناھى-يىدەك كىچىك يەر ئەمەس، ماڭساڭمۇ، تۇرساڭمۇ پۇل لازىم بولىدۇ. مەن ھازىر باللارنىڭ ئالدىدا چېنىپ قالدىم، ئۆتكەندە ئالا ئۆچكىنى ساتقان بولساڭ، ئەمدى قارا

قوينى ساتساڭ بولمامدۇ...»

خەتنى ئاخىرىغىچە ئوقۇشقا قۇربىم يەتمىدى، كۆزۈم پۇل، پۇل، دەپ قايتا-قايتا يېزىلغان بىر قۇر خەت ئۈستىدە توختاپ قالدى. ساكىنكام قىردا زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ ساقىلىنى سىلىماقتا. ئۇنىڭ چىرايىغا سىنچىلاپ قارىدىم. ئاپئاق ئاقارغان ئۇزۇن ساقال، ھۆرپىيىپ تۇرغان ئۆسۈك قاشلار، چانىقىغا پېتىپ كەتكەن كۆزلەر، قېرى جىگدىنىڭ قوۋزىقىغا ئوخشاش چاك-چاك يېرىلغان يۈزلەر...

ساكىنكامنىڭ كۆزى قېتىپ قالغاندەك بىر نۇقتىغا تىكىلىپ قالغانىدى. مەن ساكىنكامنىڭ ھالىغا ئېچىندىم ۋە:

— ساكىنكا، گۈلنىساغا پۇل ئەۋەتسەك بولاتتى. مۇنداق قىلايلى، بىزنىڭ ئۆرۈكلۈك باغقا جىقلا چۈچۈك بويا ئۈنۈپ قاپتۇ، ئاڭلىشىمچە ناھىيىدە ھەر كىلوسىنى 8 موچەندىن ئالارمىش. قوينى ساتماي تۇرۇڭ. مەن چۈچۈك بويا كولاپ پۇلنىڭ يولىنى قىلاي، — دېدىم.

ساكىنكام ئۈنچىقمىدى. ئۇنىڭ قوللىرى ھېلىقى خەتنى كۆتۈرەلمەيۋاتقاندەك تىترىمەكتە ئىدى.

گۈلنىسا 13 يېشىدىلا ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ ئۇكىسى ئۇ چاغدا بىر ياشقىمۇ توشمىغان بوۋاق ئىدى. ساكىنكام ئۇلارغا ھەم ئاتا ھەم ئانا بولۇپ، تاپقان تەرگىنىنىڭ ھەممىسىنى ئاشۇلار ئۈچۈن سەرپ قىلغانىدى.

ساكىنكام ماڭا قاراپ كۈلۈمسىرىدى مەن بىلىپ تۇرۇۋاتىمەن. ئۇ يۈرىكىدىكى ئاچچىق يىغىنى كۈلكە بىلەن باسماقچى بولۇۋاتاتتى. لېكىن ئۇنىڭ كۈلكىسى ئۆمەچەيگەندەك ئېچىنىشلىق ئىدى. مەن دەرھال باشقا تەرەپكە قارىۋالدىم.

ساكىنكام ئۆيىگە كىرىپ كېتىشى بىلەنلا باغقا كىرىپ بوياكولاشقا باشلىدىم. يىلتىزلار بىلەن تولغان قاتتىق يەر ھالىمنى قويمىدى. قولۇم ئۈزۈمدەك قاپىرىپ كەتتى، لېكىن بوۋاي ھەر قېتىم كۆز ئالدىمغا كەلسە، ھارغىنلىق ھېس قىلمايتتىم. قىلغان ئەمگىكىم خېلىلا ئۈنۈملۈك بولدى. 53 يۈەنلىك چۈچۈكبويا سېتىپتىمەن. مەن پۇلنى كۆتۈرۈپ خۇشاللىق بىلەن ساكىنكامنىڭ ئۆيىگە كىردىم. لېكىن ئۇ قارا قوينى ئاللىقاچان سېتىۋېتىپتۇ. شۇنىڭدىن باشلاپ گۈلنىسادىن سېغىنىش خەتلىرى ئەمەس ھەرخىل سېلىقلار بىلەن تولغان بىر تالاي رەنجىشلەر كېلىدىغان بولدى. گۈلنىسادىن كەلگەن خەتلەرنى ئاچقان چاغلاردا ساكىنكامنىڭ قوللىرى تىترەپ كېتەتتى، مانا بۇ قېتىم كەلگەن خەتنىمۇ ناھايىتى ئەستە ئاچتۇق، بىراق بۇ خەت بىزنى خېلىلا خۇشال قىلدى، گۈلنىسا تەتىل قىلىپ كېلىدىكەن.

ئۇ كەلدى، مەن ئۇنى كۆرۈپ، ھەيرانلىقتىن ئاغزىمنى ئېچىپلا قالدىم. ئۇ بۇلتۇرقى گۈلنىساغا ئوخشىمايتتى. ئۇنىڭ ئۇزۇن ئىككى ئۆرۈم چېچى ھازىر يوق، ئۇنىڭ ئورنىغا غۇژمەك بۇدۇر چاچ پەيدا بولۇپ قاپتۇ. ئۇغۇ مەيلى، يەنە تېخى كىيىملىرىچۇ. مەن ھېچقاچان ئۇنداق كىيىم كىيگەن ئادەملەرنى كۆرۈپ باقمىغان. ھەي، ئۇ بەكلا ئۆزگەرگەنىدى.

كۆل بويى. ئىككىمىز ئىككى تەرەپتە تۇرۇۋاتىمىز. مەن مۇشۇ كەمگىچە ئۆزۈمنىڭ كىيىملىرىمگە دىققەت قىلمىغان ئىكەنمەن. كۆلدىكى سايەم مېنى مەسخىرە قىلغاندەك لىڭشىۋاتاتتى. ھاۋانىڭ ئىسسىقلىقىغا قارىماي بېشىمغا تۇماق كىيىپتىمەن، پۇتۇمدىكى كىرلىشىپ كەتكەن يىرتىق چۇۋۇخەيىنىڭ ئۇچىدىن بارماقلىرىم كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. مەن گۈلنىسانىڭ مەنسىتمەسلىك بىلەن قاراشلىرىدىن خىجىل بولدۇم ۋە شۇ ۋاقىتتا قەلبىمنى سوغۇق بىر سېزىم ئىگىلىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بۇرۇلۇپ ئېتىز تەرەپكە ماڭماقچى بولۇپ تۇرغىنىمدا ساكىنىكام چېلەكنى كۆلگە چۆكۈردى. گۈلنىسا سۆگەتنىڭ تېلىنى ئويناپ، ئېرەڭسىزلىك بىلەن دادىسىغا قاراپ تۇراتتى. بوۋاي ئېغىر قەدەملىرىنى يۆتكەپ ئۆي تەرەپكە ماڭدى.

ھەي، گۈلنىسا دادىسىنىڭ قولىدىن چېلەكنى ئېلىپ سۇنى ئۆزى ئەكىرسە بىچارە دادا قانچىلىك خۇشال بولارىدى ـ ھە.

بامدات نامىزىدىن يېنىپلا ئۆگزىگە چىقتىم. كاتەكتىكى كەپتەرلىرىم بۇقۇلداپ سايرىشىۋاتاتتى. ئاسمان بۇلۇتلۇق، بەلكىم كەچكىچە ئېچىلىپ قالار. ئۆگزىدە تۇرۇپ قارىغاندا ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىنى ئېنىق كۆرگىلى بولاتتى. ئەنە، مەن تۈنۈگۈن كۆرگەن زومچەك ـ زومچەك قورقۇنچلۇق قەبرىلەر، تاغ چوققىسىدىكى قىشىياز ئېرىمەيدىغان قارلار، چېكى يوق چۆللۈك، ئۇ يەر ـ بۇ يەردە چوقچىيىپ تۇرغان پاكار ئۆيلەر، قاياقتىندۇر كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئىس ـ تۈتەك...

بىردىنلا قەبرىستانلىقتا كۆزۈم چۈشتى. ئۇ يەردە بىر ئاق نەرسە يېيىلىپ تۇرۇپتۇ. سىنچىلاپ قاراپ ئۇنىڭ گۈلنىسا ئىكەنلىكىنى پەرق ئەتتىم. ئۇ بەلكىم ئۆزىنىڭ بۇنداق پەرياد چېكىدىغانلىقىنى ئويلىمىغان بولغىيدى.

مەن ئۆتكەن يىلىدىن قالغان شال پاخاللىرى ئۈستىگە ئۆزۈمنى تاشلىدىم. پايانسىز ئاسمان مېنى چەكسىز خىياللارنىڭ قوينىغا سۆرەپ ئەكىردى.

ساكىنىكام كۈندىن ـ كۈنگە جۈدەپ، مۆكچىيىپ كېتىۋاتاتتى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇنى سېلىق بىلەن تولغان خەتلەر ھالىدىن كەتكۈزگەنىدى. ئۇ، دەردىنى قۇشلارغا، ئېتىزلارغا، دەل ـ دەرەخكە تۆكەتتى. بىراق ھېچكىمگە مېنىڭ دەردىم بار، دەپ ۋايسىمىدى. مەن بەزىدە ئۇنىڭغا تەسەللىي بەرمەكچى بولۇپ گەپ باشلىسام، ئۇ:

— قويە دېھقان ئاخۇن، شۇنچىلىك ئىشلارمۇ ئەركىشىگە ھار كېلەمدۇ، بىر قىزنى ئوقۇتماق تەس گەپ ئەمەس، ئۇنى تېخى رازى قىلالمىدىم، — دەيتتى. گۈلنىسانىڭ ئاخىرقى ئوقۇش يىلىدىكى خىتىنىمۇ ئۆزۈم ئوقۇپ بەردىم، لېكىن ھازىر مېنىڭ ئۇ خەتنى ئەسلىگۈم كەلمىدى. بوۋاي گەرچە مېنىڭ گۈلنىساغا پۇل ئەۋەتكەنلىكىمنى بىلمىگەن بولسىمۇ، گۈلنىسادىن كېلىدىغان خەتنىڭ ئازىيىۋاتقانلىقىدىن خۇشال ئىدى. گاھىدا، دېھقان ئاخۇن، گۈلنىساخاندىن پۇل ئەۋەت دەپ خەت كەلمىدى، ئۇ بەك ئىنسابلىق بالا بولدى جۇمۇ، دەپ قوياتتى.

مەن بوۋاينى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن ئاتا ـ ئانامغا بىلدۈرمەي پۇل يىغىپ گۈلنىساغا ئەۋەتىپ تۇردۇم. ئەمما ئۇنىڭ بىر قېتىملىق «سېلىقى» غا مەنمۇ ئامال قىلالمىدىم، شۇنىڭدىن كېيىن ساكىنىكام ئىككى ئېغىز ئۆيىنىڭ بىرىنى بۇزۇپ ياغىچىنى ساتماقچى بولدى.

ئىككىمىز ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىنى ئېچىشقا باشلىدۇق. مانا، يېرىمىنى ئېچىپ بولدۇق. يەنە ئازراقلا ئاچساق تۈگەيتتى، بىراق ساكىنىكام ئىھتىياتسىزلىقتىن سۇنۇق ياغاچقا دەسسەپ سالدى ... شۇ چاغدىكى كۆرۈنۈشلەرنى ئەسلىسەم يۈرىكىم مۇجۇلىدۇ. ساكىنىكامنى ئەتىسى چۈشكە يېقىن يەرلىكىگە قويدۇق. ئۇنىڭ بىردىنبىر ھازىدارى مەن ئىدىم. مەردان مېنىڭ ئۈنسىز بۇقۇلداپ يىغلىغىنىمنى كۆرۈپ ھەيران بولاتتى، نېمىشقا يىغلايسەن، دادام ھېلى كېلىدۇ، دېمەكچى بولغاندەك ماڭا كۈلۈمسىرەپ قاراپ قوياتتى.

بىر كۈنى دادام بىلەن ئېتىزلىقتىن قايتىپ كېلىۋاتاتتىم. بىردىنلا گۈلنىسانىڭ

سومكا كۆتۈرۈپ هويلىسىغا كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇنىڭ دادا! دادا! دېگەن تونۇش ئاۋازى يۈرىكىمنى جىغىلدىتىۋەتتى. ئۇ، بىزنى كۆرگەندىن كېيىن سالاملاشماستىنلا:

— دادام قېنى، نېمىشقا ئالدىمغا چىقمايدۇ؟ — دېدى.

— هە، سىز دادىڭىزنى سېغىنىپسىزدە، يۈرۈڭ، بىزنىڭ ئۆيگە كىرىڭ، — دېدى دادام زەردە بىلەن. مېنىڭ كۆڭلۈم بۇزۇلدى. ئۆيگە ئىتتىك كىرىپ كەتتىم.

توخۇلارنىڭ قاقاقلىشى، كەپتەرلەرنىڭ غوقۇلدىشى مېنى يەنە خىيالدىن ئويغاتتى. ئورنۇمدىن تۇرۇپ گۈلنىسانىڭ هويلىسىغا قارىدىم. گۈلنىسا قەبرىستانلىقتىن ئەمدىلا قايتىپ كەلگەن ئوخشايدۇ. ماغدۇرسىز پۇتلىرىنى ئاران - ئاران يۆتكەپ، قىڭغىيىپ قالغان ئىشىكنى كۈچسىز ئىتتىرىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى.

داستىخان ئۈستىدىكى مەززىلىك چۆچۈرە مەيلىمنى تارتالمىدى. بىر چىنە ئاشنى كۆتۈرۈپ گۈلنىسانىڭ ئۆيىگە كىرگىنىمدە ئۇ دادىسىنىڭ چاپىنىنى قۇچاقلاپ، سۇپا ئۈستىدە هالسىزلىنىپ ياتقانىكەن.

— گۈلنىسا، ئورنۇڭدىن تۇرغىنا، بۇ ئاش سوۋۇپ قالمىسۇن، ئىسسىق پېتى ئىچۋال، — دېدىم. ئۇ ئىششىپ قىزارغان كۆزلىرىنى ماڭا ئاغدۇردى - يۇ، ئىتتىك ئېلىپ قاچتى. لېكىن ئۇنىڭ بىچارە هالىغا قاراپ قەلبىمنىڭ تۆت يىل ئاۋۋالقى چۇقانلىرىنى قايتا ئاڭلىغاندەك بولدۇم.

— گۈلنىسا، سېنىڭ هازىرقى ئەھۋالىڭنى بىلىپ تۇرۇپتىمەن. كۆپ قايغۇرمىغىن. ئەمدى ئۇكاڭنى ياخشى ئوقۇتۇپ، ئۆيىنىڭ چىرىغىنى ئۆچۈرمىسەڭلا دادىڭنىڭ روهى قورۇنۇپ قالمايدۇ. دادىڭ سېنى چوقۇم كەچۈرىدۇ، گۈلنىسا، — دېدىم.

ئۇ تاتارغان يۈزلىرىنى ئورۇق قوللىرى بىلەن بىر سىلاپ قويۇپ، گەز باغلاپ كەتكەن لەۋلىرىنى ئاستا مىدىرلاتتى.

— دادام مېنى جېنىدىن ئەزىز كۆرەتتى، شۇڭا مېنى كەچۈرۈشى مۇمكىن، ئەمما مەن ئۆزۈمنى كەچۈرەلمەيمەن. بىر ئۆمۈر هەسرەت - نادامەتتە ئۆتىدىغان بولدۇم. ئاھ دېھقان ئاخۇن، سەنمۇ مېنى كەچۈرمە، مېنى كەچۈرمە!

— ياق، ئۇنداق دېمە، ئەمدى هاياتىڭنى يېڭىدىن باشلا، ئەگەر مېنى هاياتلىق سەپىرىمدىكى ياردەمچىم دەپ ئويلىساڭلا مەن سېنى كەچۈرۈمەن گۈلنىسا.

مەن ئۇنىڭ پېشانىسىگە چۈشۈپ تۇرغان چېچىنى تۈزىدىم. ئۇ مېنىڭ قولۇمنى تۇتتى.

— دېھقان ئاخۇن، سەن بەك ياخشى، سېنىڭ خەتلىرىڭنى جاۋابسىز قالدۇرغىنىمغا بەك خىجىلمەن.

مەن قولۇم بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى توسۇۋالدىم. ئۇ گۇپ قىلىپ ماڭا ئۆزىنى ئاتتى ۋە ئاھ دادام، ئاھ دادام، ئېسىت مېھرىبان دادام، دېگىنىچە يىغلاپ كەتتى. مەن ئۇنىڭ ئورۇق قوللىرىنى چىڭ تۇتۇپ تەسەللىي بېرىشكە باشلىدىم. شۇ چاغدا توغ.لۇكتىن بىر قۇش ۋىچىر - ۋىچىر قىلىپ سايراپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ سايراشلىرى ماڭا:

هاياتلىقىمدا ئەتىمىدىڭ ياد،
ئۆلگىنىمدە چەكمە پەرياد.

دېگەن مىسرالارنى ئەسلەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەد جۇمە

مەھمۇت زەيدى

شېئىرلار

مەن ئۆمرۈمنى ياشاپ بولغان ئادەممەن

مەن ئۆمرۈمنى ياشاپ بولغان ئادەممەن،
مېنىڭدىن قالمىدى نە ياخشى مىراس.
ئەۋلادلىرىم، مېنىڭ زامانداشلىرىم
باغلىغان ئىدىغۇ ماڭا چىن ئىخلاس.

مەن ئۆمرۈمنى زايە قىلغان ئىنسان مەن،
ئەۋلادقا قالمىدى تەۋەررۈك ـ مىراس.
ئۆتمۈشۈم ئويلىسام كۆيۈپ يانىمەن،
ئۆزۈمنى شائىر دەپ ئەيلىسەم قىياس.

داۋاندىن ئۆتكەندەك ئۆتتۈم جاھاندىن،
كەينىمدە قالماپتۇ بىرەر بەلگە ـ ئىز.
بۇلبۇل كەتكەندەك چىمەن ـ بوستاندىن،
قالماپتۇ نەبىرەر ناخشا، ياخشى سۆز.

مەندىن قالدى پەقەت ئانا دىيارغا،
تېخى ئاقلانمىغان بۇرچ ـ مۇھەببەت.
پەرزەنتلىرىم يىغىپ جېنىتتىم ئۇلارغا،
ئۈمىدۋار، غەيرەتلىك بولۇڭلار ئەبەت.

بېشىمدىن ئۆتكۈزدۈم يېرىم ئەسىرنى،
ئالدىمدىن ئۆتكۈزدۈم قانچە دەۋرنى.
يەتمىدىم ياشلىقنىڭ قەدرىگە زىنھار،
بىلمىدىم، يوقاتتىم ئېسىل گۆھەرنى.

ئەسلىدىم زاماندىش، كەسىپداشلارنى،
قالدۇردى ئەۋلادقا قانچىلىك مىراس.
يەتكەچكە ياشلىق ھەم ۋاقىت قەدرىگە،
بولۇشتى دېڭىزدا ئۈزگۈچى غەۋۋاس.

مەن ئۆمرۈمنى ياشاپ بولغان ئادەممەن،
پۈتتى سەپەرىمۇ، يەتتىم مەنزىلگە.
ۋە لېكىن يەتمىدىم كامالەتكە مەن،
پۇشايمان يۈرەكنى سالدى زىلزىلگە.

قاقشال دەرەخ كۆكەردى

بوۋاي خۇشال، كۆزىدە يېشى،
ئاجايىپتۇر، ئۇنىڭ ئۆتمۈشى.
ئەسلىتىدۇ ئېغىر يىللارنى،
قاردەك تال ـ تال ئاقارغان چېچى.

نازۇ ـ نېمەت يېيىلگەن داستىخان
جەم بولۇشقان تۇغقان ئەل ـ جەمەت.
بوۋاي ئەسلەپ ئېغىر يىللارنى،
چاناقلىرىدىن ياش كەتتى شۇ پەيت.

ئېلىپ كەتكەن دولقۇنلۇق يىللار
بالىسىنى ئۇزاق بىر ئەلگە.
شۇندىن بۇيان بوۋاي ناتىنچ
چۆككەنىدى ھەسرەتكە ـ غەمگە.

بۈگۈن دەۋر راۋرۇس ئۆزگىرىپ،
قاقشال دەرەخ قايتا كۆكەردى.
ئۈگىسىگە باھاردا قۇشلار
قايتقىنىدەك پەرزەنتى كەلدى.

شۇڭا چالىنىڭ كىرپىكتە يېشى،
سۆزلەلمىدى، سوۋۇدى ئىشى.
دەر: مۇراتقا يەتكۈزدى بىزنى
كومپارتىيە — بەختىمىز بېشى.

بالا ئىدى

بالا ئىدى كەتكەن چېغىدا،
قايتىپ كەلدى باللىق بولۇپ.
نوتا ئۆسۈپ يىللار قوينىدا،
مېۋە بەرگەندەك ۋايىغا تولۇپ.

ئاتا - بالا - نەۋرە تەشنا قەلب،
شۇنداق شېرىن كۆرۈشۈپ كەتتى.
قۇچاقلىشىپ بىرى - بىرىنى،
ھەشقىپىچەكتەك چىرمىشىپ كەتتى.

گۆينىڭ ئىچى شۇنچىلىك جىمجىت،
ھەممىسىنى باسقان ھاياجان.
بىر - بىرىگە تويمايتتى قاراپ،
تومۇرلاردا ئۇزەر ئىسسىق قان.

تويماي بىر ھازا قاراشتى ئۇلار،
بىر - بىرىگە قېنىشتى ئۇلار.
— چارەك ئەسىر ئۆتۈپ كېتىپتۇ،
دېگەن سۆزنى دېيىشتى ئۇلار.

ئاتا - بالا - نەۋرە باھاردا،
قۇچاقلاشتى شادلىق دىلىدا.
گۈل - گىياھلار چېچەكلەر ئېچىپ،
كاككۇكلار يەنە كەلگەن چېغىدا.

ياLقۇن ئۆمەر

ئىككى غەزەل

كۆزلىرىڭ

سۆيگۈنى ئەيلەپ لاۋا يافتى يۈرەككە كۆزلىرىڭ،
ھەسرىتىم، زارىمنى ئۆرلەتتى پەلەككە كۆزلىرىڭ.

ھەر بېقىشتا ئېرىتىپ قەلبىمنى گويا شامىدان،
شوخ تىلىمنى قىلدى ھەم كەلمەس كېرەككە كۆزلىرىڭ.

چىن ساداقەت بابىدىن يازدىم ئاتاپ ئەشئارىنى
تۈگىمەس - پۈتمەس مادار بەردى بىلەككە كۆزلىرىڭ.

بىغۇبار ئارمانلىرىمنى كۈلدۈرۈپ قەلبىم ئارا،
ئىپتىخار زوقۇمنى ھەم يەتكۈزدى چەككە كۆزلىرىڭ.

قاپقارا گۈخۇ دىل خانەمگە يوپيورۇق نۇرلار چېچىپ،
باشلىدى ھەردەم مېنى ئۈتلۈق تىلەككە كۆزلىرىڭ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ياشمەن

ۋەتەننىڭ قويىندا بۇلبۇل كەبى شوخ سايرىغان ياشمەن،
بەختلىك بوپ زامانەمدە دىلى زەپ يايرىغان ياشمەن.

يۆلەكداش ئۆز ئانام ـ دەۋرىم، غېمىم يوق شۇڭا ھېچ ئىشتىن،
مىسالى ياش كۆچەت ئوخشاش باراقسان ئايىنغان ياشمەن.

چىقارمەن كۆككە پەرۋازلار قىلىپ دەۋرىم قانات بەرگەچ،
قۇچۇپ غەلىبە كۈرەشلەردە سەپەردە ھارمىغان ياشمەن.

گۈزەل ئارزۇ چېچەك ئاچتى بۈگۈن قەلبىم باھاردا،
ساما قويىندا ئەختەردەك جۇلالاپ پارلىغان ياشمەن.

غالىب قۇربان

يېشىل ياپراق بەرگىدە شەبنەم

سەھرادا سەھەر

لەيلەپ يۈرەر ئاپئاق تۇمانلار
ياپراقلارغا بېرىپ كۈمۈش نۇر.
سەلكىن شامال قوغلار تۇمانىنى،
ئۇپۇق يۈزى كۆرۈنەر قوڭۇر.
نەلەردىندۇر كېلەر ۋىچىرلاش،
بۇلبۇل كۈيى بېرىپ چەن ھوزۇر.

شىلدىرلىغان سۈزۈك كۈمۈش سۇ،
يەر جىسمىغا كېتەردۇ سىڭىپ.
يېشىل ياپراق بەرگىدە شەبنەم،
تاتلىق تۇيغۇ بېرەر تەۋرىنىپ.
دېھقان كېتەر كۈزگى ئېتىزغا،
توپا يولغا يەڭگىل ئىز سېلىپ.

توپا يولدىن ئۆرلىگەن توزان،
يوقاپ كېتەر بوشلۇققا سىڭىپ.
كېلەر بىر خىل رىتىمدا پادا
سۈكۈتىنى سەھەرنىڭ يىرىپ.
سەركە تاخلاپ قويىدۇ بەزەن،
پادىسىغا بىر خىل كۆز سېلىپ.

ھەجەب گۈزەل سەھرادا سەھەر،
پاك دىللارغا بېرىدۇ ھوزۇر.
ئېتىز باغرى، داڭگال چالمىسى
كۆرۈنىدۇ كۆزۈڭگە بوپ دۇر.
پادا توپى، قۇشلار ناۋاسى،
ئويغىتىدۇ قەلبىڭدە غورۇر.

مۇھەببەت

قۇياش پېتىپ ئاي چىققاندەك گوياكى كۆككە،
ئۇ يېتىلەر پاك يۈرەكنىڭ قېتىدا يۇمران.
سايە ئوخشاش چۆگىلەيدۇ غەم-قايغۇ، كۆلكە،
يېتىمسىراپ قالمىسا ئۇ يېتىلەر ئوبدان.

مەن ئۇزاتتىم بارمىقىمنى گىتارغا بۈدەم،
ئۇ كېتىدۇ ناخشىلارغا يۆگىنىپ مەھكەم.
ناخشىلارنىڭ مۇڭلىرىغا ئۇدۇر مۇجەسسەم،
ئۇ سالدۇرار يۈرەكلەرنى ئويىنىتىپ ھەردەم،

مەن كۈيلىدىم دىلدارىمنىڭ ياقۇت لېۋىنى،
شاۋقۇنلارنى كۆلكىسىگە ئوخشىتىپ دائىم.
ھېچ قانمايمەن ئاشىقلارچە يادلاپ نامىنى،
سۈمبۇل چېچى مەجنۇنتالىم، كۆزلىرى ماھىم.

قۇياش پېتىپ ئاي چىققاندەك گوياكى كۆككە،
ئۇ يېتىلەر ئادەملەرنىڭ قەلبىدە يۇمران.

سايە ئوخشاش چۆگىلەيدۇ غەم-قايغۇ، كۆلكە،
يېتىمسىراپ قالمسا ئۇ يېتىلەر ئوبدان.

مېھراي مۇھەممەت

قەلبىمدىكى ناخشىلار

گۆزەللىك ئالىمەن داللار سەندىن

ھاياتقا كۆز ئېچىپ ساڭا باش قويدۇم،
داللار سەن مېنىڭ بېغىم گۈلزارىم.
ئالىمەن قەلبىمگە شادلىقنى سەندىن،
بىر ئۆمۈر ئۆزۈڭ كۈي، ئۈزۈڭ دۇتارىم.

بىلمىدىم ئۆتتىكىن قانچە كېچىلەر،
ھېكمەتلىك باغرىڭغا كۆكسۈمنى يېقىپ.
زوق ئېلىپ نەۋ باھار گۈزەل تاڭلاردىن،
يايرىدىم ئىلكىڭدە قاناتلار قېقىپ.

سۆيگىلى نۆۋەتتە گۈل باھار بىلەن،
قىش ئاتلىق مېھمىنىڭ تۆكەر ئاق چېچەك.
تولسا قۇم شېكەرگە داللار، قوينۇڭ،
گۈل-گىياھ قامىتى كىيىدى ئاق لېچەك.

ئېغىناپ چوڭ بولدۇم قۇچاقلىرىڭدا،
سەن سالدىڭ ئاستىمغا چىمەندىن زىلچە.
گۈل تەردىم قىرلاردىن مۇھەببەت بىلەن،
سەن بەردىڭ دىلىمغا شادلىقنى شۇنچە.

تەر تۆكسەم ئەجرىمنى ئۇلۇغ دەپ بىلدىڭ،
دۇردۇنلار كىيگۈزۈپ ئۈستى بېشىمغا.
ۋايىغا يەتكۈزدۇڭ بەردىڭ رىزقىمنى،
چوڭ قىلدىڭ جان قوشۇپ مېنىڭ جېنىمغا.

گۈزەللىك بېغىشلاپ تاڭلار ھۆسنىگە،
گۈزەللىك ئالىمەن داللار سەندىن.
شەبنەم بولۇپ باغرىڭغا سىڭىپ كېتىمەن،
چېچەكلەر ئۈندۈرۈپ قەدەملىرىمدىن.

يېشىللىق ناخشىسى

گۈل تۇتۇپ ۋادىغا كەلدى گۈل باھار،
تارتىپ ئىپار ھىد تىنىقلىرىدىن.
جىملىيىپ باھارغا كۆلكە ياڭراتتى،
كەڭ دالا شوخ ئېقىپ-ئېرىقلىرىدىن.

قاپلىدى ھەر ياقنى تامام يېشىللىق.
جىلۋىدار بىر تۇسكە كىردى يەر جاھان.
كۆكسىدىن سەپ تۈزۈپ ئۆتسە ئاھۇلار،
كۈي تۇتتى شادلىقتا بىپايان ئاسمان.

ئورمانلار شاۋقۇنى ياڭرىتار ناخشا،
بىر لېرىك ئاھاڭغا قاتار مېھرىنى.
ئويغىنىپ ئۇزاقتىن ئۇخلىغان زېمىن،
گۈل قىسىپ قۇياشقا ئاچتى چېھرىنى.

نەگىلا قارىسام رەڭگا رەڭ گۈل-گۈل،
ياشلىقىم گۈللەرگە كەتتى قېتىلىپ.
شەبنەمگە ئايلانغان غەزىلىم مېنىڭ،
بەرگىمدىن تۇپراققا كەتتى سىڭدىلىپ.

www.uyghurkitap.com

خوجى ئابدۇللا ناسىرى

قايرىلىپ قارايدۇ بىر گۈزەل بۇيان

كۆزۈمنىڭ ئالدىدا نەپىس بىر سۈرەت،
يىراقتا قارلىق تاغ، پەستە چىغىر يول.
چىغىر يول ئۈستىدە تۇرىدۇ شۇ تاپ،
ئاجايىپ جىلۋىدار چىرايلىق بىر گۈل.

گۈل دېدىم، ئاداشتىم، كۆزۈم ئالدىدا،
بىر گۈزەل تۇرىدۇ قايرىلىپ توختاپ.
كۆزلىرى بۇياقتا، ئەمما ۋۇجۇدى،
سەپەرگە ئالدىراپ تۇرىدۇ شۇ تاپ.

قىيالماي تۇرار ئۇ (بۇنىسى ئېنىق)
نېمىشقا بېشىغا كەلگەندۇ ھىجران؟
ئاسان ھەم قىيىندۇر بۇ بىر تېپىشماق،
مۇشۇنداق سىر بىلەن گۈزەل بۇ جاھان.

تۇرسۇن موسا

شېئىرلار

چېچەكلىگەن ئارمانلار

(قاراماي نېفىتلىكىنىڭ ئېچىلغانلىقىنىڭ
35 يىللىقىغا بېغىشلايمەن)

بەخت تاپقان ئارمانلىرىم قەلبىمدە،
تورغىيىڭدەك تىنماي چۇقان كۆتۈرەر.
ئاي يۈزلىكىم سۆيگەن كەبى مەڭزىمگە،
شاماللىرىڭ ئىللىق سۆيۈپ ئۆتىشەر.

ۋۇجۇدۇمغا سىڭگەن بۈيۈك خىسلىتىڭ،
تاغلار كەبى تىك تۇرۇشنى ئۆگەتتى.
يۇلغۇنلاردىن ئۈلگە ئالغان ياشلىقىم،
جۇت مۇزلارغا بوي بەرمەسنى ئۆگەتتى.

بارخانلىرىڭ سۆزلەر نۇرغۇن رىۋايەت،
كۈلۈشىڭدىن ھايات تاپار مۆجىزات.
چېچەك ئېتىپ سېنىڭ بەختىڭ ئارمىنىڭ،
قىلماقتا رام ئەلنى بولۇپ پەرىزات.

قىممەت باھا تۇپرىقىڭنى قۇچاقلار،
مۇھەببەتلىك بېقىش بىلەن زەر قۇياش.
تۆكەر تۈندە سىرلىرىنى يۇلتۇزلار،
گويا تۈندە سىرداشقاندەك ئىككى ياش.

يوشۇرۇنغان سەندە ئەجەب خاسىيەت،
تەبىئەتمۇ ساڭا ئېچىل شۇنچىلىك.
تۇمۇزۇڭ ھەم بورانلىرىڭ ئالامەت،
ئۆزگە يۇرتتىن بۆلەكچىلا پەرقلىق.

ۋىشكىلىرىڭ يىگىتىڭدەك زەبەردەست،
ھۆرمىتىڭگە كۈي تۆكىدۇ بۇلاقلار.
سەندە كۈلگەن ئەلنىڭ ئارزۇ-ئارمىنى،
قۇچىقىڭدا ياڭرار مۇقام-قوشاقلار.

كاچالكىلار سالام بېرەر ھارماستىن،
ئىشچانلارنىڭ قۇدرىتىگە قايىل بوپ.
كەلگەنلەرنىڭ كەلمەس ھەرگىز كەتكۈسى،
بۇندا يۈرگەن پەرىلەرگە مايىل بوپ.

كىمدۇ ئۇ

سەھەر باغدا جىلۋە قىلىپ قېشىن ئاتقان كىمدۇ ئۇ؟
نازى بىرلە يۈرىكىمگە ئوتنى ياققان كىمدۇ ئۇ؟

لەتاپەتتىن تەسۋىرلەشكە لال بولىدۇ ناۋايى،
تىنچ كۆلدەك ۋۇجۇدۇمنى داۋالغۇتقان كىمدۇ ئۇ؟

ئون سەككىز يىل ئۆتۈپ بولدۇم ئەمدى ئاشىق سەۋدايى،
مېنى ئۇشبۇ كۈنگە قويۇپ كېتىپ قالغان كىمدۇ ئۇ؟.

ۋادەرىغا، بۇ ھالىمغا كىمدىن تىلەي ئىلتىجا،
ئايا دوستلار، دەرتلىرىمگە بولغان دەرمان كىمدۇ ئۇ؟

ياسىن ئىسمايىل

ئىككى شېئىر

سۆيگۈ دېگەن بولىدۇ پىنھان

قىلمىغىن سەن ئىشقىمنى ئاشكار،
سۆيگۈ دېگەن بولىدۇ پىنھان.
يامان كۆزلەر سۆيگۈ بېغىنى،
ۋاقىتسىزلا قىلمىسۇن خازان.

ئىككىمىزنىڭ مۇراد-ئىقبالى
سىر ئىچىدە ئاچىدۇ چېچەك.
قۇدرەتلىكتۇر ئىنسان جاھاندا
كۆرۈنمەستىن سوققاچقا يۈرەك.

سىرلىق كۆي

كۆز تاشلايدۇ يۇلتۇزلار
ئاھۇ كۆزلۈك بۇلاققا.
يورۇتار ئاي ئەتراپىنى
ئوخشاپ نۇرلۇق چىراغقا.

راۋاب كۆيى تارقىلار
ئاي نۇرىدەك ئەتراپقا.
ھېچكىم كەلمەس نېمىشقا
بولۇپ تەڭكەش راۋابقا.

كۆي ياڭراتقان كىم دېسەڭ
يىگىت ئەمەس قېرى-چال.
ئويلايدۇ ئاي:
قېرىغا
راۋاب چېلىش نېمە ھال؟

بىلمەيدۇ ئۇ قېرىنىڭ
پۈتمەس يۈرەك دەردىنى.
بەجايىكى سۇرەر ئۇ
گۈل ياشلىقنىڭ پەيزىنى.

uyghurkitap.com

ھاجى ئەخمەت

ئالەم گۈزەل، گۈل گۈزەل

چايقىلىدۇ گۈللەر دېڭىزى

تاك سەھەردە گۈل پۇراپ،
باغ ئىچىنى كېزىمەن.
گۈلزارلىقنى ئارىلاپ،
گۈلدەستىلەر تىزىمەن.

بۇندا سانسىز گۈل-غۇنچە،
ئۆزگىچە شاخ بەرگى بار.
ھەر چىمەنىنىڭ ئۆزگىچە،
پۇرىقى ھەم رەڭگى بار.

سالسام نەزەر زوقلىنىپ،
ئالەم گۈزەل، گۈل گۈزەل.
بۇلبۇل كەبى شوخلىنىپ،
ياڭرىتىمەن كۈي-غەزەل.

گۈلزار گويا بىر دېڭىز،
ھوزۇرلىنىپ ئۈزىمەن.
ئىلھامىمدىن تىنىمسىز
يېڭى شېئىر تۈزىمەن.

لالە

ئاق لالە، قىزىل لالە،
قەددى زىلۋا مەردانە.
كۈن نۇرىدا يۇيۇنۇپ،
نۇر پەردىگە ئورۇنۇپ.
سۇمباتلىق ئۇز قىز كەبى،
جۇلالايدۇ توز كەبى.

ئاق لالە، قىزىل لالە،
قۇياش ئاڭا غەمخانە.
ئۆز قىزىدەك كۆيىدۇ،
ماڭلىيىدىن سۆيىدۇ.
ئەركىسى ئۇ چىمەنىنىڭ،
گۈزەل كۆركى گۈلشەنىنىڭ.

گۈلياسمەن

ھەي گۈلياسمەن، گۈلياسمەن،
گۈلۈڭ ئوخشار شاتۇتقا.
ساغلام ئۆسۈپ ياشنايسەن،
قانساڭ سۇغا، ئوغۇتقا.

خازان پەسلىنىڭ يەتمەيدۇ،
ئۇلىنچى ئاي ئۈزدىماي.
كەچكۈزگىچە جۇلالاپ،
تۇرار گۈلۈڭ توزدىماي.

خىنا گۈل

بوغۇم-بوغۇم بىغىشلىرىڭ،
بۇدرۇق غولۇڭ بار.
نۆۋەتلەشكەن ياپراقلىرىڭ،
قىزغۇچ تونۇڭ بار.

گۈلۈڭ قىزىل، سۆسۈن، ئاق،
شەكلى يالاڭقات.
سەن بولغاچقا، گۈلزارلىقىم،
كۆركەم ۋە ئاۋات.

ياز بېشىدىن كەچكۈزگىچە،
گۈلۈڭ خورىماس.
ئاپەتلەرگە بەرداشلىقسەن،
نەسلىڭ قۇرىماس.

تاجىگۈل

يارىشىپسەن ئۆزگىچە،
بىزنىڭ گۈزەل باغچىغا.
گۈللىرىڭ توم، ياپىلاق،
ئوخشار خوراز تاجىغا.

سارغۇچ، قىزىل ھەمدە ئاق،
ئېچىلىسەن رەڭمۇرەڭ.
مەزمۇتلۇقتا ھېچبىر گۈل،
كېلەلمەيدۇ ساڭا تەڭ.

لەيلىقازاق

لەيلىقازاق، گۈللەر ئارا،
ئېگىز بويۇڭ بار.
بوران-چاپقۇن سۇندۇرالماس،
مەزمۇت غولۇڭ بار.

نەگە چۈشسەڭ ئۆسەلەيسەن،
ئورۇن تاللىماي.
ناچار مۇھىت-شارائىتتىن،
قورقۇپ زارلىماي.

سېنى ئەلگە مەشھۇر قىلغان،
ئاشۇ ئەۋزەللىك.
يول بويىدا شەھىرىمىزگە،
قوشتۇڭ گۈزەللىك.

بۇ ساندىكى شېئىرلارنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن

uyghurkitap.com

چاۋجىگو (شىبە)

ئوت ئۆچۈرۈلگەندىن كېيىن

(ھېكايە)

شۈجىنىڭ دەسلەپكى سوئالى ھەممەيلەننى ئوبدانلا قىزارتىۋەتكەن بولسا، ئۇنىڭ ئاخىرقى سوئالى فۇجۇرىنى بەكرەك ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى.

فۇجۇرى يېنىدىن پارقىراپ تۇرغان بىر قاپ تاماكا چىقاردى. ئاندىن كىملەر ماڭا سەپ سېلىۋاتىدۇكىن دەپ ئەتراپىغا بىر قۇر تەكشى قاراپ چىقتى، شۈجىنىڭ سوئالى ئېغىر كەلگەنمۇ، ھەممەيلەن بېشىنى كۆتۈرمەي ئولتۇراتتى. بىرەرسى ئۇنىڭغا قارىغان بولسا، ئۇ چوقۇم سېخىيلىق قىلىپ بۇ داڭلىق تاماكىدىن بىر تال تۇتقان بولاتتى. فۇجۇرى ئوتنى ئۆچۈرۈپ بولۇپ ئۆيگە كەتمەستىن قانداقسىگە بۇ يەرگە كېلىپ قالغانلىقىنى ئويلىدى ۋە پۇشايمان قىلدى.

ھەممە ياق قاپقارا بولۇپ تولىمۇ سۈرۈن كۆرۈنەتتى، تۇرۇپ-تۇرۇپ چىققان شامال كۈللەرنى ھەر تەرەپكە ئۇچۇراتتى ۋە ئادەملەرنىڭ ئۈستىبېشىغا سېپەتتى. ئۇ يەر، بۇ يەردە تېخىچە كۆيۈۋاتقان يوغان دەرەخ كۆتەكلىرىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاقۇش ئىسلار ئېرىنچەكلىك بىلەن ئەتراپقا يېيىلاتتى، ئۆزىنىڭ ھۆسنى بولغان يېشىللىقىدىن ئايرىلىپ قالغان بۇ بىر پارچە يەر غەربكە قايرىلغان كۈن نۇرى ئاستىدا ئادەمدە قاتتىق كۆڭۈلسىزلىك پەيدا قىلىدىغان قارامتۇل رەڭگە كىرىپ بوزۇرۇپ ياتاتتى، بۇ يەردىكى ھاياتلىق كۈلگە ئايلانغانىدى. ئادەمنىڭ دىمى تۇتۇلغۇدەك بىر خىل جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى، تۈنۈگۈندىن بېرى ئوت ئۆچۈرۈش بىلەن بولۇپ ھېرىپ-چارچىغان ئادەملەر ئەتراپنى قايتا-قايتا كۆزىتىپ خەۋپ قالمىغانلىقىغا كۆزى يەتكەندىن كېيىن ئېغىر پۇتلىرىنى سۆرۈشۈپ ئىككى كۈندىن بېرى ئايرىلغان ماكانلىرىغا قاراپ كېتىشكەنىدى.

ئون نەچچە ئەر خۇددى كېلىشىۋالغاندەك، شۈجىنىڭ كەينىدىن جىمجىت ئەگىشىپ ماڭغانىدى. يېشى خېلى يەرگە بېرىپ قالغان شۈجىمۇ ئوبدانلا ھارغان، ئەمدى ئۇنىڭدا ئوت ئۆچۈرۈۋاتقان چاغدىكى جىددىيلىك، چاققانلىقتىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. ئۇنىڭغا ھازىر يۇمشاق، تىنچ جاي بولغان بولسا، يېڭىدىن دەملەنگەن چايدىن قىزىق-قىزىق ئۇتلاپ بىردەم يان-

پاشلىسا تازا ياخشى بولاتتى، ھېچكىم نەگە، نېمىگە كېتىپ بارغانلىقىنى ئويلاپمۇ قويمايتتى، ئۇلا ئوت كەتكەن مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىدا سۇلىرى تىنچ ئاقىدىغان ئۆستەڭنىڭ ياقىسىغا كەلگەندە توختىدى. سۈزۈك ئاقىدىغان ئۆستەڭ سۈيىنى ئىككى قاشتىن توزۇپ چۈشكەن كۈل-كۆيۈندىلەر بۇلغىۋەتكەنىدى. شۇنداق بولسىمۇ سۇ ئوتلىرى، ئۇياقتىن بۇياققا غويۇلداپ ئويناپ يۈرگەن بېلىقچانلار كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

ھەممىسىنى ئېغىر خىيال باسقان ئىدى. چىرايلىرىدىن ھارغىنلىق چىقىپ تۇراتتى، ئارازلىشىپ قالغاندەك بىر-بىرىنىڭ يۈزىگە قاراشقا پېتىنالمايتتى، ئۇلارنىڭ يۈز-كۆزلىرى، ئۈستىبېشى ئىس-قورۇم، كۈلگە دېلىنىپ خۇددى ھازىرلا خاك تېگىدىن چىقىپ كەلگەن ئادەملەرنىڭكىدەك بولۇپ قالغان، بەزىلەرنىڭ كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى، بەزىلەرنىڭ ئىشتىنىنىڭ پۇشقىقى، بەزىلەرنىڭ چاپىنىنىڭ كەينى كۆيۈپ كەتكەنىدى. شۇنداق بولسىمۇ ھېچكىم قولىنى سوزسىلا سۇغا يېتىدىغان ئۆستەڭ بويىدا ئولتۇرۇپمۇ يۈز-كۆزىنى يۇيۇشنى ئويلىمايتتى.

شۇجى ئاخىرى ئېغىز ئاچتى، ئۇ چېچىلمىدى، تاپا-تەنە قىلمىدى، ھەتتا قوشۇمىسىنى تۈرۈپمۇ قويمىدى. شۇنداق بولسىمۇ ھەممەيلەن ئۇنىڭ ئالدىدا ئېغىر جىنايەت ئۆتكۈزۈپ قويغاندەك دېمى ئىچىگە چۈشۈپ شۈك ئولتۇرۇشاتتى، ئەيمىنىپ قارىيالمايتتى.

— ئەترەت باشلىقى بولمىسا، سىلەر ئەترەتنى كېرەك قىلمايتتىڭلارمۇ؟

شۇجى ئەترەت باشلىقىنىڭ ئۈچ كۈننىڭ ئالدىدا جىددىي خاراكتېرلىك سوقۇر ئۈچەي ياللۇغى بولۇپ قېلىپ ناھىيىلىك دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىلگەنلىكىنى بىلەتتى.

— ئورماننىڭ شۇنچىلا يېرى كۆيۈپ بولغۇچە ھېچقايسىڭلار سەزمىدىڭلارمۇ؟ سىلەر شۇنچىلىك بىخۇدلىشىپ كەتتىڭلارمۇ؟

يەنە جىمجىتلىق باشلاندى، ھەممەيلەن شۇجىنىڭ تەنقىدىگە قايىل ئىدى. دېمىسىمۇ راست ئەمەسمۇ، ئەمەلىي پاكىت شۇنداق تۇرسا كىم بىر نېمە دېيەلىسۇن.

شۇجى دەيدىغاننى دەپ بولدى، ھەممەيلەن ئورۇنلىرىدىن قوزغىلىپ مېڭىشقا تەييارلاندى.

— بۇ ئەترەتتە پارتىيە ئەزاسى بارمۇ؟ — سوراپ قالدى شۇجى ھېچكىمگە قارىماي تۇرۇپ.

فۇجۇرى چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى، بۇ ئاۋاز خۇددى باشقا بىر ياقتا جاراڭلىغاندەك ئىتتىك ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتتى، بەختكە يارىشا ھېچكىم ئۇنىڭغا قارىمىدى، ھەممە ئىش تۈگىگەندە بۇنداق سوئالنىڭ قويۇلۇشىنى ئۇ زادى ئويلاپ باقمىغانىدى. راست ئەمەسمۇ، ئورمانغا ئوت كېتىش بىلەن پارتىيە ئەزاسىنىڭ نېمە مۇناسىۋىتى بولسۇن، ئۇ ئۆز-ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشاتتى.

ئوت ئالدىنقى كۈنى چۈشتىن كېيىن ئورماندىن خېلى يىراقتىكى سازلىقنىڭ ئىچىدە پەيدا بولغانىدى، ئۇ يەردە قويكالا بېقىۋاتقان بىر توپ بالا ئېتىزلارنى تىلغاپ يۈرۈپ تېرىپ ئەكەلگەن ياڭيۇ، قىزىلچىلارنى پىشۇرۇپ يەيمىز دەپ ئوت ياققانىدى، ئوت دەسلەپتە سازلىقنىڭ ياقىسىدا باش كۈزنىڭ ھاۋاسىدا ئەمدىلا قۇرۇشقا باشلىغان پاكار قومۇچلارغا تۇتاشقانىدى، شۇ چاغدا شامال ئوتنى دەريا تەرەپكە ھەيدەپ ماڭغاچقا خەتەر بولۇپ كۆرۈنمىگەنىدى، بۇنداق ئىشلار يىلدا كۈز-ئەتىيازدا بولۇپ تۇرغاچقا كۆرگەنلەرمۇ ئۇنىڭغا پەسەنت قىلىشمىدى، بىراق ئوت سۇغا يېقىنلىشىپ ئۆچۈپ قالاي دېگەندە، تۇساتتىن غەرب شىمالىي چىقىپ ئوتنى دەر-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

يا ياقىسىدىكى يىكەن-قومۇشلارغا تۇتاشتۇرۇپ هايال ئۆتمەيلا تەبىئىي ئورمان-توقايلىققا، ئاندىن يېڭى بىنا قىلىنغان ئورمانغا ھەيدەپ ماڭدى.

مانا شۇ چاغدا ئەترەت باشلىقىنىڭ يوقلۇقى تازا بىلىنىدى. يەرلەر ھۆددىگە بېرىلىپ، ھەرئادەم ئۆز ھەلەكچىلىكى بىلەن بولغاچقا، ھەركىم ھەرياققا تارتىپ ئۆزى بىلگەن سەنەمگە دەسسەپ ئەترەتنىڭ ئىشى يۈرۈشمەي قالدى.

— سىلەردە پارتىيە ئەزاسى بارمۇ-يوق؟ — تەكرارلىدى شۈجى بوغۇق ئاۋازدا، فۇجۇرىنىڭ قۇلىقىغا بۇ سوئال يەنە بىر قېتىم ھاۋا گۈلدۈرلىگەندەك قاتتىق ئاڭلاندى. بۇ ئۇنىڭ ھازىرغىچە ئاڭلىغان ئاۋازلىرى ئىچىدىكى ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ جىددىي، ئەڭ ياڭراق ئاۋاز ئىدى، ھاۋا ۋە ئادەملەرنىڭ تىنىقلىرىمۇ ئاۋازغا ئايلىنىپ قالغاندەك ئۇنىڭ قۇلىقىغا توختىماي ئۇرۇلۇپ تۇردى.

ھەممە چاتاق مانا مۇشۇ سوئالنىڭ قويۇلۇشىدىن باشلاندى، ئۇنىڭ يۈرىكى قاتتىق سوقۇپ گاللىرى قۇرۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ جىددىيلەشكەنلىكىنى بىلىندۇرمەسلىك ئۈچۈن بىرسىنىڭ يېنىدا تۇرغان چىلەكتىكى سۇدىن بىر چۆمۈچ ئېلىپ ئىچتى.

«ياق، مېنىڭ شۈجىدىن رەنجىشىم توغرا ئەمەس، دەپ ئويلايتتى فۇجۇرى، — پارتىيە كومىتېت شۈجىسىدىن ئاغرىنىدىغان ھېچقانداق ئاساسىم يوق، بەلكىم ئۇ مۇنداقلا سوراپ بېقىۋاتقاندۇ، بۇنى ھەرگىز مەن بىلەن قېرىشىۋاتىدۇ دېگىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭ خىزمەت دائىرىسىدىكى ئىش تۇرسا...

شۈجىنىڭ ھازىرقى سورىغان سوئالى ھەممىسىلەننى ئويلاندۇرۇپ قويغان، شۇڭا ھېچقانداق ئىنكاس بولمىغانتى، بۇنداق جىمجىتلىق يەنە بىردەم داۋاملاشقان بولسا، ھەممە ئىش ئۆتۈپمۇ كەتكەن بولاتتى، بىراق ئاۋۇ ئوڭشالمايدىغان ۋالاقتەككۈر مۇتىڭا قاراپ تۇرۇپ ئىشنى بۇزۇۋېتىپ قالدى. ئەھۋالنى بىلمىگەندىن كېيىن جىم ئولتۇرۇۋەرسە بولاتتى، ئۇنىڭغا نېمە ئاقساقاللىق، ئۇنىڭ ئادەمنى بىزار قىلىۋېتىدىغان ئاغزىنىڭ ۋالاقلىقىنى ۋالاقلىغان.

— يوق، — دېدى ئۇ كېسىپلا، — بىزنىڭ ئەترەتتە پارتىيە ئەزاسى يوق، مانا مۇشۇ ئولتۇرغانلىرىمىز ئۆزۈمىزدىن بېرى بىللە، كىمنىڭ قانداقلىقىنى تازا ئوبدان بىلىمىز.

بۇ ۋالاقتەككۈر فۇجۇرىنى قىيىن-قىستاقتا قالدۇرماقچىدەكلا سۆزلەۋاتاتتى، چۈنكى، فۇجۇرىنىڭ پارتىيە ستاژى مۇتىڭانىڭ ئەڭ چوڭ ئوغلىنىڭ يېشىدىنمۇ چوڭ، ئۇ ئۆزىنىڭ تەشكىلى مەسىلىسى ھەل بولغان ۋاقىتنى ھەر قانداق ئەھۋال ئاستىدىمۇ ئۇنتۇمايدۇ، ئۇ قىسمىدىكى چاغدا 1976-يىلى كۆزدە پارتىيىگە كىرگەن ئىدى.

شۈجى مۇتىڭانىڭ دېگەنلىرىگە ئىشەنمىدى بولغاي، يانچۇقىدىن كۆك تاشلىق بىر دەپتەرنى ئېلىپ ۋاراقلاشقا باشلىدى، دەپتەرنىڭ بىر بېتىگە خېلى ئۇزۇنغىچە تىكىلىپ تۇردى-دە، ئاندىن بېشىنى كۆتۈردى.

— فۇجۇرى پارتىيە ئەزاسىغۇ دەيمەن؟ فۇجۇرى قېنى؟ — دېدى شۈجى ئولتۇرغانلارغا بىر قۇر قاراپ چىققاندىن كېيىن.

ئولتۇرغانلارنىڭ كۆزلىرى تەڭلا فۇجۇرىغا تىكىلدى، فۇجۇرى بېشىنى كۆتۈرمەي ھەدەپ تاماكىسىنى چېكىۋەردى، ئىچىدە بولسا، مۇتىڭاغا لەنەت ئوقۇيتتى، ئۇنىڭ تازا كېلىشتۇرۇپ ئەدىپىنى بەرگۈسى كېلەتتى، مانا ئەمدى فۇجۇرى خەقلەرنىڭ ئالدىدا قانداقمۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ يۈرەلىسۇن.

مۇتىڭا كەچلىك تاماقتىن كېيىن، چاپىنىنى يېپىنچاقلاپ بىر تال تاماكا ئوراپ

تۇتاشتۇردى ـ دە كوچىغا چىقتى. باشقا ۋاقىتتا مۇشۇ كەملەردە ئۇ زادىلا تالا ـ تۈزگە چىقمايتتى. ھازىر بىئاراملىق، پۇشايمان ئۇنى تازا قىيناۋاتاتتى. ئۇ فۇجۇرىنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئىكەنلىكىنى راستىنلا بىلمەيتتى. فۇجۇرىنىڭ ئوت ئۆچۈرگەن چاغدىكى قىياپىتى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ھېلىمۇ ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ، ئۇ باشقىلارنىڭ قاتارىدا يۈگۈرۈپ ئوت ئۆچۈردى. ئۈستىدىكى كىيىملىرىنى ئايىدىمۇ، قانداق قاتتىق كۆيۈۋاتقان ئوتنى ئۆچۈرۈشكە ئۆزىنى ئېتىپمۇ كەتمىدى.

فۇجۇرى ئالدىنقى كۈنى كەچ بازاردىن چىققان، ئۇ چاغدا تېخى ئوت ئاپەتتىن خەۋەر يوق ئىدى. ئۇ بىرگە ئوقەت قىلىدىغان شېرىكى بىلەن كېچىچە ھاراق ئىچىپ ئەتىگەنلىكى بېشىنى ئالالماي ياتقان، خوتۇنى ۋارقىراپ، نوقۇشتۇرۇپ يۈرۈپ ئاران دېگەندە ئورنىدىن تۇرغۇزۇپ قويۇۋىدى، بىر نەچچە كۈندىن بېرى يىققان كالا ـ قوي تېرىلىرىنى ھارۋىسىغا بېسىپلا ئالدىراپ بازارغا قاراپ ماڭغان ئىدى. شۇ چاغدا بىر مۈنچىلار قوللىرىغا كەتمەن، گۈرجەك، چېلەكلەرنى ئېلىپ ئورمان ئىچىگە قاراپ ئالدىراش كېتىپ باراتتى؛ ئۇ ئۇلارغا قاراپ: «قورققانغا قوش كۆرۈنۈپتۇ، دەپ بىكار ئېيتىمىغان ئىكەندە. ئورمان چېتىدىكى قومۇشلارغا كەتكەن ئوتقا شۇنچىلىك ئالاقزادە بولۇشقان، بارمۇ؟» دەپ غودۇڭشىپ قويۇپ كېتىۋەرگەن. چۈشكە يېقىن ئاندىن ئوت ئۆچۈرۈۋاتقانلار قاتارىغا كېلىپ قوشۇلغانىدى. مۇتىڭا ئورمانچىلىق ئەترىتى قۇرۇلغان چاغدا بويغۇن دېگەن بىر پارتىيە ئەزاسىنىڭ بارلىقىنى ھېچكىم ئېيتمىسىمۇ ئۆزى بىلىۋالغانىدى. ئۆزى پارتىيە ئەزاسى بولمىغاچقا يەنە كىملەرنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلىپ كەتمىگەن. بىراق ئۆزىنىڭ كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى، كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئەمەسلىكىنى پۈتۈنلەي كۆڭلىنىڭ كۆزىگە تايىنىپ بىلىۋالالايدىغانلىقىغا، سەزگۈ ئەزالىرى ئارقىلىق ھېس قىلىۋالالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى.

ئەمما بۇ قېتىم ئۇ «كۆڭۈلنىڭ كۆزى»دىن گۇمانلىنىپ قالدى، كۆڭۈلنىڭ كۆزى ئۇنى يېڭىلدۇرۇپ خاتا كۆرسىتىپ قويدى، مانا ئەمدى تازىمۇ سەتچىلىك بولدى.

باش كۆزنىڭ قاراڭغۇ ئاسمىنىدا يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى. دالىنىڭ غۇر ـ غۇر شامىلى تىنماي سوقۇپ تۇراتتى، مۇتىڭا، گۈگۈم قاراڭغۇلۇقى قاپلىغان دالىغا قاراپ خىيال سۈرۈشنى داۋاملاشتۇراتتى، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بويغۇننىڭ ئوبرازى گەۋدىلىنەتتى، مانا ئۇ ھەقىقىي پارتىيە ئەزاسى ئىدى، بويغۇن ئورمانچىلىق ئەترىتىنىڭ تېخنىكى ئىدى، ئۇنىڭ سەۋىيىسى ئۈستۈن بولۇپ، يىراق ـ يېقىن، يۇقىرى ـ تۆۋەندىكىلەرنىڭ ھەممىسى ھۆرمەت قىلاتتى. چوڭ كىچىك ئىشلار ئۈستىدە مەسلىھەت ئالاتتى. كۆچەت كولاشقىمۇ بەك ئۇستا ئىدى، باشقىلار يۈزنى كولاپ بولغۇچە ئۇ يۈز ئەللىك تۈپ قومۇراتتى، باشقىلارنىڭ ھۆددىگە ئالغان كۆچەتلىكىگە مال كىرىپ كەتسە، ئۇ دەرھال ھەيدەپ چىقىپ ئېگىسىگە تاپشۇرۇپ بېرەتتى. يازدا كۆچەتلەرگە دورىنى ئۆزى تەگشەپ چاچاتتى. باشقىلار ئۇنى ئاغرىق دەپ ئاياپ، دورا چاچقۇزمىسا، ئۇ بۇ دورىلارنىڭ زەھىرىدىن ساقلىنىشقا مەن ئۇستا دەپ باشقىلارغا تۇتقۇزمايتتى. بىراق ئوخشاشلا زەھەرلىنىپ يۈز ـ كۆزلىرىدىكى ئىششىق بىر نەچچە كۈنگىچە يانمايتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئىشتىن قالمايتتى. ھەممە ئىشنى خۇددى بىرسى ئۇنىڭ قېشىدا تۇرۇپ ھەيدەكچىلىك قىلىۋاتقاندەك ئىشلەيتتى،

www.uyghurkitap.com

ئۇ جان ئۈزۈشتىن ئىككى كۈن ئىلگىرى: «قانداق قىلغاندا ماتېرىيال ئۇرۇمنىنى تېز ئۈنۈمگە ئېرىشتۈرگىلى بولىدۇ؟؟» دېگەن تېمىدىكى ئىلمىي ماقالىسىنى يېزىپ پۈتتۈرگەنىدى، ماقالىنى كۆرگەنلەر ئۇ خۇددى ھەسەل ھەرىسىدەك ئەڭ ئاخىرقى ھەسەلنى ئادەملەرگە تەقدىم قىلىپ كەتتى، دېيىشكەنىدى.

مۇتىگا بويغۇن قازا تاپقاندىن كېيىن بۇ ئەترەتتە پارتىيە ئەزاسى قالمىدى دەپ يۈرگەنىدى، بۈگۈن فۇجۇرىنىڭ پارتىيە ئەزاسى بولۇپ چىققىنىغا ئۇ ھەيران قالدى. فۇجۇرى بىر يىلنىڭ ئالدىدا بۇ ئەترەتكە يۆتكىلىپ كەلگەنىدى، تومۇز كۈنلىرى كۈن تازا قىزدۇرۇشقا باشلىغاندا كۆچەتلەرنىڭ ئارىسىدا يۇمشىتىپ تۇرۇش، سۇغىرىش، ئوغۇت بېرىش ئىشى تازا جىددىيلىشىپ كېتەتتى، فۇجۇرى باشقىلار بىلەن ئورمان چېتىدىن شامال ئۆتتۈشىدىغان سايە يەرنى تاپاتتى ـ دە، ئۇگدىسىغا چۈشۈپ دەم ئالاتتى، ئەترەت باشلىقى كېلىپ ھەيدەكچىلىك قىلمىسا بەخىرامان ئۇخلاۋېرەتتى، بۇ يىل 6 ـ ئايدا ياش كۆچەتلەردە ئېغىر دەرىجىدە قۇرت ئاپىتى پەيدا بولغاندا جىددىي دورا چېچىشقا توغرا كەلدى. بۇنى ئاڭلىغان فۇجۇرى رۇخسەت سوراش قەغىزىنى كۆتۈرۈۋېلىپ ئەترەت باشلىقىنىڭ ئۆيىگە ئۇدا ئىككى كۈن قاتىرىغان، دورا چېچىش ئاخىرلاشقاندا ئاندىن ئىشقا چىققان ئىدى.

«شۇجىنىڭ ئۇ سوئالنى ئوتتۇرىغا قويۇشتىكى غەرىزىدىن گۇمانلانساق بولمايدۇ، ئۇنىڭ كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئىكەنلىكىنى بىلىۋېلىش، پارتىيە ئەزاسى ئىكەنسەن ئورنىڭدىن دەس تۇر، كۆپچىلىكنى باشلاپ ماڭ دېيىشتىن باشقا يەنە قانداق مۇددىئاسى بولسۇن، بۇ ھەرگىز سەن فۇجۇرىنىڭ يۈزىنى چۈشۈرۈش ئۈچۈن ئەمەس، ـــ مۇتىگامۇ شۇلارنى ئويلىغاچ ماھەللە تەرەپكە بۇرۇلدى. ـــ ئۇنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئىكەنلىكىدە گۇمان يوق، لېكىن ئۇ باشقىلارنى باشلاپ ماڭالمايدۇ، ھازىرقى ھالىتىنى ئۆزگەرتسە ئاندىن بۇنى قىلالايدۇ...»

مۇتىگا ئۆزىنىڭ ئېغىز ئىتتىكلىكى ئۈستىدە ئويلاندى، ئۇ ھەقىقەتەن ئاغزىنىڭ ئىتتىكلىكىدىن جىق دەشنەم ئاڭلىغان، جىق ئادەمنى رەنجىتىپ، جىق زىيان تارتقان ئىدى. مانا بۈگۈنمۇ قاراپ تۇرۇپ فۇجۇرىنى رەنجىتىپ قويدى. ئېغىز ئىتتىكلىكىنىڭمۇ كارى چاغلىق، بىراق ئۇنىڭ ئەترەتتە پارتىيە ئەزاسى بار-يوقلۇقىنىمۇ بىلمەيدىكەن دەپ كۈلكىگە قالغىنى يامان بولدى، ئۆتكەندە شۇجى ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم پاراڭلاشقاندا سەن تەشكىلگە يېقىنلاشقىن، دېگەنىدى. بىراق بۇنى ئۇنتۇپ قالدىمۇ، ئۇ تەشكىلگە يېقىنلىشىپ كېتەلمىگەنىدى. يېقىنلاشقان بولسا، ئەلۋەتتە كىم پارتىيە ئەزاسى، كىم ئەمەسلىكىنى بىلگەن بولاتتى.

بۇ ئىشتا فۇجۇرىنىڭمۇ مەسئۇلىيىتى بار. خېلى يىلدىن بېرى شۇجىلارنىڭ ئورنى زادى ئىسسىماي كەلدى، بىر نەچچە يىلدا بىر ئالمىشىپلا تۇردى، ھەتتا بىر يىلدا بىر نەچچىسى ئالماشقان چاغلارمۇ بار. يېڭى كەلگەن شۇجى ئەمدىلا بۇ يەرنىڭ ئەلمى-تەلمىنى ئېلىپ بولغۇچە، پالانى يەرنىڭ ئېھتىياجى كۈچلۈك بولۇۋاتىدۇ، دەپ يۆتكەپ كېتىشەتتى.

مۇتىگا بۈگۈنكى ئىشنى شۇجىنىڭ ئۆزىدىنمۇ كۆردى. ئەترەت باشلىقى دوختۇردا يېتىپ قالغاننى، ئورمانغا ئوت كېتىپ نۇرغۇن زىيان بولغاننى دېسىلا بولاتتى. ئات ئۆلگەن بولسا ئات ئۆلگەنگە، ھارۋا سۇنغان بولسا، ھارۋا سۇنغانغا چىقارسا بولىدىغۇ. كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى، كىمنىڭ ئەمەسلە-

كىنى سۆرۈشتۈرۈشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ ئەگەر
شۇجى سورىمىغان بولسا، مۇتلەقا ئاغزى ئىت-
تىكلىك قىلمىغان بولاتتى-دە، ھېچ ئىش
چىقمىغان بولاتتى. ئاخىرىدا نېمە بولدى،
شۇجى تازا جايىدا بىرنەچچە ئېغىز سۆز
قىلىپ، فۇجۇرىنى بىر قۇر ئۇچۇغداپ قوي-
دى-دە، كېتىپ قالدى. بىر ئېرىقنىڭ سۇ-
يىنى ئىچىپ، بىر پارچە يەردە ئىشلەيدىغان،
ھەر كۈنى بىرنەچچە قېتىم سالاملىشىپ
تۇرىدىغانلار يەنە قالدى، فۇجۇرىنى بۇنىڭ-
دىن رەنجىمىدى دەپ كىممۇ كېسىپ
ئېيتالىسۇن.

شۇجى ئەل ياتقۇ بىلەن ئۆيىگە يېتىپ
كەلدى. قاتتىق چارچىغانلىقىغا قارىماستىن
كۆزىگە زادى ئۇيقۇ كەلمىدى. تازا ئېنىق
بولمىغان بىر نەرسە ئىچىگە كىرىۋېلىپ ئۇنى
بىئارام قىلاتتى، قىينايتتى.

ئورمانچىلىق ئەترىتى بىلەن بۇ يەرنىڭ
ئارىلىقى خېلى يىراق ئىدى. بۇرۇن ئادەت-
تىكى كادىر ۋاقتىدا ئۇ يەرلەرگە پىيادە
بېرىپ كەلسەمۇ ئېغىر تۇيۇلمايتتى. ھازىر
ياشىنىپ قالدى، سىلىق ماڭىدىغان ئات ئۈس-
تىدە ئولتۇرسىمۇ بۇ يول يىراق ھەم ئېغىر
تۇيۇلىدىغان بولدى. يېقىندا تەشكىل ئۇنىڭ
چۆكىنىپ قالغىنىنى كۆزدە تۇتۇپ دەم
ئېلىشقا چىقىرىش مەسىلىسىنى ئويلىشىۋېتىپتۇ
دېگەن گەپ-سۆزلەرمۇ چىقتى. بەلكى بۇ
ئۇنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ۋەزىپە ئۆتىشى
بولۇپ قالار، شۇنداق بولۇشىغا قارىماي بۇ
ئىش ئۇنى قىيناپ، بىئارام قىلماقتا ئىدى.

بۈگۈن بارغان ئەترەتتە بولغان ئىشلار
ۋە ئۇ يەردە ئېچىلغان يىغىن كۆپ نەرسى-
لەرنى ئېسىگە سالدى. بۇ ئۇنىڭ ياش ۋاقىت-
لىرى ئىدى. يەر ئىسلاھاتى ئاخىرلاشقاندىن
كېيىن ئىشلەپچىقىرىش ھەرىكىتى قاينام-
تاشقىن ياسىدى. بىر ئادەم كەينىدە قالسا،
دەرھال باشقىلار كېلىپ ئۇنىڭغا ياردەم
بېرەتتى؛ ئۇ يەردىكىلەر بۇ يەرگە كېلىپ
قارىشىپ بېرەتتى. كۆزدە دۆلەتكە بەس-
بەستە ئاشلىق تاپشۇرۇشاتتى، ئىلگىرى كۆ-
رۈشمىگەنلەر كۆرۈشۈپ تونۇشاتتى. ئۇنداق
ئالدىراش چاغلاردا پارتىيە تۇرمۇشىنى ئان-
چە ئاشكارا ئېلىپ بېرىش ئىمكانىيىتى يوق
ئىدى. كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى ئىكەنلىكىنى
ئامما ئىچىدە ئېلان قىلىپ تونۇشتۇرۇپمۇ
يۈرۈشمەيتتى. شۇنداقتىمۇ ئاممىنىڭ كۆڭ-
لىدە سان بولاتتى. كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى
ياكى ئەمەسلىكىنى كۆڭلىدە بىلەتتى. نېمى-
سىگە قاراپ بىلەتتى؟ ئىشچانلىقىغا، جاپاغا
چىدىشىغا، يۈرۈش-تۇرۇشىغا قاراپ بىلەتتى.
خەقلەر بىلەن قىلغان مۇئامىلىسىدىن بىلەتتى.
ھازىرچۇ؟ ھازىر ھەممە شەرت-شارائىت
ياخشىلانغان بىر ۋاقىتتا ئەكسىچە ئامما كىمنىڭ
پارتىيە ئەزاسى ۋە كىمنىڭ پارتىيە ئەزاسى
ئەمەسلىكىنى بىلمەيدىغان بولۇپ قالغان.

شۇجى خىيالى شۇ يەرگە كەلگەندە
ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ قويدى. بىر پېشقەدەم
پارتىيە ئەزاسى، پارتىيىنىڭ كونا خىزمەت-
چىسى، پېشقەدەم يولداش، پارتىيە كومىتې-
تىنىڭ شۇجىسى تۇرۇقلۇق ئۆزىنىڭ مەس-
ئۇلىيىتىنى ئۇنتۇپ قالسا قانداق بولغىنى؟
ئۇ بىردىن ئۆزىنىڭ پارتىيە دەرسى ئۆتمى-
گەنلىكىگە ئالاھەزەل ئىككى يىل بولۇپ
قالغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى. خىزمەتنىڭ ئال-
دىراشلىقى، سالامەتلىكىنىڭ ياخشى ئەمەسلى-
كى قاتارلىقلارنى باھانە قىلىپ ئۆزىنى قا-
چۇرسا، ئۆزىنى كەچۈرسە قانداق بولغىنى؟
ئۇ بۇلارنى ئويلىغانسېرى بىئارام بولاتتى،
كۆزىدىن ئۇيقۇسى قېچىپ تېزرەك تاڭ
ئېتىشىنى كۈتەتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

ئەخمەتجان قۇربان

شېئىردىي مۇھىت، شېئىردىي كەڭلىك ۋە شېئىردىي تىل ھەققىدە ئويلىغانلىرىم

ئۇيغۇر شېئىرىيىتى ئۇزۇن تارىخىي مۇساپىنى بېسىپ ئۆتكەن بولسىمۇ، لېكىن بىزدە شېئىرىيەتنىڭ قېلىپلاشقان بەزى نەزەرىيىلىرىنى قايتا ـ قايتا شەرھىيلەشتىن باشقا (بۇنىڭدا ئاساسەن شېئىرىيەتنىڭ تاشقى ئامىللىرى تەتقىق قىلىندى) شېئىرىيەتنىڭ ماھىيىتى ۋە ئۇنىڭ پسىخولوگىيىسى تېخىچە چوڭقۇر تەتقىق قىلىنمىدى. بۇ خىل يېتەرسىزلىك شېئىرىيىتىمىزنىڭ تەرەققىياتىغا مەلۇم دەرىجىدە توسالغۇ بولدى. نەتىجىدە شېئىرىيىتىمىزدە قاتماللىق، پۇچەكلىك، شوئارۋازلىق، تەقلىدچىلىك قاتارلىق ئىللەتلەر ساقلىنىپ كەلدى. مەن تۆۋەندە بىرقانچە مەسىلە ھەققىدە ئۆز قاراشلىرىمنى ئوتتۇرىغا قويىمەن.

شېئىردىي مۇھىت دېگەن نېمە؟ بەزىلەر شېئىردىي مۇھىت تەبىئەت دۇنياسى ۋە ئىجتىمائىي تۇرمۇشىمىزدا تەبىئىي ھالدا مەۋجۇت، شائىرلار پەقەت ئۇنىڭدىن تەسىرلىنىپ ئۇنى چىنلىق بىلەن تەسۋىرلەيدۇ، دەپ قارايدۇ. ئۇلارنىڭ قارىشىچە، باغچىلاردا پورەكلەپ ئېچىلغان رەڭگا رەڭ گۈللەر، شىلدىرلاپ ئېقىۋاتقان تاغ سۇلىرى، چاقىلداپ سايراۋاتقان قۇشلار، مەجنۇنتال تۈۋىدە مۇھەببەت شەربىتى ئىچىۋاتقان ئاشىق ـ مەشۇقلار شېئىردىي مۇھىتنى شەكىللەندۈرىدىغان ئامىلغا ياكى ئاشۇ شېئىردىي مۇھىتنىڭ ئۆزىگە مەنسۇپ بولغان بولىدۇ. ئۇنداقتا شېئىردىي مۇھىت تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتە تەبىئىي ھالدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان ماددىي نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ، شېئىردىي مۇھىتنى تەبىئەت ۋە جەمئىيەت ئۆزى بەرپا قىلغان بولىدۇ. بۇ خىل قاراشتىكىلەر شائىرلارنى تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتە مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان «شېئىردىي مۇھىت» نى قاپىيە، تۇراق ھەم ۋەزنىگە چۈشۈرۈپ خاتىرىلىگۈچى دەپ قارايدۇ. ھازىر شېئىر يېزىۋاتقانلار ئىچىدە ئاشۇنداق قاراشتىكىلەر خېلىلا كۆپ. مۇنۇ مىسرالارغا قاراڭ:

كۆك مەخمەلدەك تاۋلىنار گويا،
شىۋاق ئۆسكەن كۆنگەي دالىلار،
كىردىستالدەك كۆلنىڭ بويىدا
پۇشۇلدىشىپ ياتار كالىلار.
قوتاز مېنىپ ئويناپ يۈرۈشەر
تاغ باغرىدا كەپسىز باللار،
ئاھ داللار، گۈزەل داللار.

ئاھ داللار، گۈزەل داللار،
گۈزەل تۆپە، گۈزەل ئىدىرلار.
ئەگەشتۈرۈپ يۇرەر مۈرىشىپ
موزايلارنى قاۋۇل سىيىرلار.
بويۇن سوزۇپ تىنىق كۆك ئارا
قاتارلىشىپ كېلەر قاقىرلار،
شۇنچە گۈزەل قىيالار، قىرلار.

ئەزىم ناسىرنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1987 - يىللىق 9 - سانىغا بېسىلغان «دالىلار» ناملىق بۇ شېئىرىنىڭ قالغان كۆپلىگەنلىرىمۇ يۇقىرىقى مىسرالار بىلەن ئوخشاش. ئازراقلا دىققەت قىلغان كىتابخان بۇ شېئىردا كىشىلەر تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتە كۈندە كۆرۈپ تۇرىدىغان مەنزىرىدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق ئىكەنلىكىنى بىلەلەيدۇ. دالىدىكى كۆل بويىدا پۇشۇلداپ ياتقان كالىلار، موزايلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ يۈرگەن سىيىرلار، قوتاز مىنىپ يۈرگەن بالىلار يېزىلىرىمىزدا بىزگە دائىم ئۇچراپ تۇرىدۇ. جەمئىيەت ۋە تەبىئەتتە نېمە بولسا شۇنى قاپىيىلىك قىلىپ خاتىرىلەپ قويساقلا شېئىر بولۇۋېرىدىغان بولسا، شېئىرىيەت-نى ئىجادىيەت كاتېگورىيىسىدىن چىقىرىۋېتىشكە توغرا كېلىدۇ. بىزدە يۇقىرىقىغا ئوخشاش شېئىرلار ناھايىتى كۆپ. بۇ خىلدىكى شېئىرلار تېخى شېئىرىيىتىمىزدە خېلىلا زور سال-ماقنى ئىگىلەپ تۇرۇۋاتىدۇ. شۇنىسى ئېنىقكى، شېئىرىي مۇھىت تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتە تەبىئىي ھالدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان نەرسە ئەمەس. تەبىئەت ۋە جەمئىيەت شائىر-نىڭ شېئىرىي مۇھىت بەرپا قىلىشىنى پەقەت ماددىي ئاساس بىلەنلا تەمىن ئېتىدۇ. شېئى-رىي مۇھىت ئەڭ ئاۋۋال شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا ئاپىرىدە بولىدۇ. شېئىرىي مۇھىت شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتىنى بەرپا قىلغۇچى مۇھىم ئامىل. تەبىئەتنىڭ گۈزەللىكى ۋە ھاياتنىڭ گۈللىنىشى گەرچە كىشىگە ئېستېتىك تۇيغۇ ئاتا قىلالىسىمۇ، لېكىن ئۇ شېئىرىي مۇھىتنىڭ ئۆزى ئەمەس. ئۇنداق بولمايدىكەن، شېئىرىيەت ئېستېتىكىسى بىلەن تەبىئەت ئېستېتىكىسى پەرقسىز نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. بىز شائىر ياراتقان شېئىرىي مۇھىتقا تەبىئەت ۋە جەمئىيەتنىڭ تەسىرى سىڭدۈرۈلگەنلىكىنى ئىنكار قىلمايمىز، لېكىن ئۇ شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا يېڭىلانغان ۋە قايتا تۆرەلگەن بولىدۇ.

بىز شائىر مۇھەممەتجان سادىقنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1987 - يىللىق 9 - سانىدا ئېلان قىلىنغان «ئەللەي بالام، ئەللەي» دېگەن شېئىرىنى كۆرۈپ باقايلى:

«ئەللەي بالام، ئەللەي...!»
كۆيمەكتە قۇياش
تىل تۇمارلىق بۆشۈك بېشىدا.
دېرىزىدىن قارايدۇ باھار،
ئاي شولىسى
سۈتتەك ئاق چېچەك سىياقىدا.

«ئەللەي بالام، ئەللەي!...»
ياتار بوۋاق
جەننەتنىڭ خۇش بۇي پۇرىقى
ئىچىدە ئۇخلاپ.

ئانا مېيىقىدا ئالتۇن تەبەسسۇم،
كۆيەر ئۇ،
ئىزگۈ شېرىن ئۈمىدلەرنىڭ
«مىڭ ئۆي» نى يوقلاپ.

گەرچە بۇ شېئىردىمۇ بىزگە دائىم ئۇچراپ تۇرىدىغان ئانىنىڭ بالىنى ئەللەيلىشىدىن ئىبا-رەت ئاددىي بىر مەنزىرە تەسۋىرلىنىۋاتقاندەك قىلسىمۇ، لېكىن ئاشۇ ئاددىي مەنزىرە شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا بەرپا قىلىنغان شېئىرىي مۇھىت بىلەن يۇغۇرۇلۇپ، بىرخىل مىللىيلىككە، شېئىرىي يۈكسەكلىككە ۋە سىرلىقلىققا ئىگە قىلىنغان. بىز بۇ شېئىرنى ئو-قۇغىنىمىزدا ئانىنىڭ جەزبىدارلىك ئەللەي ناخشىسى ئىچىدىكى ئىنسانىي مېھرىبانلىقنى،

www.uyghurkitap.com

«بوشۇكتە ياتقان بوۋاق» نىڭ سىماسىدىن ئىنسانىيەت دۇنياسىدا بەرپا قىلىنىۋاتقان چەكسىز گۈزەللىكنى، شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا جىلۋىلەنگەن غايىۋى دۇنيانى، ئىنسانىيەت بىلەن تەبىئەت دۇنياسىنىڭ ماھىيەتلىك باغلىنىشىنى كۆرۈۋالالايمىز ھەمدە شائىر بەرپا قىلغان شېئىرىي مۇھىت ئىچىدىكى سىترولۇق دۇنيادا نامايان قىلىنغان رەڭدارلىقنى كۆرىمىز.

شائىر ئۆزىنىڭ روھىي دۇنياسىدا شېئىرىي مۇھىت بەرپا بولۇۋاتقاندىلا، ئادەتتىكى ئادەملەردىن پەرقلىق تەپەككۇر ئىگىسىگە ئايلىنىدۇ. شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا ئاپىرىدە بولغان شېئىرىي مۇھىت ئۇنىڭ شېئىر ئىجاد قىلىشىغا تۈرتكە بولىدۇ.

ئۆزىدە ھەقىقىي شېئىرىي مۇھىت ئامىللىرىنى بەرپا قىلالىغان شېئىرلار زوقلانغۇچىلارغا ھەقىقىي شېئىرىي زوق ۋە شېئىرىي تەسەۋۋۇر ئاتا قىلالايدۇ. ھازىر خېلىلا كۆپ شېئىرلاردا شېئىرىي مۇھىت يارىتالمىغاچقا، زوقلانغۇچىلاردا شېئىردىن بىزار بولۇش تۇيغۇسىنى پەيدا قىلىپ قويدى، لېكىن يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بېرى شېئىرىيەت قوشۇنىغا كىرىپ كەلگەن قىسمەن ياش شائىرلار ئۆزلىرىنىڭ بەزى شېئىرلىرىدا تويۇنغان شېئىرىي مۇھىت بەرپا قىلىپ، كىشىنى تولىمۇ سۆيۈندۈردى. ھازىر خېلى كۆزگە كۆرۈنۈپ قالغان بەزى شائىرلىرىمىزمۇ شېئىرىي مۇھىتنى قاپىيە، تۇراق، ۋەزىن ۋە تاشقىي رېتىمدىن ئىبارەت ئامىللار شەكىللەندۈرىدۇ دەپ قاراۋاتىدۇ. گەرچە ئۇلار بۇنى نەزەرىيىۋى جەھەتتىن شەرھىيلىمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ يېزىۋاتقان شېئىرلىرى بۇ نۇقتىنى ئىسپاتلاۋاتىدۇ.

ئۇنداقتا شېئىرىي مۇھىتنى قايسى ئامىللار شەكىللەندۈرىدۇ؟ مېنىڭچە، شېئىرىي مۇھىتنى شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا تۆرەلگەن سىترولۇق شېئىرىي پىكىر، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا پارتلىغان شېئىرىي ھېسسىيات، ۋۇجۇدىدا تۆرەلگەن غايىۋى دۇنيا، شائىرنىڭ يۈرىكىنىڭ سېلىشى ۋە تومۇردىكى قاننىڭ ئېقىشى بىلەن رېتىمداش بولغان ئىچكى رېتىم، شۇنداقلا شائىر شائىرانە كۆزى بىلەن كۆرگەن گۈزەللىك ئامىللىرى شەكىللەندۈرىدۇ. ئەلۋەتتە، بۇلارنى شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدىن يورۇقلۇققا ئېلىپ چىقىشتا ۋە زوقلانغۇچىلارغا تەقدىم قىلىشتا شېئىرىي تىلمۇ ناھايىتى مۇھىم رول ئوينايدۇ. مول ۋە گۈزەل شېئىرىي تىل بولمايدىكەن، شائىرنىڭ روھىي دۇنياسىدا تۆرەلگەن شېئىرىي مۇھىتنى ئەينەن نامايان قىلىش مۇمكىن ئەمەس. بۇلاردىن باشقا شېئىرىي مۇھىتقا مۇناسىۋەتلىك يەنە نۇرغۇنلىغان تەرەپلەر بولۇشى مۇمكىن. باشقا يولداشلارنىڭمۇ بۇ ھەقتە پىكىر بايان قىلىپ بېقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

شېئىرىيىتىمىزنىڭ تەرەققىياتىدا شېئىرىي كەڭلىك بىلەن شېئىرىي پۇچەكلىك خۇددى بىر — بىرى بىلەن چىقىشالمايدىغان، مىجەزى ۋە خاراكتېرى بىر بىرىگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغان ئاكا – ئۇكىلاردەك بىر — بىرى بىلەن زىتلىشىپ، تىركىشىپ، بىر — بىرىدىن ئايرىلماي ياشاپ كەلدى. ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ تەرەققىياتىغا نەزەر تاشلىساق، 60 – يىللارنىڭ ئاخىرى 70 – يىللارنىڭ باشلىرىدا شېئىرىي پۇچەكلىك شېئىرىي كەڭلىكنىڭ ئۈستىدىن غالىب كېلىپ، شېئىرىيىتىمىزنى پۇچەكلەشتۈرۈپ قويدى. پارتىيە 11 – نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 – ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن، شېئىرىيىتىمىزدە بوشۇش خاراكتېر-

لىك تەرەققىيات بولغان بولسىمۇ، ئەمما شېئىرىي پۇچەكلىك ئۆزۈل - كېسىل تۈگەپ كەتمىدى. ئۇنى تۈگىتىش بۈگۈنكى شېئىرىيىتىمىزنىڭ، شۇنداقلا شائىرلىرىمىزنىڭ مۇھىم ۋەزىپىلىرىدىن بىرى.

ئۇنداقتا شېئىرىيەت پسىخولوگىيىسىدە شېئىرىي كەڭلىك قانداق تەرىزدە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ؟ شېئىرىي كەڭلىك خۇددى شېئىرىيەتكە ئوخشاشلا مەڭگۈلۈك ھەرىكەت ئىچىدە خۇددى ساماۋى نۇردەك تۇرلۇك تۈمەن شەكىلدە جىلۋە قىلىپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ قىلپىلاشقان، قېتىپ قالغان سىياقى مەۋجۇت ئەمەس. ئۇنىڭ ھەرىكەت ئىچىدىكى سىماسى بىزگە چەكسىز لەززەت ئاتا قىلىدۇ، لېكىن بۇ لەززەتتىن بەھىرلىنىش ھەممىلا ئادەمگە نېسىپ بولۇۋەرمەيدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن لەززەتلەنگۈچىدە ئۆتكۈر شېئىرىي كۆز، شېئىرىي سەزگۈ ۋە شېئىرىي ئىدراك بولۇشى كېرەك.

بىز دەۋاتقان شېئىرىي كەڭلىك كۆپ قاتلاملىقتا ئىگە شېئىرىي مەزمۇننى، سترولۇق شېئىرىي تۇيغۇنى، بىر بىرىگە باغلىنىشلىق سانسىزلىغان شېئىرىي ھالقىلارنى، مەڭگۈ دەۋر قىلىپ تۇرىدىغان ئۆلمەس شېئىرىي پىكىر قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شېئىرىي كەڭلىك زوقلانغۇچىلارنى پايانسىز شېئىرىيەت ئالىمىگە باشلاپ كىرىپ، ئۇلارنى ئەركىن شېئىرىي زوققا ۋە يۈكسەك شېئىرىي لەززەتكە ئىگە قىلىدۇ. ئۇ ھەرگىزمۇ زوقلانغۇچىلارنىڭ زوقلىنىش دائىرىسىنى بوغۇپ، لەززەتلىنىش لىنىيىسىنى ئۈزۈپ تاشلىمايدۇ. «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق 4 - سانىدا ئېلان قىلىنغان «ئايدىڭ پەيزى» ناملىق مۇنۇ شېئىرغا نەزەر سېلىڭ:

خۇش كەيپ يېشىل سۆگەتلەر،
ئولتۇرىمەن
يېقىن بىر يەردە
قولۇمدا قەدەھ،
دۇتار
چاچىدۇ تۈيغۇ
زوقلانغان ئاي
ئايدىڭ كېچىگە...
چۇشۇۋالدى ئىچىگە.

مەن بۇ شېئىرنى تەھلىل قىلىپ ئولتۇرمايمەن. شېئىرىيەت پسىخولوگىيىسىمۇ ھەر قانداق زوقلانغۇچى ۋە باھالىغۇچىدىن شېئىرنى خالىغانچە شەرھىيلەپ، ئىزاھلاپ پۇچەكلەشتۈرۈشنى تەلەپ قىلمايدۇ. بۇ شېئىرنى ئوقۇغان سەزگۈر زوقلانغۇچىلار ئۇنىڭ ھەربىر مىسراسىدىن ئۆزىگە تەئەللۇق بولغان شېئىرىي تەسەۋۋۇرنى، شېئىرىي ئىدراكىنى ۋە شېئىرىي زوقنى تېپىۋالالايدۇ، شۇنىڭدەك شائىر ئاتا قىلغان شېئىرىي كەڭلىك ئىچىدە ھەقىقىي ئايدىڭ پەيزىنى سۈرىدۇ.

ھەقىقىي شائىر شېئىرىي كەڭلىك ئىچىگە نۇرغۇن شېئىرىي بوشلۇقلارنى قالدۇرىدۇ. ئۇنى زوقلانغۇچىلار ئۆزىنىڭ شېئىرىي ئىدراكى ئارقىلىق تولدۇرىدۇ. زوقلانغۇچىلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، مۇشۇ بوشلۇقنى تولدۇرۇش جەريانى ئەڭ لەززەتلىك زوقلىنىش جەريانى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. شائىر يەنە شېئىرىي كەڭلىك ئىچىگە نۇرغۇنلىغان سوئال بەلگىلىرىنى قويىدۇ. بۇ سوئال بەلگىلىرى ئىنتايىن مول يوشۇرۇن قىممەتكە ئىگە بولۇپ،

www.uyghurkitap.com

بۇ شېئىرنىڭ ئىستېتىك قىممىتىنى زور دەرىجىدە ئاشۇرىدۇ. ئاشۇ سوئاللارغا قانداق جاۋاب بېرىش ھەر بىر زوقلانغۇچىنىڭ ئۆز ئىختىيارىغا تاپشۇرۇلغان بولۇپ، بۇ سوئاللارنىڭ قېلىپلاشقان، قاتماللاشقان جاۋابى يوق. بۇ خىل جاۋاب زوقلانغۇچىلارنىڭ خاراكتېرى، پسىخىكىسى ۋە شېئىرىي ئىدراكىنىڭ ئوخشىماسلىقىغا قاراپ ھەر خىل بولىدۇ. بۇ ئاشۇ سوئاللارغا ھەر قانداق زوقلانغۇچى خالىغانچە جاۋاب بەرسە بولىۋېرىدۇ دېگەنلىك ئەمەس. بىز دەۋاتقان بۇ جاۋاب نىسبىي تۇراقلىققا، جانلىق ستروئۇقا ئىگە بولۇپ، ئۇ يالغۇز بىر نۇقتىنىلا ئەمەس، بەلكى ئىچكى مەنىسى ئوخشىشىپ كېتىدىغان خېلى كۆپ نۇقتىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەلۋەتتە بۇ جاۋاب ھەر بىر زوقلانغۇچىنىڭ پسىخىكىسى ۋە شېئىرىي ئىدراكى تەرىپىدىن خاراكتېرلەنگەن، ئىندىۋىدۇئاللاشقان بولىدۇ.

ھازىرقى نۇرغۇنلىغان شېئىرلاردا شېئىرىي كەڭلىك مەۋجۇت ئەمەس. بىز بۇنداق شېئىرلاردىن بىزار بولىمىز. بۇنداق شېئىرلارنىڭ مەزمۇنى ئىنتايىن پۇچەك بولۇپ، ئۇلارنىڭ بەدىئىيلىكىدىن سۆز ئېچىش تېخىمۇ تەس. مەسىلەن: «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق 4 - سانىدىكى «يۇرتۇم» ناملىق مۇنۇ شېئىرنى كۆرۈپ باقايلى:

تاغلىرىڭ ئاسمانغا كۆۋرۈك،
ئاستى كۆپ مەدەنگە باي.
يايلىقىڭ چەكسىز چىمەنزار،
قوي، كالا ئوتلايدۇ تاي.
ئاقىدۇ باغرىڭدا تارىم،
سۈپسۈزۈك ئويناق سۈيى.

ۋادىلار ئاشلىققا تولغان
ياڭرىدى شادلىق كۈيى.
شان - شەرەپ بابىدا يەكتا
شۇڭا سەن ئالەم ئارا.
ياندۇراي ئەجرىڭنى يۇرتۇم
قەرزدار مەنمۇ ساڭا.

80 - يىللاردا ئەمەس، 90 - يىللارغا قەدەم قويغان چېغىمىزدا ئېلان قىلىنغان بۇ شېئىرنى پاكىتى، ۋاقتى، كونكرېت ئورنى ۋە سەۋەب - نەتىجىسى بولمىغان ناچار خەۋەر دېيىش كېرەكمۇ ياكى قۇرۇق شوئار دېيىش كېرەكمۇ؟ شېئىر چوقۇم شېئىر بولۇشى كېرەك. بىزدە دەۋرىمىزنى، يۇرتىمىزنى، ۋەتىنىمىزنى كۈيلەيدىغان، ئىدىيىۋىلىك ۋە بەدىئىيلىكتىن ئىبارەت ھەر ئىككى ئۆلچەمنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدىغان شېئىرلار ئاز ئەمەس. بۇنىڭغا شائىر تېيىپجان ئېلىيېۋنىڭ 60 - يىللارنىڭ باشلىرىدا يازغان «ۋەتەن ھەققىدە غەزەل» ناملىق شېئىرى تىپىك مىسال بولالايدۇ.

* * *

ئاخىرىدا شېئىرىي تىل ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتىمەن. يولداش ئىبراھىم ئىزاقنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق 4 - سانىدا ئېلان قىلىنغان شېئىر ۋە شائىر ھەققىدىكى ماقالىسىدە شېئىرىي تىل ۋە خەلق ئاغزاكى تىلىنىڭ مۇناسىۋىتى ھەققىدە ئازراق مۇلاھىزە يۈرگۈزۈلگەن. گەرچە بۇ مۇلاھىزىنىڭ مەلۇم ئىجابىي تەرەپلىرى بولسا

مۇ، لېكىن ماقالە ئاپتورى شېئىردىي تىل بىلەن ئېغىز تىلىنىڭ مۇناسىۋىتى ۋە پەرقىنى كىشىنى قانائەتلەندۈرەرلىك ھالدا كۆرسىتىپ بېرەلمىگەن. ئاپتور «لائىقا»، «ماڭقا» قاتار-لىق بىر يۈرۈش ئاغزاكى سۆزلەرنى مەلۇم بىر كلاسسىك شائىرىمىزنىڭ «ناھايىتى ئۇستى-لىق بىلەن» ئىشلەتكەنلىكىنى مىسالغا ئېلىش ئارقىلىق بۇ مەسىلىنى يورۇتۇپ بەرمەكچى بولغان. مېنىڭچە، شېئىردىي تىل بىلەن ئېغىز تىلىنىڭ مۇناسىۋىتىنى ۋە پەرقىنى بۇنىداق تومتاقلا شەرھىيلەپ قويۇش توغرا ئەمەس. كلاسسىك شائىرىمىز ھېلىقى «لائىقا»، «ماڭقا» دېگەن سۆزلەرنى ئاروز ۋەزنىگە ۋە قاپىيىگە سېلىپلا قويغان. ئۇنىڭدىكى قاپىيە ۋە ۋە-زىنلەرنى ئېلىپ تاشلىساق، ئۇنىڭدا ھېچقانداق شېئىردىي پىكىر ۋە شېئىردىي تىل قالمايدۇ. ھازىرقى زامان شېئىرىيىتىمىزنىڭ تەرەققىياتى ۋە سەۋىيىسىنى نەزەرگە ئالغاندا، بۇ شېئىرنى شېئىردىي تىلىمىزنىڭ ئۈلگىسى قىلىپ كۆرسىتىش ئەقىلگە مۇۋاپىق كەلمەيدۇ. بىز ئەلۋەتتە كلاسسىك شائىرلىرىمىزنى سۆيىمىز ۋە قەدىرلەيمىز. ئۇلارنىڭ بىزگە قالدۇر-غان مىراسلىرىغا ۋارىسلىق قىلىمىز، لېكىن بىزنىڭ ۋارىسلىق قىلىشىمىز تەنقىدىي ئاساستا بولىدۇ. شۇڭا ئىبراھىم ئىزاقى مىسال كەلتۈرگەن شائىرنىڭ «لائىقا»، «ماڭقا» قاتارلىق سۆزلەرنى ۋەزىن، قاپىيىگە سېلىپ قويغان شېئىردىي چاقچىقى ھازىرقى شېئىردىي تىلىمىز-نىڭ ئۈلگىسى بولالمايدۇ.

بىز كلاسسىك شېئىرىيىتىمىزگە نەزەر تاشلايدىغان بولساق، ھازىرقى شېئىردىي تىلىمىزغا ئۈلگە بولالايدىغان نۇرغۇن نادىر ئۆرنەكلەرنى كۆرەلەيمىز. مەسىلەن، ئەلىشىر نەۋائى «لەيلى-مەجنۇن» داستانىنىڭ 29-بابىنى باشلاشتىن بۇرۇن مۇنداق يازىدۇ:

ئەي ساقى دەۋر، بىر قەدەھ تۇت،
ھۆزنى ئەھلىگە سەغارى پەرەھ تۇت.
ئەۋۋەل قەدەھىگنى ئەيلە گەردون،
قويغىل ئاڭا بادەئى شەپەق گون.

چۇن بولدى لەبەلەب ئۇل پىيالە،
قىل ئانى مېنىڭ سارى ھاۋالە.

كۆرگەچ ئانى ھۇشىدىن بارايىن،
بىردەم بىلە ئانى سىپ قارايىن.

كىم تاپمىسۇن ئۇل سىپھرى ساغار
ئەتراپىدا قەتىردىن بىر ئەختار.
تا سۆزدە پەلەك نىشانلىق ئەيلەي،
ئەختەر كەبى دۇر شىپانلىق ئەيلەي.

(يەشمىسى: ئەي زامانىنىڭ ساقىسى، غەم ئەھلىگە شادلىق قەدەھىنى تۇتقىن، قەدەھنى ئاسمان قىلىپ ئۇنىڭغا شەپەق رەڭ مەي قۇيغىن. ئۇ قەدەھ لىقمۇ لىق تولغاندىن كېيىن ماڭا ھاۋالە قىلغىن، مەن قەدەھنى كۆتۈرۈش بىلەنلا ئەس-ھوشۇمنى يوقىتىپ شۇنداق سۇمۇرەيكى، ئاسمانغا ئوخشاش شۇ تولغان قەدەھ ئەتراپىدىن بىر تال يۇلتۇزنىمۇ تاپالمىسۇن، شۇنداق قىلىپ سۆزۈمنى ئاسماندەك ئېگىز قىلىپ، يۇلتۇزدەك نۇر چاچقۇزاي.)

بۇ مىسرالاردىكى جانلىق ئوخشىتىشلارنىڭ نەقەدەر گۈزەللىكىنى بىز شېئىرنىڭ ئۆزى-دىنلا كۆرۈۋالالايمىز. ئەگەر بىز بۇ مىسرالارنى چوڭقۇرراق تەھلىل قىلساق، ئۇنىڭدىكى قەدەھ، ساقى، شاراب دېگەن سۆزلەرنىڭمۇ كۈچلۈك سىمۋوللۇق قۇدرەتكە ئىگە قىلىنغان-

www.uyghurkitap.com

لىقىنى ھېس قىلىمىز. شېئىرىي تىلنىڭ ئادەتتىكى تىل بىلەن بولغان پەرقى شۇكى، شېئىرىي تىل بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇلۇۋاتقان پىكىر ئادەتتىكى تىل بىلەن ئوتتۇرىغا قويۇلغان پىكىرگە قارىغاندا ئوبرازچانلىقتا تېخىمۇ باي بولىدۇ. سوۋېت ئەنتېپاقى شائىرى م. ئىساكوۋسكىي «شېئىرىيەت ماھىرلىقى ھەققىدە» دېگەن كىتابىدا ئەسەرنىڭ ئىدىيىسى «شائىر تەرىپىدىن ئوچۇقتىن ئوچۇق، توغرىدىن توغرىلا ئېيتىلماستىن، بەلكى باشقىچە ئۇسۇل بىلەن، يەنى ئىككىنچى مەسىلە بولۇپ كۆرۈنگەن ھادىسىلەرنىڭ تەسۋىرلىنىشى ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ» دېگەنىدى. شۇڭا شېئىرىي تىل ئېغىز تىلىغا قارىغاندا تېخىمۇ ئوبرازلىق، تېخىمۇ سىرولۇق، تېخىمۇ ھېسسىياتقا باي بولىدۇ. ياش شائىر ئابدۇقادىر جالالىدىننىڭ «توزغاق» ناملىق شېئىرىدىكى مۇنۇ مىسرالاردىن شېئىرىي تىلنىڭ ئالاھىدىلىكىنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرۈۋالالايمىز:

«ئەجدىھا دەرەخنىڭ غازاڭلىرىدىن،
يوللىدى چىلان رەڭ تۇپراققا سالام.
ئۆرلەپ ھەر تەرەپتىن ئوسما رەڭ جۇلا
پەلەكنىڭ تېنىگە بولۇپ قالدى ھەل.

قېقىپ قان تامچىغان قاناتلىرىنى،
بوشلۇقنىڭ باغرىدا ئەۋجىدى شامال.
تۇمانلار شەھىرىدە تۇتۇشتى ماكان،
قانلاردىن يىلانلار تۆرىلىپ دەرھال.

بۇ مىسرالاردىكى ھەر بىر سۆز كۈچلۈك ئوبرازچانلىققا، سىمۋوللۇق تۈسكە، سىرولۇققا ئىگە قىلىنغان.

ئومۇمەن شېئىرىي مۇھىت، شېئىرىي كەيپىيات، شېئىرىي تىل قاتارلىق مەسىلىلەر شېئىرىيىتىمىزنىڭ تەرەققىياتىدا ناھايىتى مۇھىم رول ئوينايدۇ. مەن بۇ جەھەتتە پەقەت ئۆزەمنىڭ قاراشلىرىمنىلا ئوتتۇرىغا قويالىدىم. باشقا كەسپداشلارنىڭمۇ ئۆز قاراشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

كىتابخانلاردىن خەت

پاكلىق خىتابى

يازغۇچى نۇرمەھەممەت توختىنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1989-يىللىق 9-سانىدا ئېلان قىلىنغان «ئامانەت» ناملىق پوۋېستى جانلىق بەدىئىي ئوبرازلار ئارقىلىق چىنلىق بىلەن ساختىلىق، ياخشىلىق بىلەن يامانلىق، گۈزەللىك بىلەن خۇنۈكلۈك، ئىلغارلىق بىلەن قالاقلىق، ئىلگىرلەش بىلەن چېكىنىش ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتلەرنى ماھىرلىق بىلەن ئېچىپ كۆرسىتىپ، پاك، — دىيانەتلىك ياشاشتەك ئىجتىمائىي ئىدىيىنى ئىلگىرى سۈرگەن ياخشى ئەسەردۇر. بۇ ئەسەردە ئىنسان روھىنىڭ ئېسىل جەۋھەرلىرىنى بىر ئۆمۈر ئۆزىگە ھەمراھ قىلغان قاسىماخۇن يادرولۇقىدىكى ئۈچ ئەۋلاد كىشىلەرنىڭ سەرگۈزەشتىسى ئارقىلىق ئىنسانىي گۈزەللىك مەدھىيىلەنگەن.

ئەسەرنىڭ باش قەھرىمانى قاسىماخۇن باشقىلار ئۈچۈن بەخت ياراتقۇچى پىداكارمۇ ياكى ئۇلۇغ كەشپىياتلارنى ياراتقۇچى تۆھپىكارمۇ ئەمەس، بەلكى ئۆز ئەقىدىسىگە سادىق، پۈتۈن ئۆمرىنى پاكلىق بىلەن ئۆتكۈزگەن، جىگەرلىك، ئاددىي بىر دېھقان. يازغۇچى نۇرمەھەممەت توختى كىشىلەر ئادەتتە نەزەرگە ئېلىپ ۋە ئۇلۇغلاپ كەتمەيدىغان مانا شۇنداق ئادەمنى تەپسىلىي كۆزىتىپ، يۈكسەك ئېستېتىك غايە ئارقىلىق ئالىيجانابلىقنىڭ يېڭى ئۆلگىسىنى ياراتقان.

ئەسەردە يارىتىلغان قاسىماخۇن خاراكتېرى ئادەمنى ھەر كويلارغا سالىدىغان ھېلىقى پېششىق مالنىڭ ئۇنىڭ قولىغا چۈشۈشى بىلەن قانات يايىدۇ.

ئازادلىق كۆڭۈللىرىنى تولىمۇ ئارزۇ قىلغان ۋە مۇشۇ ۋەجىدىن قۇياشنى گۇۋاھ قىلىپ قەسەملەشكەن ئىككى دوست كۈتۈلمىگەن قىسمەتلەرگە دۇچ كېلىدۇ. ئاتىسىنىڭ ۋەسىيىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدىغان ۋاقىت كەلگەنلىكىدىن شادلانغان ھەسەن بىر كېچىدىلا دۈشمەنگە ئايلاندۇرۇپ قويۇلىدۇ. «خەلقنىڭ دۈشمىنى» دېگەن بەدنامىنى نومۇس بىلگەن ھەسەن ئۆزى ئادا قىلالمىغان ئامانەتنى دوستىغا قالدۇرۇپ، بۇ دۇنيا بىلەن ئامالسىز خوشلىشىدۇ. قاسىمغا شۇ كۈندىن باشلاپ ھېچقانداق شاھىدى بولمىغان ئىككى كوزا ئالتۇن ھەمراھ بولۇپ قالىدۇ. «ئامانەتنى قوبۇل قىلغان ئىكەنسەن، ئۇنى ئۆز جايىغا تاپشۇرۇشۇڭ كېرەك، شۇ چاغدىلا يىگىتتەك ئىش قىلغان بولىسەن» دەيدىغان كىشىلىك قارىشىغا ئەقىدە باغلىغان قاسىم بۇ ئامانەتنى يەر ئىسلاھاتىنىڭ تەنتەنىلىك شەرەپلىرىگە ۋە تەھدىتلىرىگە، ئاچارچىلىق يىللاردىكى ئېغىر، ئېچىنىشلىق تۇرمۇشنىڭ قىستاشلىرىغا تارتتۇرۇپ قويماي، چىن ساداقەت ۋە پاكلىق بىلەن ساقلايدۇ. بەزىدە تەقدىرنىڭ قىستاشلىرىغا بەرداشلىق بېرەلمەي قالغان چاغلاردا ئۇنىڭ روھىغا ئارىلاشقان خىيانەت ۋەسۋەسىسىمۇ ئۇنىڭ چىن ئىنسانلاردا بولىدىغان ئەخلاقىي پاكلىقىنى بۇزالمايدۇ. ئۇ پۈتۈن ئۆمرىنى باشقىلارنىڭ ئەقىدىسىنى ئاقلاش بىلەن ئۆتكۈزىدۇ، ئاپتور ئۆز ئەسىرىدە بۈگۈنكى ئۆزگىرىشلەرنى تارىخىي رېئاللىق بىلەن باغلاپ، بىرقەدەر چوڭقۇر تارىخىي ۋە رېئال مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويغان. ئالتۇننىڭ ئەڭ ئاخىرقى تەقدىرىنى تەسۋىرلەش ئارقىلىق نۆۋەتتە مىللىي تۇرمۇشىمىزدا قايتا باش كۆتۈرۈۋاتقان خۇراپاتلىق، ساختىلىق، نادانلىق، ئىنساپسىزلىقتەك خۇنۈك، رە-

زىل ئىللەتلەرنىمۇ چوڭقۇر ئېچىپ بەرگەن، كىشىنى ئەپسۇسلاندۇرىدىغىنى شۇكى، ئەۋلادمۇ ئەۋلاد سادىقلىق بىلەن ساقلىنىپ كەلگەن ئامانەت مەسچىت ئىچىدە بىردەمدىلا ئۆز قىممىتىنى يوقىتىدۇ. ئىمىن ھاجىمنىڭ ۋەسىيىتى ناھايىتى ئېنىق ئىدىغۇ؟ بۈگۈن نېمە ئۈچۈن تۇرسۇن داموللام باشچىلىقىدىكى جامائەت ئالدىدا ئامانەتكە خىيانەت قىلىنىدۇ؟ ئەللىك يىل بۇرۇن ئىمىن ھاجىم مەكتەپ، دوختۇرخانىلارنى سالدۇرۇش نىيىتىدە يىققان ئالتۇن بۈگۈنكى دەۋرىمىزدە نېمە ئۈچۈن ھەر بىر كەنتكە ئايرىم-ئايرىم ھالدا مەسچىتلەرنى سېلىش، مەسچىتلەرگە زىلچا ئېلىش، خانىقا سېلىش، كەچلىك دىنىي مەكتەپ ئېچىش ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ؟ ئاپتور بۇ مەسىلىلەرگە قارىتا ئۆزىنىڭ تونۇشى ۋە باھاسىنى ئىپادىلىمەي، ئۇنى كىتابخانىلارنىڭ ئويلىنىشىغا قالدۇرغان.

ئاپتور ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەرنىڭ ماھىيەتلىك چىنلىقىنى ئېچىپ بېرەلەيدىغان قىسقا، ئاددىي ۋە ئەھمىيەتلىك دېتاللارنى تاللاپ، مۇئەييەن دەۋر روھىنى گەۋدىلەندۈرگەن. مەسىلەن، قاسىم بىلەن ھەسەننىڭ ماخۇسەننىڭ ئەسكەرلىككە تۇتىشىدىن قېچىپ، تۇغراقلىقتا ئازادلىق ئۈچۈن قولىغا قورال ئېلىشى، خەلقنىڭ زۇلۇمغا قارشى كۆرەش روھى، جاللات شىڭ شىسەينىڭ شىنجاڭ خەلقى ئۈستىدىن يۈرگۈزگەن دەھشەتلىك ھۆكۈمرانلىقى، خەلقنىڭ بېشىغا چۈشۈۋاتقان مىللىي زۇلۇم ۋە سىنىپىي زۇلۇم قاتارلىقلارنىڭ تەسۋىرى ئارقىلىق دەۋرنىڭ ماھىيەتلىك روھى ئىپادىلەنگەن بولسا، ھەسەننىڭ ئۆلۈمى، ئالتۇن يىغىش ۋەقەسى، قاسىمنىڭ نامرات ئائىلىسى ۋە ئۇنىڭ ئايالىنىڭ ئۆلۈمى قاتارلىق ۋەقەلەر ئارقىلىق ئازادلىقتىن كېيىنكى بەزى ھەرىكەتلەردىكى چەكتىن ئاشقان «سول» چىللىقىنىڭ ۋە «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» نىڭ خەلق ئاممىسىغا كەلتۈرگەن بالايىئاپەتلىرى چوڭقۇر ئېچىپ بېرىلگەن.

ئاپتور تەبىئەت تەسۋىرىگە ئالاھىدە كۈچ سەرپ قىلغان. ئاپتورنىڭ قەلىمى ئاستىدىكى تەبىئەت تەسۋىرى ئۇستا رەسسامنىڭ قولىدىن چىققان گۈزەل ماي بوياق رەسىمدەك ئادەمگە ئازادىلىك، ھۇزۇر ۋە خۇشاللىق بېغىشلايدۇ، بىز تەبىئىي ساغلام ھېسسىيات ئارقىلىق ئىپادىلەنگەن 70 - يىللارنىڭ ئاخىرىدىكى يېڭى دەۋر قىياپىتىنى، كىشىلەرنىڭ تىنىچ، خۇشال كەيپىياتىنى، ئۇيغۇر يېزىلىرىنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى ئوتتەك قىزغىنلىق ئىچىدە روشەن ھېس قىلىمىز.

ئەسەرنىڭ يەنە بىر مۇۋەپپەقىيەتى بەدىئىي تىل جەھەتتە كۆرۈلىدۇ. ئەسەرنىڭ تىلى رەڭدارلىقتا، ئاھاڭدارلىقتا، خاسلىقتا ئىگە. ساپ ۋە گۈزەل مىللىي تىل ئۆز ئوبيېكتىغا ماس ھالدا ماھىرلىق بىلەن تاللانغان، بولۇپمۇ ئاپتور تىلى بىلەن پېرسوناژ تىلى بىرلىككە كەلگەن بولۇپ، ئاپتوردوكلاتچى، پېرسوناژ باشقىلارنى دوراپ سۆزلىگۈچى بولۇشتەك قاتمال ھالەت بۇزۇپ تاشلانغان. ئاپتور بىلەن پېرسوناژ ئوخشاشلا ئەسەردىكى مۇھىتنىڭ ئىشتىراكچىلىرىغا ئايلانغان.

ئومۇمەن بۇ ئەسەر بۈگۈنكى ئەخلاق قۇرۇلمىمىزدا ھەل قىلىش جىددىي تەلەپ قىلىنىۋاتقان پاك بولۇش مەسىلىسىنى ماھىرلىق بىلەن يورۇتقان بولۇپ، كىتابخانىلارنى مەمنۇن قىلىدۇ.

غۇلجىدىن مەريەم قۇربان

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە 3 - قېتىم مۇنەۋۋەر باللار ئەدەبىياتى ئەسەر - لىرىنى باھالاش - مۇكاپاتلاش ۋە ماقالە قوبۇل قىلىش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا ئېلان

ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئۆسمۈرلەر - نىڭ مەدەنىيەت پائالىيىتىنى بېيىتىش، ھەر مىللەت ئۆسمۈرلىرىگە بولغان سوتسىيالىستىك ئىدىيىۋى تەربىيىنى كۈچەيتىش، يېڭى دەۋردە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ باللار ئەدەبىياتى ئىجادىيىتىنى يەنىمۇ گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن، ئاپتونوم رايونلۇق باللار مەدەنىيەت - سەنئەتى كومىتېتى، يازغۇچىلار جەمئىيىتى، ئاياللار بىرلەشمىسى، ئىتتىپاق كومىتېتى، مەدەنىيەت نازارىتى قاتارلىق ئورۇنلار بىرلىكتە كېڭىشىش ئارقىلىق ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە 3 - قېتىم مۇنەۋۋەر باللار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنى باھالاش - مۇكاپاتلاش ۋە ماقالە قوبۇل قىلىش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىش قارار قىلىندى. ھازىر مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى تۆۋەندىكىچە ئېلان قىلىمىز:

(1) بۇ قېتىملىق باھالاشقا قاتناشتۇرۇلىدىغان ئەسەرلەرنىڭ ۋاقىت چەكلىمىسى 1987 - يىلى 6 - ئايدىن 1991 - يىلى 5 - ئايغىچە بولىدۇ. ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەر مىللەت ئاپتورلىرىنىڭ مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئاشكارا گېزىت - ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان ھەرخىل ژانىر - دىكى باللار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى، يەنى رومان، پوۋېست، ھېكايە، شېئىر، ئەدەبىي ئاخبارات، نەسىر، مەسەل، باللار چۆچىكى، چۆچەكلەر باھالاش دائىرىسىگە كىرگۈزۈ - لىدۇ. باھالاشقا قاتنىشىدىغان ئەسەرلەرنىڭ ئىدىيىۋى مەزمۇنى ساغلام، مۇقامى يۇقىرى، باللارنىڭ مەنىۋى جەھەتتىن ئۆسۈپ يېتى - لىشىگە پايدىلىق، تەربىيىۋى ئەھمىيىتى بار، مەزمۇنى يېڭى، جانلىق، چۈشىنىشلىك، ئاممىباپ، باللار ياخشى كۆرۈپ ئوقۇيدىغان ئەسەرلەر بولۇشى لازىم.

(2) باھالاش - مۇكاپاتلاش خىزمىتىنى قانات يايدۇرۇش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ باللار ئەدەبىياتى ئىجادىيىتىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن، 1990 - يىلى 5 - ئايدىن 1991 - يىلى 5 - ئايغىچە باللار ئەدەبىيا -

تى ئەسەرلىرىنى قوبۇل قىلىش پائالىيىتى
ئېلىپ بېرىلىدۇ. شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىـ
يىتى باشقۇرۇۋاتقان ژۇرناللاردىن تاشقىرى
ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەرقايسى ئوبـ ـ
لاستلىق، ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات ـ
سەنئەتچىلەر بىرلەشمىلىرى،
نەشرىياتلار، ئاشكارا تارقىتىلىـ ـ
دىغان ئەدەبىي ژۇرناللار ۋە گېزىتلەرنىڭ
ئەدەبىيات بەتلىرىنىڭ ئاكتىپ ماسلىشىپ،
بالىلار ئەدەبىياتى مۇكاپاتى ئۈچۈن قوبۇل
قىلىنىدىغان ئەسەرلەر سەھىپىسى ئېچىپ،
مۇنەۋۋەر بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنى
ئەستايىدىل ئۈيۈشتۇرۇشىنى، ئېلان قىلىشىنى
ۋە تاللاپ كۆرسىتىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

(3) بۇ قېتىمقى باھالاش ـ مۇكاپاتـ ـ
لاشتا مۇناسىۋەتلىك ژۇرناللار تاللاپ كۆر ـ
سىتىش، ئاپتورلار ئۆزى كۆرسىتىش، باھاـ
لاش ـ مۇكاپاتلاش كومىتېتى تاللاپ بېكىـ ـ
تىش ئۇسۇلى قوللىنىلىدۇ، 50 پارچە ئەسەر
مۇكاپاتلىنىدۇ، باھالاش نەتىجىسى 1991 ـ
يىلى 6 ـ ئايدا ئېلان قىلىنىدۇ، تاللاپ كۆر ـ
سىتىش ۋە ئۆزى كۆرسىتىش ئىشى 1991 ـ
يىلى 1 ـ ئايدىن باشلىنىدۇ. شىنجاڭدىكى
ھەر مىللەت بالىلار ئەدەبىياتى ئاپتورلىرىـ
نىڭ ئاكتىپ ھەرىكەتكە كېلىپ، ئەسەر
ئىجاد قىلىش پائالىيىتىگە بەس ـ بەس
بىلەن قاتنىشىپ، 1990 ـ يىللارنىڭ 1 ـ
باھارىدا ھەر مىللەت بالىلىرىغا قىممەتلىك
مەنىۋى سوۋغا تەقدىم قىلىشقا تىرىشىشىنى
ئۈمىد قىلىمىز.

ئاپتونوم رايونلۇق بالىلار مەدەنىيەت ـ
سەنئىتى كومىتېتى

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى
شىنجاڭ شۆبىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئاياللار بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئىتتىپاق كومىتېتى

ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈيلەش بەزمىسى ئۆتكۈزۈلدى

«تارىم» ، «ئەدەبىي تەرجىملەر» ، «شىنجاڭ سەنئىتى» ، «مىللىي يازغۇچىلار» ، «شىنجاڭ ياشلىرى» ، «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ، «شىنجاڭ ئاياللىرى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈملىرى ، «ئىشچىلار ۋاقىت گېزىتى» ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى» ، «شىنجاڭ ئۆسمۈرلىرى» گېزىتى ئىدارىلىرى ، نېفىت گېئولوگىيە - چارلاش اشقارمىسى ، «شىنجاڭ گېزىتى» ئۇيغۇرچە مەخسۇس بەتلەر بۆلۈمى ، «شىنجاڭ گېزىتى» ئۇيغۇر مۇخبىرلار لۈمى ، ئاپتونوم رايونلۇق ئاممىۋى مەدەنىيەت سارىيى ، شىنجاڭ خەلق رادىئو ئىستانسىسى ئەدەبىيات - سەن ت بۆلۈمى ، شىنجاڭ تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى ئۇيغۇر بۆلۈمى ، ئۈرۈمچى خەلق رادىئو ئىستانسىسى قاتارلىق 17 رۇن بىرلىشىپ ، 5 - ئاينىڭ 17 - كۈنى «مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈيلەش بەزمىسى» ئۆتكۈزدى . بەزمىدە 9 مىللەتتىن بولغان 17 شائىرنىڭ شېئىرلىرى دېكلاماتسىيە قىلىندى ، ئېسىل سەنئەت نومۇرلىرى ئورۇنلاندى . زمە چىن ئىتتىپاقلىق كەيپىياتىغا چۆمدى . (ئۆز خەۋەرچىمىز)

سۈرەتلەرنى قېيۇم تۇرسۇن تارتقان .

www.uyghurkitap.com

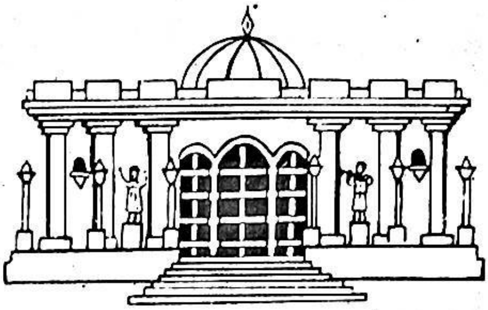

《塔 里 木》 文学月刊 （维吾尔文）

TARIMAMONTHLY LITERATURE JOURNAL
IN UIGHUR LANGUAGE

تارىم

编　　辑：《塔里木》编辑部
出　　版：新疆人民出版社
印　　刷：新疆新华印刷厂
发　　行：乌鲁木齐市邮局
订阅、零售：各 地 邮 局 所

1990 - يىل 7 - سان (353 - سان)، 40 - يىل نەشرى.
تۈزگۈچى «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى.
ئۈرۈمچى دېموكراتىيە يولى 32 - قورۇ، تېلېفون نومۇرى: 78784.
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى، شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى.
ئۈرۈمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلىدۇ. مەملىكەت بويىچە ھەممە
جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇشتىرى قوبۇل قىلىدۇ.

国内统一刊号： CN 65－1010／I
本刊代号： 58－66 定　价： 1.40元
邮政编码： 830002

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى: CN 65 _ 1010 / I
ژۇرنال ۋاكالەت نومۇرى: 66 – 58، باسما تاۋاق: 10، باھاسى: 1.40 يۈەن.
پوچتا نومۇرى: